

22

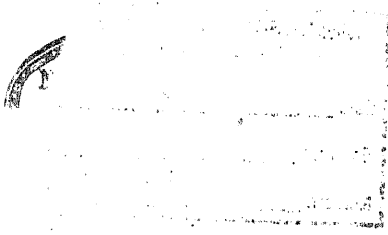
a

8

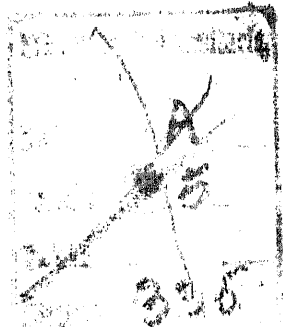

8

22

BIBLIOTECA HOSPITAL REAL GRANADA	
Sala:	A
Estante:	4
Numero:	387

Del Colegio de la Comp.^a de Jhs de Gran.^a B.^a

R. 3728

IOELIS PROPHETIA

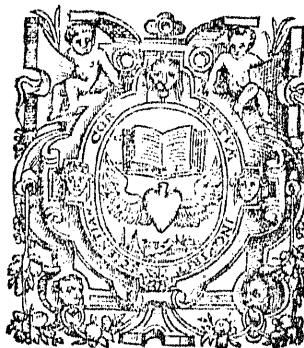
PRO CONCIONE EX-
PLICATA PER REVEREN-
DIS. D. IOANNEM FABRI AB
Hailbrum, Dominicanum quondam Ca-
thedralis Ecclesie apud Augustam Vinde-
licorum Ecclesiasten Catholicum.

*Latinitate donata, per Tilmannum Bre-
dembachium.*

SECUNDA EDITIO.

Multis erroribus, quibus scatebat haftenus,
repurata.

Cum indice rerum sententiarumq; locupletissimo.

DVACI.

Ex officina Ioannis Bogardi Typogr. Iurat.
sub Biblijs aureis. Anno 1578.

Cum gratia & Privilegio.

PRIVILEGIUM.

CAutum est Regiē Maieſt. Priuilegio, ne quis ſex proximis annis præter Ioannem Bogardū Imprimat, nec alibi impreſſum diſtrahat: Iſclis Prophetiam pro concione explicatam, per Reuerend. D. Ioannem Fabri ab Hailbrun, Dominicanum quondam Cathedralis Eccleſiæ apud Auguſtam Vindelicorum Eccleſiaſten Catholicum. Nunc primùm Latinitate donata, per Tilmannum Bredembachium: ſub pœna in Priuilegio contenta.

Datum Bruxella 11. Julij. Anno 1563.

Subſig.

Facwez.

2

REVERENDISSIMO IN
CHRISTO PATRI PRINCIPI-
QUE ILLUSTRISSIMO AC DOMINO
D. Danieli Archiepiſcopo Moguntinenſi
S. Romani Imperij per Germaniam Archi-
cancellario, Principi Electori &c. Domi-
no ſuo clementiſſimo.

*MAXIMA in homini-
bus ſunt dona Dei à ſu-
perna collata clemētia, ſa-
cerdotium & Imperium,
inquit Imperator Iuſtinia-
nus, illud quidem diuinis
miniſtrans, hoc autem humanis præſidens ac
diligentiā exhibēs ex vno eodemq; principio
utraque procedentia humanam exornant vi-
tam. Nam ſi Sacerdotium inculpabile ſit vndi-
que, & apud Deum fiducia plenum: imperium
autem rectè & competēter exornet traditam
ſibi Rempub. erit conſonantia quedā pulcher-
rima. omne quicquid vtile eſt humano generi
conferens. Præclarahæc & digna eſt tãto Im-
peratore ſententia. Neque enim humanarum
rerum politia & Reip. ſtatus facilè conuelli
aut labefactari poteſt, quàm diu hæc duo ſalua
& integra ſunt, quàm diu Eccleſiaſtici pri-
mates ritè fungūtur ſuis muneribus, & Im-
peratores magiſtratusq; ciuiles nihil imperant,*

A ij

quàm

In authen.
Quomo-
do opor. E-
piſcop.

quàm quod honestum, pium sit & salutare. In his duobus totius orbis moderamen gubernatioq; consistit, quorum alterum veluti animus, alterum corpus Reipub. est, quibus disunctis atq; dissipatis statum collabi necesse est. Ex cuius ruina quanta in rebus humanis oriatur deformitas, miseria & calamitas, vel me tacenteloquitur orbis vniuersus. Hanc pestem ut à tua, Reuerendiss. Præsul & princeps Elector Illustriss. Republica, quàm longissimè arceas, summa vi & contentione in hoc anniteris, ut præclara illa, de qua meminit Iustinianus, consonantia, prudentibus salutaribusq; consilijs in Republ. tua, literarumq; & syncera religionis præsidio in Hierarchico amplissimæ tuæ diœcesios ordine, quàm absolutissimè conseruetur. Quis enim ignorat, quàm flagranti ergà domum Dei zelo euellas hereticorum & Zizania, destruas impiam turrim Babel, disperdas lupos gregem tuum infestantes, dissipes conuenticula pseudopphetarum & consilia malignantium, ædifices candidæ & incontaminatæ vitæ exemplo Ecclesiam Dei, plantes veram pietatem, studia literarum ac liberales disciplinas? In quibus omnibus quæ vel multos Achilles fatigarent, tu solus veluti amplissimus ac fortissim⁹ Athlas, non labores refugis, non pericula metuis,

non

non rumores antè salutem ponis, aut vulgè aut pietatis osorum conuicia curas, non ullis impensis aut sumptibus parcis. Quo sit ut cum plurimorum Regum, Principum & Episcoporum regna, ditiones & prouincias graui nostro omnium dolore & luctu videamus perire, collabi & tantum non funditus corrumpere (quòd ea quæ ad publicam pacem veramque religionem afferendam pertinent, fortiter tutati non sint) tuam ampliss. Præsul & princeps illustris, prouinciam omni ex parte florentem, saluam & incolumem summo piorum omnium gaudio conspiciamus. Quòd cum ita sit, atque his tuis tam sanctis, tam verè heroicis conatibus, & fœlicissimis successibus omnes veræ catholicæ & orthodoxæ fidei publicæq; tranquillitatis amatores letissimo applausu undique congratulentur, non potui committere, quin & ego mei ergà tuam R. & I. C. affectus & humilis obseruantie si nō euidentis & illustre saltem pro mearum viricularum tenui facultatula, qualecumque argumentum exhiberem. Id quicquid sit ut T. R. C. clementer audire pergat, humiliter rogo.

Obtulit mihi nuper præcellenti doctrina ac pietate vir D. Antonius Rescius, Prædicator S. Theologiæ Professor Cōciones absolutissimi

A 3

viri

EPISTOLA.

viri D. Ioannis fabri quōdam Ecclesiastæ Augustani in Ioëlem Prophetam, Germanico idiomate conscriptas, petens ut in communem Reipubl. Christianæ utilitatem eas in latinam phrasin traducere non grauaret. Cui tametsi imparem me agnoscerem, facillè tamen illius erga me viri merita, meum hac in re consensum impetrauerunt, non quòd putarem operam talem dignè à me præstari posse, sed quia eiusmodi studium non exigua cum utilitate et fructu coniunctum arbitrabar: tum ne prorsus nullus esset qui huic honestissimo utilissimoq; operi laborem impenderet. Piget enim plerumque eius laboris quem in alieno opere collocamus, & veluti in aliena superficie ædificamus, quo factò, non ædificanti, sed Domino soli ædificium cedere solet. Accedebat, quòd nullum laborem honestiùs, utiliùs & iucundiùs collocari arbitrabar eo qui scrutandis æruendisq; diuinorum oraculorum & prophetarum mysterijs insumitur. Nã cum omnia humanitatis studia à Deo Opt. Max. hominum generi collata, magna quadam & incredibile suauitate suos cultores resciant, utilitate locupletent, laude & gloria extollant, nulla tamen ars, nulla disciplina, nulla facultas hæc omnia uberius, copiosius & magnificentius præstat, quàm rerum diuinarum inuesti-

DEDICATORIA.

4

uestigatio, sancta & cœlestis illa philosophia, quam quòd non nisi de Deo rebusq; diuinis loquatur ac differat, augustissimo nomine Theologiam doctorum hominum consensus appellauit. Omnes quidem facultates & sciētiae magna Dei benignitate mortalium generi inspiratae, reuelatae ac traditæ sunt, summamq; & absolutissimam Dei erga homines beneuolentiam & charitatē haud obscure demonstrat, verùm si Theologiam è medio sustuleris, non secus ac sublato è mundo sole densissimas terrimasq; tenebras rebus mortalium offuderis. Fatendum est magna cum voluptate Hippocratis, Galeni, Theophrasti, Celsi, Aristotelis, Plinij reliquorumq; φιλοσόφων καὶ φυσιολόγων lucubrationes euolui: pulchrum est internis animi sensibus & oculo philosophico contemplari animalium, lapidum, stirpium herbarumq; naturas, insitamque variis morbis medendi efficaciam, quomodo animalium pleraque in terra, alia in aquis, alia in aëre, salamandra etiam in igne uiuat. Neque parùm incunditatis & fructus suis cultoribus confertur is & legum prudentia, quæ suos λόγους & παρολόγους (hodie Bacculaureos & licentiatos receptis uocabulis appellamus) veluti porrecta manu in sublimem speculam deducit, ex qua uniuersa mortalium commercia, tractationes,

Inflin. in
proam.
ff.

EPISTOLA.

tiones, transactiones & conuentiones incun-
disimè spectandas exhibet ac demonstrat. Vi-
des ibi alios aucupari, volucres per alienū fun-
dum sequi: superuenit fundi Dominus, in-
gredientem prohibet. Alius venatur, ceruum
capit, caput secum abducit, tandem ceruus
custodiam eius euadit, seque in naturalem re-
cipit libertatem, capitur rursus ab alio, lis de
dominio cerui oritur. Alij iaculis ludunt,
seruus campum iaculatorium transit, ab uno
traicitur casu, non data opera: Dominus ser-
uū eum qui damnum dedit, in ius vocat, quan-
ti is seruus in eo anno plurimi fuit, eum si-
bi condemnari petit, lex reum absoluit. Alibi
pater filium ad studia ablegat, moritur pater,
fratres coheredes aiunt studiorum impensas
in collationem referri oportere, negat frater
qui studia sectatus est, asserens patrem donan-
di animo sumptus suppeditasse, probatur, in-
dices fauore studiorum ducti, fratrem absol-
uunt. Incunda mehercle & utilis est huius-
modi consideratio. Atque hæc quidem de dua-
bus illis excellentibus facultatibus. Quod si
nunc artes tum logicas, tum Mathematicas,
ac deinde ad historiarum cognitionem descen-
damus, magna animi voluptate videbimus
illos congrua dare negotijs & rebus vocabula,
alios ratiocinationibus & argumentis contē-
dere

DEDICATORIA.

5

dere, alios magna dicendi copia & ubertate
laudare, vituperare, suadere, dissuadere, accu-
sare, defendere. Alios computare, addere, sub-
trahere, multiplicare, diminuire, nunc sexcē-
ta, sestertia & multas aureorum myriades u-
no calculo depromere, eò que rursus sublato, u-
niuersum thesaurum diffluere & momento
euanescere modo Cræsos & Crassos modo Fe-
ros & Codros effici: Alios astrorum, plane-
tarum & cæli vertigines obseruare, pluuiam,
tempestates & serenitatem animaduertere.
Alios attēperato & harmonico concentu sum-
ma cum voluptate aures demulcere, tristitiā
fugare, vires ingenij recolligere. Alios deni-
que exiguo circino immensa penè terrarū ma-
riūmque spacia dimetiri, immoto sē, & do-
mesticis parietibus conclusos, nunc apud AE-
thiopes diuersari, nunc ad Scythas & Sauro-
matas excurrere, ab illis rursus ad Garaman-
tas, ad Anthropophagos, imò Antipodas ma-
gno & penè incredibili saltu transilire. O-
mitto reliqua ne sim prolixior. Hæ scientiæ
omnes quidem à Deo, magno omnium no-
strorum bono mortalibus concessæ sunt, & iā
olim antè plurima secula, partim diuina
clementia primis hominibus reuelatæ, partim
diligentia, studio, & longa obseruatione in-
uenta, adeò, vt non improbable videatur

A 5

Deum

Deum idcirco primorum seculorum hominibus longiorem diuturnioremque vitam indul-
 sisse, ut longo usu, obseruatione & experiētia,
 certiore scientiarum disciplinarumque tradi-
 tionem ad posteros transmittere valerent, ut-
 que homines per eiusmodi disciplinas in crea-
 turarum notitiam, atque inde in creatoris co-
 gnitionem gradibus quibusdam peruenirent,
 in cuius cognitione summa atque extrema ho-
 minis beatitudo consistit. Verum quantum suis
 in nos meritis cumulum adiecit optimus beni-
 gnisimusque Deus, quod præter omnes illas ar-
 tes & facultates, per quas non nisi oblique, et
 longis multisque ambagibus ac diuerticulis,
 vix tandem vel umbram eius attingimus, aliam
 adhuc peculiarem scientiam generi humano tra-
 diderit, qua directò sine ullis erroribus certa
 solidaque via, nos in diuini numinis cognitionem
 deducat, quantum quidem incomprehensibilis
 Deus lucem habitans inaccessibilem, humano
 ingenio cognosci potest. Hæc scientia, vel po-
 tius sapientia, pudica est, pacifica, modesta,
 suadibilis, bonis consentiens, plena amore &
 fructibus bonis. Hæc sequentem se non falli,
 non excidere, non usquam aberrare patitur.
 Sanè quantum diuina præstant humanis, cæ-
 lestia terrenis, tantum theologia reliquis disci-
 plinis merito anteponitur. Siquidem doctrina
 sacris

Iacob. 1.

sacris libris comprehensa non est ab homini-
 bus in Græcia aut Italia agētibus prodita, am-
 pliata vel illustrata, sed à Deo ipso edita, &
 selectis quibusdam viris reuelata. Pater cæle-
 stis sua voce patriarchis atque prophetis eam
 explicuit. Heb. 1. Vnigenitus è sinu patris ad
 nos descendens eadem enarravit. Ioan. 1. Spi-
 ritus sanctus omnibus seculis quosdam præ-
 stantes afflauit homines, qui theologia incor-
 ruptè traderent. 2. Petr. 1. Omnis prophetia
 scripturæ propria interpretatione non fit. Nō
 enim voluntate humana allata est aliquando
 prophetia, sed Spiritu sancto inspirati, loquu-
 ti sunt sancti Dei homines. Si de certitudine
 libeat contendere, sola hæc certa appellari me-
 retur, quæ authorem habet Deum, enarrato-
 rem Christum, reuelatorem ac doctorem Spi-
 ritum sanctum. Quam certitudinem rex &
 propheta Dauid in spiritu agnoscens, exclam-
 mat, sicut audiuius, sic vidimus in ciuitate
 Domini virtutum. Iam verò si multiplicem
 considerare liber utilitatem, nullum sanè do-
 ctrinæ genus hac in parte cum Theologia cō-
 parandum. Vt multo amplissimum ita & ve-
 rissimum quod ait Apostolus. 2. Tim. 3. Sa-
 nè literæ (& sole inquam) te possunt erudi-
 tum reddere ad salutem, quæ est in Christo
 Iesu. Tanta enim est rerum omnium vbertas
 & af-

Psal. 47.

& affluentia in literis diuinis, ut non immerito uberrimum quoddam & amplissimū copia cornu appellari possint: Quam ubertatem & copiam Spiritus sanctus nobis apertius insinuare volens, diuinas literas legisq; & Prophetarū libros, fontes, fluuios, puteos, torrentes, camposq; patentes appellat. Sic Psal. 67. legimus ex fontibus Israël, laudes Dei in Ecclesiam emanare, quod ita Patrum exponit auctoritas ut intelligamus ex legis & Prophetarum libris veluti ex fontibus quibusdā perennibus Israëlítico olim populo Dei doctrinā atque cognitionem affluxisse; ex quibus fontibus viri illi sanctissimi ac Deo pleni, multa haurientes hymnos in laudem Dei componebant. Apostolos etiā primos Christiana pietatis doctores à Christo electos, per aquarū fontes qui repente apparuerunt, interpretes pleriq; designauerunt. Horum fontium tam dulces tamque mellit. aquas rex & Propheta Dauid identidem deprecatur, volensque veram & absolutam hominis beatitudinē unico hymno complecti dñi ceteras felicitatis humanae partes commemorat, inquit virum beatum similem esse ligno quod plantatum est secus decursus aquarum, id est, ad hominis beatitudinē requiri, ut limpidis sacrae doctrinae aquis imbuatur & irrigetur: sicut è contrario

ubi

ubi diuinæ literae agrī cuiuspiam sterilitatē, desertaque & inhospita tesqua notare volūt, id est, hominem in bonis operibus sterilem & aridum, vocant in aquosum, ut Psal. 77. Exacerbauerunt altissimum in inaquoso. Uberrima igitur est & bonorum fructuū fecrassima lectio diuinarum scripturarum, & appositissime fluuijs & fontibus nunquam deficientibus assimilata: unde & Moysi facile crediderim praeter rarum & penè miraculosum expositionis euentū, diuinitūs ab aqua nomen inditum, qui uberrima diuinarū humanarūque rerum omnium doctrina mortale genus in omnia secula esset instituturus. Et cū nullū sit doctrinae genus, ex quo nō magna ad homines bona promanent, eo factū est, ut antiquitas omnem prorsus disciplinam aquis compararit. Hinc pegaseus, hinc Castalius fons, hinc vnde Cephesides, hinc Permessus, Ilissus, Termessus fluuij, totaque, ut semel dicam, Aonia aquis irrigua, ubi Vatum pierijs ora rigantur aquis. Sed & Aegyptij Sacerdotes cum caelum rore pluuium pinxissent, disciplinam & literarum studia designabant: mira etenim est utriusque rei similitudo. Nam quæadmodum ros in herbas, frutices & plantas decidens, ea omnia quaecunque molliri apta sunt, humectat, pascit & liberaliter educat:

contrà

contra verò in ijs quæ natura proprietatè que sua obturata, dura solida & repugnantia fuerint, proficere nihil quicquam potest: ita in hominibus euenit, quorū illi qui mansueto, placido & leni sunt ingenio, salutaria bonarum literarum dogmata facillè recipiunt, patientè cultura aurem accommodant, & ut Lucas inquit, in corde bono & optimo retinent, atque ita instructi, et veluti optimo rore irrigati felicissime succrescunt. Alij verò quorum animus & ingenium omne à disciplinis est auersum, & ergà omnia dogmata contumax et refractarium, in barbarie & asperitate sua manent, & cum gallo Aesopico gemmam in sterquilinio repertam facile respuunt & contemnunt, quod in Iudæis hodie perspicuum euadit, qui obdurati & occæcati, veritatem Evangelicam fastidiunt, Christianam doctrinā aspernantur; quod (ne ab aquæ allegoria recedamus) perpulchre libro iudicū præmōstratū legimus. Vbi Gedeon Madianitis, Amalechitis & Arabis, Israëlcm opprimentibus, signum petijt à Domino, quo se populumq; adhortaretur ad virile aliquod facinus aggrediendū, & se suosque de montium solitudine liberaret. Excitatus itaque Gedeon oraculo, cui tamen fidem haud facile adhibuerat ob res vehementer accisas, ut in propinquo esset desperatio:

vio: Sequar te, inquit, si ros ceciderit super lana vellus in area stratum & terra circum arida perstiterit, id quod uti petierat, factū est. Subiecit mox Gedeon. Si ros super terram ceciderit, eaque tantum aspersa stratum vellus minime madefecerit: cui petitioni cum Deus iterum annuisset, magno animo negotium aggressus victoriam felicissimā est consecutus. Hic ut Patrum interpretatur autoritas, vellus lana populū indicat Israëliticū, terra verò reliquas gentes, veri diuini cultus id temporis ignaras. Qui verò ros cælitus decedit, Dei doctrinam ostendit, quæ prius Israëlitis diuinitus indulta fuit, hos enim solos ros diuine legis prius irrigabat: reliquas autem terrarum orbis nullā istiusmodi humoris gutta madefactus arida prorsus siccitate laborabat. Postea verò quam secundum accidit postulatum, aruit vellus, terra irrorata est, Hebræis quippe adempta cælestium nubium hoc est Prophetarum & legis diuine pluuia, nobis verò per Christi doctrinam diuini eloquij fontes adaperiti. Hæc apud tuam Celsit, Reuer. & Illustriss. Princeps breuiter disserere visū est, ut memetipsum ad hanc tam angustam, sanctam & salutarem doctrinam excitarem, utq; alij paulò honorificentius & sublimius de hisce cælestibus & sacrosanctis studijs sentire discant.

EPISTOLA

cant, simulq̄, indicarem quæ ratio præcipuè me ad hanc operam in hoc Propheta collocandam impulerit. In quo quicquid à me defudatū est, eam quam supra adduxi ob causam Tuæ potissimum Celsitudini dedicandū & consecrandum duxi, ut qui tam generoso & heroico animo erga literas affectus es easq̄, sumptibus & patrocinijs munificentissimis foves, tutaris ac prouehis, vicissim ipsas literas literarumq̄, cultores hæc tua tam magnifica beneficia agnoscere, gratitudinēque suam exhibere animaduertas. Nec dubito futurum, quin amplissimam tuam prouinciam, quam omnibus artibus ac disciplinis longè florentissimā reddidisti, indies florentiorē illustriorēque sis habiturus. Vt enim Principes arte aliqua delectati sunt, ita eandem artem in regno ipsorum potissimum excultam fuisse legimus. Hinc sub Alexandro militarunt plurimi: sub Augusto nemo non carmen cudebat. Neronis tempore multi histriones, cantores & magi extiterunt. Hadrianus Imperator ad antiquitatis obseruantiam omnes inuitabat. Tu veluti Salomon quidā nihil æquè conaris, quàm ut plurimos enutrias philosophos, veraq̄ Sapientia cultores. Cum ergo talia iacias semina, fieri non potest, quin amplissimā optimarum disciplinarū messem sis habiturus, atque

adeò

DEDICATORIA.

adeò nunc habeas letissimum viridarium, in quo veluti in hortis Alcinoi μῦθος ἐστὶ μῦθος incundissimo fecundissimoq̄, prouentu succrescere conspicis. In quo quemadmodum tua Celsit. quotidiana opera, studio & sumptu neque plantare neque rigare desinit, ita optimus benignissimusq̄, Deus dubio procul felicissimum largietur incrementum. Qui tuam Reuerendiss. & Illustriss. Celsit. studiorum & rei Christianæ commodis ad Nestoreos annos florentem & incolumem conseruet.

T.R. & I.C.

subiectissimus cliens

Tilmannus Bredembachius Embricensis.

B

AMPLISSIMIS CIR-
CVNSPECTIS ORNATISSIMIS
ET PRVDENTISSIMIS DOMINIS
Cos. & Senatui Imperialis vrbs Grunda, Dominis
suis gratiosissimis & exoptatissimis D. Ioannes Fabri
ab Hailbrun Cathedralis Ecclesie apud Augustana
Ecclesiastes, corporis & anime felicitatem precatur.

H A V D obliuioni tradidistis Ampliff. cir-
cumspecti, prudentiff. gratiosiff. exopta-
tissimiq; Domini, quod D. Paulus Co-
rinthiis scripsit, sed planè serio atq; om-
ni cū sedulitate considerastis, vitamq;e
& mores ei conformastis. Fratres mei,
stabiles estote & immobiles, abundantes in opère Domi-
ni semper, scientes quòd labor vester non est inanis in
Domino. Quibus verbis Paulus fideles ad constantiam
in fide & ad bonam vitam exhortatur, quæ Deus irre-
munerata non relinquet, quandò in die nouissimo ven-
turus est reddere vnicuique secundum opera sua. Deus
sanctam Ecclesiam suam vnicæ & Catholicæ fidei lumi-
ne prorsus paternè illustrauit ac dotauit, atque etiam in
nobilis nostra patria, quæ prius gentilitiis erroribus & a-
bominationibus grauiter caligabat, non sinè peculiari ac
diuina clementia eiusmodi vnicæ & Catholicæ fidei lu-
men per quosdam Apostolorum discipulos nobis Ger-
manis ad consolationem & salutem nostram annunciari
curauit. Sic Germania Catholicam & Christianam fidem,
antè multa secula audivit, ac didicit, eamq; cum Apo-
stolicis Ecclesijs, iam tum ab Apostolis in Græcia, in Pa-
lestina, in Italia &c. plantatis concorditer professâ est, ac
sincerè seruauit: vsque ad hæc nouissima & periculosa
tempora, quibus Deus propter peccata nostra nonnullos
hæresiarchas, Germaniam, quæ tãtis iam temporum spa-
cij imò plus mille annis in vera & concordî fide perse-
stit, erronea ac damnata doctrina infestare permittit. Sunt
hic ex quorundam cordibus reuertatæ cogitationes, quòd
Catholicam & Christianam fidem (quæ tamen ab Apo-
stolis eorumq; discipulis per ordinariam successiõnem
vsque ad nos pertinet, quamque vniuersus orbis Christi-
anus confessus est) magno scandalo & vanitate tam per-

3. Cor. 15.

Math. 16.

Lucæ 2.

NVNCPATORIA.

10

uitaciter deserunt & blasphemijs, contumelijs atque in-
furijs proscindunt. Qui salutem animarum suarum, ho-
norem, famam & incolumitatem generose patriæ nos-
træ haud benè considerarunt, sed per proteruam defe-
ctionem suam in curas & necessitates induxerunt, illam-
q;e augustam & celebrem Germaniæ exillimationem ap-
ud peregrinas Nationes non parum imminuerunt, &
hæreditario hosti Turcæ in ludibrium reddiderunt, quem
nostra dissidia & pernicax apostasia haud exiguam in-
spem erigunt, nos in discordia inuadendi & perdendi.

Merito sanè pij Christiani ad animum reduceret, quas
Germania calamitates & misèrias viderit & persenserit.
Merito malam arborem ex malis fructibus agnoscerent,
atque à tam perniciofa, detestabili, & discordi doctrina se
cultodirent & conseruarent.

Immanes & terribiles bellorum motus, exitiales dis-
cordiæ ac dissensiones, irreconciliabiles inuidiæ & odia,
perfidia & proditioes, lætifera omnium flagitiorum
suppullulationes & incrementa, legitimi magistratus
despectio: leuitas iuuentutis: inobediencia, pernicacitas
& proteruita subditorum, contemptus Dei eiusque præce-
porum & cætera quæ hætenus ex noua doctrina pro-
fluxerunt, merito fidelibus eam suspectam redderent, non
ex Dei spiritu prouenire, sed ex Sathana, pacis hoste, om-
niq;e concordia & obediencia dissipatore & con-
turbatore.

Pedes scætarum, inquit Augustinus, admodum sunt
veloces ad effundendum sanguinem cui præcidunt ho-
mines ab unitate orbis terrarum. lib. 2. contra literas Peti-
liani Cap. 16.

In veteri & vnanimi fide Germania prosperitatem &
salutem sensit tam in corpore quàm in anima, bonamq;
pacem & obediencia. Nam vbi vera fide, ibi obediencia,
vbi verò scisma, vbi à Catholica fide factio se recedit-
tur, ibi certò est inobediencia, prout hoc (proh dolor) tes-
tantur nationes & vrbes &c. vbi scismatica fides radica-
uit, & in vulgi animis inualuit.

Ex noua siquidem doctrina rudis & pertinax plebs, ad-
uersus legitimos suos Magistratus essentur & inflamma-
tur, ita vt Magistratus nunquam in maioribus necessi-
tatibus & curis fuerint, ratione subditorum, quàm in no-
ua & scismatica doctrina.

B 2

Quocirca

uisa;

Quocirca Consul quidam admodum amplæ ciuitatis imperialis, quæ etiamnum hucusque in Christiana & Catholica fide persistit, magno cuidam Principi oppidò quàm prudenter & Christianè respondit, interroganti Consulem, an ne & ipsi ad Sectas vellent desicere: Consul quæsiuit, quam obrem? Cui Princeps, vt citò discescat: nam aliquot Abbatis, multa Collegia & monasteria habetis in ciuitate vestra. Hæc bona violenter potestis, iuxta nouam Euangelicam libertatem, ad vos transferre ac discescere, Consul verò Principi respondebat. Si non esset animus rectam, veterem, Catholicam, vnicâ & Christianam fidem profiteri & seruare propter animarum nostrarum salutem, nollemus tamen vel hac de causâ ad Sectas desicere, vt Domini maneamus. Videmus enim & compertû habemus, vbicumque noua Scismaticaque doctrina à Magistratu, vulgo indulgetur & permittitur, subditos dominari & dominos subici. Laudauit Princeps eiuscemodi responsum, exhortans etiam vt in tali tamq; Christiano animo perseverarent, & constantes permanerent.

Quod autem vos Amplissimi, prudentissimi, exoptatissimiq; Domini in sincera & Christiana religione hucusque ita persistitis, non est citrà peculiarem gratiam, amorem & amicitiam cœlestis Numinis, tametsi quidem multoties sitis grauissimè & prorsus horribiliter à quibusdam Sectis pertentati, sollicitati, vexati & conculsi, omnem tamen aduersitatem, diuinæ gratiæ subsidio facti singulari quadam magnanimitate magnificè & laudabiliter superastis: ita vt per huiusmodi Christianum facinus, etiam aliis prouinciis & ciuitatibus facti sitis exemplum, & forma Christianæ constantiæ.

Fides enim vestra, strenuitas, obedientia, & Christiana persenerentia non solum Imperatoribus & Regibus etc. manifesta est, verum etiam honesta, tranquilla, pacifica, politica & Christiana gubernatio vestra ab omnibus bonis Principibus, Magnatibus, Equitibus etc. summè celebratur, laudatur & prædicatur. Cum vicinis pacificè & amâter viuere, magno vobis est gaudio. Habetis apud vos eruditos & integros verbi Dei prædicatores, & industrios dispensatores venerabilium Sacramentorum. Satagitis ex verbo Dei discere abundare in opere Domini. Perpulchrum est & iucundum videre apud vos placidam, honestam,

stam, vnanimem ciuium consuetudinem. Quisque intendit, vt se & suos honesto labore & officio honestè sustentet: nemo inuicem sectatur factum, sed dumtaxat quod humana necessitas (idque sine vlla fraude) exquirat. Quæ admodum vestra circumspectio & prudentia erga summam potestatem, Romanam imperatoriam maiestatem se perpetuò beneuolam & obsequentem præbuit ac declarauit: sic vestri subditi, vestri desiderati & fideles ciues, Deo, eius Sanctæ Ecclesiæ & vobis obsequi prorsus alacres sunt & parati. Qui nihil faciunt libètiùs, quàm vt Christiano, cõsultissimo, amplissimo ac prudētissimo Senatui (qui ex singulari numinis gratia penes vos est) vnanimem & concordem obedientiam præstentque ita omnibus tanquam beneuoli ciues morigerentur.

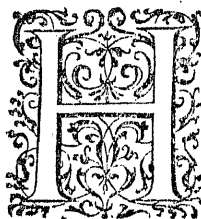
Hunc tam præclarum, strenuum & Christianum animum equidem illaudatum relinquere nequiuimus (quia virtutem gloria sequitur) visumque est hoc meo labore videlicet Christiana explicatione Ioëlis Prophetæ, quam Augustæ pijs Fidelibus quàm fidelissimè pro concione proposui, vestram circumspectionem & prudentiam honorare, & edendam curare. Bonamq; in spem erigor hanc meam operam vobis placituram: quandoquidem inde non paruum consolationis & doctrinæ in hisce difficillimis temporibus haurire poteritis, vt crescentes in agnitione Iesu Christi viui Dei filij, feruentes in charitate Dei & fide Catholica, in sancta & Christiana vita & obedientia stabiles & firmati cum auxilio gratiæ diuinæ gloriam & honorem immarcescibilem in cœlesti patria consequi valeatis. Labor enim vester planè Christo dignus, non erit inanis. Præpotens & beneficus Deus donet & concedat vobis in diebus vestris pacem & veritatem vrbemq; & ciuitatem vestram in Christiana obedientia, tranquillitate & concordia ad laudem suam conseruet, confortet & custodiat, vsque in finem. Datum Augustæ 26. Februarij Anno Domini 1557.

IOELIS PROPHEZIA

PRO CONCIONE EXPLICA-

ta per D. Joannem Fabri ab Hulbrun Metro-
politana Ecclesie apud Augustam Ecclesiasten.

CAPVT I.

HABENT Moysen & Prophetas, audiant illos. Sic Abraham diuitem epulonem alloquitur, rogantem, vt mitteret Lazarum in domum patris sui, ad quinque fratres suos, illique perhiberet seu indicaret grauia eius torméta, ne & ipsi venirét in illum tormétorum & supplicij locū. *Luca 16.* Huic in hanc sententiam respondebatur: Habent libros legis & Prophetarum, ex illis doceri possunt, quid credere, quid facere oporteat. Audiant illos auribus cordis per fidē & obedientiā, tunc securi erūt ab his gehennæ supplicijs. Hæc verba & nobis aduertenda sunt, vt iram Dei effugiamus. Moyses inter cætera scripsit iudicialia & caremonialia, id est, significatiua præcepta, quibus aduētus Mesiæ, eiusq; passio &c. significabatur seu præfigurabatur, quæ in eodem aduentu & præsentia Mesiæ, sacraque eius in cruce passione, cum diceret, consummatum est, suū finē adæpta sunt. Vnde & Christus dixit Matth. 11. Luca. 16. Lex & Prophetæ vsque ad Ioannem. Lex & Prophetæ ministris & famulis Dei temporalium bonorum affluentia pro-

IN IOELEM PROPHET.

Math. 3.
 Marci 1.
 Luc. 3.

miserunt. Ioannes verò cœpit annũciare bona æterna . Agite pœnitentiam, appropinquat regnum cœlorum . Et quia figura legis & promissio Prophetarum de Christo, sunt in Christo adimpleta. Promissum enim Messiam Ioannes digito significauit seu demonstrauit, ac dixit : Ecce agnus Dei qui tollit peccata mundi, Ioan. 1. Hinc Christus appellatur finis legis, & veritas facta est per Christum Iesum.

Rom. 10.

Sic cæremonialia, significatiua & præfiguratiua pœcepta in Christo terminata sunt, & quicquid per Moysen in lege, in Psalmis & Prophetis de Messia scriptum est, adimpletum est. Lucæ 24. Moyses & Helias cũ Christo in monte Tabor locuti sunt, per quos lex & Propheta denotantur. Hi non solum Christo testimonium dederunt, tanquam Seruatori mundi, in quem credere debeamus, & tanquam illum agnoscere & confiteri: sed & Deum ex toto corde, & proximum sicut nos ipsos diligendum, docuerunt: decem pœcepta obseruare, Deo seruire, eum timere, facere bonum & fugere malũ, pœnitentiam agere, vitam honestam & sanctam ducere, misericordiam, obedientiam, humilitatem &c.

Math. 17.
 Marci 9.

Lucæ 9.

Deut. 6.
 Exo. 20.
 Luc. 6.

Moralia
 pœcepta
 Christi non
 abrogauit.

Eiusmodi Sancta dogmata & moralia pœcepta, per Moysen & Prophetas docta & tradita, Christus non abrogauit, sed declarauit perfecteque & absolute seruari pœcepit. Math. 5. 6. 7. & dixit. Nisi iustitia veltra abundauerit plusquam Scribarum & phari-

CAPVT I.

13

pharizæorum, non intrabitis in regnum cœlorum.

In Mosaicis & Prophetis de Christo vero Messia, quod venturus esset, testimonijs fidem concernentibus & in moralibus pœceptis, fideles, siue homines Moysen & Prophetas audient: ne per infidelitatem, & iniquam ac prauam vitam suam, & cor pœnitere nescium, ad diuitem illum Epulonem in tartareas flammæ præcipitentur: Dixit enim Christus Lucæ 13. Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis. Vis ad vitam ingredi, serua mandata. Hoc fac & viues. Maledicti qui declinant à mandatis tuis. Psal. 118.

Math. 19.
 Lucæ 16.

Quando igitur omne malum augetur & inualefcit, versamurque & sumus iam in eo tempore, de quo loquitur Apostolus 2. Timoth. 2. Erit tempus quo sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros, prurientes aures, & à veritate quidem auditum auerrent, ad fabulas autem conuertentur. 1. Timoth. 4. 2. Tit. 3. 2. Pet. 3. Multi pseudoPropheta surgent & seducent multos, & scandalizabuntur multi. Erit sicut factum est in diebus Noë & Loth. Lucæ 17. Mat. 24. Ezechiel. 16. Atque hæc quidem oculis nostris coram conspiciamus, omnes enim status sunt peruersi, & à legitimo ordine & iustitia recesserunt. Quilibet suis inuigilat commodis, timor Dei, probitas & obedientia &c. sublata sunt, omniumque immanissima peccata

Postrema tẽ
 pura sunt pe-
 niculosa.

IN IOELEM PROPHET.

& maximè detestanda flagitia laudi ducuntur, & inualescunt.

Hier. 23.
Psal. 51.
Erou. 2.

Contemnitur sacramentalis poenitentia, nemo se vult agnoscere, imò & gloriantur & iactant flagitia sua, quæ Deum ad indignationem & iram incitant & commouent.

Peccata gra-
uiter puniuntur.

Legimus quàm horribiliter Deus peccata vindicauerit in veteri testamento, quibus peccatis & nos planè constricti & contaminati sumus, & tamen Deus ex misericordia & bonitate sua non tam grauius nos puniuit, vt commeruimus. Quod meritò nos ad poenitentiam extimulareret & commoueret.

Rom. 2.

Peccatum sequitur poena.

Populus Israeliticus murmurabat aduersus Dominum, & misit in eos Deus serpentes ignitos. Num. 21. Quo autem modo nos gerimus? Blasphemamus Deum, eius sanctos, & venerabilia Sacramenta. Aque ad eò nihil rectū putamus, quod Deus nobis facit, semper pergètes murmurare, planèque refractarij sumus & rebelles ad omne bonum. Israelitæ in Aegyptum reuerti volebāt. Deus verò ita puniuit eos, vt 60000 viri morerentur in deserto, nec peruenirēt in terram promissionis excepto Iosue & Caleph. Num. 14. In Baptismo quidem, Sathanæ, omnibus operibus & pompis eius abrenunciauimus, sed regredimur in Aegyptū ad opera Sathanæ, ad nidorem carniū, ad foetentes coepas & allia &c. id est, ad voluptates carnis & pōpas huius mundi.

Num. 11.

Maria

CAPVT I.

14

Maria soror Moysis murmurabat aduersus Moysen, & Deus lepra eam percussit. Num. 12. Core, Dathan, & Abyrō cum contemptu obmurmurabant Moyfi & Aaron. Deus verò horribili planè modo eorum rebellionem & inobediētiam puniuit. Absorbuit enim terra Core, Dathan & Abyron, omnēsque vxores & liberos cū vniuersa substantia ipsorum. Sedit ignis egressus à Domino, interfecit ducentos quinquaginta viros, qui offerebant incensum.

Præterea igne absumpti sunt quatuordecim millia hominum septingenti, qui murmurauerant aduersus Moysen & Aaronem. Num. 16.

Quales autem nos præbemus? Despiciamus summos Magistratus: Papam appellamus Antichristum, Cæsares, Reges &c. tyrannos vocamus. Laudamus Sathanicum hostem, sanguinarium Turcam præ Christianis præpositis, sumus inobedientes, pernicaces & rebelles ergà legitimam & ordinariam potestatem, cui tamen iureiurando sumus obligati, concitamus seditiones, feralia institui-mus bella, aduersus Deum & omnia iura, citrà assensum & permissum superioris potestatis. Quisque etiā pro sua viuunt libidine, veluti nullus foret rex in Israël, nec Deum, nec Magistratus reuerentes, sed viles eos & contemptos habemus, omnia tum Christiana tum politica & ciuilia instituta dehonestamus & calumniatur, scismata & discordias excitamus.

Iudic. 17.

Dilu-

IN IOELEM PROPHET.

Diluuius Deus vniuersum orbem delenuit, octo duntaxat hominibus superstitibus Genes. 6. quando quidem secundum carnem vivebant, & vias suas corruerant, contemnentes Noë ad penitentiam exhortantem, qui circiter centum & viginti annos in exadificanda arca laborabat. Nos quæ molimur in omni genere, lachrymis potius egent quàm calamo. Quæ flagitia iam ad summum vsque non excreuerunt? Quando frequentiora adulteria, blasphemiarum, penitentiarum contemptus, auaritia, gula, immisericordia: Quando grauius iniquioresque vsuræ, quando perniciosiores & magis Ethnicarum præscriptiones & propolia &c. fuere, atque hac nostra tempestate?

Genes. 19. Sodoma & Gomorrha omnisque circumiacens regio sulphure comburebantur, quod ociosi, viuentes in saruritate panis & abundantia, immisericordes, impuri erant & impoenitentes Ezech. 16. Eiusmodi enormia peccata & nunc postremis huius temporibus inualuerunt Esaie 10.

Math. 5. Queritur Hieremias de Sacerdotibus & Pastoribus cap. 1. Ezechiel cap. 34. Principes redarguit Esaia ca. 1. Si consideremus quorundam Ecclesiasticorum & ciuiliu Præpositorum vitam, coperimus graui peccata. Sal Ecclesiasticorum per inertiam & negligentiam curæ Ecclesiasticæ euauit, lux eorum per scadalosam vitam obscurata est. Nullus Deitior, nulla humilitas, nulla misericordia, nulla iusticia est in quibusdam Principibus, omnes-

CAPVT I. 15

omnesque causas & negocia auaris quibusdam, propria querentibus & immitibus Satrapis seu consiliariis tractanda delegant, seruantur quo pacto plurimas ditones ac dominia acquirant ad pompam & ambitionem huius seculi, & obliuiscuntur illam terram viuentium, æternam & cœlestem Patriam nostram.

Oza temerè arcam contingebat & subitania eum Deus morte percussit 2. Reg. 6. 1. Par. 13. Qua puritate nonnulli venerabilia Sacramenta tractent, Deo, & ipsorum conscientias probe notum est.

Superbientibus & peccantibus Angelis Deus non pepercit 2. Pet. 2. Quam altum sublimi nostro spiritu conscenderimus, nobilis Germania notabili damno experta est.

Primus homo ex Paradiso in miseriam propter inobedientiam suam precipitatus est. Magna nostra inobedientia & discordia etiam Turcis omnibusque populis cognita est & perspecta.

Iam autem impossibile est, ut malitiosam vitam poena non sequatur, siue hic, siue in futuro, & tamen si tardus est Deus in vindicando, eo tamen seuerior tandem est in puniendo.

Vt igitur ex diuino verbo ad penitentiam excitemur: non enim vult Deus mortem peccatoris, sed magis ut conuertatur & viuat. Ezech. 18. dissimulatque peccata hominum propter penitentiam cap. 11. quod videre est in Niniuitis Dauide, Ahas, &c. Si penitentia egerit gens illa (inquit Deus) a malo quod locutus sum aduersus eam, agam & ego penitent-

nitentia super malo quod cogitavi, vt facerē ei. Jeremiæ 18. Ea propter ad gloriā Dei, nostri emendationem, consolationemque & salutem fidelium, proposui exponere sanctum illum Prophetam Ioëlem, verum & Euangelicum pœnitentiæ præconem, qui non solum de gratiofo & mansueto aduētū Christi Doctoris iustitiæ, & de consolatoria Spiritus sancti missione scribit, sed & docet, clamat ad vaticinatur de horrenda postremi iudicij sententia, vt per pœnitentiam nos preparemus ad diem illum terribilem, ne nobis ex inopinato superueniat imparatosque & impœniterentes inueniat ad æterna supplicia.

Hic Propheta planè serius est & grauis in prædicanda pœnitentia, salutis nostræ sitientissimus in doctrina, consolationis plenissimus in promissione, quæ omnia ad nostram doctrinam, correptionem & consolationem scripta sunt Rom. 15.

Textus sic orditur.

*Verbum Domini quod factum est ad
Ioël filium Phatuel.*

Quis hic fuerit Propheta, indicant hæc verba, nempe, Ioël filius Phatuel, qui & ipse fuit Propheta. Nam iuxta regulam D. Hieronymi, patres Prophetis appositi etiam Prophetæ fuerunt. Sic Esaias appellatur filius Amoz, Hieremias filius Helchia, qui erat de Sacerdotibus qui fuerunt in Anathot in terra Benjamin, Ezechiel filius Buzi, Oseas filius Beeri, Ionas filius Amitthai, Iophonias filius

Jerem. 1.

ius Chusi, Zacharias filius Barachiz.

Quibus autem Ioël prophetauerit, locutus sit aut prædicauerit, indicat Hieronymus, præcipuè tribui Iuda, Ierusalē & Syon. Quantum verò ad literā attinet, respexit eius Prophetia etiam vniuersum Israel, decem in quā tribus, vnde & nominatur Israel cap. 3.

Fames quoque de qua refert Ioël, nō solum in Iuda, sed & in toto Israel fuit. Mulier enim cuius filium defunctum Helisæus resuscitauerat ex iussu eiusdem Helisæi ex terra Israël fecedens, peregrinata est in terra Philisthijm, quandoquidē fames illa septē annis durabat in Iuda & in Israel. Cūq; cessante fame reuerteretur mulier, egressa est, vt interpellaret Regē pro domo sua & pro agris suis, qui ipsa absente ab aliis erant occupati: 4. Reg. 8.

Tēpus quo Ioël prophetauit, indicat Hieronymus, eodem scilicet tempore, quo & Oseas, nimirum temporibus, Ozia, Ioathan, Achas, Ezechiz Regum Iuda.

Atque hic videmus diuinam & paternam prouidentiam, quam Deus illis exhibet, quos creauit & potissimū quam curā gerat pro populo, quem sibi peculiariter in populum suum delegit: Quouis enim tempore Deus Rectores & Prophetas misit, qui populum suum ad bonum hortarentur, & propter peccata arguerēt. Sic misit Noë, Melchisedech, Abraham, Samuelē, Esaiam, Jeremiā, Ezechielem, Danielem, Heliam, Helizeum, Moysem, Aaron, Iosue, Otheniel, Ahud, Sangar, Debora, & Baruch, Gedeon, Thola & Iair, Ieptē, Elon,

IN IOELEM PROPHET.

Elon, Abdon, Sampson, Dauid, Salomonē, Aza, Iofaphat, Ezechiam, Iofiam etc. quos Deus excitauit ad perfectionē & liberationem sui populi. Hinc iam illud solatij petemus, si Deo tantæ curæ fuit Synagoga, siue populus veteris testamenti an in nouo testamento nostri obliuisci, aut nullam amplius curam habere debbit, pro populo acquisito, pro filijs Dei, pro dilectis suis amicis, electis & cohæredibus Christi, pro quibus uiuus Dei filius, homo factus est & crucis mortem oppetijt? Si de populo suo Israël dixit, adhæreat lingua mea faucibus meis, si non meminero tui: nostri nullam habebit memoriam Deus Israël, qui propter nos è cælo descendit, & in hanc miseriarum vallem venit, ignominiosissimamque crucis mortem pro nobis subiuit: qui maior est Iona aut Salomone, qui que promisit se nobiscum futurum vsque ad cōsummationem sæculi. Mat. 28. qui noster mediator, aduocatus, & propitiatio appellatur? Qui, custodiēs Israël, non dormitat. Exiguum illū primæuæ Apost. Ecclesiæ cœtum admodum diligenter respexit. Tutatur & seruat etiamnum suos fideles, & magnificè & victoriosè conseruaturus est, vsque ad consummationem mundi. Aduersus peccatum Christus fidelibus suis gratiam per uenerabilia Sacramēta & aduersus tenebras errorum ueritatem præparauit & reliquit, per sacrosanctum uerbum suum. Ad hæc dedit Ecclesiæ suæ quosdam Apostolos, Euangelistas, Prophetas, pastores & doctores, ijsque ut

Vulne-

*Deus curam
habet suorum
fidelium.*

Psal. 136.

Ioan. 3.

Philp. 2.

Math. 12.

1. Tim. 1.

Heb. 7.

1. Ioan. 1.

Psal. 120.

Ioan. 1.

Eph. 4.

Luce 10.

2. Cor. 5.

CAPVT I.

17

Vulnerati curam habeant grauitè mandauit, 2. Cor. 3. deditque illos nobis legatos plenaria potestate ad adificationē mystici corporis Christi, in quibus Spiritus sanctus posuit uerbum reconciliationis, faciens eos idoneos ministros noui testamēti ad quos dixit: Sic misit me pater & ego mitto uos. Io. 20. Qui uos audit, audit me. Itè docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii & Spiritus sancti, docētes eos seruare omnia quæcunque madaui uobis Mat. 18. Regite, pascite, remittite peccata, soluite, &c. Mat. 16. 18. Qui nouit Deum, inquit Ioannes 1 Ioan. 4. audit nos. Christus Petro Ecclesiæ curā delegat Ioan. 21. Pasce oues meas. S. sanctus regimen fidelium episcopis demandat. Act. 20. Sic Pa. admonet Tim. depositū custodi, habeas diligentem curam & respectum eius quod tibi commissum est. 1. Timoth. 6.

Luce 10.

*Exorientibus
erroribus, De
us suos confir-
mat.*

Sic neque abbreviata est manus Domini, sed & paternam sollicitudinem gerit pro Ecclesia sua, ut liberet eam ab omni aduersitate. Quin & tempore Antichristi in extrema necessitate Enoch & Heliam missurus est ad fidelium consolationem. Malach. 3. Apoc. 11.

Esaiæ 59.

Tametsi iam multi fuerint errores, semper tamen Deus suos syncera & sana doctrina cōfirmat, ne iusti manus suas protenderent ad peccatum, atque ut per ignem & aquam transeuntē ad coronam uitæ probarentur. 1. Corint. 11. Cypriano respondebatur, pacem uenturam esse Ecclesiæ. Sed quod interim morula esset, superesse aliquos qui probarentur. libr. 4. Epistol. 4.

C

Hodie

Magna inopia pastorum animarum.

*Math. 9.
Luce 16.
1. Cor. 14.*

2. Tim. 4.

Math. 25.

Hodie pij summam pastorum inopiam plane dolenter deplorant, tam magnam esse messem & tam paucos operarios. Hæc inopia non ex Deo sed ex nobisipsis provenit. Alii profligant & exterminant Novi testamēti prophetas, hoc est Catholicos sacrarum scripturarum Doctores, auerentes auditum à veritate. Alii habent donum & gratiam à Deo prædicandi, docendi, consolandi, arguendi &c. sunt Ecclesiæ ministri, sed non ovium aut animarum sustinent esse pastores, subterfugiunt laborem, quarunt levia & ociosa ministeriola, defodiunt talentum suum in terram. Hi sanè in animum inducerent & considerarent magnam necessitatem & inopiam Pastorum. Facile est canere, legere, Altari servire, Sacramenta dispensare, cæterum verbo Dei pascere, docere, confortare, consolari, increpare &c. redemptas ovculas, & fideles per puram & sanam doctrinam in patriæ cœlestis ovile perducere, oppido quàm necessarium est & admodum salutare.

Presbyteri qui benè præfunt, inquit Paulus 1. Timoth. 5. duplici honore digni sunt, maxime qui laborant in verbo & doctrina: hi enim se, & audientes saluos reddunt 1. Timoth. 4. O quot civitates, pagi & vici sunt, vbi nulli pastores, eunt sicut oves non habentes pastorem, non audiunt verbum Dei, non est panis verbi Dei in domibus eorum, paruuli petunt panem & non est qui frangat eis. O verè magnam famem audiendi verbum Dei. Illi quibus ea pars commissa est, avaritia & priuato quæstu addu-

*Math. 9.
Esaiæ 3.
Thre. 4.
Amos. 8.*

adducti magis inquirunt de redditibus, vectigalibus, tributis, multatiis pecuniis, decimis, operis & seruitijs, quàm de bonis, doctis & Catholicis pastoribus habendis In eiusmodi negligentibus ac desides præpositos durum & horrendum erit iudicium Sap. 6.

Neque etiam exigua huius inopiæ causa est, quòd scholæ Catholice abolerentur, earumque loco hæreticæ eriguntur, in quibus inuētus falsa doctrina penitus peruertitur, inficitur, & ad Catholicam doctrinam hostiliter persequendam instruitur.

Inopia pastorum vnde proueniat.

Quin & promiscua vulgi multitudo hæc inopiam adauget. Neque enim curant filios erudiri ad sacerdotale seu concionatorium munus obeundum. Omnes negotiationibus applicari oportet, linguas & idiomatica addiscere, ad quæstum priuatum & rem familiarem augendam. Discunt arithmetice, rationesque & cōputos subducere, priusquam norint orare. Omnia ad opes & mundi fastū diriguntur. Quando igitur Ecclesiastæ Catholici decedunt, quis animas famelicæ pascet? Quando orthodoxi & legitimi sacerdotes profligantur, quis misero peccatori Sacramentalem absolutionē impartiet? Quis cibabit fideles carne & sanguine Christi in venerabili Sacramento, quando quidem nemo illud conficere potest, nisi legitimus Sacerdos ex Christi mandato, & operatione Spiritus sancti?

Quocirca rogandus esset Deus, vt fideles operarios mitteret in messem suam Luc. 10.

Verba proœmij nostri Prophetæ accuratius

IN IOELEM PROPHET.

perscrutabimur: magna enim in illis latet mysteria. Verbum Domini quod factum est ad Ioel filium Pharael. Quo subindicat, ex cuius mandato verbum suum loquutus sit. Non seipsum venditat, sed ait verbum Domini sibi delegatum, ut annunciet ad profectum & salutem populi. Sic factum est verbum Domini ad Esaiam, Hieremiam Ezechielem, Danielelem, Heliã, Samuelem, Helizeum, ad Ioannem Baptistam, ad Apostolos, ad Paulum &c. Nemo sibi sumit honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron, inquit Paulus Heb. 5.

Nemo æmularetur verbum Dei prædicare, mundum docere vel arguere &c. nisi legitime ad hoc vocatus, ut omnia honestè & secundum ordinem fieret. 1. Cor. 14. Dominus vocauit seruos suos, & tradidit illis bona sua Math. 25. Moyses mandatum suum suscipiendum reddit dicens Pharaoni se à Deo missum, quod & magnis miraculis potenter declarauit Exodi 5.

Christus mittit suos Apostolos, dans etiam illis potestatem faciendi miracula, Marci 16. Math. 10. Paulus quoque de sui apostolatus signo loquitur 2. Corint. 12. Quomodo prædicabunt nisi mittantur Rom. 10. Si verbum Domini non frustra regredietur aut redibit ad Deum. Si munus Ecclesiasticum aliquem fructum producat, oportet legitimam missionem siue legationem præcedere. Quam obrem nulla sequitur utilitas aut fructus ex prædicationibus eorum, qui semetipsum absque omni legitime potestatis mandato constituunt. Quæritur Deus apud Hierem. aliquos cucurrisse, quos ipse

Esaiã. 55.

Nemo prædicandi munus citra legitimam uocationem susciperet.
Hier. 23.

CAPVT I.

19

ipse non misisset. Eiusmodi præcones multas anxietates necessitateque excitant, magnam etiam perniciem tum corpori, tum animæ adferunt, quod Germania (pro dolor) mediocriter per se sentit.

Nisi sectarum ferociam subuerer, equidem iuxta verba Christi; eos fures & latrones appellarem, quotquot semetipsum per uicaciter ac temerè absque omni Christianæ potestatis mandato in docendi functiones ingerunt & venditant. Ioel quoque suam doctrinam spectabilem reddit, quod Domini, non autem suum verbum proponit.

Nam spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines. Non vos estis qui loquimini, sed spiritus patris uestri loquitur in uobis. Ecce dedi uerbum meum in ore tuo &c.

2. Petr. 1.
Math. 10.
Esaiã 51.

Eiusmodi uerbum, quod Deus proloqui mandat, & quod Spiritus sanctus Doctor ueritatis in Ecclesia docet & inspirat, illud fructum producit. Est etiam quasi ignis & quasi malleus conterens petras, Ier. 23.

Effectus uerbi Dei.

Jonas annunciat poenitentiam Ninuitis ex mandato Dei, suscipiunt uerbum, credunt, ieiunant, auertuntur à malo, & Deus illis parcat, Ionã 2.

Petrus in die Pentecostes docebat ex instinctu Spiritus sancti, & conuertebantur tria milia hominum &c. Act. 2. Ecclesia habet suos doctores, Pastores & Prophetas, quotquot eorum doctrinam sequuntur, perducuntur ad fidei unitatem, ad obedientiam & iustitiam christianam, ad rectum & salutarem usum sacramentorum,

rorum, & ad pacificam, tranquillam, modestā,
& sanctam vitam.

Qui verò à catholica doctrina deficiunt, suo-
que ingenio conficta paradoxa nouiterque ad-
inuenta pro verbo Dei adferunt (prout faciunt
omnes quotquot diuinum verbum in alium
sensum & intellectu contorquent, quam scri-
ptum sit, & Ecclesia nobis explicet & propo-
nat) eiusmodi doctores corpori & animæ exitium parāt, faciuntque exarescere omnem vir-
tutem, & plantant omnem proteruiam & re-
bellionem. Hos diuini verbi deprauatores ap-
pellat Apostolus canes, malos operarios, con-
cisionem, Phil. 3. Arrius lætiferam suam doctri-
nam pro verbo Dei populo obtrudebat ad-
uersus communem intellectum & fidem vni-
uersi orbis Christiani. Acerbum & execrabilem
eius fructum populus Christianus satis persen-
sit. Ita de omnibus sectis dici potest, quæ suos
nouiter effictos errores tanquam verbum Dei
iactitarunt. Eiusmodi fuce pseudopropheta
Sedechias Regem Achaz fefellit, vt capitis ac vi-
tæ dispendium faceret, 2. Reg. 22. Et pseudo-
propheta ille seducebat & circumueniebat piū
illum Prophetā, vt à leone occideretur. 3. Reg.
13. Possent huc complura horrenda exempla
referri, quam multæ horribiles virorum strages,
præterea locorum hominumque vastationes,
contigerint, & falsam doctrinam secuta sint,
quòd nonnulli erroneam doctrinam pro ver-
bo Dei protulerint.

Quocirca loquitur Ioël verbū Dei, ex hoc se-
quitur fidelium emendatio. Quo autē pacto hoc
verbum

verbum ad Ioël factum sit, facile colligi potest.
Est verbum inspiratum, verbum incarnatum,
verbum exaratum. De hoc verbo, Ioan. 20. Hæc
scripta sunt vt credatis quoniam Iesus est Chri-
stus &c. Et Rom. 15. Quæcunque scripta sunt ad
nostram doctrinam scripta sunt. 1. Corinth. 10.
Hæc scripta sunt ad correptionem nostrā. Io. 5.
Scrutamini scripturas &c. 2. Tim. 3. Omnis scri-
ptura diuinitus inspirata est utilis ad docen-
dum, ad arguendum ad corripiendum &c. 2.
Pet. 3. Charissimus frater noster Paulus secun-
dum datam sibi sapientiam scripsit vobis &c.
1. Ioan. 3. filioli hæc scribo vobis vt non peccetis &c.

Quamuis animus veri Christiani, credentis
ex vera fide, facile credit voci diuinæ, qua in-
trinsecus loquitur ac docet. Sic tanè Deus diuer-
simodè loquitur hominibus.

Aliquando reuelat, docet & loquitur Deus
per suos prophetas. Psal. 44. Lingua mea cala-
mus scribæ, velociter scribentis. Et Etsaiā 50.
Dominus dedit mihi linguam eruditam. Spiritus
Domini locutus est per os meum & verbum
domini per linguam meam. Nonnunquam lo-
quitur Deus per Angelos suos, etiam per filiū
suum, qui in sancta humanitate sua est visibi-
lis factus. Heb. 1. Aliquādo per Apostolos. Lo-
quitur etiam per Ecclesiam suam, & sacras scri-
pturas vsque in hodiernum diem.

Est & verbum incarnatum, Ioan. 1. Verbum
caro factum est.

Est præterea verbum inspiratum, de quo Hi-
er. 3. Dabo legem meā in visceribus eorum, & in
corde

IN IOELEM PROPHET.

corde eorum scribam eam. Iudæi non poterant resistere sapientiæ & spiritui qui loquebatur. Actor. 6.

Hoc verbo primæua Ecclesia docta & instructa est, priusquam quatuor Evangelia scripta fuerunt. Spiritus patris vestri loquitur in vobis. Et Paulus 2. Corint. 13. Qui in me loquitur, Christus. 2. Corint. 11. Est veritas Christi in me. Super hoc inspiratum verbum fundamus etiã legitimam siue ordinariam dispensationem septem Sacramentorum, rectum & genuinum sensum & intellectum Scripturarum, præclarasque Ecclesiæ traditiones: imò rectam, vnicam, Catholicam, Apostolicam & Christianam fidem, quam Apostoli ex inspiratione Spiritus sancti prædicarunt, iuxta promissionem Christi, Mittam vobis Spiritum veritatis, qui docebit vos omnem veritatem, Ioannis. 16.

Vnde Hieronymus in epistola ad Pammachium: Symbolum, inquit, fidei nostræ non scribitur in charta & atramento, sed in tabulis cordis.

Quocircà temerarium, schismaticum, & vanum est, si dicamus: Non est scriptum vt hoc vel illud faciamus aut credamus. Eiusmodi argumentum ab autoritate negatiuè, catholicæ fidei aduersarijs admodum est familiare, quo multos perniciosos errores excitarunt. Arrius volebat credere filiũ Dei esse *ὁμῶσιον*, substantialiẽ vnusque naturæ & essentiæ cū Patre, eò quod illud, *ὁμῶσιον* nusquam scriptum comperiret.

Familiares est
sectis, dicere,
Non est scri-
ptum.
Ioan. 10.

Nos

CAPVT I.

21

Nos autem complurima credimus ex instructione Spiritus sancti, qui per Apostolos locutus est eorumque doctrinam magnis miraculis cõfirmavit, tamen expressis verbis omnia scripta non sint. Baptizamus infantulos, opera-
rum ferias agimus die Dominico etc. iuxta tra-
ditionem Apostolicam non legitur Melchize-
dech habuisse patrem aut matrem, an ideò fue-
rit sine patre & matre? Mar. 6.
Hebr. 7.

Quatuor Euangelistæ non scripserunt Christum hæc verba protulisse, Beatius est dare quã accipere, ideòne Christus ea non dixisse censetur? De hoc cõsultatur Apostolus Paulus Act. 10. D. Irenæus lib. 3. aduersus hæreses cap. 4. inquit: Quid si neque Apostoli quidem scripturas reliquissent nobis, nõnne oportebat ordinem & qui traditionis, quam tradiderunt ijs, quibus committebant Ecclesias?

Oportet & traditione vti, inquit Epiphanius, non enim omnia à diuina scriptura accipi possunt, qua propter aliqua in scripturis, aliqua in traditione sancti Apostoli tradiderunt etc. lib. 2. contra hæreses, contra Apostolicos hæresi. 61.

Non omnia scripserunt Apostoli, sed multa sine scripturis instituerunt, eadem fide digna sunt tam illa quàm ista, inquit Chrysostomus in 2. Epistolam ad Thessal. cap. 2.

Proinde fides nostra Christiana haud quaquam ab anserum pennis dependet, neque omninò soli externæ literæ alligata est. Legatur Irenæus lib. 3. cap. 4.

Quas scripturas sancti patriarchæ (quos & Paulus

IN IOELEM PROPHET.

Paulus ex parte nominat Heb. 11.) ab Adam vsque ad Moysen habuerunt? Quem prophetam aut librum legit Noe? vnde Abraham fidem didicit. aut Loth, Isaac, Iacob etc. ex quibus scripturis, ex quibus libris? Ex cuius Euangelio libro primi Christiani, quorum multa millia sanguinem suum propter fidem Christianam profuderunt, fidem suam legerunt ac didicerunt? nondum siquidem ea tempestate vllum adhuc Euangelium erat conscriptum. Nam octauo demum anno post Christi ascensum Mathaeus suum Euangelium scripsit in Iudaea. Marcus in Italia, decimo: Lucas in Bythinia, decimoquinto: Ioannes in Asia trigesimo secundo anno post ascensum Christi, iam senio confectus.

Præterea legit ac discit sancta & Christiana Ecclesia fidem suam, non ex scripturis tantum, verum ex instinctu & secretis suggestionibus spiritus sancti, qui illam docet omnem veritatem.

Ioan. 16.

Huic sanctæ Ecclesiæ obsequenter audiemus, non in illis duntaxat, quæ scripta sunt, sed in omnibus quæ credenda & seruanda docet & proponit, non enim potest errare, cum sit columna & fundamentum veritatis, cum qua & Christus manet vsque ad consummationem sæculi, Math. 28. Ioa. 14. Vnde Christus non dixit, qui scripturam audit, me audit: sed, qui vos audit me audit.

Lucæ 10.

Ecclesia quoque sacras scripturas nobis tradidit ac demonstrauit, atque etiam præcepit eas ipsas pro sacris scripturis credere & seruare.

Et

CAPVT I.

22

Et qui hanc sanctam Ecclesiam audire noluerit, per quam spiritus sanctus loquitur ac docet, censebitur nobis tanquam Ethnicus & Publicanus Math. 18. Eiusmodi Euangelium & secreta in spiratio Spiritus sancti est operata in ijs qui pereunt, 2. Cor. 4. Abscondit etiam Deus a sapientibus & prudentibus. Quapropter omnibus fidelibus necessarium est verbum inspiratum, per quod verbum exaratum nobis vtile est & salutare, sine quo etiam idem verbum exaratum intelligi non potest.

Math. 11.

Litera occidit, inquit Paulus, spiritus autem viuificat, 2. Cor. 3. Christus aperuit apostolis sensum, vt intelligerent scripturas, Luc. 24. Hic veritatis doctor humili corde erit inuocandus vt ostium veri intellectus verbi Dei nobis aperiat ad æternam nostram salutem. Humilibus largitur sapientiam & intellectum. Huiusmodi inspiratum verbum factum est ad Ioel.

Colos. 4.

2. Thes. 3.

Psal. 118.

Magnum adhuc præterea mysterium, & spirituale quoddam melicratō ex primis prophetæ verbis elici potest.

Verbum Domini, quod factum ad Ioel.

Pro vocabulo, domini, Hebræi legunt nomē *יְהוָה* (iehoua) quo nomine Christus, Messias, filius Dauid nuncupatur, Deus in natura, in substantia & essentia, Hier. 23. 33. Quoniam igitur huiusmodi verbum ad Prophetas factum est, non solum humanitatem Dei, æterni verbi, ex illustratione Spiritus Sancti annunciarunt, sed & humani generis redemptionem per hoc æternum verbum

agno-

1. Reg. 9.
3. Par. 16.

*Differentia
inter Domi-
nus locutus
est: & uerbu
Domini fa-
ctum est.*

agnouerunt. vnde appellantur Videntes, siue Prophetæ, Act. 10. Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent. Sic quia uerbum Domini factum est ad Abraham de benedicto semine, uocatur & ipse Propheta, Genes. 20. Deus ait ad Abimelech, Redde viro suo uxorem, quia propheta est. Hic diem domini uidit & gauisus est, Ioan. 8. Factum est uerbum Domini super Ioannem in deserto, Luc. 3. Hic à Christo dicitur plusquam propheta, Matth. 11. Agnouit etiam hunc agnum Dei ablaturum peccata mundi, Ioan. 1. Plurimum differunt, quando scriptura ait, factum est uerbum Domini ad Ioël: &, Locutus est Dominus ad Moysen. In prophetis legitur, Verbum Domini factum est: Verum in lege, locutus est Dominus ad Moysen. In lege non legitur uerbum domini factum est ad Moysen, sed in prophetis admodum est frequens. Quicquid enim Deus loquitur prophetis, de mysterio salutis humanæ per Christum, est irreuocabile, ueluti ea quæ iam facta sunt aut futura. Lex uero cum quadam differentia seu conditione lata est. Si audieritis uocem meam, & custodieritis pactum meum, eritis mihi in peculiū de cunctis populis, etc.

Ceterum quia non audituri erant uocem domini nec fœdus illius seruaturi propter quod non essent populus peculiaris, idcirco non dicitur in lege, Verbum domini factum est etc. Ad hæc sermo Domini ad Moysen præterit: Verbum autem domini ad Prophetas, manet in æternum. Loquebatur Deus ad Moysen de Sacrificijs, siue oblationibus, & typicis ceremoniis,

monijs, de lotionē etc. Sed quoniam hæc erant signifiatiua & prætereuntia, ea propter non dicendum erat, Verbum domini factum est ad Moysen, Quod uero ad Prophetas dictum, futurum erat, ideoque dicitur, Verbum domini factum est etc. Sic loquitur Ioel de missione Spiritus sancti cap. 2. & de extremo iudicio in ualle Iosaphat, cap. 3. etc. Quæ ad eò certa sunt, ut dicatur, factum est uerbum. Cœlum & terra transibunt, inquit Christus, uerba autem mea non transibunt, Luc. 21.

*Ioel fuit Deo
acceptus.*

Secundò colligimus Ioelem domino Deo fuisse acceptum & uitæ sanctæ. Omnes enim de quibus legitur, domini uerbu ad ipsos factum, sancti & iusti fuerunt. Vnde Christus ait Ioan. 10. Nonne scriptum est in lege uestra, Quia ego dixi, Dij estis? Si illos dixit deos, ad quos sermo Dei factus est, & non potest solui scriptura etc. Sic factus est sermo domini ad Abraham: Non erit hic hæres tuus, Gen. 15. Factum est uerbum domini ad Eliam, 3. Reg. 17. Factum quoque ad Esaiam cap. 38. ad Hieremiam, c. 1. 2. etc. ad Ezechielem cap. 6. 7. etc. ad Oseam, cap. 1. etc. ad Ionam, ad Micheam, ad Sophoniam, ad Aggæum, ad Zachariam: Factum est uerbum domini super Ioannem in deserto, Luc. 3. Sic factum est uerbum domini ad Ioel etc. Quibus autem dominus locutus est, hi non omnes habent sanctitatis & iustitiæ testimonium. Loquebatur Deus cum Cain, Gen. 4. Dominus loquebatur cum Ahas, Esa. 7. loquebatur cum Balaam, Num. 22. etc. Non tamen eò inferior est Moyses prophetis, quòd Deus cum eo locutus

IN IOELEM PROPHET.

tus sit, & non legatur, Verbum domini factum esse ad Moyfen . Per hoc enim denotatur gratiam Euangelicam multò esse digniorem lege. Moyfes respicit ymbram & figuram: Prophetæ verò eloquia sua direxerunt in gratiam Christi; annunciationem Euangelij, remissionem peccatorum per Christum, missionem Spiritus sancti etc. Moyfes loquitur de externo & typico cultu: Prophetæ de vero & ex corde proveniente cultu loquuntur. Mosaicus cultus aboletur, cordis cultus permanet. Nunc audiamus, quale verbum domini factum sit ad Ioel prophetam.

Audite hoc senes, & auribus percipite omnes habitatores terræ.

His verbis excitat propheta animos hominum, vt sedulò attendant ad verba quæ dicturus est . Est enim profectò aliquid magnificum dicturus, quòd in proœmio tam acri & seria vtitur exclamatione. Audite hoc iuuenes & senes, imò omnes habitatores terræ. Non vult Deus mortem peccatoris, vt pereat, sed vt pœnitentiam agat ad salutem . Vultis igitur Deum propitiũ, qui vobis parcat, aperite aures cordis ad audiendũ, vt cognoscatis, quæ sit benigna Dei voluntas, quid ei acceptũ. Eiusmodi seriam admonitionem habebat Christus, Luc. 8. Qui habet aures audiendi, audiat. In hũc modum & Ioel exclamat. Audite senes, vt in bono perseveretis vsque ad finem: Auribus percipite omnes inhabitatores terræ, vt ex verbo Dei ad pœnitentiam commoueamini. Per senes intelligi possunt, qui in fide consenuerunt, qui bene viuunt.

Ezech. 18.

Rom. 10.

Qui per senes & inhabitatores terræ intelligantur.

CAPVT I.

24.

uiuendo Deo seruiunt, qui sapientes sunt & prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. Per inhabitatores terræ intelliguntur terrarum & corporalium rerum amatores, quique in ijs oblectantur, quorum Deus venter, Philip. 3.

Sic & Esaias clamat, cap. 1. Audite cœli & auribus percipe terra. Cœlos dicit, quos Ioel nominat senes, quorum conuersatio est in cœlis, qui etiam senes appellantur propter cordis & animi caniciem, propter maturitatem sensuum, considerant quæ faciunt, in quibus est experientia & circumspectio. De quibus Sap. 4. Senectus venerabilis est non diuturna neque annorum numero computata: cani autem sunt sensus hominis, & ætas senectutis vita immaculata.

Hinc Sacramentorum dispensatores Presbyteri, id est, senes appellantur, non propter ætatem, sed propter dignitatem, industriam, sapientiam, scientiã, officium, grauitatem, quam habere debent. Sunt enim sal terræ & lux mundi, & esse debent forma gregis Christiani. Sic Timotheus senior, siue presbyter vocabatur, licet iuuenis esset, ad quem Paulus dicit: Nemo ætatem tuam contemnat. Per terram intelliguntur mali, qui sensus & animos suos intendunt ad desideria carnis, oculorum, & ad superbiam vitæ. Terra, terra, terra, exclamat Hieremias audi sermonem Domini. Homo prouenit ex terra, uiuit super terram, & resoluitur in terram.

Columna Danielis quæ superius aurea & argen-

Sacerdotes, presbyteri, id est, senes appellantur.
Matth. 5.
1. Pet. 5.

1. Tim. 4.
1. Io. 1. 2.

Hiere. 22.

Daniel. 2.

IN IOELEM PROPHET.

argentea in medio aenea & ferrea, inferius fictilis designat homines in postremis tempestatibus, admodum malos & terrenos fore, quales fuerunt temporibus Noe & Loth. Quocirca admonet Ioel senes & habitatores terræ, vt audiāt verbum domini. Non enim mali duntaxat egēt correptione, vt à malo recedāt & faciant bonū: sed & senes, hoc est probi & integri egent pura & sana doctrina, vt in bono confirmati, perfeuerent vsque in finem, & qui iusti sunt, iustificentur adhuc ad vitam æternam. Sic tamen si iustis lex posita non sit, vt Paulus ait (intelligendum de coactiua) habent tamen legem directiuam, qua diriguntur & formantur ad perfectionem.

Apoc. 22.

Duabus hisce rebus vtitur cœlestis noster Samaritanus, per dispensatores suos Ecclesiasticos, habet oleum consolationis, propter iustos, & vinum correptionis propter malos. Sic Paulus dicit Sacram scripturam vtilem esse ad docendum, ad arguendum etc. 2. Tim. 3.

Quid verò audiemus? Sequitur in textu.

Si factum est istud in diebus vestris, aut in diebus patrum vestrorum. Super hoc filijs vestris narrate, & filij vestri filijs suis, & filij eorum generationi altera. Residuum eruca comedit locusta, & residuum locustæ comedit bruchus, & residuum bruchi comedit rubigo.

Hoc est, talem famem & caritatem immittam, qualis nunquam fuit: vehementer enim Deus offensus est. Ac tamen si Exod. 10. dicatur de locustis, quæ omnia vastabant apud Ægyptios, quales antè illud tempus non fuerant, nec postea futuræ, tamè hæc vindicta exiguo tempore

CAPVT I.

25

potere duravit. Nam festinus Pharaon vocauit Moysen & Aaron, & dixit eis: Peccauit in dominum Deum vestrum, & in vos. Sed nunc dimittite peccatum mihi etiam hac vice, & rogate dominum Deum vestrum, vt auferat à me mortem istam. Egressusque est Moyses de conspectu Pharaonis, & orauit dominum. Qui flare fecit ventum ab occidente vehementissimum, & arreptam locustam proiecit in mare rubrum: non remansit ne vna quidem in cunctis finibus Ægypti, etc. Cæterùm plaga locustarum de quibus loquitur Ioel, duravit septem annis per vniuersam Iudæam & Israel.

Possunt etiam per locustas etc. barbaræ & feroces gentes seu populi intelligi, qui populum Iudaicum & Israel diuturno tempore afflixerunt & persecuti sunt, prout postmodum audiemus.

Hanc plagam & persecutionem iubet patribus Ioel, vt filijs seu liberis tuis annunciet, de generatione in generationem, quò Deum timere, à malo discedere & secundum Dei voluntatem viuere discant.

Neque enim tantum Dei beneficia naranda & consideranda sunt, vt ei gratias agamus tanquam patri omnis misericordiæ, & Deum totius consolationis diligamus: sed & correptiones & afflictiones diuinæ iræ hominibus proponendæ sunt, vt Deum timere discamus. 2. Cor. 1.

Sic fideles eorum quæ in nouo testamēto facta sunt, admonentur, vt seriam denunciationem habentes, sanctè & iustè viuendo effugiant

D

formi-

IN IOELEM PROPHE T.

*Hebr. 2.
Pene mai-
orum nobis e-
runt in caute-
lam.*

formidabile Dei iram. Quomodo enim effugie-
mus iram Dei, si tantam neglexerimus salutem? Paulus
adducit horribilem Iudeorum casum, Rom. 11.
Petrus lapsum Angelorum, quo exemplo etiam
Christus suos discipulos detinet a fastu & su-
perbia, Luc. 10. Videbam Sathanam sicut ful-
gur de caelo cadentem. Refert praeterea Christus
de uxore Loth, Luc. 17. Memores estote uxoris
Loth. Sic non solum de hominis creatione, verum
etiam de exitioso & abominabili eius lapsu di-
cendum foret, in quas miseras per peccatum
suum deuenit, Prou. 14. Rom. 5.

De diluio quo uniuersus orbis octo dunta-
xat hominibus seruatis, absorptus sit: quomodo
Deus Sodomam & Gomorrhiam igne vastauerit.
Quomodo terra Core, Dathan & Abyron etc.
deuorauerit. De lepra sororis Moysi, De ignito
serpente in deserto. De supplicio eorum qui vi-
tulum aureum adorauerunt. De poena adulterij etc.
Quae omnia ad nostram doctrinam & correptionem
scripta sunt, dicente Apostolo, 1. Cor. 10.

Mandabat Dominus Israelitis, ut horribi-
les plagas quibus afflixaerat Aegyptios: & bene-
ficia, quae populo suo in Aegypto exhibuerat ac
declararat, filiis suis enarrarent ac dicerent. Et
in perpetuam ciuitatismodi beneficiorum memo-
riam immolarent & constituto tempore comederent
agnum Paschalem, Exod. 12. Vbi itidem
Deus dicebat: cum dixerint vobis filij ve-
stri, etc.

Sic Apostoli beneficia, quae Deus per unigenitum
filium suum in sancta illius humanitate, in Sacramentis,
verbo diuino, acerba
passione

CAPVT I.

26

passione ac morte etc. perditio peccatori exhibuit,
suis discipulis fideliter demonstrarunt & indicarunt.
Apostolorum autem sectatores suis discipulis,
ea quae ab Apostolis audierant & perceperant,
retulerunt: suntque eiusmodi de generatione in
generationem, per ordinariam successione[m] usque
ad nos perlata. Christus *Ioan. 21*
multa fecit, docuit, & locutus est, quae non scripta
sunt in libro hoc, inquit Ioannes. Quin & multa
adhuc habebat Christus dicere Aposto- *Ioan. 16*
lis, sed non poterat id temporis portare. Verum
spiritus sanctus postmodum Apostolis inspirauit,
qui deinde eiusmodi mysteria suis quoque disci-
pulis exposuerunt. Marcus in historia sua Eu-
angelica scripsit ea quae Romae ex Petro audiuit.
Sic Lucas scripsit quae ex Apostolis audierat
quemadmodum ipse attestatur in prologo suo.

*Multa ad nos
perueniunt
per traditio-
nem.*

Ex eo sequitur fidem nostram non per scri-
pturam tantum ad nos peruenisse, verum etiam
per traditionem & viam vocem, ita ut
traditio fuerit ante scripturam. Quemadmodum
illud testatur priscus ille Ecclesiae Doctor Ire-
naeus, lib. 4. cap. 4. Vincetius Lirinensis, qui vixit
anno domini 303. Sic Petrus quaedam ore tenus
exposuit Clementi, Marco, Lino, Cleo, Marcel-
lo etc. Ioanes Ignatio. Paulus Dionysio, Poly-
carpo. Deinde Anacleto, Irenaeo, Marfilio, Cy-
priano, Hilario, Origini, Athanasio, Eusebio,
Epiphanio, Nazianzeno, Chrysostomo,
Basilio, Ambrosio, Hieronymo, Augusti-
no, Damasceno, Cyrillo, Sedulio etc. Qui
omnes fuerunt lumina ciuitatis Dei, quemad-
modum eos nominat Augustinus, lib. 1. contra Iu-

lianum cap. 2. Eiusmodi oretenus facta traditio gradatim & per successione ad nos deuoluta est. De hac ait Augustinus ad Iannuarium li. 1. cap. 1. Illa quæ non scripta sed tradita custodimus, quæ quidē toto terrarum orbe obseruantur: datur intelligi, vel ab ipsis Apostolis, vel plenarijs concilijs, quorum est in Ecclesia saluberrima autoritas, commendata atque statuta retineri. Hæc est Catholica fides, inquit sanctus martyr Vigilus, quæ Apostoli tradiderunt, quam etiam fideles hucusq; seruant & confitentur. Chrysostomus in 2. Epistolam ad Thesal. cap. 2. inquit. Non omnia scripserunt Apostoli sed multa sine externa litera docuerunt.

In eandem quoque sententiam loquitur Augustinus epistola 108. Paulus admonet Timotheum, vt recordationē accipiat eius fidei quæ habitabat in auiâ eius Loide & matre eius Eunice. 2. Timoth. 1.

Nazianzenus oratione 24. inquit. Oues meæ vocem meam audiunt, quam è diuinis audiui verbis, quam à Sanctis didici patribus quam & pariter omni docui tuo etiam cùm tempora nequaquam se his conformarent, sed nec docere cessabo ea cum quibus natus sum & cum quibus sum abiturus. D. Paulus loquitur de Apostolica & veteri traditione, Act. 15. 16. Admonet quoque Thessalonicenses, tenere traditiones, quas didicissent, siue per sermonem, siue per epistolam.

Quocirca diligenter animaduertendum est quod ait Ioel, Filij vestris narrate, & filij vestri filijs suis, & filij eorum generationi alteræ.

De

De progenie in progeniem, vt adimpleatur, quod Dauid inquit Psal. 18. In omnem terram exiuit sonus eorum (quæ gesserunt Apostoli) & in fines orbis terræ verba eorum. Nam & Christus pro illis rogauit, qui per verbum Apostolorum, eorumque successorum credituri erant in ipsum, Ioan. 17.

Sic verbum Dei & concors illa seu vnica Christi fides ad nos in Germaniam peruenit, per discipulos Apostolorum. Colonia & Treuiris audierunt à Materno & Valerio: Moguntiū à Bonifacio: Herpibolis à Kiliano: Augusta à Lucio, Narcisso, Vlrico: Argentoratum à Florentio: Bauaria à Ruperto: Constantia à Conrado: Aistadium à Vvilibaldo: Freyninga à Curbiniano: Banberga à Burckhardo: Spira ab Iesio: Metis à Remigio ect. vt scirent posteris, & filij qui nascentur, & exurgent, narrarent filijs suis, Psal. 77. Interroga patrem tuum & annuntiabit tibi, maiores tuos, & dicent tibi, Deut. 32. State super vias & videte, inquit Hierem. cap. 6. & interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona & ambulate in ea etc. Quod audistis ab initio, in vobis permanet etc. 1. Ioan. 2.

Si ergo queratur, quomodò seruandum, quid sentiendum de Baptismo paruulorum, de chrismate, de sanctorum inuocatione, de cura, siue suffragantibus operibus pro mortuis agendis, de confirmatione etc. diligenter aduertenda fuerit vniuersi orbis Christiani consuetudo, eique vnusquisque Christianus se conformem præberet. De hoc Augustinus

D 3

epistola

2. Thes. 2.

IN IOELEM PROPHET.

Epistola 86. In his rebus, in quibus nihil statuit diuina scriptura, mos populi Dei & instituta maiorum pro lege tenenda sunt.

*Sectæ nouas
habent opinio-
nes.*

Quocirca temeritatis est & vesanæ libidinis, ab eo desciscere, quod maiores nostri ante 1500. annos obseruarunt, quodque per ordinariam successiōem vsque ad nos peruenit. Imò & si angelus de cœlo veniat inquit Paulus ad Gal. 1. & aliud Euangelium adferat, quàm accepistis, anathema sit. Cūr post quadringentos annos docere nos niteris quod antè nesciuimus, inquit Hieronymus ad Pammachium & Oceanum.

Quinimò nos Catholici nunc dicimus. Quamobrem vos Sectæ nos aliam fidem docere conamini, quando fides nostra Catholica in nouo testamento iam durauerit vltra 1500. annos?

Redarguit Paulus Galatas, quod à pseudopostolis se seduci sustinerent: quid nunc dicturus foret, quod nonnulli se sinunt auerti ab Euāgelica, pura & probata doctrina, quæ per sanctorum Martyrū sanguinem, per Sacra cōcilia, per magna ac stupenda miracula iam olim antè multos annos confirmata est?

Quamobrem sectæ leuiiores, inconstantiores, & mobiliiores sunt in fide quā vllus populus super terram. Iudæi, Turcæ, Gentes, manent in suo ritu seu norma, quam à maioribus suis audierunt ac didicerunt, neque vllas querunt inuouationes. Hoc est quod obijcit eis Deus, Hier. 2. Trāsite ad insulas Cethim & videre: & in Cedar mittite, & cōsiderate vehementer

CAPVT I.

28

menter, & videte, si factum est huiusmodi. Si mutauit Gens Deos suos, & cerrè ipsi non sunt dij. Quoniā autem Sectæ non manent in ordinaria successiōe, vnus ad nos perlata fidei, eo fit vt in exorbitantibus suis opinionibus sint perplexi & nesciant quid credant Hæc est plaga, quam Deus interminat scismaticis, Deut. 28. Percutiat te amentia ac cæcitate. Quod hodie aiunt sectarij, postridie negant.

Hic dicit corpus & sanguinem domini sub pane & vino contineri: alter blasphemiam illud appellat: vnus Germanicam habet missam, alius eam ridet, ille in missa induitur sacris aut peculiaribus stolis, alius Papisticum hoc vocat etc. Qualis autem spiritus sit (spiritus ille diffensio- nis, indicat scriptura, Ioan. 10.3. Reg. 22. etc.

Verumenimuerò in Arca Christiana vnica est fides concors & contentiens vsus septem Sacramentorum, & conformis intellectus Scripturarum per vniuersam ditionem Christianam, ab Orientè vsq; ad Occidentè, in Africa, Asia, Europa, & nūc in quarta orbis parte, in America. In ea est equalis & vnica amissis seu norma qua patres nostri vsi sunt, qua & nos vtimur & orthodoxi vtētur vsque ad nouissimum diem.

Et sanè ijs, qui à nobis exierunt, quique ab ordinaria successiōe deficiunt & priuatas erroneasque opiniones excogitant, & tanquam fidei dogmata proponunt, dici potest. An à vobis verbum Dei processit, aut in vos solos peruenit? 1. Cor. 14. vbi est vestra ordinaria successiō, cuius etiam per Prophetam Ioël admonemur. Super hoc filijs vestris narrate,

D 4

&

& filij vestri filijs suis, & filij eorum generatio-
ni altera?

Progreditur propheta dicens de horribili af-
flictione & plaga, quam Deus populo suo eue-
nire permittit.

Deinde causam huiusmodi afflictionis recē-
set. Tertio hortatur ad pœnitentiam.

Quartò dicit de doctore iustitiæ, qui est Chri-
stus Iesus Dominus & Seruator.

Quinto refert de extremo iudicio, de pœnis
dânatorû, & retributione beatorum. Plaga siue
afflictio hæc est.

*Residuum eruca comedit locusta, et residuum lo-
custæ comedit bruchus, & residuum bruchi comedit
rubigo.*

Hæc verba iuxta literam intelligi possunt,
quòd eruca, locustæ, bruchi & rubigo, quæ fru-
ges excavat & erodit, omne germē in vniuersa
Iudæa consumpserint & cōtriuerint, vt omnes
fructus & frumēta exaruerint, & perierint. Ex
quo ingēs fames per vniuersam Iudæā subsequuta
eit. Vehemēs profectò plaga est fames, anxietate-
m necessitatemque secum aduehens. Treno.
cap. 4. Melius fuit occisis gladio quàm interfe-
ctis fame. Agar non potuit videre puerū Imael
præ fame & siti morientem Genes. 21. Nonnul-
læ matres præ nimia fame liberos suos eneca-
runt, lixarunt & comederunt. 4. Reg. 6. de quo
etiam scribunt Iosephus & Egelippus.

Erat fames admodū valida in Aegypto, vt om-
nem pecuniam, iumenta, possessiones, imò
denum seipfos darēt pro obtinendo pane præ-
ter sacerdotes, quos rex alebat nec possessiones
suas

suas vendere compellebantur, Genes. 47.

Deus inedia emedullat malignum & refra-
ctarium populum quo culpam agnoscat cum
filio prodigo Luca 15.

Deus famem, gladium, pestilentiam & ma-
las bestias vocat iudicia sua pessima quibus vin-
dicat in peccatores Ezech. 14. Dauidi quoque
minabatur Deus famem septennem, propter
suam superbiam, 2. Reg. 24. Et Ecclesiast. 39. c.
Legimus famem, ignem, grādinem & mortem
ad vindictam creata esse. Et cap. 40. mors, san-
guis, contentio & romphæa, oppressiones, fa-
mes, & contritio & flagella, super iniquos crea-
ta sunt hæc omnia. Hieremias cap. 34. inquit,
Deum peccatores affligere fame, gladio & pe-
stilentia. Gladius foris, & pestis & fames intrin-
secus, Ezech. 7. Iam & Christus dicit in nouissi-
mis temporibus abundabit malicia & refrigescet
charitas &c. Sic etiam de magnis afflictionibus
loquitur Math. 24. Mar. 13. Luc. 21. Erunt
pestilentia, fames, bella &c. Eiusmodi plagas e-
tiam minatur Deus populo Iudaico, vt propter
ipsorum peccata, eruca, locustæ, ventus vrens &
aurugo vniuersas eorum fruges consumerent,
omnemque agrum deperderet, Amos 4. Mul-
titudinem hortorum vestrorum & vinearum
vestrarum comedit eruca.

Quando igitur Deus famem aut annonæ ca-
ritatem permittit, meminisse debemus, Deum
propter peccata nostra iratū, vitamque in me-
lius mutando, & pœnitentiam agendo ipsum
placabimus & ad misericordiam emolliemus.

Per hanc plagam erucarum, locustarum, bru-

IN IOELEM PROPHET.

*Quid per eru-
cas, locustas,
bruchum: &
rubiginem in-
tellegatur.*

chi & rubiginis intelligi etiā possunt quatuor Monarchiæ siue Imperia, quæ populum Iudaicum grauitè afflixerunt, momorderunt, arroserunt, consumpserunt & perdidèrunt propter ipsorum peccata. Sic per erucā intelligitur Rex Assyriorum, Babyloniorum siue Chaldæorum: per locustas, Rex Medorum & Persarum: per bruchum rex Antiochus: per rubiginem Imperator Romanorum. Hi omnes populum Iudaicum acerbè admodum oppresserunt captiuitatibus, imò & ferro & flamma horribiliter vastarunt. Eiusmodi quadrifariam Iudaici populi vastationem Ezechiel quoque vidit in spiritu prophetico capit. 1. Principio, inquit, venturum esse leonem, hic est Rex Babyloniorum, qui Iudæos eorumque ciuitatem miserabiliter deperdidit ac diripuit, ipsos etiam in captiuitatem redegit. Sic Nabuchodonosor in Scripturis sæpe leo appellatur veluti Hierem. 4. Ascendit Leo de cubili suo, et cæc. Adferunt quoque nonnulli Regem Babylonix Leonem pro signo seu vexillo habuisse.

*Quatuor ani-
malia apud
Ezechielem
quid designent*

Secundum animal quod vidit Ezechiel, hominis faciem habuit, quo designatur Rex Persiæ, qui quidem & grauitè oppressit Iudæos ad tempus, tandem verò humanum se & clementem illis exhibuit.

Tertiò vidit taurum siue bouem, quo significatur Græcum regnum & Antiochus, qui populum Iudaicum valde atrociter cornibus suæ tyrannidis impetijt. Quartum animal quod vidit Ezechias, fuit Aquila, per quam Romanū impe-

CAPVT I.

30

imperium denotatur. De hac Aquila dicitur faciem eius desuper reliquorū quatuor eminuisse designauitque, Iudaicum populum dissipandum fore & profligandum per Romanos Titum & Vespasianum, prout contigit in excidio Hierosolymitano. Et cum Iudæi rursus inædificarent, venit Adrianus funditus omnia dissipans: occidit quoque in vno prælio circiter 500000 Iudæos.

Pennæ memoratorum animalium significat eiusmodi plagam oppidò quàm velociter & citò venturam.

De hoc etiam Hieremias cap. 5. vaticinatus est: Ecce ego adducam super vos gentè de longinquo domus Israël, gentem robustam, gentem antiquam, gentem cuius ignorabis linguam, nec intelliges quid loquetur: Pharetra eius quasi sepulchrum patens, vniuersi fortes: Et comedet segetes tuas, & panem tuum, deuorabit filios tuos & filias tuas: comeder gregem tuum & armenta tua: comedet vineam tuam & ficum tuam: & conteret vrbes munitas tuas, in quibus tu habes fiduciam, gladio, &c. Has quatuor monarchias, quæ premerent, affligerent & torquerent populum Iudaicum, denotat quoque Daniel, per quatuor grandes bestias Leænam, Vrsū, Pardum, & quarram habentem dentes ferreos, planè terribilem & mirabilem, Daniel. 7.

Enimuerò illud admodū familiare est Prophetis, vt futuras calamitates & afflictiones assignent & exponant per res corporales, quò homines vbi Deū offenderūt vindictam tanto intentiūs confi-

*Quid propheta-
tis sic sumit
re.*

IN IOELEM PROPHET.

considerent & promptius recordentur ac pertimescant, quando etiam per creaturas ipsis ob oculos ponitur poena & exitium quod a vero Deo auersi ad creaturas se transtulerunt.

Sic Hieremias virgam vigilantem videbat, & ollam succensam a facie Aquilonis, cap. 1.

Iubebatur quoque descendere in domum figuli, qui faciebat opus super rotam, illudque dissipabat, & faciebat vas alterum, cap. 18.

Sic domus Israëli est in mea manu. Si poenitentiam egerint, non confringam: si non, contundam.

Præterea iubebatur ponere lumbare lineum super lumbos suos, illudque abscondere in foramine petrae. Deinde oportebat Prophetam lumbare illud ex foramine tollere, & inueniebat putrefactum. Sic putrefaciam, dicit Deus, populum istum pessimum, qui noluit audire verba mea cap. 13.

Vincula quoque & catenas in collo suo ponit, demonstrans eo populi captiuitatem, c. 27.

Eiusmodi Propheticiis figuris Ezechiel est plenissimus. Iubet Deus hunc Prophetam sumere laterem, & describere in eo ciuitatem Hierusalem. Et ordinare aduersus eam obsidionem & ædificare munitiones & comportare aggerem, & dare contra eam castra, cum omni genere bellicorum instrumentorum, cap. 4. Sumere quoque sartagine ferream, & post eam latere ad sui tutelam. Oportebat & dormire eum super dextrum latus, quadraginta diebus: super sinistrum vero latus 390. diebus, qui conficiunt annum unum, menses duos & dies nouem, quo deno-

CAPVT I.

31

denotabatur Regem Babiloniae tot diebus ciuitatem obsidione cincturum, eamque fame & gladio coangustaturum. Debebat etiam Propheta illis diebus, quibus dormiret super latus suum vesci panibus, ex hordeo & faba, & lente, & milio, & vicia factis, neque tamen ad saturitatem, sed in pondere. Aquam quoque in mensura biberet. Panem autem coqueret sub arido stercore humano. Sed deprecabatur Deum Ezechiel & impetrabat ut panem pinferet fimo bouum. Quo significabatur obsessorum in ciuitate miseria, cap. 4.

Cap. 5. iubetur Propheta sumere gladium acutum radentem pilos, eoque caput & barbam radere. Deinde pilos libraret in statera. Vnam partem igni combureret in medio ciuitatis, alteram gladio concideret, tertiam dispergeret in ventum, & nudatum gladium in eam vibraret.

Iubebatur Ezechiel indui tanquam migrans & occulte se subducens, & portare vasa transmigrationis in caligine, & perfosso pariete, egredi per eum cap. 12. Facit catenas, cap. 7.

Eiusmodi prophetica instructio etiam Christo fuit familiaris, qui multa loquebatur in parabolis, ut eiusmodi mysteria, eorumque mythologias atque interpretationes accurate scrutaremur, ut etiam rebus corporeis homines ad cognitionem spiritualium perduceretur, Mat. 3. dicit Ioannes de ventilabro. Christus de sale & luce capit. 5. De ædificando super petram, Matth. 7. De semine cap. 13. Et ut summam dicam omnia Euangelia plena sunt huiusmodi pa-

di parabolis.

Quamobrem autè populus Iudaicus ita per-
dendus foret à quatuor porétibus & ferocibus
Regibus, per erucam, locustas, bruchum & ru-
biginem designatis, possumus eius causam ex
prophetica denunciatione atque acti admoni-
tione colligere. Sequitur.

*Expergiscimini ebrj, flete & ululate omnes, qui
bibitis vinum in dulcedine, quoniam perijt ab ore
vestro.*

Quoniam Propheta tam acriter monet e-
brios, vt expergiscantur, ex eo colligimus cra-
pulam & ebrietatem causam esse eiusmodi
horribilium afflictionum. Abusione enim cre-
aturæ, crapulam & temulentiam semper secuta
est ira Dei.

Perebrietatem intelligitur abusus vini, ta-
lia agentes excludit Paulus à regno Dei, Ga-
lat. 5.

*Ebrietas va-
riorum malo-
rum causa.*

De his ait Esaias cap. 5. Væ qui confurgitis
mane ad ebrietatem sectendam, & potandum
vsque ad vesperam, vt vino æstuetis. Cythara &
lyra & tympanum, & tibia & vinum in conui-
uiis vestris, & opus domini non respicitis, nec
opera manuum eius consideratis. Væ qui potè-
tes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad
miscendam ebrietatem. Propterea captiuus du-
ctus est populus meus, &c.

In ebrietate Dei oblitus est Israël & vitulum
aureum adorauit, Exod. 32. Sedit populus ede-
re & bibere & surrexerunt ludere. Subsequun-
tur etiam ebrietatem, blasphemiam, iram, pugnam,
Iudi &c.

Sic

Sic omnes tumultuationes exordium duxe-
runt in crapula & ebrietate. Prou. 20. Derisorè
vinum efficit & sicera tumultuantem: vinum
aufert cor, Oseæ 4.

Non est quod miremur, vnde tot mala nobis
obueniant, nempe quia ebriositas eo inualuit,
vt etiam ordinaria, Christiana, antiqua & con-
sueti ieiunia proteruè contemnatur, quasi cra-
pula nos euangelicos velimus declarare. Sunt
eiusmodi dies, cuiusmodi temporibus Noè &
Loth. Est sanè ethnica apud nos temulètia, ne-
cessum est omnia vino innatent. Non confide-
ramus, quã grauitè nos moneat Christus, Lu-
cæ 21. Attendite ne corda vestra grauentur cra-
pula & ebrietate. Seruum bibentem & inebriã-
tem, morte diuidet Dominus, partemque eius
cum infidelibus ponet. Luce 21.

Quoniam teterrimum hoc flagitium apud
nos inualuit, haud multum fortunæ aut salutis
nobis reliquum est. Obliuiscimur enim Dei ac
diuinæ gratiæ. dum inebriati sumus, Deum, di-
uos & sacramenta blasphemamus, conuicia-
mur inuicem & criminamur: nam vinum suc-
cendit cor, & malæ iræ vermiculum reuiuiscere
facit & incalescere. Omnis futilitas inualefcit
in ebrietate. Illic adhibentur rhythmi mimi
ex composito fatui, calophantæ, histriones,
fanniones. Illic nullus modestiæ locus. Qui
facetum agere potest ioculatorem, est asym-
bolus: qui quenuis ludificari, & parum libe-
rales facetias proferre nõrunt, his argen-
tea insignia & scuta appenduntur. Qui se
honestius habet, nec equalem se alteri potando
præbet,

præbet, hic pitiffator, hic sobriofus vt fit, oportet, indignus bonorum fodalitio, fatuus, phantasticus, hypocrita.

Execrabile illud & gentilitium, pecunium & impium flagitium, nunc planè est vulgare apud iuuenes & senes, Ecclesiasticos & seculares, diuites & pauperes, nobiles & ignobiles, magistrarum & subditos. Quamobrem omnes status sunt peruerfi, & omnis verecundia, probitas, modestia ac Dei timor sunt sublata. Docentur hodiè infantes in cunabulis vinum appetere, cogunturque calicè exiccare, donec lachrymis oculi inundent. Et dum adolefcunt clepūt pecunias, vt cum fodalibus vinum liguriant, fiuntque ignaui ac defides, eunt in debitū, profugiunt ab vxore & liberis, ac tandem extremā infamiam incurrunt.

In œnopofijs senes suæ gratuitatis obliuiscuntur, ludicra & vana effutiunt, crepant ea quæ apud inferos, haud memores verborum Pauli, Ephes. 5. omnis immunditia, aut auaritia nec nominentur in vobis, sicut decet sanctos: aut turpitudò, aut stultiloquium, aut scurrilitas, & quæ ad rem non pertinent &c.

Ecclesiastici hanc secularium artem æmulari sunt, noruntque & ipsi potare, deierare, aleã ludere, nullo orandi studendive desiderio tenentur, captant oblectationem in œnopofijs, qualis populus talis sacerdos, præbent offendiculum simplicibus. Meritò recordarentur verborum Pauli, Ephes. 5. Nolite inebriari vino, in quo est luxuria, sed implemini Spiritu sancto, loquentes vobismetipsis in Psalmis & hymnis
& can-

Osee 4.

& canticis spiritualibus, cantantes & psallentes in cordibus vestris Domino gratias agètes semper pro omnibus, &c.

Et Leuit. 10. dicit Dominus ad Aaron. Vinū & omne quod inebriare potest, non bibetis tu & filij tui, quando intrabitis in tabernaculum testimonij ne moriamini, quia præceptum sempiternum est in generationes vestras, & vt habeatis scientiam discernendi inter sanctum & prophanum, inter pollutum & mundum, doceatisque filios Israel omnia legitima mea, quæ locutus sum ad eos per manum Moyfi. Concilium Laodicense cap. 24. prohibet Episcopis, Presbyteris, Diaconis, Subdiaconis, Lectoribus Cantoribus, Exorcistis & Ostiarijs tabernas intrare. Concilium quoque Carthaginense 3. œnopolia Clericis interdicit &c. Plebeius quicquid per hebdomadam lucrifacit, hoc die festo symposijs absumit, obliuiscitur vxoris & liberorum, nullam omnino rei domesticæ gerit curam. Consideraret meritò quod Paulus ait 1. Tim. 5. Si quis suorum & maximè domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior.

Perimmoderatam vini potationem mulieres magno exponunt periculo magna illa sua *καρμῆλια*, videlicet, modestiam, verecundiam & pudicitiam. Testatur Valerius Maximus, Romanos pudicitiam vxorum suarum vsque adeò sibi charam, & commendatam habuisse, vt vinum illis sub pœna capitali interdixerint, ne abdicato pudore in pudicitia discrimen venirent quia nullam habet erubescientiam ebrietas

E

brietas

brietas.

Loth à vino victus est, què vincere non potuit Sodoma, Gen. 19. Noè sexcentis penè annis fuit velatus: ebrietas autem ipsum denudauit, Genes. 6.

Romani ebriosos habebant infames, & munia eis abrogabant, quia nullum secretum est vbi regnat ebrietas, Prou. 3 1. Dissoluta magistratum regimina plerumque ex ebriositate proueniunt. Quando enim Princeps aut dominus Pergræcatur, comeffationibus ac symposijs vacans, & Satrapis seu consiliarijs imperij habenas committit, variè profectò se habet administratio. Tunc pauperum causa protelantur, multa cogitur absumere egenus, & muneribus delinire, & nisi benè perûgat carrum, difficulter impelletur ad cursum. Si non habeat argentum, ebrium miser sortitur iudicium.

Vnde seditiones pullulant? Quando ebrius magistratus plus diligit vinum quàm ditio- nes & subditos, Eccl. 10. Væ tibi terra cuius rex puer est & cuius principes manè comedunt. Beata terra cuius rex nobilis est & cuius principes vescuntur in tempore suo ad reficiendum & non ad luxuriam. Et Prouerb. 3 1. Noli regibus ô Lamuel, noli regibus dare vinum, quia nullum secretum est vbi regnat ebrietas, ne fortè bibant & obliuiscantur iudiciorum, & mutent causam filiorum pauperis.

Intelligitur quoque per ebrietatem voluptas carnis & mundi, veluti, qui voluptatem capiunt

piunt in superbia, auaritia, inuidia, odio, adulterio, immûdicitia, ira &c. aut in alijs operibus carnis, quæ recense: Paulus Galat. 5. Aut in ijs de quibus Ezechiel cap. 16. Hi ebrij appellari possunt. Esa. 5 1. Ebria non in vino. Mundus est illa correpta & exornata mulier, insidens bestia, habenti capita septem & cornua decem: habens poculum plenum vino prostitutionis, ex quo bibunt Reges & Principes, imò Ecclesiastici & ciuiles. Hæc mulier est ebria de sanguine sanctorum, & de sanguine martyrum Iesu Christi, Apoc. 17. Propter hanc tam execrabilem ebrietatem vini & voluptatum carnis, minatur Deus per Prophetam Ioël populo suo Israelitico tam horribiles plagas erucarum, locustarum, bruchi & rubiginis. Sic Deus vniuersum mûdum cataclysmo deleuit vsque ad homines octo: omnis enim caro corruerat viam suam. Propter voluptuariam vitam Sodoma & Gomorrhaigne conflagrarunt, Genes. 19. Paulus quoque mortem æternam illis minatur, qui secundum carnem viuunt, Rom. 8. Gal. 5.

Quoniam autem Deus non vult mortem peccatoris, sed magis vt conuertatur & viuat, audiamus, quid Dominus loquatur per Prophe- tam Ioël.

Expergiscimini ebrij, flete et ululate omnes qui bibitis vinum in dulcedine, quoniam periit ab ore vestro.

Auditis hic acrem & salutarem pœnitentiæ doctrinam. Veri pœnitentiæ prædicatores docent homines flere, lugere & anxios esse, dum vident iram & vindictâ Dei, docent quoq; diuinam

nam voluntatē adimplendo, Deo reconciliari.

Veri Prophete haud docent vt serpens in Paradiso, falsando & peruertendo verbum Dei, agite vescimini veritis fructibus: omnes enim cibi mundi sunt, & qui cibis interdicitur sunt ex Diabolo, nihil quod per os intrat animā hominis coinquinat, quapropter edite & bibite, etiam in Ecclesiæ contumeliam, cras enim moriemur, ne obseruetis ieiuniorum dies, vana est corporis castigatio &c. Sed hoc modo dicunt cum Ioële Propheta. Oebrij, qui existimatis regnum Dei escam & potum, vos afoti, comestatores & catillones, vos vinipotores expergiscimini à vestris flagitiosis, noxijs derestabilibusque voluptatibus, quæ vos præcipitant in abyssum gehennæ, Prouerb. 6. vsquequo piger dormies? quādo confurges è somno tuo? Ephes. 5. Vigilate & orate vt non intretis in tétationem, Satanæ enim expetiuit vos sollicitare ad lapsum sempiternum.

Surge ô miser peccator à flagitiosa vita, comede de pane subcinericio, & bibe ex hydria Sacramentalis pœnitentiæ, & vade per viam sanctam ad montem Oreb patriæ cœlestis, 3. Reg. 19.

Non dormiamus 1. The. 5. vt lasciuientes in lectis eburneis. Amos 6.

Exuscitatio etiam eo pertinet, vt denuò nos componamus ad syncerum & purum Dei cultum, ad illius obsequium, voluntatem, amorem ac timorem, & consideremus quàm enormiter, quoties & quàm sæpenumerò Deum offenderimus, ex animo pœnitentia ducamur ac

dolca-

doleamus, cum filio quoque prodigo reuertamur, veniā à Patre petamus, vt nos in paterna, hæreditaria & cœlestia bona restituat.

Propheta adiicit, flere & vlulate, necessum est enim cor affligi, & peccatum fateri, 1. Ioan. 1. Hierem. 2. Psal. 50. Sicut exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem, ita nūc exhibete membra vestra seruire iusticiæ in sanctificatione, Rom. 6. Oportet enim peccata per pœnitentiam expiare, vitamque in melius mutare, si iram Dei velimus effugere.

Quamobrem verò expergiscemur, flebimus & vlulabimus? quoniam vinum periit ab ore vestro. Hoc est, omnis voluptas vobis auferetur, omne gaudium vestrum habebit finem. *Prou. 14.* Extrema enim gaudij luctus occupat. Filij hominū vt quid diligitis vanitatem? Superbiam vestram sequetur sempiterna ignominia. Auaritia vestra hæreditabit bufones & serpentes: diuitiæ vestræ æruginabūt. Iacob. 5. Esā. 5. Vx qui coniungitis domum ad domum, & agum agro copularis, nunquid habitabitis vos soli in medio terræ? Videte & caute, inquit Christus, ab omni avaritia, quia non in abundantia cuiusquam vita eius est, ex his quæ possidet. Luca 12. Adulterium & impudicitia vestra æternis supplicijs terminabitur, imò & temporaria ignominia, & filij sæculi pœnitere nescij, projiciētur in stagnum ardens igne & sulphure Apoc. 21. Ibi erit fletus & stridor dentium.

Peribit vinū ab ore vestro: transit enim mundus & concupiscentia eius, iudex ante ostium

stat & securis ad radicem arborum posita est. Cito vocem audituri sunt impij ad quos seu-
 rus iudex dicturus est. Ite maledicti in ignem
 æternum. *Mat. 3. 25.* Discedite à me operari iniquita-
 tis: Sumite ab eo talentum: ligate impio &
 obstinato peccatori manus & pedes, & projice-
 eum in tenebras exteriores, vbi damnati
 ad nimium laborem transibunt ab aquis niui-
 um. *Iob. 24.*

Videte quomodo vinum perijt ab ore diuitis,
Lucæ 16. Mortuus est & sepultus in inferno,
 tortus & cruciatus est in flammis gehennæ.
 Petijt guttam aquæ, sed negata est ei. Homo
 quoque diues, de quo *Lucæ 12.* cogitabat con-
 fidere, requiescere & in diuitijs suis iucundari,
 huic dicebatur: hac nocte animam tuam repe-
 tunt à te &c.

Idem quoque dixit Deus per Esaiam cap. 22
 Vocabit Dominus in die illa ad fletum, & ad
 plañctum, & ad caluitium, & ad cingulum sac-
 ci, hoc est, ad pœnitentiam, & ecce gaudium &
 lætitia, occidere vitulos & iugulare arietes, co-
 medere carnes, & bibere vinum, comedamus &
 bibamus cras enim moriemur, *Esaiæ 24.* Cessa-
 uit gaudium tympanorum, quieuit sonitus læ-
 tantium, conticuit dulcedo cytharæ. Cum can-
 tico non bibent vinum: amara erit potio bibenti-
 bus illam. Cessare faciam omne gaudium eius.
 Et corrupam vineam eius & ficum eius *Oseæ. 2.* Et
Esaiæ 65. ecce serui mei comedent & vos esurie-
 tis, ecce serui mei bibent & vos sitietis, serui mei
 letabuntur & vos confundemini &c. *Psal. 36.*
 Vidi impium super exaltatū & eleuatū sicut cedros

Libani, & trāsui, & ecce non erat, & qua-
 siu eū, & non est inuentus locus eius. Perit me-
 moria eorū cum sonitu. *Psal. 9.* Quantum fuit
 in delicijs, tatum date illi tormentum & luctū.
Apo. 18. Peccator à generatione in generationē
 desolabitur, *Esaiæ 34.*

Et quoniam per erucas, locustas, bruchum
 & rubiginem quatuor illi immanes tyranni in-
 telliguntur, qui populum Israëliticum duriter
 vastarunt, loquitur Propheta de vno quolibet
 tyranno speciatim, quas anxietates ac difficul-
 tates in populum Dei inuexerit, idque propter
 populi peccata.

Hæc nos commouerent ad pœnitentiam: ad
 nostram enim correptionem & emendationē
 scripta sunt, *1. Corint. 10.* Si Deus naturalibus
 ramis non pepercit, ne fortè nec nobis parceret,
Rom. 11.

Propheta primum de quatuor tyrannorum
 inclemētia refert, deinde demonstrat, quo quis
 Deo reconciliari debeat cap. 2. Conuertimini
 ad me.

Principio dicit Ioël de Rege Babylonix qui
 per erucam denotatur, quomodo populum I-
 fraëliticum afflixerit.

*Gens enim ascendit super terram meam, fortis,
 & innumerabilis: dentes eius vt dentes leonis, &
 molares eius vt catuli leonis. Posuit vineam meam
 in desertum, & ficum meam decorticauit, nudans
 spolianit eam & proiecit, albi facti sunt rami e-
 ius.*

Familiares est Prophetis vt de futuris loquā-
 tur quasi iam facta sint, propter certitudinem

euentus, quasi dicat, est iam nunc præforibus.

Dicit principio de truculento & barbaro Babylonix populo, qui venturus erat in Iudæam ad affligendum populum Dei. Referens simul quam ibi tyrannidem, ærumnam & calamitatē sint excitaturi.

Gens ascendit ex Babylonia atrox, immanis; imperiosa, sanguinaria, dentes eius vt dentes leonis &c.

Mirum est ram potentem & validum Regē erucæ comparari. Quo denotatur omnē humanam potentiam ac fortitudinem, respectu Dei esse veluti exiguum vermiculum seu erucam.

Cæterum vbi Deus vindicare instituit, illis qui alioqui imbelles & triuoli sunt aduersus populum Dei, dat robur ad affligendum & castigandum populum suum. Miramur paucos nonnunquam & plebeios homines tantum miseriarum excitare. Cæterum Deus huiusmodi iræ suæ vasculis abutitur ad populi sui vindictam quæ appellat virgas suas, fortitudinem &c. postquam autem eis vsus est, & subsecuta est emendatio & pœnitentia populi sui, conijcit Deus virgas in ignem. Quod videre est in Pharaone, Semacherib, Rege Balthasare, Holopherne &c.

Quid porrò hæc virulenta eruca, Rex Babylonie in Iudæa designauerit, quomodo speciosam domini vineam populi Dei deuastrauerit legitur, 4. Reg. 24. & 25. Hier. 39.

Exercitus Nabuchodonosor venit Ierusalem, spoliavit templū, & protulit inde omnes thesauros domus domini, & domus regie, & cōcidit

cidit vniuersa vasa aurea, quæ fecerat Salomon in templo domini. Et transtulit omnem Ierusalem, & vniuersos principes & omnes fortes exercitus, decem millia, in captiuitatem, & omnem artificem & inclusorem, nihilque relictum est, exceptis pauperibus populi terræ.

Transtulit quoque Regem Ioachim in Babylonem, & matrem regis & vxores Regis. Præterea omnes viros robustos, septem millia, omnes viros fortes bellatores etc. Deinde anno nono, venit Nabuchodonosor, ipse & omnis exercitus eius in Ierusalem, & circumdederunt eam præualuitque fames & interrupta est ciuitas. Et comprehensus est Rex Sedechias, filijque eius occisi sunt coram ipso. Deinde ipsi Regi Sedechiæ oculos effodit, vinxitque eum catenis & adduxit in Babylonem.

Succendit templum & domum regis, omnemque domum magnā in Hierusalem. Muros Hierusalem in circuitu destruxit. Ministros templi & Regis, & præfectos militum, vniuersosque bellatores interfecit. Nemini pepercit, nec vllius misertus est, neque iuuenum neque senum, nec virginum, nec adolescentum, sed gladio peremit. Et qui gladium effugerāt, illos captiuos auexit in Babylonem. Veruntamen de pauperibus terræ quosdam reliquit vinitores & agricolas.

De captiuitate Babylonica scriptum est Matth. 1. & Psa. 136. Super flumina Babylonis illic sedimus & fleuimus, dum recordaremur tui Syon. In salicibus in medio eius suspendimus organa nostra etc. Vnde tam horribilis

plaga? Causam legimus apud Hier. ca. 38. & 2. Par. 36. Rex Sedechias non erubuit faciem Ieremię Prophetę, Principes sacerdotum & populus preuaricati sunt iniquę iuxta vniuersas abominationes gentium. Et quidē Deus populo & habitaculo suo parcere cupiebat, mittēs ad eos prophetas, qui eos ad pœnitentiã admonerent. Populus verò & principes sacerdotum subsannauerunt nuntios dei, & paruipendebant sermones eius, illudebantque prophetis, donec ascēderet furor domini in populū eius, & esset multa curatio. Lentus est Deus ad vindictã, sed quãto serius tanto venit seuerius. Noe 120. annis pœnitentiã prædicabat, cū autem nihil proficeret, subsecurū est diluuium. Sodomitę irridebant Loth & demum sulfure & pice conflagrarunt. Pharao cōtemnebat Moysen & Aaronem, eoque submersus est in mari rubro cum vniuerso suo exercitu.

Sic Deus diu aspexit Ecclesię dispensationem, Sacramētorum contempcionē, vnicę, verę & Catholicę fidei contumeliã etc. Atramentum præter hæc semper extiterunt aliqui qui populum ad pœnitentiã admonerent, ne Christianam politiã ac traditionem despicerent, quam Spiritus sanctus docuit quęque per tanta temporū spacia in vniuerso orbe christiano vigit. Quoniam autem huiusmodi monitio contemnitur, adaugentur peccata, & coaceruamus nobis iram Dei, vt metuendum sit, nisi pœnitentiã & vitę emendatio impedierit, indignationē & vindictã Dei illustrem patriam nostram pœnitentis obruituram.

*Deus parcat
non dno.*

Quin

Quin & ex parte satis comperimus quas afflictiones & calamitates defectio ab Ecclesia Christiana pariat, meritoque verborum Christi memores essemus. Ex fructibus eorum cognoscetis eos. Noua doctrina varios tumultus, seditiones hominum terrarumque; vastationes excitaui, subditos quoque aduersus legitimos Magistratus, aduersus Deum præter officium, decorum & iustum planē atrociter commouit, succendit, & concitauit. Venit auditus super auditum & conturbatio super cōturbationem. Pars aduersa sine intermissione clamat pax, pax, cū non sit pax. Erronea enim doctrina perniciose producit dissidia, quod hucusque notabili nostro damno experimur.

Math. 7.

Osee 4.

Ierem. 8.

Sed bene illi, qui in virga suos errores agnoscit, & reuertitur ab aquaticulo hæresium in domum patris sui, in sanctam & Christianam Ecclesiam (quæ etiam per arcam Noë designatur) vt saluus fiat.

Qui verò in malitia & erroribus sine pœnitentiã perseuerat, illius ærumna hic sumit initium & perdurat in æternum. Hi duplici contritione à Deo conteruntur. Herodes & Antiochus obdurabant in suis blasphemijs eoque post temporariã vermium arrosionem & iliaca passionem, descenderunt in gehennam.

Hier. 17.

Iudei temporariam vindictam despexerunt, quocirca in terribile Dei iudicium inciderunt, in cœcitatem mētis, subtracta est illis gratia Dei, & relinquitur domus eorum deserta ad supplicium sempiternum, Math. 23.

Posuit vineam meam in desertum etc.

Hæc

Hæc vinea est populus Israeliticus *Pfal. 79.* Vineam de Ægypto transtulisti. *Esaia 5.* Vineam domini exercituum domus Israel est. Quid est quod ultra debui facere Vineæ meæ, & non feci? *Hier. 2.* Ego plantavi te in vineâ electâ etc. *Mat. 21.* Homo erat paterfamilias qui plântavit vineâ. Hæc vineâ quomodò Nabuchodonosor Rex Babylonix deualtauerit, modò dictum est, *ex 4. Reg. 35.* Ad hæc nõ est vinea hæc tẽpore belli pastinata, sarrita seu reparata sed planè incuriosus & oscitates fuerunt. Prophetas percusserunt & profligarunt, & Dei ac domini sui prorsus oblitus sunt. Atque ita vitis & ficus quæ populum Israeliticum denotarunt, planè steriles fuerunt. Malitiosi enim & impij homines in bellis adhuc magis fiunt impij, sanguinarij, inclemetes, auari etc. Execrari, deierare, inebriari, aleam ludere, scurrari, carnalem licentiam exercere, prædari, furari etc. Prorsus vulgare est in militia. Commixti sunt inter gentes, & didicerunt opera eorum. *Pfal. 105.* Hoc dominus populo Israelitico antè minatus est *Esa. 5.* Et nunc ostendam vobis quid faciã vineæ meæ. Auferam sepem eius & erit in direptionem, diruam maceriam eius, & erit in conculcationem. Et ponam eam desertam: non putabitur & non fodietur & ascendent super eam vepres & spinæ, & nubibus mandabo ne pluant super eam imbrem: expectaui enim vt faceret iudicium, & ecce iniquitas: & iustitiam & ecce clamor, expectaui vt faceret vvas & fecit labruscas.

Vvæ sunt, fides, charitas Dei & proximi, iustitia, obedientia, timor Dei, misericordia etc.

Labruscæ

Labruscæ sunt, infidelitas, superbia, inuidia, odium, auaritia, adulteriũ, hæresis etc. Hoc Christus significabat *Math. 21.* cum ficus in arbore quæreret, & non inueniens, execratus est ficulneam & aruit.

Post abdicatum populum Iudaicum, Deus, per filium suum alios ramuculos in vineam suam plantavit, *1. Cor. 1. Math. 12.* Ethnicos in Christum credentes, *Osee 2.* In hac vinea est vna & concors fides, genuinus verbi diuini intellectus, & conformis vsus Septem venerabilium Sacramentorum. Ex his rebus tanquam ex sublimi specula vident promissionem vitæ æternæ per Christum Iesum dominum nostrum. Non autem ad solam duntaxat fidem vocati sunt fideles, verumetiam ad bona opera charitatis Dei et proximi, *Ephes. 2. 1. Cor. 13.* Retribuet enim Deus vnicuique secundũ opera sua, *Math. 16.* Quomodo autem vinea Christiana per Tyrannos & Sectas dissipetur, deplorandum magis est quàm scribendum. Quis non peior & maliciosior redditur in dissidio, quàm antè fuerat? Veteris fidei sectatores pigrescunt & flaccescunt in bono, transmittunt siue perrepere sinunt, quod antè peccatum æltimarunt, ieiunia, preces horariæ, confessio etc. haud magnipenduntur. Ita consolantur in misericordia domini, vt Deum non timeant in fuga mali. Nemo ad vitæ suæ præscriptum viuere sustinet. Monachus non suffert capitulum, Ecclesiasticus non tolerat Concilium.

Consideremus vineam Christianam, quam iactabundè sibi vendicant Sectarij, quomodo dissi-

disipata sit ac destituta cœlesti dulcedine (omnes enim terrena quærunt & caduca) quomodo districta sit, excorticata ac denudata, diuinis Sacramentis, & recto atque catholico sensu sacramentorum scripturarû, quomodo etiã frondes seu rami elãguerint, hoc est, steriles facti sint, adeo vt nonnulli etiã bona opera dicant abominatiorem coram Deo, & qui bona opera faciunt appellentur hypocritæ, papistæ etc. adferentes pro illis sentes ac tribulos, id est, opera carnis, & penitentiam aspernantes. Hi arescunt vt in tartareas flammis præcipitentur, de quo Christus Ioan. 15. Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollent eum & arescet, & in ignem mittetur & ardet. Et Ezechiel. 15. Quid fiet de ligno vitis? Nunquid tolletur de ea lignum vt fiat opus, aut fabricabitur de ea paxillus, vt dependeat ab eo quodcunque vas? Ecce igni datum est in escam etc. Angeli enim colligent eos qui faciunt iniquitatem, et mittent eos in caminum ignis, Mar. 13.

Math. 7.

Est autem Sectariorum genus immane admodum et truculentum quos Deus permittit, eiusmodi mala excitare inter Christianos. Validi sunt et numerosi, quia potissimum conantur Reges, principes, optimates ac diuites erronea doctrina illaqueare, Multos proceres, opulentos et numerosum populum a suis habere partibus, ipsorum est consolatio. Sic Arius Imperatorem, principes, Episcopos et Primores populi ad se pellexit, quo factum vt eius hæresis longè lateque pullulauerit. Catholici interea sui Athanasij & Alexandri afflictam

etiam fortunam vt contuerentur necessum erat. Veruntamen Deus tandem Arrium manifesta infamia pudefecit, quẽadmodũ illud Eusebius refertur lib. 10. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 13. & Socrates historia tripartita lib. 3. cap. 10.

Habent & sectæ dentes Leonum. Petrus Sathanam appellat Leonem, 1. Pet. 5. Dentes eius sunt errores, quibus sectæ miseris animas crudeliter mordent. Dentes eorum, inquit Dauid Psal. 56. arma et sagittæ. Micheę 3. Hæc dicit Dominus super Prophetas qui seducunt populum meum qui mordet dentibus suis et prædicat pacẽ, et si quis non dederit in ore eorũ quippiã, sanctificat super eum pretium etc. Pro. 30. Generatio quæ pro dentibus gladios habet, et cõmandit molaribus suis, vt comedat in opes de terra, & pauperes ex hominibus. Linguã nostrã magnificabimus, labia nostrã a nobis sunt, quis noster dominus est? Paulus agit Deo gratias, quod se liberauerit de ore leonis. Et Dauid orat Deũ vt salue se de ore leonis. Psal. 21. Ac tamen si sectæ veluti leones profus immaniter ergã spõsam Christi desequiant, contemptu & contumelia sacramentorum vnicaque & Catholicæ fidei: Deus tamen conteret dentes in ore ipsorum & molas leonum confringet, Psal. 27.

2. Tim. 4.

Quocirca Deum inuocabimus in hac tanta necessitate dicentes. O cœlestis vinitor veni & respice vineam, quã tu plantasti veni tuis charismatis, & sarri racemos vt proferant fructum ad vitam æternam.

Secundo refert Propheta, quã anxietates & calamitates excitauerint Medi & Persæ, qui per

per locustas intelliguntur.

Postquam Medi & Persæ Regem Balthasarem Nabuchodono soris filium (qui ambitiose gloriabatur in vasis aureis & argenteis, quæ pater eius Nabuchodonosor ex templo Hierosolymitano diripuerat, & asportauerat) interfecissent, & Babylonia potiretur: Iudæi inter Medos & Persas in magno mœrore fuerunt, quamuis postmodum aliquanto clementiores facti sint erga Iudæos. De hoc latius dicit Ioel in textu.

Plange quasi virgo accincta sacco super virum perbertatis suæ, perijt sacrificium et libatio de domo domini, luxerunt sacerdotes ministri domini. Depopulata est regio, luxit humus quoniam deuastatum est triticum, confusum est vinum, elanguit oleum. Confusi sunt agricola, ululauerunt vinitores, super frumento, vino & hordeo, quia perijt messis agri. Vineæ confusa est, & ficus elanguit. Malogranatum, et palma, et malum, et omnia ligna agri aruerunt, quia confusum est gaudium a filiis hominum.

Miserâdam hic audimus calamitatem, quam Deus populo suo euenire permisit, propter quâ in magna fuerunt mœsticia ac luctu. Interrogat Nehemias sub Dario, Persarum Rege de Iudæis qui remanserant, & supererât de captiuitate, & de Hierusalem. Et dixerunt illi. Qui remanserunt & derelicti sunt de captiuitate ibi in provincia in afflictione magna sunt, & in opprobrio: & murus Hierusalé dissipatus est, & portæ eius combustæ sunt igni. Cùm Nehemias huiusmodi verba audisset, sedit & flevit, & luxit diebus multis, & ieiunabat, & orabat antè faciem

ciem Dei cœli, &c. Nehemiæ 1.

In afflictione diuina hortatur Propheta ad plactum & luctû, ad instar virginis, quæ sponso suo destituitur: hoc est, ex animo mœsti & anxieritis, & acerbè lamentabimini. Imò accingimini faccis, vt quilibet perspiciat cordis vestri mœrorè. Quamobrè tam acerbè plorabunt? perijt enim sacrificium & libatio de domo domini: lumenta & vinum, ex quibus Deo sacrificiû faciendum erat, perierunt. Cultus Dei est abolitus, vasa sacrificij sunt direpta, Templû est succëssum. Sacerdotes sunt in viculis, in magnis anxietatibus de abrogato sibi officio, quodq; decimis & oblationibus sint priuati, vnde vitæ subsidia habuerunt iuxta legem domini.

Terra promissionis facta est vasta, ac deserta à populo Dei, captiuitate enim detenti sunt in terra aliena, quod Hieremias præcipuè & peculiariter deplorat in libro Threnorum. Luxit humus, quoniam triticum, siligo, vinum, hordeum, oleum, vniuersum est deperditum, & à militibus populatum & dissipatum. Non est messis nec autumnus. Indoluerunt agricolæ arbores & agrorum fructus vniuersos esse deperditos. Vnde iam tum & suâ & liberorû inedia in spectare coacti sunt. Consideremus nunc anne & nos occasione habeamus acerbè lametandi, multò iustiorè quâ Iudæi. Sectæ irruerunt peregrinâ & erroneâ doctrinâ in domû Dei in Ecclesiâ, christianû sacrificium laudis, sacrificium spiritus & cordis, sacrificium iustitiæ & spiritus contriti &c. aboleuerunt & sustulerunt, fructus bonorû operum, vinum iustitiæ, oleum miseri-

cordiæ sunt deperdita, terra hominum est arida & infructuosa. Agricola, Præpositi & Rectores, Doctores & Pastores Ecclesiæ morerentur, quia persequuntur ipsos, contumelijs afficiunt, eijciunt. Vident etiam post fidelem laborem & plantationem, perniciosam illum Aquilonem teneros synceræ fidei & sanctæ vitæ fructus planè exurere & deperdere. Grauius quoque lugendum foret, omnem Dei cultum ire pessum, Siquidem clauduntur templa, Sacramentorum dispensatio prohibetur, iuxta Christianam traditionis præscriptum baptizare non licet, despicitur confirmatio, abolita est Sacramentalis coram Sacerdote confessio, consecratio seu benedictio coniugum cum orationibus & oblationibus coram Sacerdote (iuxta institutum Ecclesiæ 3. q. 5. c. aliter) continentur: fideles infirmi sine saluberrimo Sacramenti altaris viatico ex hac vita migrare necessum habent. Precibus horarijs deo laudes & gratias dicere, prorsus abrogatum est, non sustinetur nec toleratur verbi diuini annuntiatio iuxta syncerum, & consonum sensum & intellectum catholice Ecclesiæ, sed spernitur & exibilatur, Hier. 6. Non est catholica consolatio, confirmatio, admonitio & instructio, vaganturque fideles palætes ac dispersi, velut oves, non habentes pastorem, Mar. 6. Præterea terræ, agri, viridaria, etc. à tyrannis vastantur, conculantur, concremantur, perduntur. Miseri coloni in magnis sunt anxietatibus & curis diu nocturnæ. Ad hæc, præclaræ ciuitates, nationes & populi, quas aliquando Christiani, imò lumina ciuitatis Dei incoluerunt,

*Christiani
indignè pre-
mitur à Tur-
cis.*

cas

eas nunc occupat Turca, Templi iacent deserta, Christiani in illis captiui detinentur sub graui tributo. In summa, omnia à Sectis peruertuntur, bonum apud eas est malum, & malum bonum, vt iam deficiamus in corpore, in bonis & in anima coram Deo & hominibus, Ioã. 15. Quapropter ex corde lugendum foret, ad quod Ioël grauius nos exhortatur, Esa. 22. Vocabit dominus ad fletum & ad planctum. Hier. 9. Docete filias vestras lamentum, & vnaquæque proximam suam planctum, quia ascendit mors per fenestras nostras, Christus inquit Luc. 6. Beati qui nunc fletis, quia ridebitis. Vt illis qui ridet, quia plorabunt. Præclarum sanè est flere ob sua & aliorum peccata: hi enim consolantur. Quæ secundum Deum tristitia est, poenitentiam in salutem stabilem operatur, 2. Cor. 7.

Luctus est ornamentum hominis christiani. *Luctus ornamentum hominis christiani.* sunt enim hic dies luctus, ferendi crucem, etiam cibis hic conuertitur in panem doloris. Melius est ire ad domum luctus, inquit Salomō, quam ad domum conuiuij, Eccles. 7. In die bonorum ne immemor sis malorum, Eccles. 11.

Dauid hortatur nos ad plorandum, Psal. 94. Venite adoremus & procidamus & ploremus ante dominum, etc.

Flebat Magdalena, Petrus, imò Christus in cruce, Heb. 5. etc.

Porro agentes poenitentiam lugebimus, quo testemur intimam displicentiam, quam habemus in peccatis. Vtemur & sacco seu cilicio ad corporis castigationem, vt ita nos humiliemus coram Deo. Sic Deum offensum, & propter peccata

F 2

calami-

Deo afflictio-
nes immittē-
se quid fece-
runt Mat. res.

calamitates & afflictiones permittentem, ma-
iores nostri eiusmodi corporis castigatione &
humilitate cordis placarunt, & ad misericordiā
flexerunt.

Videmus hoc in Niniuitis: in Ahas 3. Reg.
21. Natalis adhibet in pœnitentiā suam cineres
& lachrymas, quemadmodum Eusebius illud
meminit lib. 5. Eccles. historia cap. 28.

Psal. 108.

Dauid inquit, cineres tanquam panem mā-
ducabam, & caro mea immutata est propter o-
leum.

Iob. 42. Ago pœnitentiam in fauilla & cine-
re. Dominus vocat ad planctum & sacco E-
saja 5.

Daniel orat in sacco & cinere. Dan. 4. Iudich.
4. Induerūt sacerdotes cilicijs &c. Mardochæus
in magna necessitate indutus est sacco, spargēs
cinerem capiti. Esther 4.

Hier. 6. Filia populi mei accingere cilicio, &
conspergere cinere. Hoc cilicij & cinerū genus
meminit & Christus Matth. 11. Lucæ 10.

Laudat Christus Ioannem Baptistam, quod
vestitus fuerit pilis Camelorum. Math. 11. Mar.
1. Patres nostri instituerūt vt in letanijs ieiune-
tur, eamus discalceati cinere & cilicio induti,
quemadmodum id ipsum quoque ordinatum
in Concilio Mogūtiaco anno domini 813. ce-
lebrato, canone 33.

Coloniæ Agrippinæ sudore Britannico pau-
cis diebus aliqua multa millia hominum mo-
riebantur. Illi autem generalem processionem
& Letaniā instituebāt omnesq; nudis pedibus
incedebant, confitebantur & ieiunabant. Hac
Leta-

Letania habita ne vnus quidem porrò hac tam
horribili lue & plaga interijt, quamuis ingens
adhuc multitudo decubaret.

Quamobrem autem Deus memoratas affli-
ctiones, quas Propheta Ioël recenser, homini-
bus obuenerit permiserit, hæc potest esse ratio.
Quia confusum est gaudium à filijs hominum.
Gaudendum nobis esset in domino, quod ra-
tionales creaturas nos condiderit, redemerit &
æternam patriam promiserit, & impetrauerit:
quod per sanctam Ecclesiam suā sacras Scriptu-
ras nobis dederit & reliquerit: præterea vt nos
saluaret, septem diuina Sacramenta tanquam
diuinorum chrismatū vascula instituerit: Nos
autem cum vxore Loth, malis concupiscentijs
retrò respicimus ad Sodomam, & cum Iudæis
cogitamus de nidore carniū Ægyptiacarū: cor-
enim nostrum, sensus & animus vniuersa pro-
pendent ad mūdi gaudia, pompas, fastū, & car-
nalem libertatē. Pro nullo ducimus, desideratā
illam æternę vitę patriā: quocirca confusum est
gaudium nostrum. Vbi tristari debebamus, læ-
tamur, iactantes peccata & maliciam nostram:
vbi lætandum foret, tristamur: vbi ieiunandum
epulamur: nec præ mera libidine fati delibera-
tū habemus quo vesci debeamus, pisces & car-
nes fastidimus, ranas & domi portas in cibū ad-
ferri necessum est: vbi agenda essent ferię, labo-
ramus, vbi pœnitentia exercenda, confitendū
&c. tripudiamus: Vbi vigilandum esset ad cultū
Dei, dormiamus. Vbi obsequentes, humiles, mi-
sericordes &c. foremus, sumus rebelles. superbi,
auari &c. Filij seculi lætantur in tympanorum

IN IOELEM PROPHEȚ.

Philip. 4.
Psal. 121.

sonitu, delectantur edere carnes & bibere vinum. Esa. 22. Extremum autem gaudij luctus occupat. Quādo enim dixerint pax, tūc repentinus illis superueniet interitus 1. Theſ. 5. Quoniam igitur omnis voluptas & gaudium huius mundi suū aliquando finem fortitur, ideo gaudete in domino semper. Latate in his quæ dicta sunt tibi, in domum domini ibimus.

Tertio refert Propheta Ioël quidbruchus (per quē immanis ille tyrānus Antiochus denotatur) calamitatis in populo dei excitauerit ex permissione diuina, propter ipſorum peccata. O quam acerbè hicbruchus Antiochus populum Israeliticum momordit? Hunc Daniel nominat arietem cornutum, qui cornibus suæ tyrannidis, populum Israeliticum admodum acriter impetijt, cap. 8.

De hoc Antiocho legimus 1. Machab. 1. Antiochus radix peccati ascendit Hierosolymam in multitudine graui. Et locutus est ad eos verba pacifica in dolo, & crediderunt ei, & irruit super ciuitatem repentè, & percussit eam plaga magna, & accepit spolia ciuitatis & succendit eam igni, & destruxit domos eius & muros eius in circuitu, & captiuas duxerunt mulieres & natos, & pecora possederunt. Et intrauit in sanctificationem cum superbia, & accepit altare aureum, & candelabrum luminis, & vniuersa vasa eius.

Et prohibuit sub pœna capitali iuge sacrificiū, & holocausta. Erexit quoque idolū illudq; adorari præcepit sub pœna mortis: libros legis Dei combussit igni, & quotquot filios suos circuncu-

CAPVT I.

44

cuncidebāt, & quicumque obseruabāt legē domini, eos trucidauit, & suspendit pueros à ceruicibus per vniuersas domos eorum, atque irā grauis fuit miseria in Israel. Quamobrem admonet Ioel Sacerdotes vt lugeant & plorent, dicens.

Accingite vos et plangite Sacerdotes, ululate ministri altaris, ingredimini, cubate in sacco ministri Dei, quoniam interijt de domo Dei vestri, sacrificium & libatio.

Audimus hic acrem admonitionem, quam Ioel habet ad Sacerdotes excitans eos ad pœnitentiam eò quòd atrox ille tyrannus Antiochus tam horrenda in templum, ac populum Dei designarit. Quamobrem iam tum Sacerdotes plorarent ac flerent tãquam ministri Dei, quoniam iuge illud sacrificium, (quod erat ad memoriam diuinorum beneficiorum, & ad gratitudinem) & libationes, Antiochus aboleuerat, ac decreto prohibuerat, vt Sacerdotibus iuxta officij sui institutum non liceret amplius in tēplo ministrare. Quod partim ipſorū culpa contingebat, quòd negligentes & incuriosi, superbi, auari & voluptatū sectatores munia sua fideliter non obirent. Quēadmodum hoc eos monebāt Propheta. Hier. 26. 12. 26. Ezech. 22. 34. Oſeæ. 56. Esa. 28. 56. Malach. 12.

Admonemus vos christiani, vt doctrinā hanc propheticā expendatis, & præcipuè vos altaris ministri, quos Ioel appellat ministros Dei, quibus ratione officij competit ac deberur dispensatio Sacramentorū: flete, luge, plāgite, dolete & ex corde angimini, imò fidelium populus

IN IOELEM PROPHEI.

vnuerfus, innocentis agni Iesu Christi sanguine redemptus, ploraret ac tristeretur. Quamobrem? ex qua causa? quoniam interijt de domo Dei vestri sacrificium & libatio.

*Libatio fuit
figura Sacra
menti altaris*

Hebræi legunt mincha vanafech sacrificium & libamen. Mincha est panis ex tenera & candida tritici farina coctus, qui à Sacerdotibus circa vesperû offerebatur. Sic nafech est sacrificiû ex vino, quo præfiguratur noui testaméti Sacrificium, quod Christus in cœna velut sacerdos secundum ordinem Melchisedech instituit & obrulit. Accepit enim panem, dedit discipulis suis, dicēs, Accipite & comedite, hoc est, corpus meum &c. Vocabulû mincha quoq; vsurpatur Malach. 1. Vbi loquitur propheta de Sacrificio altaris, iuxta expositionem veterum orthodoxorum patrum, Irenæi, li. 4. c. 3. 2. Cypriani li. 1. contra Iudeos, Damasceni li. 4. orthodoxę fidei cap. 24. Augustini lib. 18. de ciuit. Dei cap. 35. & lib. 19. c. 23. & li. 1. contra aduersarium legis & prophetarum ca. 20. &c. Quoniã igitur Antiochus radix peccati, fuit typus Antichristi, antè diem nouissimum venturi, qui Missæ sacrificium abolebit, quemadmodû olim, Antiochus libationem Mincha siue Thamid & vini oblationem nafech prohibuit & sustulit, & Christus Math. 24. dixit, Prophetiam Danielis cap. 9. de abominatione desolationis Antichristi designati per Antiochum de abrogatione ingis sacrificij ante diem extremû complendâ. Et Paulus dicit Antichristû iã nunc operari mysteriû iniquitatis, 2. Thes. 2. Ioannes quoq; nunc multos ait esse Antichristos: Et Missę sacrificiû veritas huius

2. Ioan. 1.

CAPVT I.

45

huius diuinissimi Sacramenti; nunc profus despicitur, blasphematur, interdicitur, damnatur, vt aliàs auditum est nunquam. Ideo plangite & vlulate ô sacerdotes, nã antichristiana abominatio iã nunc ob oculos versatur. O pij christiani lugete, indolefcite. & flete in cœlum, vult enim Deus à vobis recedere. Vult sempiterni sacerdotij sacrificium, propter peccata vestra à vobis auferre. Relinquitur domus vestra deserta. Augustissimum illud κειμήλιον Christû verum deum & hominem sub specie panis & vini, furari nobis & depradari contendunt, verum illud & viuum manna, quod de cælo descendit in cibum animarum nostrarum, pedibus horribilium errorum conculcatur. Sanctum illud altaris sacrificium, per quod fructuum & meritorum passionis dominicę participes reddimur ab hostibus catholicę fidei, conuitijs profcinditur ac damnatur.

Ioan. 6.

Huiusmodi tã horribiles plagas peccata nostra & vita omnis poenitentia expers erga Deû commuerunt. Ministri huius Sacramenti leuiter sine vlla præparatione, sine vlla deuotione ac reuerentia illud tractarunt, tremendum illud officiû leuitas præcessit & secuta est. Norunt & ipsi Deum blasphemare, strenuos hausus præbiberere, pecunijs inhiare, & scandalum se præbere. Heli malignos & procaces habebat filios, & flagitiosè admodum versantes in ministerio templi, vnde factum vt arca dei caperetur, 1. Reg. 4.

Vnde Sacramenti Eucharistie contemptus.

Sumentes quoque hoc Sacramentum, in culpa huius tam horribilis plagę participant. Non

habent veram huius viui cibi esuriam. Accedunt citra contritionem ac displicentiam, citra confessionem ac Satisfactionem. Permanēt in auaritia, fastu, vsuris, adulterijs, inuidētia, inobedientia & maliciosa voluntate. Nonnulli fumunt illud in symbolum execrabilis disidiij & rebellionis ergā sanctā Ecclesiam. Alij nō habent rectā fidem circā hoc Sacramentum, estimāt panem, alij signum etc. Alij non exhibent ei reuerentiam, adorando. Idcirco Deus sanctū subtrahit canibus, & margaritas porcis.

Quamobrem vniuersus populus intimē lugeret, Deum propter peccata nostra subtrahere nobis cœleste illud Minha seu Thamid, illud, inquam, consolatorium noui testamenti sacrificium, non vitulorum, hircorum aut Iudaicorum agnorum, sed agni Iesu Christi, qui seipsum dedit & reliquit in cœna ad memoriam sanctissimæ passionis suæ, pro nobis obitæ, quā & nos in altari per Sacerdotis officium Deo referimus & representamus, cupientes etiam hac commemoratione Deum nobis reddere propitium, dicentes cum Dauid, quæ de manu tua accepimus dedimus tibi, 1. Paralip. 29. Tumultuantur & furiant nonnulli misoliturgi qui ab Ecclesia Christiana peruicaciter descuerunt, planē atrociter ad auditum Sacrificij Missæ, omnemque vim, robur, astuciam & sagacitatem adhibent, diuinum hoc sacrificium diris blasphemijs derestandisque erroribus prorsus effrenatē extirpandi, reddentes Missam simplicioribus Christianis planē formidabilem, eò quod Sacrificium appelletur.

Vt

Vt autem pij ab eiusmodi tam pernicioso scandalo præmoneantur, & in sincera, vera & catholica fide constantes perseuerent ad corporis & animæ fœlicitatem, pauca quædam de diuino hoc noui Testamenti sacrificio in medium adferemus. Si quando Deus illis qui à nobis descuerunt, & veritati resistunt, det poenitentiam ad cognoscendam veritatem, & respiciant è Diaboli laqueis, à quo captiui tenentur ad ipsius voluntatem, 2. Tim. 2. Esaias 66. cap. & Hier. 33. referunt de peculiaribus Sacerdotibus & Leuitis, quos dominus ex omnibus Gentibus assumpturus esset in nouo testamento. Ac tamen Petrus fideles nominet sacerdotes, quod Christo regi & sacerdoti in Baptismo sint vniti, & (quemadmodum Dydimus inquit) quod Christus ipsorum pater sit rex & sacerdos: dicit tamen Petrus de peculiari sacerdotio cap. 5. vbi monet eos, vt commissum pascendi officium diligenter exequantur, quæ admodum & Paulus facit Act. 20. Sic Moyses Iudæos appellat regale sacerdotiū, Exod. 19. Nihilofaciūs externū erat sacerdotiū, quod Aaroni & filijs eius à Deo cōmendatū erat, Exod. 28. Elegit quoque Deus peculiariter tribū Leui ad ministeriū tēpli, Num. 4. Et cum Core, Datan & Abiron sacerdotij administrationem temerē et peruicaciter sibi vindicare instituerent, terra eos absorbit etc. Num. 16. Rex Ozias volebat adolere incensum super altare thymiamatis & punitus est leprā à Deo, 2. Para. 26. Oza manum admouebat ad arcam, & percussus est à Deo, 2. Reg. 6. Rex Babylonix fastuosē bibe-

De externo sacerdotio.

bebat

IN IOELEM PROPHET.

Hebr. 7. bebat ex vasīs sacratīs, & regno exutus est, *Dan. 5.* Si ergo deus tam seuerè puniuit abusum vmbre, haud certè placet illi abusus veritatis. Quoniam porrò vetus lex Mosaica in Euangelicam legem tràssata est, ita Sacerdotium quoque veteris testamenti in noui testamēti sacerdotium est translatum, quemadmodum hoc Paulus testatur. Sicut igitur Christus est noui testamenti Sacerdos secundum ordinem Melchisedech, habet ad illud Sacerdotes, qui hoc Sacerdotio fungantur dispensando Sacramenta, iuxta ipsius mandatum, donec veniat. Sic Christus suos Apostolos qui antè baptizati erant, sacerdotes fecit in cœna, cùm diceret: Hoc facite in mei commemorationem. Sacerdotalem etiam potestatem illis contulit, peccata remittendi aut retinendi. Sic Apostoli Sacerdotes ordinarunt, cum impositione manuum. Timotheus à Paulo est ordinatus, ad quem scribit. Admoneo te, vt resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum. Monet præterea Timotheum, noli, inquit, negligere gratiam quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum Presbyterij, *1. Tim. 4.* Tamen si quidem ex virtute vocabuli, Episcopus inspector seu superintendens, Presbyter senior, Diaconus minister appelletur, christiana tamen Ecclesia huiusmodi verbis seu vocabulis aliter vti non consuevit, quàm pro Episcopo, presbytero & diacono.

In veteribus Græcorum & latinorum exemplarijs inuenitur, presbyterij, hoc est, sacerdotij, quemadmodum illud testatur Erasmus, vnde in

CAPVT I.

47

in sua tràssatione posuit, cum impositione manuum, autoritate sacerdotij. Scribit & ad Titum *1.* Huius rei gratia reliqui te Cretæ, vt ea quæ desunt pergas corrigere & constituas oppidatim presbyteros sicut ego tibi ordinaram.

Augustinus Presbyterorum ordinationem nuncupat Sacramentum. De Baptismo contra Donatist. Vtrunque, inquit, sacramentum est, & quadam consecratione homini datum, illud cùm baptizatur, illud cùm ordinatur. Ideò non licet in Catholica Ecclesia vtrunque reiterare. Idem & Sacramentum illud nōminat Leo *1.* ad Dioscorum Episcopum Alexandrinum epist. *9.* Chrysostomus sex libellos conscripsit de dignitate Sacerdotali. De hac inquit lib. *6.* cap. *4.* Qualem putas esse debere, qui pro omni ciuitate, imò pro toto mundo legatione fungitur & deprecatur iniquitatibus omnium propitium Deum fieri, non solum viuentium, sed etiam mortuorum. Dicit & lib. *3.* c. *4.* qui sursum sedet ad dexteram patris, sacrificij tempore hominum manibus continetur. Et c. *6.* Qui sacerdotes contemnit, grauius delinquit quàm Chore, Dathan, & Abyron, maioremque poenā commeretur etc. Transibimus hic breuitatis causa, quæ Dionys. Pauli discipulus, Ignatius, Cyprianus etc. de noui testamenti sacerdotibus scripserunt. Tertullianus quoque refert de noui testamenti Sacerdotibus, in lib. de corona militis, & lib. de castitate.

Loquitur & de sectarum in ordinatione, libro de præscriptionibus hæreticorum. Ordinationes eorum temerariæ, leues, inconstantes: hodie

hodie vnus Episcopus, cras alius, hodie Diaconus, qui cras lector : hodie presbyter, qui cras Laicus : nam & Laicis sacerdotalia munera iniungunt etc.

Haud malè placet sectis sacerdotium Iero-boã idololatræ, 3. Reg. 13. Vnde inquit Hieronymus. Proprium est hæreticorum despiciere Ecclesiasticos, & in eorum ruina gaudere.

Meminerunt & primitiua Ecclesię patres altarium quibus sacerdotes ad sacrificandum vtuntur. Inter hos vetustus ille Dionysius de Ecclesiastica Hierarchia cap. 4. Chrisma, inquit, summus sacerdos accipiēs, supponit illud altari etc. Paulus 1. Cor. 10. refert quoque de altari etc.

Quandoquidem igitur satis probauimus ac demonstrauius externum noui testamenti Sacerdotium : sequitur externum etiam esse noui testamenti Sacrificium præter illa spiritalia Sacrificia, quæ quilibet Christianus offerre tenetur, veluti Sacrificium cordis Psal. 50. oris siue laudis hostiam Heb. 13. Oseæ. 4. communicationis seu subsidiarię largitionis hostiam. Philip. 4. corporis hostiam Rom. 12. etc.

Christus autè semel in cruce oblatus est cruento modo eaque oblatione adimpleuit & terminauit typica, Aaronica, & cruenta sacrificia, semel mortuus est, iam non moritur. Rom. 6. Semel mortali & cruento modo oblatus est, nec amplius sic offertur, Heb. 7, 9.

Testantur porrò scripturæ, Christum esse sacerdotem æternum secundum ordinem Melchisedech,

chisedech, de quo scribitur Genes. 14. quod erat Sacerdos Dei altissimi, & proferens panem & vinum dabat Deo, tanquam Eucharisticum siue gratiarum actionis sacrificium, quod victoriam dedisset Abrahæ. Erat enim Melchisedech sacerdos, cuius officium est offerre, deinde dabat Abrahæ, dicens: Benedictus Abrahã Deo excelso, qui creauit cœlum & terram &c. Et Abraham dedit ei decimas de omnibus.

Iuxta sententiam sanctæ Ecclesię & sanctorum patrum tam Græcorum quàm Latinorum, innuitur hic figura diuinissimi sacrificij illius augustissimi altaris Sacramenti in missa, in quo Sacramèto Christus Iesus, viuus Dei filius, semetipsum sub specie panis & vini in cœna obtulit, & Sacerdotibus Ecclesię tantum, seipsum ita offerendum iuxta ordinem Melchisedech, mandauit & reliquit, quemadmodum hoc Euangeliæ, & communis ac Catholica vniuersi orbis Christiani fides attestantur, confitentur ac docent. Id nulla secta stabili veritate rejiciet, quantumuis audacter aduersum hoc insurgat: Euiçit enim veritas, Christum esse æternum sacerdotem secundum ordinem Melchisedech, quemadmodum hoc ipsum declarauit in cœna : aut verò demonstrant hæretici, vbi & quãdò alias Christus obtulerit secundum ordinem seu ritum Melchisedech, præterquam in cœna.

Si itaque Christus est sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, necessum est etiam est eius sacerdotale Sacrificium in pane & vino consistere, donec ponat inimicos suos, scabellum pedum suorum, & vt Paulus inquit,

inquit, donec veniat 1. Cor. 11.

Est profectò malignæ indolis & petulatiuum filiorum qui tali modo deprauatione & peruersione scripturarum matrem Ecclesiam de honestate moliuntur, quasi iam plus mille quingentis annis errauerit nec Scripturas intellexerit, cum tamen fundamentum sit & columna veritatis, & penes quam semper manent Christus & spiritus sanctus 1. Tim. 3. Math. 28. Ioh. 16. Sed inconstantia ac detestabilis discordia sectarum, haud obscure prodit, quo Spiritu ducti sectarij sic calcitent & vociferentur aduersus consonam, stabilem, inuictam, Catholicam veritatem.

Neque verò te sincere & Christiane lector remorabitur vox Hebraica vœlucohen & ipse Sacerdos, & vt Munsterus legit quippe qui erat Sacerdos. Sancta enim & Catholica Ecclesia, quæ sacras scripturas nobis demonstrauit & tradidit, quæque verum sensum & intellectum earundem habet, non sine causa legit, enim, quia erat Sacerdos, secuti & D. Hieronymus transfert, Septuaginta legunt, erat autem. Item Cyprianus lib. 2. ad Ceciliam. Neque verò quicquam patrocinator missæ mastygis tametsi legant. Et ipse sacerdos, satis enim est quod norimus Melchisedech Sacerdotem Dei eiusque oblata panem & vinum fuisse, Genes. 14.

Cuperent sanè Misoliturgi promum condum facere Melchisedech, sed ille panem & vinum haud protulit, ad cibandum Abraham eiusque trecentos decem et octo vernaculos tanquam œconomus seu comæatus præfectus,

sed

sed vt sacerdos, in sacrificium laudis seu gratiarum actionis pro obtenta victoria. Nam Abraham eiusque commilitones iam antè assatim habebant ex præda & spolijs quatuor Regum quos Abraham deuicerat.

Hunc genuinum & Christianum intellectum, nimirum quòd oblatio Melchisedech præfigurauerit sacrificium altaris, quod Christus in cœna instituit, verum, inquam, corpus & sanguinem suum sub specie panis & vini, testantur Hippolitus, Irenæus, Eusebius Casariensis, Emissenus, Apollinarius, Eustachius, quos D. Hieronymus allegat epistola ad Euagrium.

Et Cyprianus lib. 2. epist. 3. inquit, Obrulit Vide lib. de missæ Euan. galica. Christum quod Melchisedech obtulerat, id est, panem & vinum suum scilicet corpus & sanguinem.

Attestantur & illud Hieronymus ad Marcellam, Damascenus lib. 4. orthodoxa fidei cap. 14. Ambros. lib. 5. de Sacramentis cap. 1. Epiphanius contra Melchisedechianos. August. lib. 7. de ciuitate Dei cap. 17. & in Psal. 33. & libro questionum vet. testamenti cap. 106. & libro questionum: 83. Et lib. 4. de doctrina Christiana cap. 21. Et lib. 16. de Ciuit. Dei c. 22. Et lib. 17. c. 20. Sacerdos ipse mediator testamenti nobis exhibet mensam secundum ordinem Melchisedech de corpore & sanguine suo, id enim sacrificiū successit omnibus illis sacrificijs veteris testamenti etc. Et in Psal. 106. Theophilactus in epistolam ad Hebræos. Et Beda in Marcum lib. 4. c. 14. etc. Perhibent quoque illud veteres Iudeorum Rabbini (vt videre est in Galatino

Iudeorum Rabbini de Sacrificio missæ.

G

tino

tino lib. 10. c. 5) veluti Rabbi Moyses Hadar-
 san, in illa verba Gen. 14. de Melchisedech, præ-
 figurauit mysterium sacerdotij: obtulit enim
 Deo excelso panem & vinum, sicut dictum est,
 Erat sacerdos Dei altissimi. Quis est hic sacer-
 dos? Ille de quo scriptum, Tu es sacerdos etc. Psal.
 109. Et quis est hic? Hic est iustus & saluator. Et
 quid docet dicendum cum dicit obtulit panem
 & vinum? Hoc est ac si diceret quod scriptum est,
 Psal. 71. Et erit placenta tritici in terra. Et Rab-
 bi Pinas filius Iairi inquit, tempore Messia om-
 nia sacrificia cessabunt, sacrificium panis &
 vini nunquam cessabit etc. In eandem senten-
 tia scribit Rabbi Iohai etc. Quo autem loco Pau-
 lus de mystica præfiguratione Sacerdotij Mel-
 chisedech loquitur adijcit, De quo nobis multa
 forent dicenda, eaque difficilia explicatu.
 Quod intelligendum est de sacrificio altaris, in
 quo ex omnipotenti verbo Christi. Hoc est
 corpus meum. Hic est sanguis meus, habemus
 verum corpus & sanguinem Christi sub specie
 panis & vini, quod antè præfiguratum est per o-
 blationem Melchisedech Gen. 14. loquitur au-
 tem Paulus ad fidei Christianæ tyrones, quoniã
 inquit imbecilles facti estis ad audiendum, vi-
 delicet, ad tam arcana mysteria intelligendum.
 Nam quid Paulus Iudæis (qui difficulter Chri-
 stianam fidem amplectebantur) de his multa
 scriberet, cum vix vnicum Sacrificiũ crucis illis
 persuadere posset? Hoc celsissimum Missæ sa-
 crificium, etiã denotatum est per panes propo-
 sitionis Exod. 25. qui coram populo in mēsa col-
 locabantur, & palã conspiciendi proponeban-
 tur.

De panibus
 propositionis.

tulit. Pones, inquit Deus, super mensam panes
 propositionis in cōspectu meo semper. Parabis
 & phialas, thuribulã, & cyathos, in quibus offe-
 renda sunt libamina ex auro purissimo. Fuerunt
 etiam figura nostri missæ sacrificij panes, qui in
 monumentum oblationis in mensa purissima
 corã Domino statuebatur in fœdus sempiternũ
 Leu. 24. memoriã fecit mirabiliũ suorũ (inquit
 David) misericors & miserator dominus Iesum *Psal. 110.*
 dedit timentibus se. Memor erit in seculũ testa-
 menti sui. Insuper & agnus paschalis certa & e-
 uidens fuit figura seu denotatio sacrificij missæ,
 in quo agnus paschalis Christus est præsens: re-
 præsentatur quoque Deo patri deuotis precibus,
 ac deinde cum gratiarum actione sumitur.

Pascha enim nostrum, inquit Paulus, 1. Cor.
 5. imolatus est Christus in cruce. *Heb. 7. 9.*

Porro in augustissimo hoc sacramento tria
 aduertiri possunt. Primo quod sit Sacramentũ,
 hoc est, panis & vinum: atque ita præfiguratum
 est per oblationem Melchisedech, qui obtulit
 panem & vinum. Genes. 14. Deinde quod res
 sit & Sacramentum veritas corporis & sangui-
 nis Christi (quæ pro nobis dedit in passionem
 & mortem crucis) coram & præsens sub specie
 panis & vini ita significatum est per veteris te-
 stamenti sacrificia, & præcipuè per sacrificium
 expiationis Leuitici 23.

Tertio, res tantum nimirum effectus huius
 Sacramenti, atque sic denotatum est per Man-
 na, quod omnis saporis dulcedinem contine-
 bat Sap. 6. Sic & hoc sacramentum confortat &
 reficit animum.

IN IOELEM PROPHEȚ.

Cæterum agnus Paschalis planè perfectè in tribus illis hoc sacramentum designauit. Edebar enim pane azymo, Exod. 12. Item mactabatur & immolabatur ab vniuersa multitudine filiorum Israël, quod figura fuit passionis Christi, qui etiam agnus propter innocentiam suam nuncupatur. Efficèntia huius Sacramenti denotatur, quod filij Israël per sanguinè agni Paschalis ab Angelo percutiente defensi sunt, & ex iugo Ægyptiacæ seruitutis exempti. Atque sic agnus Paschalis præcipua fuit huius Sacramenti figura.

Porrò agnus Paschalis priùs immolabatur, ac deinde edebatur: sic in nostra dominica cœna agnus Christus per ministerium sacerdotis Deo patri datur & representatur, ac deinde sumitur, non semel quidem duntaxat, sed vt Christus inquit: Quotiescunq; feceritis. Iudæi seruabant Phase, edebantq; agnum Paschalem ad memoriam liberationis & educationis ex Ægypto, & transitus angeli percutientis. Sic & nos recolimus memoriam cruenti crucis sacrificij in oblatione & sumptione corporis & sanguinis Christi, præsentis in officio Missæ, nam dominus mandauit ac dixit, Hoc facite in mei commemorationem, Luc. 22. 1. Cor. 11.

Sic conueniunt figura, & quod per figuram denotatum est. Agnus enim Paschalis fuit illius cœna figura, quâ Christus cum duodecim suis discipulis habuit, in qua seipsum verum & viuum agnum paschalem sub specie panis & vini dedit discipulis: figura autè inbebarur immolari, Exod. 12. Deut. 16. sic & veritas: Pascha enim

CAPVT I.

51

enim nostrum immolatus est Christus, 1. Cor. 5. Ioan. 1. Apoc. 13. Notatur Exod. 12. Deut. 16. quomodò typicus ille agnus erat edendus, quod in figura ac typo cõtigit, vt nos in veritate discernere queamus, quomodò noui testamenti agnum Iesum Christum in sacramento sumere debeamus. Agnus anniculus esse debebat purus, sine macula, masculus, quod designat perfectionem & innocentiam Christi domini, qui peccatum non fecit, Esaia 53. 1. Pet. 2. Hic est vir fortis, Hierem. 31. Esaia 9.

Hædus quoque erat immolandus, quo significaretur, Christum non suam ob culpam, sed ob nostra peccata passum & mortuû, Esaia 53. nam hædi immolatio fiebat pro peccato.

Potest etiam dici agnum præfigurasse diuinitatem Christi: hædum verò humanitatem. Porrò tametsi Christus Deus & homo, pro nobis in cruce sit mortuus, diuinitas tamen mori non potest, sed vt Dei filius pro nobis moreretur in cruce, Deus homo factus est, qui pati & mori posset. Quod etiam in isaac & aricte præfiguratum est, Genes. 22. Hic agnus anniculus attulit nobis placabilem illum iubilæum, Esa. 61. Tempus acceptabile, 2. Cor. 6. annum benignitatis sue, Psal. 64. Tempus misericordiæ sue, Psal. 101. impetrauitq; nobis annum illum sempiternum in regno Dei, Esa. 63. Tota quoque multitudo mactare seu immolare debebat vsq; ad vesperam, & sumere de sanguine eius, eoq; vtrunq; ostij postem & superliminare illius domus aspergere in qua agnum edere vellent.

1. Cor. 10.
Quomodò agnus Paschalis comedebatur.

Philip. 3.

Quomodo
ven: sacra-
mentum sa-
mi debeat.Vile Grego.
Nyssen. in vi-
sa Moysis.

Psal. 77.

Istud fit quando fideles, in quibusvis terrarū oris conueniētes, agnū Christum in sacramēto participant, nō ore duntaxat, sed & corde & cum gratiarū actione. Sumus nos templum & domus Dei, 1. Cor. 3. Superliminaria sunt mēs, intellectus, volūtas. Hæc superliminaria aspergimus, quādo non in vera duntaxat fide sumimus, sed & meditamur, quomodo hūc agnum in vitæ sanctimonia imitemur iuxta verba Pauli. Hoc sērite in vobis, etc. Et 1. Pet. 2. Ro. 6. 2. Tim. 2. Limen sunt externi sensus nostri vt hos custodiamus, ne mors intret per fenestras nostras, Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, sed assum tantum igni. Assus agnus significat corpus Christi, qui in passione sua, igne ardentissimi amoris tostus est & arefactus, obrulit se Deo viuēti hostiā viuā in cruce, Ephes. 5. Aruit tanquā testa virtus mea Psal. 2. Conficitur præterea corpus Christi per virtutem & operationem spiritus sancti etiamnum quotidie per Sacerdotem, iuxta mandatum Christi, Luc. 22. Hoc facite in mei commemorationem. Athanasius lib. 1. ca. 7. de miraculo imaginis crucifixi. Sanguis Christi in ara altaris per manus sacerdotū quotidie efficitur. Hiero. ad Heliodorū: Sacerdotes Christi corpus sacro ore conficiunt per quod & Christiani sumus etc. Quoniam autem intellectus noster eiusmodi myteria capere non potest, prohibetur ne quid crudum aut aqua coctum ex eo comedatur, hoc est, ne hæc tam sublimia mysteria animali intellectu nostro æstimemus, 1. Cor. 2. ne dicamus cum Iudæis. Nunquid poterit deus parare

parare mensam in deserto? aut cum illis qui dicebāt. Quomodo hic potest nobis dare carnem suam ad manducandum etc. Ioan. 6. Quapropter assus esse debet igne Spiritus sancti vt intellectum nostrum ligemus & in seruitutem Christi redigamus, 2. Cor. 10. Ne animalis homo, cum de hoc Sacramento interrogatur, respondeat, sed fides & homo christianus. Azymo quoque pane edendus erat agnus. Sic in hoc Sacramento adhibetur azymus panis, non ex vigore aut præcepto legis, sed quia Christus eo modo in cœna vsurpauit, & Ecclesia recipit. Significat quoque, omnes qui hoc Sacramentum participare velint, prius vetus fermentum, hoc est peccatum expurgare debere, 1. Cor. 5. & pura conscientia percipere. Christus inquit: Attendite à fermento Pharisæorum, id est, falsa doctrina. Quamobrem quotquot falsa doctrina fermentati, & aduersus synceram & catholicam doctrinā exacerbati sunt, hoc Sacramentum non percipient: quādoquidem sunt extrā Ecclesiam siue comunem, nec vsquam est salus, nisi in Ecclesia catholica.

Fideles erunt azymi, hoc est, synceri ac suaves in charitate Dei & proximi. Nam christiani inuidia aut irreconciliabili odio madentes, non sunt digni, qui hoc Sacramentum participant. Qui enim fratrem suū odit, ex Diabolo est, est in tenebris, est homicida, occidit enim animam suā & manet in morte, 1. Ioan. 3. Comeditis cum lactucis agrestibus, id est, Sacramentum hoc cum amaritudine operum pœnitentiæ sumi debet, erimus tristes secundum Deum,

2. Cor. 7. Deslere debemus peccata nostra cum Petro & Magdalena etc. beati enim qui flent, quia ridebunt, Luc. 6.

Caput cum pedibus eius & intestinis vorabit. Christiani qui hoc Sacramentum percipiunt, diligenter considerabunt, se verum Deum (qui per caput) & verum hominem (qui per pedes intelligitur) percipere. Ipse est verus ac verus Dei filius, cui omnis potestas data est, qui & caput est totius ecclesie.

Respiciet quoque fidelis ad caput, hoc est ad verba & opera quae Christus tanquam Deus dixit & fecit: & ad pedes, id est, ad gesta & sermones quos habuit Christus velut homo: humiliavit ac demisit se usque ad pedes discipulorum suorum. Ioan. 13. Philip. 2. Fleuit, esuriit, mortuus fuit etc. ne animus tuus scandalum aliquot incurrat. Nam beatus est qui non fuerit scandalizatus in me, Matth. 11.

Per intestina denotatur fidem hoc Sacramentum ardenti desiderio ac deuotione debere percipere: Beati enim qui esuriunt ac sitiunt iustitiam. Clama ex corde ad Deum, vt dignum te reddat per gratiam suam corpore & sanguine suo in hoc Sacramento, vt illi incorporeris, per graciosam hanc vnitionem seu coniunctionem.

Nec remanebit quicquam ex eo. Nihil sinemus intellectui nostro obhaerere, de quo dubitemus, quo pacto Christus integer esse queat sub speciebus panis & vini: sed qui Sacramentum hoc percepturus est, perfectam circa illud fidem habere debet.

Si

Si quid residuum fuerit igne comburetis, hoc est, quicquid intellectu comprehendere nequiveritis, humiliter committetis siue legabitis virtuti & omnipotentiae Spiritus sancti, cui nihil impossibile, Luc. 1. Ne fodices illa, quae non intelligis, neque contenas ea quae non scis: Nisi enim credideritis non intelligetis, Esaię 7.

Renes vestros accingetis. In renibus est concupiscentia carnis. Dauid orat, Domine vte lumbos seu renes meos igne diuinae gratiae, ne per praua desideria incidam in iram Dei. Christianus succinget lumbos suos, malam concupiscentiam frenabit, ne in ipso dominetur aut regnet peccatum, Rom. 8. Nam si secundum carnem vixeritis moriemini. Succinge lumbos tuos timore Dei, & Christiana preparatione. 1. Cor. 11. Probet seipsum homo etc., Si Paulus exigit castitatem propter orationem, 1. Cor. 7. quam puritatem requirit in illo, qui hoc Sacramentum participabit. Veteris testamenti sacerdotes abstinere debebant à consuetudine vxorum suarum tempore sacrificij: quae castitas illos decet, qui quouis tempore parati erunt, hoc sanctissimum altaris Sacrificium, ex officij sui debito quotidie offerre?

Calceamenta habebitis in pedibus. Intimam humilitatem in affectibus. Hic enim sacratissimus cibus, magnam exposcit humilitatem: dicendo cum Centurione: Domine non sum dignus vt intres sub lectum meum: & cum Publicano, Deus propitius esto mihi peccatori. Proponite insuper vobis sanctorum exempla quomodo vicerint regna & operati sint iustitiam,

G 5

Heb.

IN IOELEM PROPHET.

Heb. 11. Quomodo gratia Dei subnixi oestentationes strenue superauerint ad coronam vitam, Iacobi 1.

Tenentes baculos in manibus, hoc est, omne auxilium & consolationem tuam colloca in Christum Iesum & huc crucifixum, illius auxilio & virtute freti, pollemus omnibus bonis ad vitam eternam necessarijs: Accessurus igitur altare domini sumas in manibus baculum, meritum passionis Christi, in eo omne solatium, omnis nostra salus.

Et comedetis festinanter. Operabimur bonum dum tempus habemus. Ne tantam salutem negligite, ne Aegyptij aut Pharaonem vos praefestinent. Comedite festinanter caelestem agnum, dum per Catholicos sacerdotes vobis ad salutem porrigitur. De hoc dicit Chrysostomus in sermone de sacrorum participatione mysteriorum, redarguens nostram incuriam. In casum, inquit, astamus altari, nullus est qui communice. Considera quæso, mensa regalis est apposta, angeli ministrant mensæ, quia rex ipse adest, & tu stas, & non curas? Pura sunt sacrificia, igitur adora & communica, hic est enim agnus Dei, cum vela videris retrahi tunc supernè cælum aperiri cogita & angelos descendere. Dionysius, diuina inquit munera ostendit Episcopus. Ignatius epistola ad Ephesios. Festinate frequenter accedere ad Eucharistiam & gloriam Dei, quando enim assidue hoc agitur expelluntur potestates Sathanae. Festinate etiam o Christiani per rectam fidem & sanctam vitam ire in aeternam requiem, in aeternam lucem, festinate, ne tenebræ vos comprehendant

Ioan. 9.

CAPVT I.

54

Ioan. 9. Diuus Paulus quoque prorsus euidenter loquitur de Sacrificio Altaris. 1. Cor. 10. vbi dicit de mensa domini & mensa demoniorum, item de calice demoniorum. Sumuntur autem hic mensa ac altare pro eodem. Prohibet Apostolus christianis participare seu edere & bibere de idolothytis, dum ederent & biberent de eo quod immolabatur in mensa seu altari domini. Deliberent diligenter sectæ de responso, quid ad edendum & bibendum in altari domini sit oblatum.

Quomodo missa sacrificium.

Mirandum profecto est, sectas missæ sacrificio tam hostiliter aduersari, quandoquidem non heri aut nuper primum natum est, aut pecuniæ causa adinuentum. Verum hoc odium certo prouenit ex diabolo, qui diuinissimum hoc Sacrificium nec pati nec tolerare potest. Nam si mala esset Missa haud infestaret eam Diabolus.

Quando credunt hæretici verum corpus & sanguinem Christi in Sacramento super altare contineri, quæri potest an Christi corpus & sanguis sint sacrificium. Hic respondete luciosi sectarij. Si non est sacrificium, inanis est fides nostra. Sin autem corpus & sanguis eius est sacrificium heri & hodie, atque idem in æternum cur negant missæ Sacrificium? Cui vtiq; Missa nihil aliud sit, quàm corpus & sanguis Iesu Christi, qui dixit: Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus. Si igitur corpus & sanguis eius est sacrificium, necessum sanè est missam esse sacrificium. Quamdiu enim corpus Christi est in terris, tamdiu & Sacrificium est super terram.

Nota.

Secd

Vide Chrysost. lib. 6. de Sacerdotio.

IN IOELEM PROPHET.

*Missæ tempo-
re apostolorum.*

Sed aiunt sectarij sacrificium illud missam appellari non debere, quia scriptum non sit, verum cur illi suam cœnam vocant Sacramentum? Vbi scriptum est? Nos autem nomen, Missa, ab Apostolis accepimus, quod significat Sacrificium, quemadmodum vocula illa Hebraica Missah attestatur. Ignatius Epistola ad Smyrnenenses dicit de celebratione Missæ & Clemens Epistola 3. ad Iacobum fratrem Domini loquitur de faciendâ missa & addit. Hæc Apostoli à Domino acceperunt, & nobis tradiderunt, hæc nos docemus, vobisque & omnibus absque reprehensione tenere & docere quibus agendum est mandamus. Alexander primus qui vixit anno domini 119. Thelesphorus qui floruit anno domini 134. Sother qui anno 174. Fabianus qui anno 244. etc. loquuntur de celebratione Missæ & ad nos per ordinariam successionem peruenit, eoque vocabitur nomine vsque ad nouissimum diem.

Ad hæc scribunt & fatentur Apostolorum discipuli & Sancti primitiæ Ecclesiæ patres unanimiter, Missam non esse Sacrificium laudis seu Eucharisticum tantum, sed & corpus & sanguinem Christi in Sacramento altaris vocant oblationem & Sacrificium, Dionysius, Clemens, Ignatius, Martialis etc. qui ipsi hoc ab Apostolis audiuerunt, nec enim omnia scripserunt Apostoli. Paulus inquit. 1. Cor. 11. Cætera cum venero disponam. Quid autem est illud quod Paulus apud Corinthios disposuit? Certè hæc dispositio ore tenus duntaxat facta est. Iam age respondeas, nunquid hanc dispositionem feruari

CAPVT I.

55

feruari oportuit, quoniâ scripta non fuit? Nunquid os Pauli tam præstans & infallibile fuit atque eius calamus? Ex eo sequitur Apostolos circa Sacramenta multa instituisse, quæ scriptis comprehensa nō sunt, quemadmodum etiam Augustinus id ipsum testatur Epistol. 118. Apostolos ordinasse, vt hoc sacramentum non nisi mane & à ieiunis sumatur quod à Domino præceptum non est.

Quamobrem credendæ & sequendæ essent traditiones Apostolicæ iuxta doctrinam Irenæi lib. 3. cap. 4. Quid si neque Apostoli quidem scripturas reliquissent nobis inquit Irenæus, nonne oportebat ordinem sequi traditionis, quam tradiderunt ijs quibus committebant Ecclesias, cui ordinationi assentiunt multæ gentes Barbarorum eorum qui in Christum credunt, sine caractere vel atramento scriptam habentes per spiritum in cordibus suis salutem.

Hic Irenæus Missam etiam Sacrificium appellat lib. 4. cap. 32. Sic Anacletus, Alexander. lib. de castitate: sacerdos offert & tingit etc. Origenes, Cyprianus in sermone de cœna domini, lib. 2. Epistola ad Cecilium, ad Quirinum. Chrysostomus Homilia 17. super ad Hebræos, & 2. Tim. Et super Mattheum Homil. 83. lib. de dignitate Sacerdotali, Ambrosius. Hieronymus, Augustinus lib. 17. de Ciuit. Dei cap. 5. & lib. 22. cap. 10. & lib. 8. cap. 27, & lib. 22. cap. 8. & lib. 17. cap. 20. & lib. 10. cap. 6. & 10.

Theophylactus super Epistolam ad Timotheum etc. sic non tantum Latina confiteretur Ecclesia, sed & vniuersa Græcia. Et quemadmodum

Vetores patres nominant Missam sacrificium.

IOELEM PROPHEȚ.

modum Missam Hebraicè nuncupans *missah*, id est, sacrificium, ita Græci eam nominant *μυστήριον*. In summa vniuersus orbis Christianus missam ab Apostolorum temporibus vsque ad hodiernum diem appellauit Sacrificiū, manebitque ita sacrificium donec veniat, quantumuis ringentibus vniuersis inferorum portis.

2. Tim. 3.

Quocirca missam contemnēdo nihil aliud efficiunt Sectarij quàm vt ipsorum vesania, insipientia & stulticia manifesta fiat orbi vniuerso, quod Spiritum sanctum, doctorem veritatis, & gubernatorem Ecclesiæ mendacij & erroris arguere intituant, sed iudicium illorum non cessat. Clementissimus Deus largiatur hæreticis vt temeritatem, cœcitatē & execrabiles errores suos agnoscant. Nos ad verba Prophetę reuertemur, ac discemus, quid in difficilibus hisce angustijs & necessitatibus factu consultum sit quandoquidem à seētis diripitur, blasphematur, polluitur & conuicijs incessitur, veritas Sacramēti, oblatio corporis & sanguinis Christi in altari, per *minchah* & *nasech* hoc est libationem significati.

2. Petr. 2.

Sanctificate ieiunium, vocate cœtum, congregate senes, omnes habitatores terre in domū domini Dei vestri, & clamate ad Dominum u. a. a. dici, quia prope est dies domini, & quasi uisitas a potente ueniet &c.

Admonet propheta Sacerdotes officij sui vt populum sedulo & fideliter doceant, orentque pro eo: sunt enim pastores ouium Christi, oculi plebis, speculatores domus Dei, rectores redemptorum & ciuium sanctorum de quibus Paulus dicit Heb. 5. Omnis pontifex ex hominibus

CAPVT I.

56

nibus assumptus pro hominibus constituitur, in ijs quæ sunt ad Deum, vt offerat dona & sacrificia pro peccatis, qui condolere possit ijs qui ignorant & errant, &c. Vnde & ab hominibus sustentari debet, Ose. 4. Peccata populi mei comedent, 1. Cor. 9. Gal. 6. Qui autē docerūt sacerdotes ingruētibus angustijs & calamitatibus, quando vidēt illā diuinæ iræ romphæā & quando benedictum illud sacrificium, per quod sacramur, quod ascriptum in cœlis, iugeratum est & efficax sacrificium, per quod Christo incorporamur, illud rationale per quod exuimus animalem affectum, illud acceptabile sacrificium, per quod Deo reddimur acceptabiles &c. Opprobrijs & cōtumelijs proscinditur? Principio docebunt Christianum Deo acceptū non Gentilicium ieiunium (ait enim) Sanctificate ieiunium) quod fiat in fide ad laudē Dei, quemadmodū hoc Christus docuit. Cū ieiunatis nolite fieri sicut hypocritæ tristes, &c.

Math. 6.

Tu autem cū ieiunas, unge caput tuum, misereare pauperum, quicquid illis beneficij præstiteris, sibi factum reputat Christus: & faciem tuam laua, emacula conscientiam tuam Sacramentali pœnitentia. Tali ieiunio redditurus est Christus mercedem. Math. 6. Sic prisci illi patres fecerunt, quādo viderunt vindictam & plagam indignationis diuinæ, ieiunauerunt & humiliati sunt coram Deo.

Quod autem hoc Deo fuerit acceptum demonstrat ieiunium Niniuitarum. Vidit Deus opera eorum &c. Ionæ. 3.

Cum Holophernes ciuitatem Bethuliam obside-

IOELEM PROPHEȒ.

obſideret, hortabatur Iudith populum ad ieiu-
nium & orationem, & Deus per Iudith mira-
bilitè ciuitatem liberauit. Rex Iofaphat prædi-
cabat ieunium cùm Maobite armis ipſum ag-
grederentur, & largiebatur ei Deus victoriam.
2. Paral. 20.

Achab humiliabat ſe indutus ſacco & ieiunans, & Deus illi pepercit. Ieiunabat Moyſes
Exod. 24. Dauid 2. Reg. 12. Heſter cap. 4. Helias,
Neemias, Daniel. Apoſtoli ieiunauerunt. Actor.
13. 14. 27. Ieiunauit Chriſtus, Paulus 2. Cor. 6.
omnes ſancti & electi ieiunauerunt.

De merito autem ieiunij Chriſtiani ait Au-
guſtinus de Eccleſiaſticis dogmatibus cap. 68.
Pro amore caſtigandi corporis, abſtinentibus à
vino vel carnibus, nihil credere meriti accreſce-
re, non hoc Chriſtiani, ſed Iouiniani eſt. Ieiuniũ
autem non vocatur mediocritas in cibo & po-
tu, quæmadmodum inquit ſectę, verũ Scri-
ptura appellat ieiunium pœnalem ſiue crucia-
bilem à cibo & potu abſtinentiam ad caſtiga-
tionem & humiliationem corporis, vtque ho-
mo aptior & magis idoneus reddatur ad oran-
dum. Chriſtiano ſemper temperatè comeden-
dum & bibendum eſt. Luc. 21. ait Chriſtus: At-
tendite ne corda veſtra grauentur crapula & e-
brietate etc. non autem ſemper tenemur ieiunare.
Niniuitarum ieiunium nõ fuit temperata
ſumptio cibi & potus, ſed acerbum quoddam
ſeu cruciabile cibi potuſque deliquium. Dauid
inquit: Genua mea infirmata ſunt à ieiunio,
Pſal. 108. Hoc genus dæmoniorũ, inquit Chri-
ſtus, nõ eiicitur niſi per orationem & ieiunium.

Matth.

*Ieiunium non
vocatur tem-
perata refe-
ctio.*

CAPVT I.

59

Matth. 17. Mar. 9. Bona eſt oratio cum ieiunio,
Tob. 12. ieiunauerunt filij, quãdo ſponſus ab illis
ablatus eſt in cœlũ, Mar. 9. Origenes in Iob li. 3.
Cùm ieiunamus, carnibus non veſcimur & vi-
num non bibimus. Dicit & homil. 10. ſuper
Leuiticum, ieiunamus quarta & ſexta feria.
Chryſoſtomus in Genef. cap. 1. Homilia 1. quã-
do ieiunamus non ſunt carniũ concuſiones
vel coquorum diſcurſus.

*In ieiunio nõ
veſcimur car-
nibus.*

Refertur & chriſtianoꝝ conſuetudo, quòd
nonnulli ab omnibus abſtinebant, quæ animã
ſenſitiuam habuiſſent: alij duntaxat piſcibus
veſcebãtur: alij ab ouis tẽperabãt, alij nudo tã-
tũ pane victitabant. In hiftoria tripartita lib.
9. cap. 38. Et lib. 11. cap. 17. dicitur de Theodo-
ſio iuniore, quòd plerumque ieiunabat, & ma-
ximè quarta feria & ſexta, nec aliud quàm mo-
naſterium Regalia videbantur.

Auguſtinus epiftola 86. ad Caſulanũ dicit
chriſtianos Romæ feria quarta, ſexta & ſabba-
tho ieiunaffe. Nam Petrus cum Simone Mago
die dominico certaturus, propter ipſum magnę
tentationis periculum, pridie eũ eiufdem vrbis
Eccleſia ieiunauit: quarta autem feria conſiliũ
reperiuntur ad occidendum dominum feciſſe
Iudæi: ſexta paſſus eſt dominus mortem in cru-
ce. Sabbatho caro Chriſti in monumẽto requie-
uit. Ignatius quoque refert de ieiunio quarta &
ſextæ feriæ. Epiftola ad Philip.

Theophilaëtus, feria quarta concilium con-
uenit, & propterea ieiunamus & nos quartis fe-
rijs, ca. 14. in Marcũ. Theophilus Alexãdrinus
lib. 3. Paſchali, inquit, Non decet ieiunantes

H

tempore

tempore agonis & pralij vesci carnibus monēte scriptura: Affligetis animas vestras. Docet nos sancti Danielis & trium puerorum historia, tempore ieiunij vinum nō esse bibendum, nec carnes edendas.

Eutebius refert D. Blandinam martyrem dixisse. Erratis o viri putātes infantum carnibus vesci, qui ne animalium quidem carnibus utimur, lib. 5. Ecclesiast. historię cap. 1.

Ignatius admonet Heronem ne ad eō penitens a vino & carnibus abstineat. Idē facit Paulus, admonens Timotheum ne meram aquam bibat, sed modico vino utatur. Eiusmodi moderationē docet Paulam Hieronymus. Augustinus præclaram refert de ieiunio sententiam lib. 30. contra Faustum cap. 5. Christiani, non hæretici, sed catholici edomandi corporis causa, propter animam amplius humiliandum, non quod illa esse immunda credant, non solum a carnibus, verum a quibusdam etiam terræ fructibus abstinent, vel semper, sicut pauci, vel certis diebus atque temporibus, sicut per quadragesimam ferē omnes etc. Dicit & lib. 1. De moribus catholicæ Ecclesiæ cap. 31. Monachi cœnobitæ a carnibus & vino abstinent pro sufficientia domandarum libidinum.

Habet præterea de abstinentia carnis & vini in quadragesima sermone 1. in dominica prima quadragesimę. Meminit & Ambrosius abstinentiæ carnis quarta feria & Sabbato. In ad Romanos cap. 14.

Epiphanius lib. de hæresibus. Tradiderunt, inquit, Apostoli ut in his diebus (quarta et sexta feria)

feria) ieiunia fierent etc. Ad eiusmodi Christianum ieiunium sacerdotes siue predicatorum populum ferio admonebunt: nam quemadmodum Deus graniter offensus est saturitate panis, quod videre est temporibus Noë & Loth. Ezech. 16. Gal. 5. Sic Deus hoc modo offensus, per christianam abstinentiam & piū ieiunium potest placari. Si ad inferos deuenitur per crapulam, Gal. 5. ad cœlos perueniemus per abstinentiam. Mat. 6. Tu cum ieiunas etc. pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi. A una prophetissa, sancta vidua, nō discedebat de templo, ieiunijs & obsecrationibus seruiens nocte ac die, Luc. 2. Exhibeamus nosmetipsos sicuti Dei ministros, in ieiunijs, etc. inquit Paulus, 2. Cor. 6.

Ex his videre est, ex quo Spiritu loquantur ac doceant illi, qui peruersis Scripturis fideles in carnis libertatem ducunt, ut unicuique liceat ac permissum sit edere quando & quid libeat (iuxta erroneam ac damnatam Aërij doctrinam) nihil pensi habeat proximi scandalum, quod tamē Paulus inhibet, ac dicit, malum est homini qui per offendiculum manducat. Hi peccant in Christum, & fratrem, nec ambulant secundum charitatem. 1. Cor. 8. Christus illis qui unum ex pusillis scandalizauerint, minatur vā sempiternum, & præterea temporariam penam, ut suspendatur mola asinaria in collum eius etc. Matth. 18.

Verbum illud Pauli 1. Tim. 4. de prohibitione ciborum planē nihil patrocinauit Sectarum temeritati & pernicitiæ, qua contortis & deprauatis verbis ethnicā et effrenam helluationem

IN IOELEM PROPHET.

De prohibi-
tione quorundam
ciborum.

inducunt. Nam Paulus eò loci non loquitur de abstinentia christiana, quã Ioël appellat sanctificationem ieiunij, sed de hæretica auersatione & horrore, quòd nonnulli dicebant hos vel illos cibos ex natura malos, nec esse ex Deo. Tales erant Seueriani, asserentes diabolum creasse vinũ. item Manichæi, Taciaui, Marcionitæ etc. contra hos pronũciat Apostolus dicens omnes cibos naturã esse mundos & bonos, quẽadmodum etiã Angelus dicebat ad Petrum, Act. 10. Porro si omnes qui cibum prohibent, sunt ex diabolo, quid dicturus es, quòd Deus Adamo in Paradiso quibusdam cibus interdixit?

Apostoli quoque fidelibus quorundã ciborum abstinentiã præscripserunt, Act. 15. Quod temporibus Tertulliani adhuc obtinuit. In Apologetico cap. 9. contra gentiles. Et Origenes in morali. c. 23. homi. 16. refert de obseruatione eiusmodi apostolicarum traditionũ. Quãuis Augustinus lib. 3. c. 13. contra Faustum Manichæũ hunc morẽ postea exoleuisse dicit. Ideõne Apostoli ex diabolo fuere? Deliberate prudenter in fœlices Sectarij, quid respondendum putetis. Si omnes illi sunt ex diabolo, qui cibos prohibent, quẽadmodum sine vllõ delectu vociferantur Sectarij, ex quorum Angelorum numero erunt Medici, qui cibus quibusdã interdiciunt ægrotis? Qua fronte audent hæretici Sanctam Ecclesiã, fundamentum & columnã veritatis damnare, quòd certorum dierum ieiunia ad Dei laudem, corporis castigationem, & Spiritus humiliationem instituit? Laudantur in scripturis Rechabita, quòd vinũ non biberint,

Hier-

CAPVT I.

57

Hieremiã 35. Angelus Gabriel de Ioanne dicit: Vinum & ficeram non bibet, Luc. 1. Quis Ioannem baptistam docuit à carnibus & piscibus abstinere? Marci 1. huius abstinentiæ suæ ergo commendatur.

Timotheus non eò temperauit à vino, quòd mala esset creatura, aut immunda, sed ad castigationem corporis sui. Verũm ille modum penẽ excedebat, nam ex ieiunio & aquę potu reddebatur infirmior ac debilior, vnde tum apostolus ipsum ad modicum vini vsũ hortabatur. Hęc Pauli admonitio necessaria non est, post nouum nuperque adinuentum Euangelium, siquidem omnia vt vino madeant & exuberent, oportet: sed peribit ab ore ipsorum quemadmodum diuiti epuloni eueniebat, nisi pœnitentiã egerint in diebus salutis. Quapropter agite ò christiani discite scripturas exponere & intelligere ad castigationẽ carnis, vt eã exhibeatis hostiam viuẽtẽ Ro. 12. vt in nouissimo die caro crucifixa, ieiunioq; & abstinentia coërcita, resurgat in gloria, Apoc. 21. vbi tum absterget Christus omnem lachrymam ab oculis sanctorum suorũ, illisq; dicturus est, Bibite & inebriamini charissimi: inebriabũtur enim ab vbertate domus Dei. Faciet illos discũbere, & dicet Spiritus ad illos vt requiescant à laboribus suis. Serui mei, ait Deus, Esa. 65. comedẽt & bibent. Luc. 22. Beatus qui māducabit panem in regno Dei, Luc. 14. Quoniam porro sanctissimum noui testamenti sacrificium, quòd Christus per ministerium sacerdotis secundũ ordinem Melchisedech in memoriam sui cruenti

1. Tim. 5.

Cant. 5.
Psil. 35.

Apoc. 14.

crucis sacrificij, quotidie offert, Sectarij, præcursores & prænunciij Antichristi nobis eripuerunt, eò debent Sacerdotes ex officio suo, tum etiam ex mandato Prophetæ populum ad ieiunij sanctificationem fideliter admonere, corporali abstinentia se coram Deo humiliare: sic Deus fortasse nostri miseretur, nec pateretur diuinissimum hoc & consolationis plenissimum Sacramentum à sectis sustolli: Sed & conseruaret nos in sincera fide, sincero verbo, sincera sacramentis, fidelisq; animarum pastores concederet, qui nos in æternam patriam perducerent.

Requiritur præterea ad ieiunium vt sanctè viuamus & peccatorum pœnitentiam agamus, quemadmodum hoc docet Esa. 58. Nõne hoc est magis ieiunium quod elegi? dissolue colligationes impietatis, solue fasciculos deprimetes, dimitte eos qui contracti sunt, liberos, & omne opus dirupe. Frange esurieti panem tuum, vagoq; induc in domum tuam: cum videris nudum operi eum, & carnem tuam ne despexeris. Tunc erumpet quasi manè lumen tuum & sanitas tua citius orietur, & anteibit faciem tuam iusticia tua, & gloria domini colliget te. Tunc inuocabis & dominus exaudiet, clamabis & dicet: Ecce adsum etc.

Esaia 55. Derelinquat impius viam suam & vir iniquus cogitationes suas, & reuertatur ad dominum & miserebitur eius. Niniuiteq; non solum ieiunarunt, sed & conuersi sunt de via sua mala. Iona 3.

Sic superbus à superbia sua ieiunaret, effectq; humilis: auarus esset misericors, comedator

ac

ac potator foret sobrius: adulter, castus: inuidiosus, erga omnes benignus: blasphemus loqueretur sermones Dei: rebellis esset obediens etc. Abstine, & ieiuna à malis desiderijs, frenasensus tuos, oculos, aures, linguam, manus, pedes etc. vt sanctus sis corpore & spiritu. Tale ieiunium Deo est acceptum.

Quid ieiunium corporale, si fratrem tuum mordes & comedis? De quo Paulus Gal. 5.

Quod si inuicem mordetis & comeditis, videte ne ab inuicem consumamini. Aliqui deuorat pauperem in occulto, Christus auarus Pharisæos vocat deuoratores domorum viduarum.

Tales inueniunt mortem in olla 4. Reg. 4. Chrysofostomus homilia tertia ad populum Antiochenum inquit. Non vesceris carne, neque igitur tuam per oculos commoueas carnem & hom. 3. in Gen. Nõ putabimus corporale ieiunium ad salutem sufficere etc. August. sermone 7. in dominica prima Quadragesimæ. Abstinemus, inquit, nos à carnibus, quibus alijs diebus vti licet: abstinemus à vino, quo moderatè vti licet. Qui ergo ista vitamus quæ aliquando licent, in primis peccata fugiamus quæ nunquam licent.

Qui ieiunare non valet (inquit Chrysofostomus) plures largiatur elemosynas, feruētior sit in orationibus, diligentior in audiendo verbo Dei. In Genesim homilia nona.

Deinde debent sacerdotes ratione officij sui, cœtum fidelium cõgregare in domum domini, & orare pro populo, cumque ad deuotè precandum serid exhortari: sic enim inquit Propheta.

II

Vocite

IN IOELEM PROPHET.

Vocate coetum, congregate senes, omnes habitatores terra in domum domini Dei vestri etc.

Hic videmus, quid fecerint Prophetæ, ingruentibus angustijs & calamitatibus. Conuocatus est populus, senes & iuuenes in domum domini ad orationem. Nam in tēpli consecratione sic orabat Salomon, Exaudias deprecationē populi tui, quodcunq; orauerint in loco isto habitaculi tui etc. Si populus tuus peccaturus est tibi & agentes pœnitentiã & confidentes nomini tuo venerint & orauerint, & depretri te fuerint in domo hac, exaudi in cœlo, & dimitte peccatum populi tui. Si clausum fuerit cœlum & non pluerit propter peccata eorum, & orantes in loco isto pœnitentiam egerint nomini tuo, & à peccatis suis conuersi fuerint propter afflictionem suam, exaudi eos in cœlo, & dimitte peccata seruorum tuorum, & ostēde eis viam bonam per quam ambulēt etc.

Fames si oborta fuerit in terra, aut pestilentia, aut corruptus aër, aut ærugo, aut locusta vel rubigo, omnis plaga, vniuersa infirmitas, cuncta deuoratio & imprecatio quæ accident omni homini de populo tuo: si quis cognouerit plagam cordis sui & expanderit manus suas in domo hac, tu exaudies in cœlo in loco habitationis tuę etc. 3. Reg. 8. 2 Paral. cap. 6.

Christus vocat domum orationis, domum Patris sui, & Ioël appellat domum domini Dei vestri. Math. 31. Ioël. 2.

Esaïæ 56 Faciebat flagellū de funiculis, & eiciebat emētes & vendētes ē tēplo: neque enim poterat videre opprobrium domus Dei.

Non

Ioan. 2.
Math. 12.
Marc. 11.
Luc. 19.

CAPVT I.

63

Non sinebat vt quisquam transferreret vas per templum Mar. 11. Molestē ferebat Apostolus in Corinthijs, quod ederent & biberent in templo, inquit. Nunquid domos non habetis ad manducandum & bibendum? aut Ecclesiam Dei contemnitis? quod Orthodoxi patres de materiali templo seu Ecclesia exponunt. 1. Cor. 11.

Testantur & Gentilium Historiæ violatores seu deformatores etiam paganicoꝝ templorum horribiliter punitos.

Petrus & Ioannēs ascendebant in templum ad horam orationis nonam. Act. 3.

Eodem modo & nos Christiani in templū conueniemus & coniunctim orābimus. Nam vbicunq; duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Quin etiam impossibile est, multorum orationes nō exaudiri. Veruntamen studiosius in templum conueniremus ad orādum instante aliqua necessitate. Christus factus in agonia ad montem oliuarum, prolixius orabat, ponebat genua, procidebat in terram & orabat. Paulus in carcere petit iuuari orationibus. Petrus cū seruaretur in carcere, oratio fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo. Act. 12.

Cupidē Ecclesiam frequentabimus, quia est domus Dei nostri, patris nostri, & domus orationis. Puer si affligatur à pueris, ad domū patris confugit. Sic quando persequitur inimicus animam nostram, ad domum orationis tanquā ad asylū confugiemus, & quicquid perierimus patrem in nomine Iesu, dabit nobis, Ioan. 16.

Scimus Paulum dixisse, orandū esse in omni loco,

1. Tim. 2.

H 5

loco,

Conueniētiū est in templū ad orandum. Math. 18.

Luce 22.

Rom. 15.

loco, bona desideria habenda bonorū & charismatum cœlestium, semperque inueniri nos debere in bona voluntate & proposito. Præter hoc sunt materialia templa (quæ sancti patres *κριακὰ* siue Dominica, & Basilicas, id est, Regales domos etc. nuncuparunt) ad orandum instituta & erecta, vt coniunctim oremus, verbū Dei audiamus, Sacramenta in ijs percipiamus etc. Vnde commendatur Anna in Euangelio, quod non recedebat de templo &c. Lucae 2. Duo homines (inquit Christus) ascendebant in templum vt orarent. Luc. 18. Sic clauso cubiculo orare censentur, qui humili corde & sensibus collectis in Dei honorem precantur, ne dicatur: Populus hic labijs me honorat, cor autē eorum longè est à me Math. 15.

Esaiæ 29.

Heb. 5.

Porro quoniã ad Sacerdotis seu ministri altaris munus etiam requiritur, vt pro populo ac semetipso offerat preces, posset hic de horis Canonicis referri, quandoquidem hæ à Sectis abrogantur & contemnuntur: cum tamen ob diuina charismata ac dona, in nouo testamento per Iesum Christum viui Dei filium nobis exhibita, ad maiorem gratitudinem obligemur, quam illi qui tempore veteris testamenti extiterunt: maior autem gratia maiorem gratitudinem exposcit.

1. Par. 25.

Si autem cantores quorum ingens fuit numerus in templo Salomonis sine intermissione Dei laudē, in gratitudinē perceptorū beneficiorum, magnificè decantarunt, clerici qui à sorte siue parte domini nomen habent, assiduas Dei laudes in templo non prædicabunt?

Paulus

Paulus admonet Timotheum vt quendam orandi modum & ordinem instituat, vt primū omnium fiât obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus: pro Regibus & omnibus qui in sublimitate constituti sunt &c. 1. Tim. 2. Quod & fit in septem horis canonicis: obsecrationes sunt Psalmi: orationes sunt Antiphonæ: collectæ sunt postulationes, hymni gratiarum actiones: inferuntur his quadam capitula ex scripturis, vt fidei, charitatis sanctæque ac iustæ vitæ admoneamur. Chrysostomus in 1. Timoth. 2. docet quid sibi velit primum omnium fieri obsecrationes &c. In obsequio scilicet quotidiano, perpetuoque diuinæ religionis ritu. Atque id nouerunt Sacerdotes, quomodò diebus singulis manè & vespere orationes fundantur ad dominum, pro omni mundo & Regibus &c. Sedulius in Epist. ad Romanos cap. 1. Eum inquit, semper orare & non deficere dicendum est, qui canonicis orationibus quotidie iuxta ritum Ecclesiasticæ traditionis, psalmodijs precibusque consuetis dominum laudare & rogare non desistit.

Petrus ascendit in superiora, vt oraret circa horam sextam Act. 10.

Petrus & Ioannes ascendebant in templum ad horam orationis nonam. *Act. 3.*

Daniel aperiebat fenestras, flectebat genua sua & adorabat tribus temporibus contra Hierusalem. Dan. 6.

Septies in die laudem Deo dicebat Dauid. *Psal. 118.*

Simili

IN IOELEM PROPHE.T.

Simili modo etiam Ecclesia per ministros suos Deo ac redemptori nostro cupidè gratias dicit in septem horarijs precibus pro omnibus charismatis ac beneficijs nobis exhibitis.

In precibus matutinis commemoramus natiuitatem Christi, quòd integram noctem orauerit, quòd ad mòtem oliuarum sudorem sanguineum sudarit, quòd in horto proditus sit & captus. Consideramus præterea Christum media nocte venturum ad iudicium: media enim nocte clamor factus est, eccè sponsus venit &c. Math. 25. Media nocte surgebam ad confitendum tibi, inquit Dauid Psal. 118. Memor fui nocte nominis tui. In noctibus extollite manus vestras in sancta & benedicite Dominum Psal. 133. Media nocte Paulus & Syllas adorantes laudabant Deum. Actor. 16.

In matutinis seruantur, primus, secundus, & tertius nocturnus, & laudes etc.

In horis matutinis orandus est Deus, vt liberet nos à caligine peccatorum, & præstet nobis, vt in die ambulemus, ne pudeamus in aduentu suo.

Ambrosius inquit, lupos & feras bestias noctu grassari, eoque feruentiores nos esse debere noctu in orationibus. In Psal. Hora prima Christus ad Pilatum deductus est, & à falsis testibus accusatus atque illusus: nos orabimus Deum, vt sine querela in extremo vitæ nostræ termino atque in die nouissimo, coram ipso producamur.

Hora tertia Christus est flagellatus, & corona spinea coronatus, crucem ad Caluarię montem

CAPVT I.

61

tem baiulauit: rogabimus Deum, vt crucè nostram ferentes, Dominum nostrū in omni patientia subsequi valeamus.

Hora sexta, Christus inter duos latrones est crucifixus, & aceto ac felle potatus: precabimur Deum, vt nos suæ gratiæ ac misericordiæ brachijs dignetur amplecti, dignetur etiam sacro sanguine nos mundare & lauare ab omnibus peccatis nostris.

Hora nona Christus verus Deus & homo in sancta cruce, cum clamore & lachrymis exspirauit, latus eius lancea ad apertum est, obsecrabimus Deum, vt nostri misereatur, quando anima nostra ex corporis domicilio emigrabit. Ad vesperam corpus Christi de cruce depositum est per Nicodemū & Iosēph: deprecabimur Deū, vt nos ab huius mundi cruce liberet, & portemur ab angelis in quietem beatorum. Heb. 5.
Luc. 16.

Hora completorii, corpus Domini myrrha & aloë conditū, sepulturæ datum est: orabimus Deum, vt huic mundo & eius concupiscentijs mortui & cum Christo consepulti, soli Deo viuamus. Col. 3.

Cyprianus in sermone de oratione dominica sub finem refert de septē horarijs precibus. Hieronymus ad Demetriaden de virginitate seruanda, meminit quoque horarum canonicarum. Præter psalmorum, inquit, & orationis ordinem, quod tibi hora tertia, sexta, nona, ad vesperam, media nocte, & manè semper est exercendum, statue, quor horis sanctam scripturā ediscere debeas &c. Dicit præterea libr. 3. super epistolam ad Ephesios super hæc verba, cantantes

Ephes. 5.

tes & psallentes in cordibus vestris domino: attendant, inquit, hæc, quibus psallendi in Ecclesia est officium, Deo non voce, sed corde carandū, nec in tragedorum modum guttur & fauces dulci medicamine colliniendas, vt in Ecclesia theatrales moduli audiantur & cantica, sed in timore, in opere, in scientia scripturarum. Sic cantet seruus Christi, vt non vox canentis, sed verba placeant &c. Refert quoque in epitaphio Paulæ de ordine monasterij: Mane, hora tertia, sexta, nona, vespere, noctis medio per ordinem psalterium cantabant. Item ad Eustoichium de custodia virginitatis. Quanquam, inquit Apostolus orare nos semper iubeat: & sanctis etiam ipse fit somnus oratio: tamē diuisas orandi horas debemus habere, vt si fortē aliquo fuerimus opere detenti: ipsum nos ad officium tempus admoneat. Horā tertiā, sextam, nonā, diluctulum quoque & vespere, nemo est qui nesciat.

Augustinus in Ioannem tractatu 6. Ille liber (actus Apostolorum) canonicus omni anno in Ecclesia recitandus. Anniversaria solemnitate post passionem domini noctis illum librum recitari. Et ser. 78. de tempore. Attentius rogo & admoneo vos fratres, vt ad vigilias maturius surgere studeatis, ad tertiā, ad sextā, ad nonā fideliter veniatis, &c. Plinius secundus Epist. ad Traianū. Christiani soliti sunt statō die ante lucē conuenire, carmenq; Christo quasi Deo dicere secū inuicē &c. quemadmodū & Eusebius hoc ipsum describit Ecclesiast. historiæ lib. 2. c. 17. Basilius in Regulis fusiū disputatis interrogatione trigesima septima, pulchrē differit de se-

de septem orandi temporibus.

Chrysofomus Homilia 56. loquitur de Matutinis, Tertia, Sexta, nona & vespere.

Concilium Agathense mandat, vt presbyter mane matutinali officio expleto: pensum seruitutis suæ canendo primam, tertiam, sextam, nonam, vespereque perfoluat &c. distinc. 91. cap. presbyter.

Potest in figura factū esse, quod Aaron tollebat de sanguine vituli, & aspergebat digito septies contra propitiatorium ad orientem, Leuit. 16. Ardent & septem candelabra coram agno, Apoc. 1. Eiusmodi christianæ laudes fiūt ad honorem Dei, ex quibus etiam fideles edificari, & ad deuotionem excitari queunt. Augustinus canticis ecclesiasticis ad largiter flendum commouebatur, Christus hymnum, id est, laudis canticum dixit post cœnam. Et hymno dicto &c. inquit Euangelista. Voce magna clamauit in exuscitādo Lazaro, Ioan. 11. Lachrymatus est in cruce, Heb. 5.

Legimus in historia Ecclesiastica lib. 6. cap. 3. Arrianos cantando plurimum derogasse Ecclesiæ, in augendis disseminandisque erroribus suis. Nam in odis, seu hymnis & antiphonis suis immiscebāt (vbi sunt qui tria vnā dicūt esse potētā) aduersus illud Chrysofomus hymnos ordinauit, in seruitq; illis *ὁμολογῶν*. Et quia catholicorū cantica plus habebāt spiritus, complures ab erroribus suis ad homouisianos allicebātur, & cōmouebantur. Sic & hæretici quosdā psalmos decantant, verū ad seditionem oportunos, ad omnem peruicaciā in Germanicū idioma

Aug. lib. 9.
Confess. c. 61

idioma traductos, cuiusmodi sunt: Allein der Glaub ist gnugsam zum ewighen leben: All vnser thun ist vmb sonst, id est: Solâ fides sufficit ad vitam eternam: Omnia opera nostra sunt cassa & irrita. Illic Magistratus christianus cum primæuæ & orthodoxæ fidei sectatoribus impius cætus appellatur: Pâpa, Antechristus &c. etiam contra institutum, ordinationē & morem sanctæ Ecclesiæ. Sed sectarum cantica sunt ἀνομα, Spiritu carentia, animos aduersus prisicæ & catholicæ fidei obseruatores exacerbantia.

Videamus autem antiquas psalmodias, quæ in Ecclesiâ sancta vsurpantur, in ijs comperimus & animaduertimus Spiritum sanctum, Ecclesiæ Rectorem, quouis tempore per Ecclesiastica cantica affectus mirificè mouere, reficere & exhilarare, prout hymni & odæ in aduentu, natiuitate, ieiunio, ferijs Paschæ, Pentecostes etc. testantur. Neque caret grandi mysterio quod verba quædam multis nris siue modulationibus protrahuntur, veluti in Responsorio, Homo quidam &c. parata sunt omnia. In, recordare &c. à nobis. In, Regina cœli &c. Ora pro nobis Deum, alleluia. Interea multa verba intercalantur, quæ certè deuotus vici alicuius parochus, aut aliquis non indoctus aditus intexit. Attamen longè melius ac deuotius sonabunt, si vsus S. Ecclesiæ obseruetur: siquidem in tractatu verborum multa salutaria mente pertractari possunt.

Hanc de oratione doctrinam eò huc adduxi, quod Ioël Propheta Sacerdotes (sui officij commoneat, quod etiam orationem complectitur, vtque

vtque fideles ingruentibus magnis necessitatibus in domū Dei cōuocent: siquidē iuge illud sacrificium, caro inquit & sanguis Christi horribiliter à sectis blasphematur. Quid autem in domo Dei faciendum est? Non fabulandum, non secularia, aut friuola commercia inibi habenda, non fastus & pompæ ostentandæ &c. In oratorio, inquit Augustinus in regula monachorum, nemo aliquid agat, nisi ad quod est factum, vnde & nomen accepit. In eo deuorè orandum, cum Deo colloquendum in spiritu & veritate, Inibi cor coram Deo effundes, eiq; collecto animo necessitates tuas aperies, & cōserua pedes tuos, affectus tuos, ingressurus templum, non habeas dispersos sensus.

Qui Regem aut Principem alloquitur, diligenter considerat quid loquatur, vt voti compos fiat. Quid hoc monstri esset, cum Deo colloqui, sensus autē in hypogæo aut gazophylatio, in stabulo, in mercatu, aut Athenis diuagetur? Ad hos dicit Christus Matth. 15. Populus hic labijs me honorat &c.

Quocirca fideles in templo ex corde ad Deū clamabunt, & pater misericordiarum ac Deus totius cōsolationis ipsos exaudiet. Dixit enim: Inuoca me in die tribulationis, eruam te &c. Quicquid petieritis patrem (inquit Christus) in nomine meo, dabit vobis. Et Luc 11. Petite & accipietis: querite & inuenietis, pulsate & aperietur vobis, cap. 18. Faciet vindictam electorū suorum ad se clamantium.

Moyfes extēsis manibus Deū orabat, & victi sunt hostes. Per orationē Moyfi abstulit Deus plagam

Ioh. 4.

Psal. 49.
Ioh. 16.

IN IOELEM PROPHEȚ.

plagam ab Ægyptijs. Elias orauit & cœlum dedit pluuiam, & terra dedit fructum suum, Iac. 5: Manasses orabat, & consecutus est à Deo misericordiam.

Dan. vi. Ionas orabat in ventre cœti, & Deus liberauit eum. Daniel deprecabatur dominum in igne & lacu leonum, & Deus ipsum ex omni periculo eripuit.

4. R. 20. Per orationē addidit Deus diebus Regis Ezechia quindecim annos.

Luc. 6. Christus in oratione pernoctauit, Apostoli, Maria Dei mater, atque adeo vniuersus sanctorum chorus orarunt, probè scientes Deum spiritum suum daturum petentibus se, quodq; potens sit Deus omnia facere superabundanter quàm petimus, Eph. 3. In omni oratione & obsecratione, inquit Paulus, Philip. 4. cum gratiarum actione petitiones vestrae innotescant apud Deum: oratio enim humiliatis se penetrat nubes, Eccle. 3 5. Respexit in orationem humiliū, & non spreuit preces eorum, Psal. 101.

Sacerdotes cum populo hunc in modum orabunt, seu ad Deum clamabunt. A. a. a. diei, quia videmus & agnoscimus prope esse diem domini, quo vastabit vniuersa, Esa. 13. Propè est dies domini quasi vastitas veniet à potente, ad ponendam terram in solitudinem, & peccatores eius conterendos de ea.

Sic ex temporariis plagis & afflictionibus, horrendum Dei iudicium discemus pertimescere, vt per afflictiones admoniti iram & seueritatem Iudicis queamus effugere. Ex temporariis quoque afflictionibus, de quibus loquitur

CAPVT I.

tur scripturæ, certo cognoscemus. formidabile Dei iudicium sequuturū esse. Nam idē ille spiritus qui per Prophetas vaticinatus est de fame, gladio, morbis, & contagijs letiferis, feris bestiis &c. in pœnam peccatorum eademque secuta sunt, idem inquam spiritus sanctus eodē modo per Prophetas de nouissimo die prædixit, quo Christus venturus iudex, extremam sententiã de viuis & mortuis pronuntiabit.

Proinde in necessitatibus nostris ad Deum clamabimus, vt ab æterna necessitate nos custodiat. Atque hoc pacto afflictiones sunt veluti pharma quædam ac disciplinæ fidelium, vt norint & meminerint incipere Deū ea disponere seu præmittere quæ minatus est vbi Christus ait Lucæ 12: Erunt signa in sole, luna &c. subijcit: his autem fieri incipientibus, suscipite & leuate capita vestra &c. Quando non nunquam contingit graues horribilesque tempestates exoriri, dicunt aliqui, pape, dies nouissimus adest, peribit orbis terrarum: nam & magnificentia Dei est in nubibus.

Si quãdo Deus calamitates, plagas & certitunas inimitit, clamabimus ad Deum a. a. a. diei, quia propè est dies domini, dies extrema propinquat, iuxta est dies illius præpotentis Dei: atque hoc pacto Deum ardentibus precibus in diebus salutis submonebimus, ne in ira & furore suo nos corripiat, ne hic terribilis dies nos inopinantes comprehendat. Cum subita lux de cœlo Saulum circumfulsisset vt in terram procideret, diem domini & potentē illū agnouit, ac dixit. Quis es domine. Quid me vis fa-

*Ecel. 43.
Deut. 33.*

Sopho. 1.

*1. Cor. 6.
Psal. 6.
1. Tess. 3.
Sopho. 2.*

IN IOELEM PROPHEȚ.

ere? Acto. 9. Scribe super buxum (inquit Deus ad Esaiam c. 30) & in libro diligenter exara illud, videlicet omnes tribulationes & angustias, afflictiones & plagas, & erit in die nouissimo in testimonium vltique in æternum.

Nunquid non coram oculis vestris alimenta perierunt de domo Dei nostri, laticia & exultatio? Computruerunt immeta in stercore suo, demolita sunt horrea, dissipata sunt apotheca, quoniam confusum est triticum. Quid ingemuit animal, mugierunt greges armentum? Quia non est pascua eis, sed & greges pecorum disperierunt. Ad te Domine clamabo: quia ignis comedit speciosa deserti, & flamma succendit omnia ligna regionis. Sed & bestia agri quasi arca sitiens imbrem suspexerunt ad te: quoniam exiccati sunt fontes aquarum, & ignis deuorauit speciosa deserti.

His verbis enumerat Propheta corporales afflictiones & plagas, quibus Deus populum suum propter peccata grauiter afflixit, vnde merito ad Deum clamauerunt Aa ad dei. Nos proinde si in ingratitude, perfidia, rebellionē, superbia, auaritia, præuacatione diuinæ voluntatis &c. Iudæos imitati fuerimus, vtique nec nobis parceret. Ro. 11. Si naturalibus ramis &c. Laticia & exultatio iam nunc perierunt de domo Dei nostri. Maiorem laticiam sincerus christianus habere nequit, quam in vnitate fidei, in vero & efficaci vsu Sacramentorum, atque in consimili & consono sensu & intellectu scripturarum. Ecce, inquit Dauid, quam bonum & quam iucundum habitare fratres in vnum. Psal. 132. Verumenimvero sectæ vnā hanc fidem detestandis erroribus inuoluerunt, sacramenta,

blasphemarunt,

CAPVT I.

67

blasphemarunt, & sensum scripturarum falsis expositionibus peruerterunt.

Sacra Ecclesiæ cantica abrogarunt, altaria demoliti sunt, pias ac deuotas picturas expunxerunt, purum Dei cultum contaminarunt & quicquid fidelium deuotioni conferebat, inhibuerunt. Faciunt ex domo Dei speluncam latronum, vt animas quæ non moriuntur per falsam vagamque doctrinam interficiant, & erroribus iam interfectas falsis consolationibus viuificent. Ezech. 13.

Math. 21.
Marci 11.
Lucæ 19.

Destruunt templa, præparant suam Antichristo habitationem, qui in desertis templis habitabit, atque ita catholici merito dixerint cum Propheta Psal. 78. Deus venerunt gentes in hereditatem tuam, polluerunt templum sanctum tuum, posuerunt Hierusalem in pomorum custodiam.

Subiunget deinde de fame & calamitate iumentorum, quia Deus hominum peccata vlciscitur. Computruerunt iumenta in stercore tuo, nemo ea curauit, non stramina nec ad pabulum nec ad substratum habuerunt.

Hebræi legunt. Computruerunt grana sub pulueribus eius, desolati sunt thesauri, dissipata sunt horrea quoniam aruit triticum. Etiam bestie agri clamabunt ad te quoniam exiccati sunt riuus aquarum & ignis consumpsit pascua deserti.

In his tantis ærumnis inquit Propheta: Ad te Domine pro gratia & misericordia clamabo ne in ira tua nos derelinquas, aut extermines. Clamat etiam pro se ad Deum Propheta quo

significat se quoque eiusmodi miseriam visurū oratūque Deum ne sui obliuiscatur in cruce. Videmus enim non solos impios, plagas & vindictam diuinam persentiscere, verum etiā iustos & sanctos premi in publicis calamitatibus, vt probentur & purgentur. A domino corripimur inquit Apostolus, 1. Corint. 11. vt non cum hoc mundo damnemur. Augustinus contra epistolā Manichæi c. 1. inquit: Quicquid diuinitus antē vltimum illud iudiciū vindicatur, siue per improbos siue per iustos, siue per nescientes, siue per scientes, siue occultē siue palam, non ad interitum hominum sed ad medicinā valere credendum est. Ait etiam, Domine hic vte, hic seca, vt parcas in futuro sæculo. Publicæ & priuatę aduersitates & cruce pijs sunt vtilis, bonę & salutare: reddunt enim temporariam hanc vitam acerbā, vt ex animo clament, Domine adueniat regnum tuum. Helias in magnis angustijs constitutus clamat ad Deum. Sufficit mihi domine, tolle animam meā &c. Tobias, Expedit mihi mori magis quā viuere. Dauid. Heu, inquit, quia incolatus meus prolongatus est. Et Paulus, Supra modū grauati sumus supra virtutem, vt raderet nos viuere, 2. Corin. 1. Iob ait, Tēdet animam meam vitę meę. cap. 10.

Discimus præterea in omni necessitate nostra ad Deum esse clamandum. Clamauerunt iusti, & dominus exaudiuit eos. Sic omnes Patriarchę, Propheta, Apostoli, Martyres in tormentis, omnes confessores in aduersitatibus suis ad Deum clamarunt Domine vim patior, responde pro me. Dauid in omnibus anxietatibus

In publicis calamitatibus etiam puniuntur iusti.

Aduersitas pijs concludit.

3. Reg. 19.
Iob. 3.

Psalm. 28.

bus suis clamat ad Deum. Ad dominum cū tribularer clamaui, & exaudiuit me Psal. 119.

Ac tamen si quis habeat testimonium bonę conscientię & cruce seu aduersitate aliqua circumualleretur, haud impatiens esse debet, sed bona spe clamare ad Deum, qui dixit Matt. 11. Venite ad me omnes qui onerati estis, & ego reficiam vos. Mulier Cananę clamat pro filia. Leprosi leuant vocem, Lucę 17. cœci vociferantur: Iatro in cruce clamat ad dominū etc. & exaudiuntur.

Itidem & vos ad Deum clamate in tempore acceptabili: & exaudiet vos, 2. Cor. 6. Inuocabis, & dominus exaudiet, clamabis & dicet, ecce adsum, Esaię 58. Accepimus spiritum filij Dei, in quo clamamus Abba Pater, Ro. 8, Gal. 4. Non est oblitus clamorem pauperum. Psal. 9. Miserebitur tui ad vocem clamoris tui. Esai. 30.

Ad te clamabo. O domine (inquit Ioël) Non faciam vt homines animales, qui non clamāt, nisi cū ventri quippiam defuerit: si non fuerint saturati & murmurabunt alioqui Deum & salutem suam obliuiscuntur, sed ego ad te clamo, agnosco & fateor, quicquid facis iustum est, & rectum iudicium tuum, benedicā te omni tempore, semper laus tua in ore meo Psal. 33. Beatus qui in correptione peccatum suum agnoscit, & Dei gratiam ac misericordiā imporat, & meditatur cum auxilio virtutis diuinę vitam emendare in melius.

Finis Cap. 1.

14

CA-

IN IOELEM PROPHET.
CAPVT SECVNDVM.

Argumentum.

N hoc & secundo capite principio refert Propheta horribilem plagam atque iram Dei, & miseriam populo Israëlitico obuenturâ à Romanis, qui per rubiginem significantur.

Deinde admonet Propheta ad pœnitentiã, docens, quo pacto ea fieri debeat tam in trìnseus quàm extrìnsecus, vt Deus placeat.

Tertio dicit de diuina consolatione, quàm paternè & benignè se declarat, ergà eos qui operantur pœnitentiã, in augenda felicitate temporaria, & opprimendis hostibus.

Quarto narrat de consolatione diuina & promissione Euãgelica, per spiritum sanctum in die Pentecostes facta, quæquæ etiamnum abundè fidelibus erogatur, vsque ad nouissimũ diem. Item de operatione spiritus sancti.

Quinto subiūgit de extremo iudicio, de pœnis malorum & retributione bonorum.

De primo membro Textus sic habet.

Canite tuba in Sion, ululate in monte sancto meo, conturbentur omnes habitatores terra. Quia venit dies domini, qui prope est dies tenebrarum, & caliginis, dies nubis & turbinis: quasi mare expansum super montes populus multus & fortis, similis ei non fuit à principio, & post eum non erit vsque in annos generationis & generationis. Antè faciem eius ignis vorans & post eum exurens flumina: quasi

CAPVT II.

69

quasi hortus voluptatis terra coram eo, & post eum solitudo deserti, neque est, qui effugiat eum.

Hic Prophetica audimus exclamationem præcedentibus illis longè terribiliorem ac vehementiorem. De Nabuchodonosore dixit: Expergiscimini & flere: de Medis & Persis, plange quasi virgo accincta sacco: Et de immani tyranno Antiocho, plangite sacerdotes: Nunc verò de horribilibus rebus loquitur Propheta. Conterret populum, vt parent se ad hanc tam grauem calamitatem, inquit: Cantate tuba in Sion, ululate in monte sancto meo. Sanè arduum quid hic imminere necessum est, quòd tubis clangere imò classicum canere oporteat. In castris militaribus, si hostes propinquent, solent buccinatores ære ciere viros martemque accendere campo, vt quilibet aduolet, & ad tutelam, defensionemque se obarmet.

Et quando buccinæ perfonant, vnusquisque occurrit proclamationem audire gestiens.

Eodem modo Propheta tubarum cantum vsurpant ad terrorem & metum impiorum. Esaiã 58. quasi tuba exalta vocem tuam & annuncia populo meo scelera eorum etc. Ierem. 4. Canite tuba in terra, leuate signũ in Sion, quia malum ego abduco ab Aquilone & contritionem maguam. Ezech. 7. Canite tuba, præparètur omnes: ira enim mea super vniuersum populum eius. Sic Paulus dicit 1. Thess. 4. audientas esse tubas in die nouissimo, omnesque mortales resurrecturos.

Simili modo Ioël fontem populum excitat, vt considerent & aduertant, quàm horrenda

I 5

cala-

IN IOELEM PROPHET.

calamitas & ærumna sit præ foribus, ac per Romanos ipsis obuentura, cui similis non fuerit à principio.

*Quomodo
Romani p^o-
pulum Iudas
cum afflicta
vult.*

De huiusmodi tā graui anxietate & miseria dicunt non tantū Prophetæ, sed & Christus in Euāgelio. Daniel 7. Bestia quarta terribilis atq; mirabilis & fortis nimis, dētes ferreos habebat magnos, comedēs atque cōminuens, & reliqua pedibus suis conculcans, dissimilis autem erat cæteris bestijs. Clarius adhuc dicit cap. 9. Occiso Christo ciuitatē & sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo, & finis eius vastitas, & post finem belli statuta desolatio.

Lucæ 23. cū Dominus educeretur ad crucifigendum sequebatur multa turba populi & mulierum quæ plangebant & lamentabantur eum. Conuersus autē ad illas Iesus, dixit: Filiæ Hierusalē nolite flere super me, sed super vos ipsas flete, & super filios vestros, quoniā ecce venient dies in quibus dicent; Beata steriles & vētres qui non genuerunt, & vbera quæ non lactauerūt. Tunc incipient dicere montibus: Cadite super nos, & collibus, operite nos.

Et cū quidam diceret ad Christū de Templo. quā affabrē esset extructum, respondit dominus: venient dies vt non relinquatur lapis super lapidem, qui non destruatur Mat. 24. Mar. 13.

Lucæ quoque 19. cap. videns dominus ciuitatem. fleuit super illam dicens. Quia si cognouisses & tu, & quidē in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te, & circūdabunt te

CAPVT II.

70

te inimici tui vallo, & circundabunt te, & coangustabunt te vndique, & ad terram prosternent te, & filios tuos qui in te sunt & non relinquet in te lapidem super lapidem.

Huiusmodi euentura, prænuñciauit Ioël Propheta. Conturbentur, inquit, omnes habitatores (Iudaicæ) terræ, quia dies domini, afflictio & ira eius sunt in propinquo. Tametsi quidem hæc vindicta longo tempore post hanc prophetiam Iudæis per Titum & Vespasianum obuenerit, nihilofecius ait diem esse in propinquo, propter certitudinem, quasi iam nunc sit præ foribus. Sic Esaias loquitur de Messia: Propè est vt veniat tempus eius, & dies non elongabuntur. Quamuis multò post venerit Messias, dicit tamen eum esse propè propter certitudinē, vndè Prophetæ sæpenumero tempus præteritum ponunt pro futuro, vt Esaiæ 9. Puer natus est nobis, etc. c. 53. oblatus est, quia ipse voluit etc.

Esaiæ 14.

Vocatur etiam dies domini, quia vltio est domini: mea est vltio inquit Deut. 32. Neque est malum in ciuitate quod Dominus non fecerit, intelligendum est de malo vltionis etc. Non à fato, non ab astris aut casu eiusmodi proueniunt. Deus est qui astrorum cursus gubernat, qui vulnerat & occidit, medetur & viuificat. Ille fabricat cæcum & videntem. Ille dat cælum desuper sicut ferrum, & terram æneam. Sed nec capillus perit de capite nostro sine voluntate patris nostri qui in cælis est.

*Deut. 32.
Amos. 3.*

*Iob 5.
Exod. 4.
Leuit. 26.
Lucæ 21.*

Appellatur quoq; huiusmodi terribilis afflictio

IN IOELEM PROPHET.

ctio & plaga dies domini, vt impij diuina correptione expurgantur & euigilent, aperiant oculos, videant, & considerent iram Dei, quomodo eam malicioſa & (vt ſic dicam) impenitenti vita commeruerint, vt per vitæ emendationem effugiant caliginem ſempiternam.

Qui ergò nunc in die domini in quo hic corripit oculos cordis ad emendationem & penitentiam non aperit, ſed permanet in obdurato corde, in pernicioſa temporariæ voluptatis ſecuritate, hic aperiet eos cum diuite Epulone in tormentis gehennæ, ſed ſine omni conſolatione Sap. 5.

Luce 16.

Pſal. 12.

Num. 22.

Quocirca omni tempore orabimus cum Propheta. Illumina oculos meos, ne vnquam obdormiam in morte, vt in omni afflictione & ira tua agnoſcam, tuum eſſe diem ad meam emendationem, vtque Deus aperiat oculos cordis mei, ſicut aperuit Baalam, qui videbat Angelum Domini ſtantem in via euaginato gladio, vt ex timore filiali à malo propoſito meo deſiſtam.

Sic tempus peſtilentiæ, belli, gladij, famis etc. dies domini vocari poteſt, vt euigilemus ad penitentiam.

Appellat etiam propheta atrocem illam & formidabilem anguſtiã & neceſſitatem Iudæico populo à Romanis euenturam diem tenebrarum & caliginis, in quo Iudæi ſummam calamitatem viderunt ac perſenſerunt. Deſcribunt illud Iosephus & Egeſippus. Poſt hos Auguſtinus ſermone 204. refert tricies centena millia hominũ ex Iudæis Hieroſolymis ad celebrandum

CAPVT II.

71

dum Paſcha fuiſſe congregata. Ciuitas per Titum & Veſpaſianum validiſſimo exercitu biennio eſt obſeſſa. Fame & ferro vndecies centena millia ſunt conſumpta.

Præ famis vehementia arcuum nervos cor-
roſerunt, columbarum excrementa falis loco
uſurparunt, matres filios proprios elixarunt, a-
liquot millia ſunt diuendita, complura etiam
millia miſerè proſtigata & exterminata. Qui-
dam etiam pecuniarum cupiditate ducti au-
rum abſorbuerant, atque ita fugam adornabāt,
quod cum hoſtibus innoſceret, vna nocte
duo millia ferè virorum diſciſſa ſunt, diuiſiſque
viſceribus aurum requiſuerunt.

L. 5. c. 18.

Egeſippus
L. 5. c. 24.

Quaſi manè expanſum ſuper montes, ita in-
quit Propheta, populus multus & fortis mon-
tes & valles opplebit. Ciuitates, viros, pagos, ar-
ces diripuerunt, & poriti ciuitate Hieruſalem,
ipſam vnã cum Templo ſuccenderunt. Illuſtram
illam & peramœnam prouinciã prorfus de-
uaſtarunt, imò terram illam promiſſionis, quæ
fuit inſtar Paradifi, yaſtam ac deſolatam reddi-
derunt. Hęc propter incredulitatem ac duri-
tiam ipſorum contigerunt, quòd non cogno-
uerint tempus viſitationis ſuæ. Lucæ 19. Math.
23. Sic nobilis Græcia, quæ per Apoſtolos vna
voce & epiſtolis ad ſalutem illuminata eſt peni-
tus diſſipata iacet, quia pertinaciter ab vnitæte
fidei deſecit.

Sic Ægyptus: Sic Babylon illa ciuitas glorio-
ſa: Terra palæſtina etc. Turcica abominatione
prorfus polluta eſt & diſſipata.

Eſaie 13.

Germania, quæ olim deſerta & nemoribus
conſita,

IOELEM PROPHEȚ.

consta, postquam fidem Christi in omni obedientia suscepit, plurimum creuit & aucta est, ubi prius pagi vel angusta oppidula, ibi nunc ampla & munitę vrbes in quibus summę opes, valida virorum manus & magnificentia.

Habet & Germania auri & argenti copiam, opulētas fodinas siue ararias, quas ne antę quidem habuerūt, ita vt propter diuinam benedictionē meritō possit terra promissionis et nobile viridarium nuncupari. Verum si à Christianę fidei vnitātē, quę per ordinariam successionem antę mille quingentos annos exorta, peruicaciter desciscamus, diuina Sacramenta aspernemur, Scripturas ad carnis licentiam adulteremus & peruertamus, aut œconomiam & catholicam vniuersi orbis Christiani consuetudinem vesanē damnemus, metuendum est, Deum nostrę quoque prouincię non parfurum sed per inimicos crucis Christi dissipaturum & vastari permitturum. Quamobrem & Germania tene quod habes vt nemo coronanti tuam accipiat: Omnem palmitem in me non manentem, inquit Christus, tollet, mittetur foras & arefcet. Cogita Deum iam nunc elegisse sibi quartam orbis partē videlicet Americam, vbi magna deuotione & gratitudine colligunt & subleuant, quod tu magno fastidio reiecis. Estote prudentes & sapientes in domino, hanc iudicium factiosorum & rebellium non cessat, & perditio eorum non dormitat.

Pergit referre Prophetia potentia & trucidatiam Romanorum aduersus Iudęos dicens.

Quasi aspectus equorum, aspectus eorum, & quasi equites

*Apoc. 3.
Prou. 5.*

Ioan. 15.

*1. Pet. 4.
2. Pet. 2.*

CAPVT II.

73

equites sic current. Sicut sonitus quadrigarum super capita montium exsistent, sicut sonitus flamma ignis deuorantis stipulam, velut populus fortis preparatus ad prelium. A facie eius cruciabuntur populi, omnes vultus redigentur in ollam, sicut fortes current, quasi viri bellatores ascendent murum: viri in vijs suis gradientur, & non declinabunt a semitis suis. Vniquisque fratrem suum non coartabit, singuli in calle suo ambulabunt: sed & per fenestras cadent & non demolientur. Urbem ingredientur, in muro current, domos conscendent, per fenestras intrabunt quasi fur.

Ex his verbis audimus, quomodo Romani velut industrij, strenui & acres bellatores Populum Iudaicum tractarint, & coangustauerint. Exultauerunt ad prelium tanquam equus ferociens. Hoc describit Iob cap. 39. quo pacto equus ferocior & animosior sit rebus terribilibus, velut pugnis, prelijs & bellis imminētibus. Spirat naribus, terram vngula fodit, exultat audacter in occursum pergit armatis. Contemnit pauorem nec cedit gladio. Super ipsum sonabit pharetra, vibrabit hasta & clypeus, feruens & fremens sorbet terram, nec reputat tubę sonare clangorem, vbi audierit buccinam, dicit Vah, procul odoratur bellum, exhortationem ducum & vlulatum exercitus etc.

Sicut sonitus flammę ignis, deuorantis stipulam, sic armis, & agnitione suo stridorem & sonitum concitabunt. Sicut fortes vndeque armatissimi current, quasi viri bellatores instructi ad prelium. Ad huius tam immanis ac robusti populi aspectum exterrēbuntur Iudęi, prorsus

prorsus expallescent, imò præ angustia ac formidine nigrescent instar vaporis. Insuper cum ex densissimo fumo, tum etiam ex diutina obsidione & vehementia famis etc. virilis eorum vigor & virtus exhausta sunt, emarcuerunt & inedia contabuerunt, qui antè fuerant corpulenti, speciosi ac robusti.

In vijs suis gradientur & non declinabunt à semitis, vnusquisque fratrem suum non coarctabit, singuli in calle suo ambulabunt. Ad eò robustè & arctè aciem cogent, vt nemo ordines diuellere ac dissipare valeat etc. Sequitur in textu.

A facie eius contremuit terra, moti sunt cœli: sol & luna obtenebrati sunt, & stellæ retraxerunt splendorem suum Et Dominus dedit vocem suam ante faciem exercitus sui, qui multa sunt nimis castra eius, quia fortia & facientia verbum eius. Magnus enim dies domini & terribilis valde: & quis sustinebit eum?

Alijs nunc verbis describit Prophetâ horrendâ & formidabilem miserâ, & calamitatem populi Iudaici, ipsi eueturam à Romanis. Contremuit terra, moti sunt cœli. Sol & luna obtenebrati sunt, & stellæ retraxerunt splendorem suum. Phrasæ sunt metaphoricæ ad indicandam afflictionis Iudaicæ vehementiam. Quasi dicat Prophetâ. Tanta erit fames, tam cruenta sanguinis profusio, vapor & fumus ex incendio ac depopulatione hostium, vt nec solem nec lunâ nec stellâ videre poterint, præ anxietatis ac necessitatis, formidinis ac trepidationis magnitudine. Sic grauibus erumnis & necessitatibus instantibus, vehementi ventorum turbine, aut

horren-

horrendis tempestatibus excitatis, dicimus inuersum esse cœlum & elementa. Est & proverbium. Sol non lucet, nihil fortunæ, opis & solarij est præsto.

Simili modo Esaias Prophetâ volens grandem Babyloniorum cladem significare. Quoniam, inquit, stellæ cœli & splendor earum non expandent lumen suum: obtenebratus est sol in ortu suo, cap. 13. Et cap. 24. Erubescet luna, & confunderetur Sol. Amos 8. occidet Sol in meridie. Loquitur & Christus de signis ante diem extremum venturis Lucæ 21. Erunt signa in Sole, luna & stellis etc. crescentibus hominibus præ timore & expectatione, quæ superuenient vniuerso orbi etc.

Solet quoque Deus iram & vindictam suam per Solis, lunæ, elementorum & cometarum prodigia, insinuare. Denstærant in Ægypto tenebræ, ad demonstrandum obtenebratum & obduratum cor Ægyptiorum. Factæ sunt etiam tenebræ in passione Domini, quæ itidem incredulitatem & cœcitatem Iudæorum coarguebant: Insuper & sequam eorundem calamitatem, de qua illis dixerat Christus Lucæ 23. & in parabola Mat. 22. Rex iratus est & missis exercitibus suis perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum succendit. Paterfamilias quoque sanguinarios & perfidos agricolas male perdidit & vineam suam locauit alijs. Math. 21. Talis Iudæorum afflictio etiam toti mundo debebat innouescere.

Dominus dedit vocem suam ante faciem exercitus sui, Hoc est talis ærumna, anxietas

K

&c

& miseria prouenit ex permissione & immif-
fione Dei, qui subinde ad populi peccata pu-
nienda utitur fauitia ac tyrannide impiorum,
qui potentes sint ad complenda iudicia Dei.

Comperimus, Deum sæpenumero Genti-
bus aduersus filios Israël victoriam ac trium-
phum concessisse, in vltionem populi sui. Sic
frequenter permittit Deus Barbaros & non
ita magnæ potentia Tyrannos, Christianum
populum bellis impetere, coangustare, & su-
perare, propter peccata. Assur appellatur virga
Dei Esaia 10. Ezech. 7. Sin autem egerimus pœ-
nitentiã, offensus Pater virgam in ignem pro-
ijciet, Tyrannos euellet ac nobis parceret.

Quando Deus
irascitur eue-
niunt plaga.

Magnus enim dies domini & terribilis val-
de, & quis sustinebit eum? Humanæ iræ affectus
in Deo non sunt; dicitur autem Deus irasci,
quando plâgis & afflictionibus velut iratum se
ostendit.

Genes. 7.

Quando igitur Deus offensus & commo-
tus, vlciscitur & affligit mortales, ô quàm il-
lud terribile est hominibus? Paulus dicit Hebr.
10. Horrendum est incidere in manus Dei vi-
ui. Temporibus Noë iratus erat Deus vniuer-
sæ terræ, quam in ira & furore suo deleuit vsquè
ad homines octo.

Deut. 1.

Sodomam & Gomorrham igne subuertit,
quia iratus erat in eos vehementer. Gen. 17.

Iratus erat Deus, & mori permisit in deserto
circiter sexcenta millia de populo suo, excepto
Iosue & Caleph. Misit & serpentes ignitos in
populum, ad quorum plagas moriebantur plu-
rimi, quia Deus erat offensus. Num. 21.

Addidit

Addidit furor Domini irasci contra Israël,
commouitque Dauid, vt ex superbia popu-
lum numeraret 2. Reg. 24. Et mortui sunt tri-
duo septuaginta millia virorum. Occidebatur
vno die circiter triginta tria hominum millia,
quod Deus iratus permittebat eo quòd au-
reum vitulum adorassent Exod. 32. Quando
Deus peccatis nostris offenditur, immittit gla-
dium, famem, pestilentiam & bestias malas.
Ezech. 14. Fundamenta montium concutiu-
tur & conquassantur ab ira Domini 2. Reg. 22.
Defecimus in ira tua, inquit Propheta, & in
furore tuo turbati sumus.

Proinde cum Dauide ad Deum clamabimus.
Domine ne in furore tuo arguas me, neque in
ira tua corripas me. Psal. 6. Si enim iniquitates
obseruaueris, domine, quis sustinebit? Quis i-
ram Dei sufferre valebit vt non collabatur?
Psal. 129. Sed omnium sæuissimum furorem &
iram Christus Iudex in die nouissimo in obdu-
ratos & incredulos exercebit, quando dicturus
est. Discedite à me maledicti in igne æternũ. Vt
hominibus illi, qui in hanc Dei irã inciderit, bonũ
esset ei si natus nõ fuisset, quemadmodũ Chri-
stus refert de proditore Iuda Math. 26.

Nunc audiamus, quam Propheta Ioël doctri-
nam & consolationem populo Dei proponat,
ergã quem Deus tam vehemẽter offensus, quo-
modo eos ad pœnitentiã & vitæ emendatio-
nem tam grauitè & serio exhortetur.

Audite, ô Christiani, Deum ac dominum
vestrum per prophetam (Ezech. 18.) loquen-
tem ad vestram correctionem & salutem, quia

IN IOELEM PROPHEȚ.

non vult mortem peccatoris, sed vt cōuertatur & viuat. Luca 8. Audite dum audiendi vobis est facultas, dum aures audiendi habetis, audite puram, sanctam, sanam, Euangelicam, Apostolicam, noui testamēti nouam Christianamque doctrinam, omnis enim qui audierit & seruauerit, mortem non videbit in eternum Ioan. 8. Audite verbum domini omnes quotquot Deū diligitis & salutem desideratis. Egeamus & nos doctrina, in instructione & consolatione, nam & partim persentiscimus graues ærumnas & calamitates propter peccata nostra cum Iudæis. Instant immanes ac truculenti hostes, vastationes, perditionesque prouinciarum ac populorum conspeximus. Purus Dei cultus est inhibitus. Missa seu Liturgia est velut abominatio blasphemata, Catholicus diuinorum Sacramentorū vsus, Baptismus in aqua consecrata, cum vnctione Chrismatis, Confirmatio, pœnitentia, confessio coram Sacerdote, Sacrificium altaris, extrema vnctio etc. sunt abrogata. Omnis Christiana politia est peruersa. Neque vllum hominum genus magis habetur in glorium, maioribus contumelijs & proscriptionibus est obnoxium, quàm illi, qui vnicam & catholicam fidem profitentur.

Purum Dei verbum iuxta genuinum sensum & intellectum prædicari prohibetur Ioan. 10. Fideles sacramentorum dispensatores & Pastores qui per ostium legitime intrarunt in ouile, non audent Christi ouiculas syncera doctrina instruere nec pascere: Profligantur, vt iam oues palantes hæc illac oberrent, tanquam

CAPVT I.

quam non habentes pastorem. Math. 9. Paruuli petunt panem, & non est qui frangat illis Thren. 4. O verè magnam famem audiendi purum Dei verbum, quam Deus propter peccata nostra minatur Amos 8. Quin ex deficiētia feminis verbi Dei, quasi Sodoma & Gomorra crescemus in omni iniusticia, remeritate, pernicacia, inobediētia & malicia ad seruam virgam & vindictam Dei. Esaia 1.

Ac tamen hæretici verbum Dei crepent ac iactitent, sunt tamē illi ipsi, à quibus vt caueamus seriò monet scriptura. In nouissimis temporibus multi pseudoprophetae surgent, & seducunt multos, multi quoque discedent à fide, attendentes spiritibus erroris. Ab his cauendum denunciat Esaia cap. 30. Popule meus qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt. Lactāt te suavi & falsa doctrina, & per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium Rom. 16. Tendunt laqueos impietatis, trahunt iniquitatem in funiculis, latam faciūt viam, permittunt omnem petulantiam, dicunt his qui Deum blasphemant. Pax erit vobis: vanus est qui seruit Deo: consumunt puluillos sub cubitis impiorum Ezech. 13. Liniūt parietem asque temperatura. Vinificant animas propter pugillum hordei, titillāt aures 2. Tim. 4. Dicunt cum Sathana: nequaquam moriemini, agitè, peccate audacter, vbi enim multa peccata, magna miseratio. Molli feruntur vento, non asperè mordent, velut cicures luporum catuli, sermones eorum molles, blandi & lenes, vt vulpes paruula: baubant planè amanter,

Math. 14.
1. Tim. 4.

Seclarij dogmata dulcissima.
Prou. 1.

Hier. 5.
Esaia 5.

Hier. 23.
Malic. 5.
Ezech. 13.

Genes. 3.

Eccle. 5.

Prou. 2.
Canti. 2.
Prou. 5.

Psal. 54.

canunt erroneâ doctrinâ prorsus dulciter, sicut rubæcula molli sunt sermones eorum super oleum. Non auditur ab illis. Nisi pœnitentiam egeritis, peribitis *Lucæ 13.* Tollite iugû meum super vos, & discite à me quia mitis sum & humilis corde *Matth. 11.* Si quis vult post me venire abneget semetipsum & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me, *Lucæ 9.* diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos etc. *Math. 5.* Reddet unicuique secundum opera sua *Mat. 16.* etc.

Rom. 2.

Non dicunt superbo. Nisi conuersus fueris & efficiaris sicut paruulus, non intrabis in regnum cœlorum *Math. 18.*

Lucæ 6.

Auarus aut fœnerator non audit ab illis: Mutuum date nihil inde sperantes. Imitare Zachæum si quem defraudaueris redde, si vis ad vitam ingredi, *Lucæ 19.*

2. Cor. 6.

Guloso & potatori non dicitur: exhibe te sicut Dei ministrum in ieiunijs etc. ebriosi non habent partem in regno Dei, *Gal. 5.*

Lucæ 10.

Traditionum ecclesiarum contemptor non audit: Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit me spernit. Qui Ecclesiam, hoc est, præpositos Ecclesiæ, non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus, *Mat. 18.*

*Matth. 16.
2. Cor. 5.
Col. 3.*

Desidiosus Christianis non dicitur. Christus reddet unicuique secundum opera sua. Opera eorum sequuntur eos, vnusquisque refert propria corporis prout gessit. Inutilem seruum ligatis manibus & pedibus eijcite in tenebras exteriores *Mat. 25.* Sectarum verò doctrina est. Fides sola saluum facit.

Verum-

Verumenimuerò nos Catholici iram Dei haud solis duntaxat Sectis in culpa ponemus. Nam vbi Sectæ ab vnitae fidei desciscunt, ibi nos à charitate Dei & proximi deficimus. Admodum pauci iuxta vocationem & statum suum viuere satagunt. Ecclesiastici simul et mûdani scitent pompa & fastu, auaritia, inuidia, vsuris, adulterijs, comestationibus, ocio, fraude & iniusticia. Quilibet quæ sua sunt quarit, nullus amor, nulla in nobis fides, astuti & expediti ad peccandum, tardi & refractarij ad pœnitentiam: pudet honoris: pudet monachum sui cuculli: sacerdotem suæ rōsuræ: laicum, cultus diuini. Diligimus gloriam hominum magis, quàm gloriam Dei *Ioan. 12.* Neque calidi neque frigidi sumus, sed tepidi Christiani, serui hominum: obliuiscimur iudicij Dei, peccamus in fiducia misericordiæ eius, immemores iusticiæ illius *Eccles. 5.*

Catholicorū quoque nonnulli sunt causa afflictionum.

Ephes. 6.

Sic non rectè credunt Sectarij, sed partim nō rectè viuunt Catholici, eoquē superuenit nobis ira Dei, angustia & calamitas, cui similis visa est nunquam, vt nos Germani, imò nos Christiani mutuo nos conficiamus, vt ludibrium siamus omnibus exteris Nationibus. Nec tamen facit Deus secundum merita nostra, expectans emendationem nostram. Si verò flagitiosam vitam nostram non sequatur pœnitentia, eo maiorem Dei iram nobis thesauri fabimus *Rom. 2.* Notuit enim reseruare iniquos ad diem Iudicij cruciandos *2. Pet. 2.*

Nunc audiamus quid Deus à nobis requirat per prophetam, vt grauem Dei iram queamus effugere.

effugere.

Nunc ergo dicit Dominus, conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio & in fletu & in planctu. Et scindite corda vestra, & non vestimenta vestra, & conuertimini ad Dominum Deum vestrum, quia benignus et misericors est, paties et multa misericordia, & prestabilis super malicia. Quis scit si conuertatur & ignoscat Deus, & relinquat post se benedictionem, sacrificium & libamen Domino Deo nostro?

Luca 8.
Deut. 6.
Prov. 6 7.

Hanc doctrinam Dei ac Domini vestri quam Propheta ioel ex instinctu Spiritus sancti scripsit, audite in bono corde, obseruate, ligate in manu vestra, in limite & ostijs domus vestre, vt semper vobis ob oculos versetur. Meditemini semper in lege Domini die ac nocte, vt fructum feratis in patientia ad vitam æternam.

1. Pet. 1.

In his enim verbis videmus quid Deo beneplacitum sit et acceptum. Habemus ex Scripturis spem viuam, quod Deus pater nos in filios adoptarit, per Iesum Christum filium suum dilectum, per quem & sumus hæredes Dei, cohæredes autem Christi in gloriam & salutem æternam: quod nos redemit, & per innocentem mortem suam nos patri suo reconciliauit, Rom. 5.

Rom. 8.

Luca 15.

Si autem ingrati fuerimus, & malè flagitioseque cum filio prodigo viuentes, diuini que charismatis ac donis abutentes, à Deo auertamur, iam veritatis agnitio, maioris pœnæ ac damnationis fuerit occasio, Luca 12.

Seruus sciens voluntatem Domini & non facientem, plagis vapulabit multis. Et Pet. 2. Melius enim erat illis non cognoscere viam iustitiæ, quam post agnitionem retrorsum conuerti

conuerti ab eo, quod illis traditum est, sancto mandato.

Quid porro faciendum, vt Deo reconciliemur? Sanè fides sola non efficiet. Nam dicitur *Sola fide non placatur deus* est aliquando Deus illis qui fidem solam habuerunt. Discedite à me operarij iniquitatis &c. Math. 7. Paulus fidelem Corinthium tradit Sathanæ 1. Cor. 15. Vult quoque cum fratre fornicatore, fure aut ebrioso nos nec cibum capere, 1. Cor. 5.

Qui non diligit, manet in morte. 1. Ioannis 3. Paulus scribit fidelibus Galatis capite tertio. Qui talia agunt, (nimirum opera carnis) regnum Dei non possidebunt. Christus Matthæi 15. Mar. 7. ait, Peccata hominem coinquinare: nihil autem coinquinatum intrabit in regnum Dei. Apocal. 2 1. Paulus inquit, 1. Corin. 13. Et si habuero omnem fidem, charitatem autem non habeam, nihil sum coram Deo. Tamen si ad Deum clamemus, Domine, Domine, nihilo secius ille respondebit Matth. 7: Non omnis qui dicit mihi, domine domine intrabit in regnum cælorum, sed qui facit voluntatem patris mei Luca 6. Malach. 1.

Audite ergo quid Deus loquatur per Prophetam. Nunc dicit Dominus, &c. In tempore gratiæ, in tempore acceptabili, in diebus salutis vocat Deus peccatorem, vt eius misereatur, si penitentiam agat. In futuro verò saculo impenitentes peccatores vocabit, sed non ad gratiam, sed ad sempiternam ignominiam & supplicium. Nunc autem est hora nos de somno peccatorum surgere: hodiè igitur si vocem eius

2. Cor. 6.

Matt. 22.

Rom. 13.

Gal. 6.

audieritis nolite obdurare corda uestra. Et dum tempus habemus, bonum operemur, tanquam in die seu luce ambulantes, ne tenebrā nos cōprehendant Ioan. 9.

Quid porrò Deus in tempore gratiæ dicit ad peccatorem? Cōuertimini ad me etc. His verbis admonet nos Deus ad pœnitentiā. Deinde quomodò pœnitentiā agere debeamus. Tertio quid ad eam nos commouere debeat ostendit.

Quemadmodum peccatum consistit in auersione à Deo, Hierem. 14. multæ sunt auersiones nostrę: sic pœnitentia peccatoris consistit in conuersione ad Deum. Nunc ergo dicit dominus, conuertimini ad me: ego enim sum principium & cōseruator omnis boni, imò re-ctum, verum, permanens, stabile, æternum & summum bonum quo solo desiderium nostrū exatiari potest. Psal. 16. Satiabor cum apparuerit gloria tua.

In Ioan. 2.
Psal. 69.

In omnibus creaturis est aliquis defectus, nec sunt permanentes. Mundus transit & concupiscentia eius. Vana salus hominum, imò vniuersa quæ fiunt sub Sole, (inquit Eccles. 1. 2.) sunt vanitas: quocirca conuertemur ad Deum, dicentes cum propheta, Psal. 72. Mihi adhaerere Deo bonum est, ponere in domino Deo sp̄e meam. Ipse nos creauit, conseruat, vitæ necessaria tribuit, largitur intellectum, mentem, sapientiam, sanitatem, robur, diuitias, honorem, potestatem.

A Deo habemus iusticiam, probitatem, sanctimoniam, gratiam, misericordiam &c. per Iesum Christum Dominum nostrum Rom. 3. Iustifi-

stificamur gratis per gratiā ipsius, per redemptionem, quę est in Christo Iesu. Derelinquamus igitur inordinatum amorem creaturarum, & quod miseros facit populos, peccatum. Prou. 14. Qui in vno peccauerit, multa bona perdet Eccles. 9. Derelinquat impius viam suam, & vir iniquus cogitationes suas, & reuertatur ad dominum, Elaia 55.

Quo autem modo ad Deum conuertemur? *Quomodo ad Deum conuerti debemus.* In toto corde vestro, inquit Deus. Pœnitentia vt ex corde procedat necessum est. Peccatorem, vt intimè peccati pœniteat, oportet, & quoddā odium erga commissa delicta concipiat. Peccatis enim & gratiæ: tenebris & luci, iræ Dei & iustificationi, nulla est societas aut participatio. *2. Cor. 6.*

Quando igitur peccatum diuidit inter Deū & hominē non pater hominī accessus ad thronum gratiæ, habenti malignam & perversam voluntatem, sed necessariū est, vt legitima veraque ducatur peccati pœnitudo: odit enim Deus peccatū & prauaricatorē. Si itaque Deus *Sap. 14.* hominē diligere debeat, necessum quoque est eum peccatum ex corde odisse.

Neq; est possibile eum nouam aggredi vitā, cui adhuc pristina & flagitiosa vita perplacet.

Vera ad Deum conuersio, veram à peccatis auersionem exoptulat. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis quę operatus est (inquit Deus, Ezech. 18.) & custodierit omnia præcepta mea & fecerit iudiciū & iusticiā: vita viuet & non morietur. Lauamini, mudi estote (dicit Deus Esa. 1) auferte malū cogitationū uestrarum

strarum ab oculis meis. Sic Petrus pœnitentiã, hoc est commissorum peccatorum displicentiã requirit à Iudæis Act. 2. Et Ioan. Baptista, Luc. 3. Math. 3. agite, inquit, pœnitentiam, hoc est, pristinẽ, malignã & flagitiosã vitã ex animo vos pœniteat. Est hoc diuini iuris statutum, vt quilibet peccator gratiam & misericordiam Dei impetrare desiderans, culpam & peccatum suũ agnoscat & fateatur, & ex toto corde suorum peccatorum pœnitentiam sentiat, & gratiam imploret. In hanc sententiam loquitur Deus Esaia 43. Ego sum, qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor. Reduc me in memoriam & indicemur simul, narra si quid habes, vt iustificeris. Quo fit, vt baptizandi, postquam interrogati sunt: Vis baptizari simul etiam rogentur. Abrenuncias Sathana & omnibus pompis & operibus eius? Nam si lumen gratiẽ in corde tuo exoriri debet, mala volũtatis tenebras prius dispelli oportebit. Si diligere vis bonum necessum est vt displicentiã habeas in malo. Quã diu enim mali consuetudo tibi adlubescit, tam diu gratia tibi non appropinquabit. Odientes malum, inquit Apostolus, adherentes bono, Rom. 12. Amos 5.

Veruntamen ad huiusmodi conuersionem necessaria est pœnitentiã Dei gratia, si peccator exurgere & ad Deum conuerti debeat. Non est volentis &c. Dicit hoc Paulus, ne quis putet motum voluntatis hominis, tanquam meritũ præcedere Dei miserentis gratiam. Hãc tamen gratiam Deus omnibus paratus est largiri.

Zach.

Zach. 10. Stat ante ostium & pulsat. Apoc. 3. Vult nos sub alis gratiã suã congregare Math. 23. Nostrium autem est, pœnitentiã gratiã aperire & locum dare, ac dicere: Conuerte nos domine per gratiam tuam, & conuertemur gratiã tuã diuinã præbentes assensum Thren. 5. Posteaquam conuertisti me (inquit Ieremias cap. 3 1.) egi pœnitentiam. Communicata nobis pœnitentiã gratia clamat ad nos Deus: Conuertimini ad me & ego conuertar ad vos. Zach. 1.

Porro quia vera hæc salutaris ac necessaria est ars, discere conuerti ad Deum, vt peccator gratiam, peccatorum veniam, ac vitẽ æternẽ reprobationem consequatur, aduertendum est magnam inter peccatores esse differentiam. Sunt peccatores, qui necdum per Baptismum seu regenerationis lauacrum, participes facti sunt passionis Christi. Sunt & alij peccatores, qui in Baptismo à peccatis mundati & in nomine Iesu Christi sanctificati, facti sunt templa Spiritus sancti per lauacrum regenerationis: sed male impieque viuendo innocentia baptismi se spoliarunt.

Vtrisque his peccatoribus succurri potest per venerabilia Sacramenta, verum nõ eodem modo: prioribus enim subuenitur per Baptismum, alteris per pœnitentiam. Prioribus dicitur: Conuertimini ad dominum per confessionẽ fidei & intimam peccatorum vestrorum agite pœnitentiam. Si credideritis & Baptisati fueritis salui fietis Mar. 16.

Posterioribus verò dicitur, quemadmodum

Petrus

*Peccatorum
duo sunt ge-
nera.*

Ioc. 2.

Petrus dicebat ad Simonem Magum. Pœnitentiam age ab hac nequitia tua & roga Deum, si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. Actor. 8. Ad hos quoque dicitur. Conuertimini ad Deum in fletu etc. Paulus iugiter eos, qui non egerunt pœnitentiam super immunditia & fornicatione & impudicitia, quam gesserunt. 2. Cor. 12.

Quando igitur infidelis aliquis fuit idololatra, adulter, auarus, inuidus, superbus, blasphemus etc. in ipsius ad Deum conuersione nihil aliud ab eo requiritur, quam fides & confessio fidei in Iesum Christum, intima de commissis peccatis pœnitentia, & voluntas nouam iustaque vitam cum Dei gratia incipiendi, hic talis ad remissionem peccatorum baptizatur. Ab hoc non requiritur sacramentum pœnitentiæ, non habet necesse coram sacerdote peccata confiteri, nec Sacramentali absolutione aut satisfactione indiget. Sic Philippus dicebat ad circumcisum, cupientem Baptizari Actor. 8. Si credis ex toto corde, licet. Hæc quoque respiciunt verba, quæ ait Christus Mar. 16. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit.

Sic & Ambrosius. Gratia Dei in baptisate non querit gemitum aut planctum, aut opus aliquod, nisi solam ex corde professionem etc. In epistolam ad Rom. cap. 11.

1. Pet. 2.

Baptizati si
peccauerint
quomodo a-
gent pœnitentiam.

Cæterum fidelis, si post Baptismum peccet, cum cane reuertens ad vomitum, & cum sit ad volutabrum luti, recidens in superbiam, auaritiam, adulterium, blasphemiam, inuidiam &c. huc durius compellat scriptura, hic acriori eget

get pœnitentia ac disciplina. Huic non dicitur qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit: sed nisi pœnitentiam egeritis peribitis. Luc. 13. Huic necessarium est pœnitentiæ Sacramentum, vt doleat & ingemiscat, Deo & sacerdoti peccata sua confiteatur, & fructus pœnitentiæ dignos faciat. Hos subijcere se oportet legi seu regulæ pœnitentiali, vt exhibeat membra sua iusticiæ, quemadmodum ea exhibuerunt iniusticiæ. Roman. 6. Ad hos dicit scriptura, vt conuertantur ad Deum in fletu, planctu, ieiunio etc. Hos contristari oportet propter peccata. 2. Cor. 7. quod adulteri facti circa Deum, & ingrati erga diuina charismata, hos dimittere se oportet ad pedes domini cum luctu & planctu etc. Atque hoc gratuite proponit baptizatis Apostolus, vt caueant a peccatis. Heb. 10. Voluntariè peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hostia, terribilis autem quædam expectatio iudicij & ignis simulatio, quæ consumptura est aduersarios. Baptizatus si peccauerit, per Baptismum Deo amplius reconciliari non potest. A superior siquidem est via & modus perueniendi ad remissionem peccatorum, nimirum pœnitentiæ Sacramentum.

Heb. 12.

Math. 12.

Sap. 6.

Virtus sacrificij crucis est homini communicata in Baptismo: si autem hanc post Baptismum, & iniuste viuendo amittat, non potest ulterius hanc passionis Christi virtutem acquirere per Baptismum, sed per Sacramentum pœnitentiæ.

De hoc refert Origenes in Leuiticū Homil. 2.

Est

Est dura & laboriosa via per pœnitentiam remissionem peccatorum acquirere, cum lauat peccator in lachrymis stratum suum & sunt ei lachrymæ panes die ac nocte. Et non erubescit sacerdoti Domini indicare peccatum suum.

Genes. 6.

Scribit & Cyprianus in epistola ad Notatianum eos, qui post baptismum in peccata relabuntur, atramen per pœnitentiam resurgunt, per columbam significari, quæ ad Noë in arcam reuolauit. Illos verò, qui in peccatis pertinaciter permanent, nec resurgunt, per coracem denotari emanentem, nec in arcam reuolantem, quemadmodum ex more faciunt omnes sectæ, quæ ex corde obstinato prius igne cremari malunt, quam ad Christianam Ecclesiam reuertantur, aut eidem conciliari sustineant. Nemo tamen usque adeo est enormis peccator, quin si ex animo conuertatur ad Deum, paratus sit ipsum in gratiam recipere.

Porro necessum est vt hæc ad Deum conuersio fiat ex toto corde, alioquin omnia externa pœnitentiæ opera sunt falsa, hypocritica & ad vitam æternam nihil conferentia. Quid est ieiunare, orare, canere, legere, si desit cor? de quo Psal. 61. ore suo benedicebant, & corde suo maledicebant. Et Esaia 29. Matth. 15. Hic populus labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me. Sic multa bona faciebant Pharisei sed sine corde: ad hos dicit Christus Lucæ 16. Vos estis qui iustificatis vos coram hominibus: Deus autem nouit corda vestra, Math. 6. 23. Vt vobis Phariseis &c.

Deus igitur in conuersione nostra cor integrum

grum à nobis exposcit. Prouerb. 23. Præbe filii cor tuum. Et 1. Reg. 7. Præparate corda vestra Domino. Deutero. 4. Inuenies Dominum, si tamen toto corde quaerieris. Iosue 22. 24. Seruiatis domino in omni corde. Mat. 18. Remittis vnusquisq; fratri suo de cordib' vestris. Vult sibi Deus hominem perfecto corde seruire, corpore, anima & spiritu, quia totum hominem creauit, redemit, & integrum eum cum corpore & anima resuscitabit in nouissimo die. Summa, Deus cultum absolutum & ex corde permanentem requirit, vt simplex sit oculus tuus & in Deum directus. Sic Deus nouum testamentum suum, legem Spiritus & vitæ non in tabulis lapideis, membranis aut papyro, sed per digitum Dei, Spiritum sanctum in cordibus nostris conscripsit. Hier. 31.

Deus est iura hominis cor exposcit.

Phil. 4.

1. Cor. 15.

Lucæ 11.

Quoniam ergò vera ad Deum conuersio est in corde, ea propter humani generis hostis omnem in hoc mouet lapidem, vt verbum fidei & vitæ tollat de corde tuo. Lucæ 8. Proinde quomodo cor tuum affectum fuerit, eodem modo & Deus tuus erit affectus.

Quàm bonus autem Israël Deus his qui recto sunt corde? felices, qui verbum Dei in bono & optimo corde retinent, Lucæ 8. Cor verò impiorum non erat rectum cum Deo nec fideles habiri sunt in testamento eius, Psal. 77. Vbi thesaurus tuus, ibi & cor tuum. vnde Paulus auaritiam nominat idolorum seruitutem. Ephé. 5. Sathan porro facile contemnit externam apparentiam, si modò cor habeat. Transfiguratur quoque se in angelum lucis, & intrinsecus est

L

diabo-

Math. 7.

diabolus. 2. Cor. 11. Adnititur vt pseudopostoli sui, extrinsecus veri appareant Apostoli, vtque pseudopropheteꝝ sui veniant in vestimētis ouium, ita tamen, vt intrinsecus sint lupi rapaces. Ille huiusmodi execrabiles artes adinuenit & primus in Paradiso in fallenda Eua vsurpauit. Quocircā vult Deus vt ad se conuertamur ex toto corde. Quo autem modo ad dominum conuertuntur illi, qui semihomines sunt, partim ex carne, partim ex pisce compositi, modò togati modò polliati: sunt catholici dum lucrū quid inde persentiunt: atq; itidem Euangelici quando suaserit vtilitas, ex eodē ore calidum & frigidū efflantes, atra simul & cādida asserere, aiere & negare norūt, quicquid auribus gratū cognōrint. Extrinsecus linei, intrinsecus sunt lanei, norūt se ad mores aliorū cōponere, semibouesque sues, semisuesq; boues, partim Euangelici, partim papistici, maximè quando agitur de p̄bendis pro liberis comparandis.

Sams. 3.

Semichristiani.

Hi loquuntur in corde & corde Psal. 11. Sed v̄ duplici corde, & labijs scelestis. Eccle. 2. Helias propheta admodum acriter compellat Israhelitas, & redarguit, quòd Deo simul & Baal seruire vellēt, & vitulos adorarēt: dicens: si Dominus est Deus, sequimini eum: si autem Baal, sequimini illum etc.

2. Reg. 18.

De his etiam loquitur Ioannes Apoc. 3. Vtinam frigidus esles aut calidus, sed quia tepidus es, & nec frigidus nec calidus, incipiam te euomere ex ore meo.

Propterea clamat Deus, conuertimini ad me ex toto corde vestro, consideratq; quid illis

eueni-

euenit, qui à me recesserunt. Hiere 17. Domine omnes qui te derelinquunt confundentur, recedentes à te in terra scribentur. Imò temporarias & sempiternas p̄nas incurrunt, qui se ad Deum non conuerterint. Psal. 7. Nisi conuerfi fueritis gladiū suum vibrabit, arcū suum tetendit & parauit illum. Math. 18. Nisi cōuerfi fueritis & efficiamini sicut paruuli non intrabitis in regnum cœlorum,

Quid verò per cor intelligitur? animus hominis. Animus autē complectitur intellectum, voluntatem & memoriam.

Animo ad Deum conuertimur, quando per memoriam retrogredimur, expendimus, consideramus, & perscrutamur vitam nostram, quemadmodum fecit Ezechi. Recogitabo omnes dies meos in amaritudine animæ meæ, Esaia 38. Ex toto corde ad Deum conuertimur, quando per memoriam, legem Dei nobis ob oculos statuiamus, omnemque ingenij nostri cogitatum, propositum, desiderium, & opera voluntatis dirigimus iuxtà legem Domini, dicentes cum propheta, paratus sum & non sum turbatus, vt custodiam mandata tua. Psal. 110. Conuertimur quoque ex toto corde, quando fides est in intellectu, quo Deum cognoscimus, veritati ipsius adhaeremus, vtque promissiones ipsius in nobis adimpleantur. Et quādo in voluntate est charitas per quam Deum supra omnia diligimus, soli illi adhaeremus, nostram quoque voluntatem eius voluntati conformamus. Itidem quando in voluntate est spes, per quā nos cōsolamur in gratia & in misericordia,

Quid significet conuerti ex corde.

IN IOELEM PROPHET.

ope & auxilio Dei. Quādo in memoria est grātudo pro acceptis beneficijs.

Ex quo discimus, ex toto corde ad Deum conuerri, nihil aliud esse, quā ut intellectus tuus nullam aliam fidem, nullam doctrinam suscipiat, quā Sanctæ Ecclesie quæ veritatem habet ex doctrina Spiritus sancti, quæq; est columna & fundamētum veritatis, 1. Timoth. 3. Cauete à Sectis, & ab omni quod vos auertit ab vnitāte fidei, ab vsu Sacramentorum & à confono sacrarum scripturarum intellectu: ligate & redigite intellectum in seruiturem Christi 2. Cor. 10. Præbete vos obsequentes Christianæ Ecclesie filios & Deus conuertetur ad vos Zach. 1.

Voluntas in super nihil diliget, nisi bonum, vtpotē Deum, eius voluntatem, virtutem, charitatem, obedientiam, humilitatem, pœnitentiam, misericordiam etc. Attēdite verbum Dei, & discite ex eo voluntatem Dei non tantum cognoscere, sed & facere. Dilige Deum ex toto corde tuo & proximum tuum sicut te ipsum. Declina à malo & fac bonum. Tunc Deus ad te quoque conuertetur in die nouissimo, quando dicturus est, Math. 25. Venite benedicti etc. Nam procedent qui bona egerunt, in vitam aternā. Memoria nihil cogitabit, quā quod ad salutem tuā deseruiat. Nullum odio, nullum inuidia prosequere etc. nō eris memor iniuriæ ciuium tuorum. Leu. 19.

In summa, hæc est Dei per Prophetam loquentis sententia. Conuertimini ad me etc. recedite à malo, diligite, et facite iusticiam. Dirige omnes

Luce 10.

Ioan. 5.
Matt. 25.

CAPVT II.

83

omnes sensus tuos, mentem, desiderium & voluntatem ad bona aterna. Compose totam vitam tuam ad exemplum Christi. Ioā. 13. 1. Pet. 2. Mar. 11. & 2. Cor. 5. Viue nō tibi sed Deo viuenti qui te creauit, redemit, & saluabit.

Ecce hæc est vera interna & externa vitæ norma & regula, sic iusticia nostra abundaret plusquam Scribarum & Phariseorum. Math. 6.

Psal. 50.

Cor integrum, mundum, rectum & simplex foret erga Deum, cui vt bona, recta, & integra vita adiungatur, necessum est: nā corde creditur ad iusticiam, ore autem confessio fit ad salutem. Rom. 10.

Fidelis non tantum internè ardebit, sed & externè lucebit, quemadmodū de Ioanne Baptista dicitur Ioan. 5.

Erat lucerna ardens & lucens.

Et Christus docet Math. 5. Sic luceat lux vestra corā hominibus, vt videāt opera vestra bona. Prouidentes bona inquit Paulus, non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. Et, Vnusquisque vestrum proximo suo placeat in bonum ad ædificationem.

Rom. 12.

Dicit igitur Propheta Ioel: In ieiunio, fletu & planctu etc.

Si iusti estis coram Deo, per testimonium bonæ conscientie vestræ, per virtutem Spiritus sancti, qui testimonium reddit spiritui vestro, illud exterius declarate fructibus spiritus per sanctam, iustam & bonam vitam. Bonus enim homo de bono thesauro cordis sui profert bona, & bona arbor profert bonos fructus.

Mat. 12.

Luce 6.

Gen. 22.

Iustus erat Abraham coram Deo, quod iusta ad

sancta vita declarauit. Sic dicit Dominus: Nunc cognoui, id est, cognoscere feci vniuersos homines obedientiam tuam etc.

Gen. 4.

Iustus erat Abel, quod & innocenti vita testatus est. Respexit Dominus ad Abel & ad munera eius. 2. Cor. 6. In omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustijs, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigilijs, in ieiunijs, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suauitate, in spiritu sancto, in charitate non ficta, in verbo veritatis etc.

Nunc igitur breui compendio audite, quomodo ad Deum Dominum nostrum conuertere debeatis, vt ad vos quoque in extrema vite periodo, & die nouissimo misericorditer conuertatur.

Regula conuertendi ad Deum.

Conuertere ad Deum in intellectu tuo, vt firmiter credas, quod Iesus Christus sit viuus Dei filius, verus Deus & homo: crede itidem, quicquid Ecclesia sancta tibi credendum proponit.

In voluntate tua, Diligas Christum Iesum supra omnia, & proximum tuum sicut teipsum. In sensibus tuis, esto ordinatus in desiderijs, & affectu iræ, omnes sensus tuos dirige secundum rationem rectam, & carnis curam ne egeris ad prauam & illicitam concupiscenciam. Rom. 8.

In corpore tuo, vt modestia & verecundia in te reluceat, nec quicquam in te conspiciatur, quo proximus tuus queat scandalizari, corpus freno

freno quodam constringe, exhibens illud hostiam viuentem, Roman. 12.

In bonis temporarijs, vt ea facias instrumenta virtutis: vtere ijs tanquam medicina. Omnes diuitias tuas, dignitatē, honorem, potestatem vsurpa ad Dei laudem, ad salutem Ecclesie, & ad ædificationem & consolationem proximi tui, non ad superbiam, auaritiam, aut voluptatem, vtere mundo tanquam non vtaris. 1. Cor. 7.

Interno cultu, seruias Deo in recta fide, spe & charitate.

In externo cultu, serues in omni obedientia & humilitate omnia, quæ Ecclesia Sancta tibi seruanda præceperit, in vsu sacramentorum, & alijs institutis: ambula dignè secundum statum & vocationem tuam.

Ad hæc ora Deum, & pete ab eo bonam voluntatē, vt in bono stabilis permanear & perseueres vsque in finem.

Iubet Propheta vt conuertamur ad Deum in ieiunio. Quando cum Deo agendum est pro impetranda peccatorum remissione, & gratia adipiscenda, haud conuenit saltare, commessari, potare, pergrecri & helluari, sed ieiunare. Edificat Sathan regnum suum tartareum, popinationibus & cupedijs, ad irā Dei & supplicium sempiternum. Sed Deus eiusque penitentiarij præcones, piam vitam christiana abstinentia & ieiunio edificant, ad Dei reconciliationem, æternam retributionem, & saturationem cœlestem.

Quamobrem autem institutū sit ieiunium, ^{ieiunium ad quod videtur.}

docemur ex scripturis.

Principio, vt caro humilietur & frenetur, & reddatur hostia viuens, Rom. 12. Vt vetus Adam crucifigatur & mortificetur, & vt praua carnis seu affectuum concupiscentia opprimatur, debilitetur, infirmetur & impediat. Quamdiu enim caro cum suis concupiscentijs viuit & dominatur in nobis, tam diu legi Dei verè subiecti non sumus: caro enim seruit legi peccati. sin autem secundum carnem vixerimus, moriemur. Roman. 8. Porro veteris Adami mortificatio fit per Christianum ieiunium. Prou. 16. cum defecerint ligna, extinguitur ignis.

Ecclesia canit: Qui corporali ieiunio vitia comprimis etc. Immanes & fera bestia fame domantur, mansuescunt & morigerantur. Sic christiano ieiunio & abstinentia corpus coercetur, & ad obediendum spiritui inducitur. Sic Paulum fecisse legimus. 1. Cor. 9. Castigo corpus meum & in seruitutem redigo.

Secundo christianum obseruamus ieiunium, vt donorum Dei capaces efficiamur, vt propitium nobis Deum reddamus, qui velit & paratus sit in necessitatibus nostris auxilium prestare. Humilibus enim dat gratia. Dauid Psal. 34. ait, Humiliabam in ieiunio animam meam. Sic Apostoli ieiunijs & orationibus se preparauerunt ad aduentum Spiritus sancti. Act. 2.

Iosaphat contra Moabitas & Amonitas pugnaturus, ieiunio & oratione auxiliū à Deo querebat. 2. Par. 20. filij Israël graue bellum intli-

instituebāt aduersus tribum Benjamin ad vindicandum horribile adulterium: sed in primo congressu cadebant de filijs Israel viginti duo millia virorum, & in secūdo prelio octodecim millia. Quamobrem omnes filij Israël ieiunauerunt & orauerunt atque ita victoriam consecuti sunt. Iud. 20.

Simili modo faciebant Iudei, quando Aman ex mandato regis Assueri mittebat literas ad vn̄uersas prouincias, vt occiderent atque deleuerent omnes Iudæos, In hac tam præsentī necessitate Iudæi in omnibus prouincijs, oppidis ac locis ieiunabant & orabant, & ita gratiam inuenerunt apud Deum, qui vertebat negotium, vt omne infortunium in superbum Aman redundaret. Suspensus est enim in patibulo quod iusto Mardocheo parauerat. Hester. 4.

Notum est, quid Niniuitæ ieiunando à Deo consecuti sint, Ionæ 3.

Tertio, ieiunamus, vt oratio nostra sit efficacior ad aliquid impetrandum. Tob. 12. Bona est oratio cū ieiunio & elemosyna. 1. Esdræ 8. Ieiunauimus & rogauimus Deum nostrum pro hoc, & euenit nobis prosperè.

Quarto, ad id confert ieiunium, vt fortiores simus in pugna aduersus hostes. Sic ieiunabat & orabat Iudith atque ita Holophernem obruncuncauit. Iudith. 2. 1. 13. Sic obfirmatiores reddimur ad prauas concupiscentias superandas per ieiunium ac deuotam orationem. Hoc genus dæmoniorum non eiecit nisi per orationem & ieiunium. Marth. 17. Marci 9.

De fletu, quem Deus per prophetam à nobis

exposcit, antè dictum est. Disce hic ex corde lamentari tua peccata, quibus te gratia & gloria spoliasti, vt Deus lachrymas tuas (sicut & Regis. Ezechij) clementer respiciat, & te consoletur. Nam si cognosceret homo, quid sibi euerturum foret, ploraret & ipse. Homo cum fletu & gemitu intrauit in mundum, sic vt querelis & lamentis exeat necessum est: & quemadmodum factijs inuolutus est in infantia, sic & post mortem inuoluitur ad sepulchrum. Melius igitur est, inquit Salomon, ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuii: in illa enim finis cunctorum admonetur hominum & viuens cogitat, quid futurum sit, Eccles. 7.

Dicit quoque propheta de planctu, qui est fletus cum lamentis. Sic appellantur lamentationes Ieremix.

Sic plangit & deplorat Iob suam miseriam, Iob. 10. Familiare siquidè est prophetis vt populum hortentur ad fletum & planctum. Esaiæ 32. plangite super regione desiderabili. Hier. 4.49. Ezech. 19. assume planctum super Principes Israël.

Iustam satis causam habemus deslendi & plangendi peccata nostra, & miseriam Ecclesie: inualescunt enim Sectæ, quæ præclaram illam vineam vastant ac dissipant, vt nihil virtutum in ea crescere queat, sed lolium ac zizania confertim suppullulat. Cõquerimini Deo cœlesti, omnigenam petulantiam ac proteruiam feris hisce bestijs indulgeri. Lugete & plāgite, quod nulla charitas, nullus Dei timor, nulla iusticia amplius residua sit in terris. Osee 4. Ingemiscite &

Matt. 23.

te & plāgite propter omniuarias abominationes, nequitias & flagitia, quæ inter redemptos sanguine committuntur, vt signo Thau insigniti tuti sitis à sex illis viris percussoribus. Ezech. 9.

Scindite corda vestra & non vestimenta vestra.

Docet propheta huiusmodi ieiunium & plāctum ex toto corde procedere debere vt placeat Deo. Quasi dicat, intimè & ex corde vestrorum vos peccatorū pœniteat, quibus Deum offendistis. Quādo quid aduersi cuiuspiā accidebat, scindebat vestimēta sua, quo magnitudinē tēdij seu displicentię, & summū angorē declarabant. Sic Iosue cum horrendā populi sui stragem cõspiceret, scindebat vestimenta sua. Iosue. 7.

Lepte cum filiam suam sibi videret occurrere, scindebat vestimenta sua. votum enim vouerat domino, quicumque occurreret reuertēti cum pace à filijs Ammon, cum holocaustum offerret domino. Iudic. 11.

Ioram rex Israël cum magnā in ciuitate famem videret, vt mulier proprium coxisset filiū, scidit vestimenta sua. 4. Reg. 6.

Idem faciebant Paulus & Barnabas Act. 14. etc. nobis autem Iudaico more vestimēta scindere non est necessum, sed corda scindere gladio verbi Dei, vt peccatorum sanies effluat, & Deus gratię suæ oleum infundat. In corde cõgregantur peccata. Matt. 15. Marc. 7. quæ nunquam ex neglecta pœnitentia indurescunt in lapidē, vt scriptura cor lapideū vocet, quod obturatum est, & per contemptum peccatorū prorsus induratum. Eiusmodi cor habebant Iudxi,

IN IOELEM PROPHET.

Iudæi, ad quos Stephanus dicebat Acto. 7. Duri ceruice & incircūcisi cordibus, vos semper spiritui sancto resististis.

Sic & Hæresiarhæ cor habent lapideum & induratum, vt agnitam etiam veritatem oppugnent.

Fideles quoque secundum carnem viuentes in cordibus suis congregatam habent superbiam, inuidiam, odium, auaritiam, inobedientiam, adulterium, fœcordiam, iram, blasphemiam &c.

Scindite corda.

Scindi igitur oportet corda gladio verbi diuini. Hebr. 4. Viuus est sermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertinens vsque ad diuisionem animæ ac spiritus, compagum quoque ac medullarū &c. De quo & Christus Mat. 10. Non veni mittere pacem, sed gladium. Exponit illud Lucas cap. 12. & vocat Separationem. Vult enim Christus suos fideles segregari à peccatis ne veniant in peccatorum profundum ac tunc penitentiam seu conuersionem contemnant. Nam si mutare potest Æthiops pellem suam &c. & vos poteritis benefacere, cum didiceritis malum Hier. 13. Nolite obdurare corda vestra, inquit David. Tales iram Dei sibi thesaurizant, propter duritiã & impœnitens cor. Rom. 2.

Prov. 18.

Quo autem modo fideles gladio instructi esse debeant, habemus in figura. 2. Esdræ 4. In ædificatione Hierusalem vna manu ædificabāt, & altera gladium ferebant aduersus hostes: Sic & nos super fundamentum Christum ædificabimus aurum, argentum, lapides preciosos 1.

Cor.

CAPVT II.

87

Corin. 3. sed præter hoc ad manum habebimus gladium verbi Dei, Ephes. 6. eo te tutaberis aduersus superbiam, immundiciem, inobedientiam &c. dissolue etiam gladio colligationes impietatis, solue fasciculos deprimentes, Esaia 58.

Scinditur porrò illud, quod violenter diuiditur. Sic vbi dicit Propheta, scindite corda vestra, significatur, quòd vim nobis inferre debeamus, ad superandas & expurgandas carnales & prauas voluptates. Regnum enim cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Contendite intrare per angustã portam: abnegare vos metipfos, tollite crucem vestram, abdicatis carnis voluptatibus, vt destruat corpus peccati: veri enim Christiani crucifigunt carnem suam cum concupiscentijs suis.

Matth. 11.
Lucæ 13.
Lucæ 9.

Rom. 6.
Gal. 5.

Hunc gladij vtum docet & Christus. Matth. 18. Si manus vel pes scandalizat te, abscinde eũ &c. Si amici, temporaria bona &c. remorantur te ab ingressu regni Dei, projice eos à te. Melius est finire amicis, pauperem intrare in regnũ cœlorum quàm cum multis mundanis seu carnalibus amicis, & amplis diuitijs mitti in gehennam ignis.

Latius nunc declarat Propheta, quamobrè ad Deum conuerti debeamus.

Conuertimini ad dominum Deum vestrũ: quia benignus & misericors est, patiens & multæ misericordiæ, & præstabilis super malicia.

O homo, inquit Paulus, an diuitias bonitatis eius & patientiæ & longanimitatis contempnis, ignorans quoniam benignitas Dei ad penitentiam

Rom. 2.

nitentiam te adducit? Quomodo autem effugiemus iram Dei, si neglexerimus tantam salutem? Heb. 2.

Monemur quoque in his verbis, vt locū demus diuinæ commotioni. Dicit enim Conuertimini ad me. Nisi Deus hominem gratia præueniente dotasset, non clamaret, conuertimini ad me, eoque peccator flagitiose & impoenitenti vitæ suæ nullā excusationē prætere potest.

Quid est dicere, conuertimini, si non habeat homo liberum arbitrium? Deus qui creauit te sine te, inquit Augustinus, non iustificabit te sine te. Aperi igitur gratiæ præuenienti, quæ pulsat ante ostium tuū, noli tua reclamacione spiritum sanctum cōtristare, nec desis gratiæ Dei. Ne in vacuum accipias gratiam Dei, sed cōuertimini ad dominū Deū vestrū, ad pastorem & episcopum animarum vestrarum, ad regē celestem à quo per peccatū profugistis, reuertimini ad pugnam, laborate sicut fideles ministri Iesu Christi, agite poenitentiam, & non nocebit vobis peccatum, sed dominus illud virtute & efficitia sacramentorum clementer operiet.

Quamuis autem Paulus dicat Rom. 9. Non est volentis neque currentis, sed Dei miserentis, requirit tamen à nobis Deus in Scripturis, vt velimus, curramus, queramus, pulsemus & petamus. Vis sanus fieri? Ioan. 5. Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis. Esaiæ. 1. Et Dauid: nolite, inquit, obdurare corda vestra. Psal. 92. In terra pax hominibus bonæ voluntatis. Lucæ 2. Querite & inuenietis, pulsate & aperietur vobis, petite & accipietis. Lucæ 11.

Vt

Vt autem corrupta nostra voluntas mutetur, vt bonū velle, seu expetere incipiam⁹ aut bonā voluntatem habeamus ad volendum, currendū, petendum, pulsandū etc. id demum nostrarum virium non est, sed operis & gratiæ Dei, qua nostrā voluntatem præuenit, & mouet ad bonū. De hoc dicit Christus Ioā. 6. Nemo venit ad me, nisi pater meus traxerit eum. & Paulus Philip. 2. Deus est qui operatur in vobis & velle & perficere, pro bona voluntate. 2. Cor. 3. Sufficiētia nostra ex Deo est, Esa. 26. Domine omnia opera operatus es nobis. Sic velle & currere non est nostrum, sed præuenientis gratiæ.

Nostrum autem est, diuinæ cōmōtionis consentire, atque sic velle & currere, etiā est nostrū. ad quod exhortantur nos scripturæ. Paulus inquit. 1. Cor. 9. Sic currite vt comprehendatis, & 2. Tim. 4. cursum consummaui. Psal. 118. viam mandatorū tuorum cucurri. Heb. 12. per patientiam curramus ad propolitū nobis certamen.

Conuertimini igitur ad dominū Deū vestrū, quia benignus est & misericors. Nō est seuerus in peccatores, qui ex corde gratiam ipsius expetunt: est enim pater misericordiarum & Deus totius consolacionis, lenis & benignus Pater, Ecce rex tuus venit tibi mansuetus. Si confiteamur peccata nostra: fidelis est & iustus, vt remittat nobis peccata nostra. 1. Ioan. 1.

Dominus Deus vester benignus est & misericors, & non auerter faciā suā à vobis, si reuersi fueritis ad eum. 2. Para. 30. Hanc suā benignitatem largē admodū exhibuit filio prodigo, ad consolacionē nostrā. Lucæ 15. Talis benignitas

nos

Velle & currere quomodo sit nostrum.

2. Cor. 1.

Zach. 9.
Matt. 12.

De libero arbitrio.

Apoc. 3.

Ephes. 4.

Heb. 12.

2. Cor. 6.

1. Pet. 2.

2. Tim. 2.

Exech. 18.

Lucæ 11.

Hebr. 3.

nos commoueret ad poenitentiam. Rom. 2.

Ephes. 2.

Misericors. Paternè nobis condolet, miseret eum nostre miseria, quòd dispergimur sicut oues non habentes pastorem. Matth. 9. Diues est in misericordia & faucis nobis ac vulneratis præbet salutarem & efficacem Sacramentorum suorum medicinam. Dat filijs suis panem verbi Dei: consolatur nos in omni tentatione.

Luce 10.

*Math. 4.
2. Cor. 1.*

Non obliuiscitur misericordiæ suæ in ira sua. Non vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. Ezech. 18. Ex misericordia sua omnem nobis culpam ignoscit, & saluos facit. Tit. 3. Exaudiam (dicit Deus, Exo. 22.) quia misericors sum. Scio, inquit Ionas ca. 4. quia tu Deus clemens & misericors es. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, & magna est apud dominum misericordia. *Psal. 129. & Psal. 77.* Deus misericors est & propitius.

2. Ioan. 2.

Patiens. Nō est properus aut festinus ad vindictam, expectat, vt misereatur nostri, Trenor. 3. Suntque Dei misericordiæ quòd non sumus consumpti. Patiens est erga nos *Psal. 85. 144.* Non venit in mundum accusare, sed saluare. Ioan. 5.

*Psal. 50.
Matth. 18.*

*Ioan. 3.
Ephes. 5.*

Multæ misericordiæ. Peccatorum nostrorum numerus & magnitudo requirūt & egent magna misericordia. Talē exposcit Dauid in magnis parrati adulterij & homicidij peccatis, dicens: Miserere mei Deus secundum magnā misericordiam tuam. Remittit poenitenti decem millia talenta. Hoc Esaias 54. cap. appellat miserationes magnas. Magna eius misericordia apparet, quòd Deus filium suum humanam natū

natūā assumere, & pro nobis in cruce mori voluerit.

Præstabilis super malicia. Non continuo punit vbi commeremur. Diu ad hominum peccata cōiuet, donec puniat, & lento gradu diuina procedit vindicta: Conniuebat ad maliciam temporibus Noë circiter centum viginti annis, donec veniret diluuiū Genes. 7. Mirrebat Moysen & Aaron ad Pharaonem, priusquam in rubro mari eum submergeret. Exod. 14. Moniti prius erant Sodomitæ per Loth, quàm ignis in eos ingrueret. Genes. 19. Iudæis fidem diu antè prædicarunt Apostoli, quàm immani vindicta ipsos inuaderent Titus & Vespasianus.

Videmus & hodie Germanos ab vnitæte fidei catholicæ recedere ac detestabiliter deficere, sacramenta contēnere, verbū Dei falsare, in omni petulantia ac rebellionē viuere aduersus Deum & legitimā potestatem. Ad hanc tamē peruicaciam Deus triginta quatuor annis hucusque cōniuet. Tempus esset nos ad Christianā Arcē & obedientiā reuerti antequam horribilis Dei ira nos præoccuparet, qui tandem hæreses non sinit inultas. Furor sit læsa sepius patientia.

Acriter satis virga sua nos quandoque corripit, necdum ramen illud sustinemus animaduertere, quòd scilicet nec fortunæ nec salutis quicquā ex erronea doctrina proueniat: rustici illud medioeriter persenserunt. Viderūt Smalcaldici, & in postremo eoque atroci tumultu plurimi ceciderunt. Aperite quæso oculos & considerate cur Deus tanto tempore vos dissimulet. Scitis nullam esse penes vos fidei vnitatem,

*Monit. Deuse
per calamitā
tes.*

tatem, sed varias sectas, dissonas confessiones, pugnancia statuta, disparem doctrinam. Integer & cordatus qui vel scintillam fidei habeat, animaduertet, hanc non esse genuinam fidem, quæ tam discordes, acerbos, seditiosos & perniciosos fructus producit.

*Esaie 1.
I. Cor. 7.
Eccles. 5.*

Sustinete doceri, o fideles, satis tumultuatū, quiescite agere peruersæ, discite benefacere: tempus breue est, ne tarderis conuerti ad Deum, & ne differatis illud de die in diem: Subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te, ne sequaris in fortitudine tua concupiscentiam cordis tui: ne dixeris peccaui & quid mihi accidit triste? Altissimus enim est patiens redditor. Et ne dicas, Misericordia Domini magna est, multitudinis peccatorum meorum miserebitur. Misericordia enim & ira ab illo citò proximant, & in peccatores respicit ira illius. Eccles. 5.

Hinc discimus vti misericordia & longanimitate Dei ad emendationem, non ad carnis licentiam de qua Ecc. 8. Quia non profertur citò contra malos sententia absque timore vllò filij hominum perpetrant mala. Illud porrò valde cōsolatorium est, quòd præstabilis est Deus super malicia. Vocat adhuc nos ad horam vndecimam, iteroratur ficum adhuc anno, vt faciat fructum. Lucæ 13. Cogitat pacem, Recipit nos, Hier. 3. quando agimus pœnitentiã. Hoc est verè Euagelicum oleum, quod fidelis & Propheticus dispensator Ioel vulnerato infundit, ne pœnitentiã agentes desperent aut pusillanimes reddantur, prout accidit Cain, dicenti: Maior est

Luce 12.

est iniquitas mea quàm vt veniam merear. Et *Gen. 4.* Iudas Ichariot diffidens de misericordia Dei, laqueo se suspendit.

Facile sustinet Sathã, vt peccata tua confideres, imò regerit in memoriã peccata & proponit in extremis, non vt pœnitentiã agas, & gratiam à benefico & clementi Seruatore tuo Iesu Christo implores, sed vt à Deo profugias, ac desperes ad mortem æternam. Quamobrem *Heb. 6.* sumite in necessitate anchoram spei in Deum viuum, qui nullum vnquam peccatorem pœnitentiã agentem derelinquit, quod videre est in Dauid, Petro, Magdalena, latrone in cruce etc. qui omnes nobis præbent exemplum pœnitentiæ & spei in dominum Deum. Clamate cum Dauid. Ne derelinquas me Deus vsque in senectam & senium. Ne projicias me in tempore senectutis, cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me. Beneplicitum est domino super timentes eum, & in eis qui sperant super misericordia eius. *Psal. 146.*

Quamuis autem peccator per Prophetam Ioel admoneatur ad pœnitentiã, quia benignus, misericordem, paciẽtem, etc. Deum habeamus, docetur tamen præterea salutem suam cum metu & tremore operari. *Philip. 2.*

Sequuntur verba Prophetæ.

Quis scit si conuertatur, et ignoscat Deus & relinquat post se benedictionem.

Quasi dicat Prophetæ. Hortor vos ad pœnitentiã, quoniam scio Deum ineffabiliter benignum esse & misericordem: verum quia diuitias sapientiæ eius, & mysteria absconditorum

*Rom. 15.
1. Cor. 13.*

IN IOELEM PROPHET.

iudiciorum illius peruestigare nequimus, erimus potius in timore Dei, quam arrogātem & temerariam securitatem nobis promittamus.

Ionæ 3.

Sic fecerunt Niniuite. Crediderūt in Deum, & verbis Ionæ, ieiunauerunt & conuersi sunt à via sua mala, dicentes: Quis scit si conuertatur & ignoscat Deus, & reuetarur à furore iræ suæ & non peribimus? Et vidit Deus opera eorum quia conuersi sunt de via sua mala & misertus est Deus super malicia quam locutus fuerat vt faceret eis, & non fecit. Ionæ 3.

*Christianus
semper erit in
puro timore.
Matth. 5.*

Porro vt fidelis operetur bonum, & nihilofecius timeat, id ipsum facit Spiritus sanctus, qui internè docet humilitatē & paupertatem Spiritus, & ita in testimonio conscientie gloriari, vt nihilominus semper peccatorem se & inutilem seruum agnoscat, ne similis fiat illi phariseo qui per iactantiam & philautiā tanquā iniustus à Deo reiectus est. Luc. 18. Non est probatus, inquit Apostolus qui seipsum cōmēdat: sed quem Deus commendat. 2. Cor. 10.

Luca. 17.

Eiusmodi timorē habuit Paulus inquiens, 1. Cor. 4. Nihil mihi cōsciū sum, sed nō in hoc iustificatus sum: qui autē iudicat me dominus est. Quasi dicat Paulus, prædicandi munus pro virili exequor, nec vllius indulgentiæ mihi cōsciū sum, attamen haud talem me vendito, qui sine vitio sim, & iustus: Deus enim, cui nihil absconditum, fortè quid in me quod sibi displicet nouit, quod ego non cognosco. Dominus igitur meus est iudex qui scrutatur renes & cor, qui etiam in angelis suis reperit prauitatem. Erat Dauid vir secundum cor Dei, gratus &

Heb. 17.

accep-

CAPVT II.

91

acceptus Deo, attamen orat Deum Psal. 142. Ne intres in iudicium cum seruo tuo: quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Sic humiliarunt se amici Dei. Abraham indignum se agnoscebat, qui cum Deo loqueretur. Hieremias puerum se nominat, nescientem loqui. Maria Dei mater ancillā domini se appellat. Petrus orat, exi à me quia homo peccator sum domine. Centurio indignum se æstimat, sub cuius tectum dominus intrare debeat. Ioannes baptista apud Iordanum viso domino pertimescit, inquiens. Ego à te debeo baptizari & tu venis ad me? Mat. 3.

Genes 12.

*Hier. 1.
Luca 1.
Luca 5.
Matth. 8.*

Sic timent timore filiali pijs Christiani etiam iustè & sanctè viuentes, vt ex humilitate dicant: Domine dimitte nobis debita nostra: Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, mentimur. Seruus sum inuutilis, ad nihilum reductus sum & nesciui. Psal. 72. Sepenúmero etiā se immiscet operibus sanctis vana latitia, aut tristitia, aut pigritia, aut secreta quædā superbia. Corpus enim quod corrumpitur, aggrauat animam. Et spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Quocircā perfectorum vera iusticia est, vt nunquā arbitrentur se perfectos, imò quo iustiores fuerint, eo humilius de se sentientes, longè se à iusticia abesse existiment. Nā dum de eo quod habere se præsumunt, inaniter super se efferuntur, etiam hoc quod habebant, euanescit.

*Sap. 9.
Matth. 26.*

Magnam certitudinē salutis quis consequitur, qui bona aliorum, & mala sua crebrè, inuens, se damnare, reliquos iustificare solet.

M 3

Eiu-

IN IOELEM PROPHET.

Eiusmodi filialis timor Deo acceptus est, ad quem & per Scripturas admonemur aduersus arrogantem securitatem. *Prou. 28.* Beatus homo qui semper est pauidus. *Ecc. 5.* De propitio peccato noli esse sine metu. *Heb. 12.* Seruamus placentes Deo, cum metu & reuerentia. *Paulus* ad eos qui infiri erant oliuę, dicit. Qui stat videat ne cadat. *Rom. 11.* Si enim in timore domini non tenueris re instantem, citò subuertetur domus tua. *Eccl. 27.*

Debemus præterea, vt inquit *Paulus*, salutē nostram cum metu & tremore operari. *Philip. 2.* Orabimurque Deum vt notum faciat, quid desit nobis, sicuti orat *Dauid.* *Psal. 38.*

*Improbam
hæreticorum
paradoxon.*

Aduersus hæc oclamāt hæretici, hoc modo coangustari conscientias. nec volunt, vt fidelis timeat se Deum offendisse: sed omnia sua habent in portu, vt dicere audeant: Cogitur nos saluos facere Deus etiam inuitus, quia promissit, & præstare eum oportet, alioqui Deus non foret.

Tam improba dogmata coram simplici plebecula proclamant. Quid autem fructus inde proueniat, id deplorat vniuersa Germania. Nullus enim omnino Dei timor in subditis cōspicitur: atque ita impotenter inualefcit improbitas, omnisque peruicacia & leuitas in iuuentute suppullulat.

Matth. 10.

Haud sanè in ipsorum nouo Euangelio scriptum cōtinetur Christum dixisse: Timete eum qui potest & animam & corpus perdere in gehennam.

Quod autē dicunt hæretici, Deū ipsis vitam æter-

CAPVT II.

92

aternam promississe, ideoque dare oportere, solum vt firmiter credant Christum ipsos redemisse, & pro ipsis satisfecisse, & ab hac fiducia eos non debere auertere nec diabolum, infernum, mortem etc. Concedo, si simul doceant Dei præcepta seruare eique obedire. Dicit enim *Paulus.* *Heb. 5.* Christus factus est omnibus obtemperantibus sibi, causa salutis æternæ. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.

Matth. 19.

Iudicabimur quoque ex operibus nostris in die nouissimo, & reddetur vnicuique secundum opera sua. *Matth. 16.* Et procedent, qui bona egerunt in resurrectionem vitæ etc. *Ioann. 5.*

Mat. 25.

Interrogabat Christum legisperitus. Quid faciendo vitam æternam possidebo? (ui dominus, In lege quid scriptum est? respōdit legisperitus. Diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua, & proximū tuum sicut teipsum. Dixitque illi dominus. Rectè respondisti: hoc fac & viues *Lucæ 10.*

Quoniam itaque hæretici suo intellectu non adherent veritati quam Spiritus sanctus Ecclesiæ suæ reuelat (nam quod per orbem terrarum tota confitetur Ecclesia, hoc ipsi temerant ac damnant, volūtas eorum erga bonū est peruersa: malū enim dicunt bonum, & bonū malum) quo pacto igitur diligunt Deum ex toto corde? Si autem Deum non diligunt, nec mandata eius seruant, vbi manet spes eorum, quæ certa est futurorum bonorum expectatio, ex gratia & meritis proueniens? Ergo si nulla

Isaia 5.

Gal. 6.

iusticia opera seminarunt, quid metent? quandoquidem iusti, non qui crediderunt tantum, sed qui simul cibarunt esurientes etc. inrabunt in vitam aeternam: ad quos diciturus est dominus. Quamdiu fecistis vni de his fratribus meis minimis. mihi fecistis. Math. 25.

Fides sine charitate non confert ad vitam aeternam.

Quinimò venient in die nouissimo, qui talē fidem habuerunt vt etiā miracula facerent, sed quia sanctē viuēdo iusticiam operati non sunt, audient à Iudice Christo, *Discedite à me operarij iniquitatis.* Matth. 7. Quid possit fides sine charitate docet Apost. 1. Cor. 13. Qui non diligit, manet in morte, inquit Ioannes. Cain credebatur in Deum: nihilominus erat ex diabolo, quia odio prosequabatur fratrem suum.

1. Ioan. 4.

Vidētis nunc miserabiles hæretici quā dolose simplices Christianos sanguine agni redēptos, consolemini, quā vana & inanis sit consolatio vestra. Popule meus qui beatū te dicūt, ipsi te decipiunt, latam tibi viam facientes ad mortem sempiternam.

Esai. 3.

Iudei cur in deserto morantur.

Age dic frater, quamobrem in deserto circiter 600000. millia mortui sunt, & nulli virorum qui per mare rubrum transierunt, in terram promissionis peruenierunt, excepto Iosue & Caleph? Nunquid Deus terram palestinae illis promiserat? Cur ergo in eam non peruenierunt? Iudicauerit hoc nobis propheta David, Psa 94. Quadrag. annis proximus fui generationi huic & dixi semper hi errant corde. Et isti non cognouerūt vias meas vt iuravi in ira mea, Si introibunt in requiem meam.

Quomodo autē se gesserint Iudai in deserto, quā-

quapropter eos Deus puniuit, prorsus luculenter notatur in libris Moyfi: & Paulus eorū peccatam ad nostrā emendationem nobis ob oculos ponit. 1. Cor. 10.

Loquitur & Deus per Prophetam Ezechielē cap. 20. Leuauit manum meam super eos in deserto, ne inducerem eos in terram quam dedi eis fluentem lacte & melle, præcipuā terrarum omnium. Quia iudicia mea proiecerunt, & in præceptis meis non ambulauerunt, & sabbatha mea violauerunt: post idola enim cor eorū gradebatur.

Si ergo Deus naturalibus ramis non pepercit, ne fortē nec nobis parcat, si Iudaicam abominationem, & prauā impiamque vitam fuerimus imitati. Fuere inter ipsos perfidia, superbia, inobedientia, odium, commestationes, ebrietates, magistratum contemptus, impudicitia, inobediētia, infidelitas, murmuratio, impatientia &c. eoque Deus eos in terram palestinae non deduxit, quamuis eam illis promississet. Daniel cap. 9. inquit, domine Deus magne & terribilis, custodiens pactum & misericordiam diligentibus te & custodientibus mandata tua.

Rom. 11.

Sic Deus terram regni cœlestis promisit fidelibus, si iuxta voluntatem eius vixerimus, præcepta eius in omni obediētia & humilitate seruauerimus, magistratui & constitutis à Deo Præpositis obtemperauimus. In summa, si crediderimus & fecerimus, quod scriptura. & sancta Christiana Ecclesia credendum faciēdumque proponit, tum demum in veram & cœlestem

Rom. 12.

*Matth. 11.**Cum aliqui
christiana. non
non saluatur.*

stem promissionis terram intrabimus, in sempiternam requiem & refrigerium animarum nostrarum. Sin autem male, carnaliter, inobedienter, pertinaciter, & sine poenitentia viuēdo Deum offenderit, tametsi Deus per Christum sempiternam requiem iam olim nobis promiserit, nihil fecius tamen hac Euāgelica promissione frustrabimur.

Quia & Paulus ait. Gal. 5. Qui talia agūt regnum Dei non possidebūt. Et Ephe. 5. Hoc scitote, intelligentes, quod omnis fornicator, aut immundus, aut auarus (quod est idolorum seruitus) non habet hæreditatem in regno Christi & Dei.

Ex his syncerus Christianus facile animaduertit, quā improbè dicāt Sectarij. Deus cogitur nos saluos facere, quia promisit. Quocirca rectè & benè docemus catholici, fidelem iustè viuere debere, & tamen præter id filialem timorem non derelinquere, ac dicere cū propheta Ioel, Quis scit si cōuertatur & ignoscat deus, & relinquat post se benedictionem: nam arrogans & peruiacax illa securitas vehementer est homini perniciofa. Eccles. 5.

De diuina misericordia nihil penitus diffidimus, sed oblectamus cor nostrū in benignitate Dei & consolamur in gratia & promissionibus Christi. Certi sumus, quod quicūque crediderit in Iesum Christū verū & viuū Dei filiū & Seruatorem totius mundi, quiq; Deum dilexerit, mādata eius seruauerit, & in bono vsque in finem perseverauerit, saluus erit. Hæc certa est & indubitata sententia. Sed quis dicere potest:

*Eccles. 1.
Consolamur
in gratia
Christi.*

test: mundum est cor meum? Prou. 20. Si dixerimus quia peccatum nō habemus ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. 1. Ioan. 2. Si quis existimat se aliquid esse cū nihil sit, ipse se seducit. Gal. 6. Nescit quoque homo vtrum odio vel amore dignus sit. Eccle. 9.

Quapropter oramus cum Daniele, c. 9. Tibi domine iusticia: nobis autē confusio faciei. Neque enim in iustificationibus nostris prosternimus preces nostras, sed in miserationibus tuis multis. Dicimus quoq; cū Esa. c. 64. Et nunc domine pater noster es tu, nos verò lutū: & sicut or noster tu: & opera manuum tuarū oēs nos. Ne irascaris domine satis, & ne vltra memineris iniquitatis nostræ. Cū publican⁹ in tēplo orasset deus propitius esto mihi peccatori & iustificatus descēdisset in domū suā, puta sine sapius dixerit & orarit, Deus propitius esto mihi peccatori?

Discite o Christiani, intimā humilitatem & cū omnia feceritis dicite, serui inutiles sumus: & caute ab hæretica & peruiacaci ac temeraria arrogantia. Plantate fideliter & infiliati timore expectate à Deo incrementum. 1. Cor. 1.

Præterea discimus ex verbis Prophetæ nos in omnibus commendare diuinę & paternę providentię & ordinationi. Veluti quādo Deus afflictione vel cruce aliqua nos corripit, & conuertimur ad eum, petentes à Deo liberari, nec statim suo auxilio nobis succurrit, nō impatientes erimus, sed humili corde nos diuinę ipsius volūtati cōmēdabimus, dicētes, fiat volūtas tua. Si vis potes me iuuare etc. Hinc redarguit Iudith ciues in Bethulia, quod terminū seu tēpus auxi-

Matth. 20.

Matt. 10.

auxilij Deo vellent constituere. Sed respondet Deus: An non licet mihi quod volo facere? Pater omnia dedit Christo in manu sua 7oan. 13. Marth. 28.

Ad hæc dici potest de verbis Ioel: Quis scit si conuertatur, &c. tamen si Prophete ex instinctu Spiritus sancti afflictiones & plagas populo denuncient, nesciunt tamen quandoque vtrum sit Prophetia prædestinationis quæ semper impletur vel solum communicationis, quæ propter poenitentiam impeditur, quemadmodum videre est in Niniuitis, ad quos Ionas clamat: Adhuc quadraginta dies, & Niniue peribit. Sed nesciuit Ionas poenitentiam Niniuitarum talem denunciationem impedituram, Ionæ 3. Minatur Deus plagas & calamitates, verum si homo agat poenitentiam, parcat. Siquidem non minatur vt perdat, sed vt peccator Deum timeat, & per poenitentiam ad ipsum conuertatur.

Quid autem volunt hæc Prophetæ verba, Quis scit si conuertatur Deus, & relinquat post se benedictionem? Si poenitentiam agerent, seque ex toto corde ad deum conuerteret, deum quoq; ad ipsos se conuersurum & benedicturum in domibus, in agris &c. Implebuntur areæ frumento, & redundabunt torcularia vino, unde sacrificium & libamen offerre possint. Sic enim benedicetur homo, qui timet dominum Psal. 127. Potest & per exemplum illud intelligi. Exodi. 12. vbi dicit Deus: Erit sanguis (agni) vobis in signum in ædibus in quibus eritis, & videbo sanguinem, & transibo vos: nec erit in vobis plaga disperdens, quando percussero ter-

ram

ram Ægypti.

Indicat ibi deus, se velle conuerti ad signum sanguinis, ipsosque transire, & relinquere post se benedictionem & vitæ. Sic qui domos suas, id est, conscientias suas liniunt sanguine agni Christi, ad hos conuertitur deus, parcat, & temporariam simul & spiritualem benedictionem tribuit. Pietas enim ad omnia utilis est, promissionem habens vitæ quæ nunc est & futura. 1. Timot. 4. Benedixit nos in omni benedictione spirituali in cœlestibus, in Christo. Ephes. 1.

Dominus ascensus in cœlum, eleuatis manibus suis benedixit discipulis suis. Lucæ 24. Benedictionem suam nobis reliquit in annunciatione Euangelij, ex quo etiam discimus voluntatem Dei cognoscere, cognitamque facere in promissionem æterni regni: benedictiones dabit legislator, ibunt de virtute in virtute, videbitur Deus in Sion. Psalm. 83. Quicumque hanc regulam Euangelicam secuti fuerint, pax Dei super illos. Gal. 3.

Reliquit etiam nobis benedictionem in Sacramentis, per quorum legitimum usum fidelibus meritum Iesu Christi communicatur ad salutem æternam. Larga & munifica Dei benedictio homini confertur in Baptismo, in confirmatione, in poenitentia, in Eucharistia, in ordine, in Matrimonio, in extrema victione: nam septem hæc Sacramenta sunt vasa seu receptacula diuinorum charismatum. Imò Angeli Dei, vt inquit Chryostomus lib. 6. de dignitate Sacerdotali capite quarto, circumdant illum qui dignè suscipit corpus Domini.

Sata-

Saragite ô Christiani, vt per bona opera certam vestrâ vocationem & electionem faciatis, negociamini sedulo donec veniat Luc. 19. Tunc venturus iudex vobis dicturus est. Venite benedicti patris mei etc. Math. 25.

Ad hæc stabiles estote in vnitare recte, vere, vnicæ, catholicæ & christianæ fidei, vt præter spiritualem, temporariâ quoque benedictione habeatis. Querite primum regnum Dei & iusticiâ eius & hæc omnia adijcientur vobis. Matth. 6. Qui in prisca, probata & iâ inde ab initio per manus tradita ac sancta Religione constantes permanent in bona pace vitam traducunt, scrinia & horrea habent referta, populum obediẽtem, subditos beneuolos, consciẽtiã trãquilã, fauorem sublimium Magistratum, prosperum actionum suarum successum &c. Percuntur are prouincias & ciuitates, quæ hucusque ex gratia Dei ab hæresibus incontaminatæ & sinceræ permanferunt, quid incommodi ex prisca fide, vel in corpore vel anima perfererint. Ecce quàm bonum & quàm iucundum est, inquit Dauid habitare fratres in vnum, Psa. 132. Pater tuus comedit & bibit, & fecit iudicium & iusticiam, & benè erat ei. Hier. 22.

Eiusmodi benedictionem repudiant hæretici, eoque dicit Christus Ioan. 15. Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes, & arefcet, & colligent eum, & in igne mittent & ardet. Ego quasi tinea Ephraim, & quasi putredo domui Iuda, inquit dominus. Osee. 5. Pertinax in fide discordia deuorat oēs opes, læticiâ & pacẽ, omnẽ obediẽtiã, omnẽ charitatẽ & fidelitatẽ
facit-

facitq; nos in corpore simul & facultatibus arefcere. Metuedũ sanè si temeraria, perucax & peregrina hæc doctrina perduret, ne nobilis Germania, à barbaro & exotico aliquo populo vasta reddatur ac deserta. Quãobrem, ô Germani, aperite oculos vestros, & considerate fructus vestri nuper adiuuenti Euangelij, quas illud hucusque miterias, angustias & calamitates excitauerit, & vitam in melius componite, antequam gladius & flagellum Dei vobis superueniat. sã nunc securis posita est ad arboris radicem. Matth. 3.

Offerre Deo libationum sacrificia, facite eius voluntatem, hic enim est cibus illius. Ioan. 4. Auertete à præfracta, pertinaci & maligna voluntate, esto misericors erga pauperes, pasce esurientes &c. Matth. 25. Offer quoque Deo libamen, deplora ex animo tua peccata, fatere humiliter execrabilem tuam defectiõnem, vt Deus cum filio perduto te in gratiam recipiat, in domum Patris tui, in sanctam & Christianam Ecclesiã, ad vitam æternam.

Canite tuba in Sion, sanctificate ieiunium, vocate cœtum, congregate populum, sanctificate Ecclesiam, coadunate senes, congregate paruulos, & fugentes verbera, egrediatur sponsus de cubili suo, & sponsa de thalamo suo?

Acrem sanè & seriam audimus pœnitentiæ prædicationem, si homo sit in pœna indignationis diuinæ. O Ecclesiastæ, excitate populum ad pœnitentiã, ne profus depereant sub potenti manu Dei. Canite tuba, seu buccina verbi diuini. Cõterrete et excitate peccatores, vt Deũ timeant

timeant & pœnitentiam agant.

Quando in castris tubarum clangor perfonat, quilibet exilit, & ad vim hostium propulsanda se obarmat. Sic & vos o prœdicatores excitare populum ad laborem, vt instructi sint ad pugnam contra peccatum, diabolum, carnem, & mundum: futurum enim est, vt tuba audiat ad retributionem. 1. Theff. 4.

Quid per Sion intelligatur.

Per Sion intelligi potest Ecclesia, in qua verbum Dei purè in suo sensu & intellectu ac fideliter proclamatur seu prœdicatur. hoc verbum non reuertitur ad dominum vacuū. Esaiæ 55. In Sion sunt diuina Sacramenta, cum effectu & virtute sua. Quocirca in hoc contendite, vt in Sion in Ecclesia Sancta inueniamini, vt verbū Dei vobis prœdicetur ad salutem. Nam extra hanc Sion nulla est salus, nec remissio peccatorum.

Quomodo sanctificandum sit ieiunium supra audiuimus. Veri pœnitentiæ prœcones loquuntur de ieiunio, de vigilijs, castigatione corporis, ad honorem Dei. Illud remuneraturus est Deus in corpore & animo in die nouissimo. Math. 6. Heliuonum & ganeonum, eorumque qui contumeliosè ieiunia subsannat, peruicaciam aliquando sequetur pœnitentia. Faxit Deus vt in tempore gratiæ illud agnoscant. Viri Niniuitæ in extremo die resurgent, & peruicaces illos ieiuniorum violatores condemnabunt: Illi enim Regi suo, qui ieiunium annunciari & prœcipi curabat, paruerūt, quod & Deus respexit & gratū habuit. Verum enim uero maius est Ecclesiæ prœceptum, quàm Regis Niniui-

Math. 12.

uitarum? Dixitne Christus. Mat. 18. Qui non audierit Ecclesiam, sit tibi tanquam ethnicus & Publicanus? Et Lucæ 10. Qui vos audit me audit &c.

Præterea ingruente afflictione, & Deo in populum irato vocandus est cœtus in domum Dei, quæ à Christo vocatur domus orationis Lucæ 19. Vniuersus quoque populus, senes & paruuli, imò & fugentes vbera congregari debet: omnes enim peccauimus, & egemus gratia Dei, à minore vsque ad maiorem omnes auaritiæ student, & à Propheta vsque ad sacerdotem cuncti faciunt dolum. Instituentæ essent rogationes & letaniæ publicæ, est enim impossibile multorum orationes non exaudiri, & Christus Mat. 18. inquit. Si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcunque petierint, fiet illis à patre meo, qui in cœlis est. Vbi enim sunt duo vel tres cōgregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Ad hæc quicquid petierimus patrem in nomine Iesu dabit nobis. Ioan. 16.

Hierem. 6.

Rogationes publicæ.

Si vnus homo, Helias, Moyses, mulier Cananæa, Mat. 15. &c. orauit, & exaudita est, quid nō impetraret vniuersa Respublica christiana, iuuenes & senes, vxores & mariti, ecclesiastici & ciuiles? Voluit Deus intercedente Abraham Sodomitis parcere, si decem iusti in ciuitate inuenirentur. Gen. 18. Anne idem passurus erit, vbi in vna Republica non decem tantum, sed multi sinceri Christiani, Deo accepti inueniuntur? Habet adhuc septē millia dominus, quorum presidio fruamur. 3. Reg. 19.

Optandum esset, vt hæc Ioannis verba bene

N

confi-

considerarentur ac seruarentur 1. Ioa. 5. Hæc est fiducia quàm habemus ad Deū, quia quodcūq; petierimus secundū voluntatē eius audit nos. Videmus hic quid fuerint letariæ publicæ, & quid Deo erga peccatores irato, & sagittas suas exerente seu vibrante fideles egerint. Quoniā verò processiones, ac rogationes quas maiores nostri ad laudem Dei cum omni deuotione & humilitate obseruauerunt, à Sectis abrogantur, imò & ridentur: eo fit, vt continuis afflictionibus exerceamur.

Congregate, inquit Ioel, populū non solum in vna domo, verumetiam in vnicitate fidei & charitatis. Congregate illi sanctos eius, inquit Dauid Psal. 49. Nam discordia in fide, aut etiā fides corrupta, impedit, ne orationes nostræ exaudiantur: nam quid profuerit, si vnus orat & alter maledicit? Eccl. 34. Illudebat Helias Propheta octingentis quinquaginta pseudopropheta, inuocantibus & clamantibus ad Baal, dicens, Clamate voce maiore: Deus enim est, & forsitan loquitur, aut in diuersorio est, aut in itinere, aut certe dormit, vt exciteretur. 3. Reg. 18. Simili modo & illis qui vnicam Catholicam et Christianam fidem peruicaciter deserunt, & damnatis erroribus adhærent, illudi potest. Si quis ergo preces suas exaudiri desiderat ad salutem, inueniatur in arca seu Ecclesia Christiana.

Coadunate senes. His adhuc superest consolatio, si iuuentutem suam maliciosè prodegerint, vt vel ad vndecimam horam conuertatur, & laborent in vinea domini, et cum fidelium cœtu clamēt ad Deum pro gratia & remissione pecca-

peccatorum, priusquam infirmitate prægrauati, in ægritudine Deum prorsus obliuiscantur, prout fecit Rex Asa, qui nec in infirmitate sua quæsiuit dominum, sed magis in medicorū arte confisus est. 2. Paral. 16.

Congregate paruulos & fugentes vbera. Nō enim parit infantibus Deus in afflictione publica, quod videre est in Cataclysmo & Sodoma &c. Tametsi quidem filius non portet iniquitatem Patris, intelligendum, nō portare eū pœnam sempiternam quam pater commertur, nisi filius patris peccatum imitetur.

Quis porro vsus fugentium in Ecclesia? Nōrunt sanè & illi rem Deo acceptā præstare. Descent lapsum Adæ, peccatum & miseriam inde prouenientem. Respexit & Deus lætentium fletum apud Niniuitas, vt parceret ipsis. Exaudivit etiam Deus vocem pueri. Genes. 21.

Pertinent quoque infantes ad populū Dei: nam si masculus die octauo circumcidebatur in lege, inter populum Dei computabatur, sic infantuli baptizati inter filios electos & hæredes Dei censentur: quod meritò Anabaptistas commoueret, vt ab execrabili errore suo desisteret. Catholicum rebaptizare, immanissimū scelus est, inquit August. epist. 203. ad Maximum. Quod scelus christiani Imperatores iam olim antè mille annos sub capitali pœna prohibuerunt. C. ne sanctum baptisma reiteretur. Quod enim sit Anabaptistarum propositum, qui dolosa hypocrisi populos & prouincias in angustias & calamitates adducunt, attestatur atrox & horribilis tragœdia Monasterij

Vide Augu.
lib. quæst. v.
teris Test.
quæst. 13.
Ezec. 16.

Iona 3.

Genes. 17.

Contra Ana-
baptistas.

Vestphaliæ excitata, vbi cum Anabaptistis vniuersum imperium Romanum diutino bello colluctatum est. Ciuitas ipsa Mōnasteriēsis ipsis ferijs natalicijis D. Ioan. anno 1535. victa & obrenta est, idque solertia potius & astu militari, quàm violento Marte. Tanta autem calamitas & fames grassata est in ciuitate, vt anabaptistæ infanculos mactauerint, iugularint, salierint, elixarint & vorauerint. Gens profecto immanis & formidabilis, apud quam & diabolus forma visibili conspicitur. Hęc tam derestabilis secta inualefcit & increbescit ex Ecclesiasticorum simul & ciuiliū præpositorum ac magistratuum incuria: & pertinenscendum est, ne Deus talia euenire permittat, vt ipsos huius sue negligentie aliquando pœniteat. Cœcutientes Anabaptistę negāt infantibus illud quod Christus eis gratiosē impartitur Matth. 19. Marci 16. Lucæ 18.

Adducebāt paruulos ad Christum, vt imponeret illis manus. Quod cū prohibere vellet discipuli, dixit ad eos dominus. Sinite paruulos ad me venire, talium enim est regnū cœlorum.

De baptismo paruulorum.

Qua alia via ad Christum venit, quàm per solam gratiam qua Christo vnimur vt nos in ipso, & ipse in nobis maneat. Talis autem gratia in baptismo homini confertur, per quē Deo reconciliatur, qui per originale peccatum erat filius iræ.

Matth. 19.

Qui igitur paruulis negat baptismum, facit contra institutum Dei, cuius præceptum est: Sinite paruulos ad me venire, & nolite eos prohibere.

bere. Sentit autem Christus non pedibus veniendum, sed per gratiā, ad quod manuum impositio paruulis antè circūcisit gratiā adauxit.

Consideremus iā qualem se dominus erga paruulos præbeat: diligit eos, amplectitur, benedicit, & manus eis imponit, planeque amāter annuit, vt ad se veniant. Ad hæc nemini Christus regnum Dei largietur nisi prius efficiatur sicut paruulus, innocentia, humilitate, simplicitate, &c. Matth. 18.

Iā itaque si & paruulorum est regnum Dei, quæ hæc est Anabaptistarū crudelitas, vt infantibus ingressum regni cœlestis per Baptismi subtractionem obturent & occludant?

Aut cogēris Anabaptista paruulis regnū Dei pernegare, quod tamen Christus illis promittit & addicit: aut fatēdum tibi est, infantes per regenerationis lauacrum sanctificari, per quod digni efficiuntur regno cœlesti. Scimus etiam Christum loqui de paruulis sanctificatis, talium esse regnum cœlorum. Si ergo paruuli sanctificati esse debebunt ad ingressum regni cœlestis, qua de causa, ô luciosi Anabaptistę, subtrahitis paruulis sanctificationis instrumentum? Dicis, Pueri sanctificātur per gratiam Christi. Rectè: Vnde autem prouenit gratia Christi illis qui Christo incorporati aut insiti non sunt? Quomodo ramus oleastri particeps erit pinguedinis oliuæ, si ei insitus non sit?

Per quid verò aliud paruuli Christo inseruntur aut incorporantur, quàm per solum regenerationis lauacrum? quemadmodum Paulus testatur Rom. 6. An ignoratis, quia quicumque

baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus?

Gen. 17.

Insuper si Christus Deus nullum infantibus ad salutem ipsorum remedium in nouo Testamento instituit, quo à peccato originali queat exonerari, sanè plus misertus esset Deus Iudæorum infantibus quàm Christianorū. Præterea beatorum esset & melior, imò & gratiæ ditior veteris testamenti conditio, quàm noui. In lege enim infantes per circumcisionem seruabantur, gratiam Dei adipiscebantur, & populo Dei adnumerabantur. Si itaque paruuli per baptismū non vindicarentur ad vitam & gratiā Dei, efficacius esset & gratiarum locupletius vetus testamentum, quàm nouum, quod tamen scripturis & vniuersæ fidei Christianæ foret contrarium. Propior est nostra salus, quàm cū credidimus. Rom. 13. Lex per Moſen lata: gratia autē & veritas per Iesum Christum. Ioan. 1.

Circumcisioni autē in nouo Testamento substitutus est Baptismus. Col. 2. Circūcisi estis, inquit Paulus, circumcisione Iesu Christi, conſulti ei in Baptismo &c.

Quemadmodum igitur circumcisio, fidei Sacramentum, vtilis & fructuosa erat paruulis ad salutem, licet hanc infantuli per se eligere, aut propria & actuali fide promissiones diuinas apprehendere nō poterant: eodem modo paruulis vtilis, salutifer & fructuosus est Baptismus, quem tamen propria & actuali fide nequeunt expetere.

Math. 19.

Proinde qui dixit: Sinite paruulos ad me venire: curauit quoque & destinauit ipsis pedes matris

matris Ecclesiæ, quibus ad dominum venire queant: & os, quo possint confiteri.

Habent quoque infantes originale peccatū, de quo Rom. 5, ex aliena voluntate, & præuaricatione Adæ: cur ergo misericors dominus nō cōcedat eos in aliena fide sanctæ ecclesiæ baptizari, cū gratia Christi efficacior, imò abundantior sit ad salutem & vitam hominum, quàm peccatum ad exitium & mortem?

Vbi abundauit delictum, inquit Paulus Rom. 5, superabundauit gratia. Vtitur his verbis Augustinus contra Donatistas, estque hæc sententia adeò potens, efficax, valida, in oppugnabilis, atque insuperabilis, vt Anabaptistæ aduersus eam non valeant quicquā, nimirum: Peccatum Adæ damnosum & lætiferum est in paruulis ad mortem citra ipsorum voluntatem: quāobrem igitur gratia Christi non erit efficacior & salubrior in pueris ad vitā, sine ipsorum voluntate? Responde ad hoc Anabaptista. Dic agedūm estne peccatum efficacius gratia? Si esse dicis, coarguit te verbum Dei. Vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia. Si gratiam efficacior

Solidum argumentum
contra Anabaptistas.

Rom. 5.

rem dicis, cur damnatur tibi paruulorum baptismus? Si enim peccatū agere potuit in infantes citra ipsorū scientiā & consensum, cur gratia Iesu Christi cœlestis Adami non erit efficacior, imò superabundauit in paruulis sine eorūdem voluntate, scientia & consensu?

Dionysius Diui Pauli discipulus, libro Ecclesiasticæ Hierarchiæ capite vltimo inquit. Diuini nostri duces (id est Apostoli) probauerunt infantes quoque ad baptismum recipi. Irenæus

qui floruit anno Domini 150. inquit libro secundo contra hæreses Valentini, cap. 39. Christus venit omnes per semetipsum saluare, omnes, inquam, qui per eum renascuntur in Deū, infantes & paruulos, & pueros, & iuuenes & seniores.

Ideo & per omnem venit ætatem & infantibus infans factus, sanctificans infantes, in paruulis paruulus, sanctificans hæc ipsam habentes ætatem, simul & exemplum illis pietatis effectus, & iusticiæ & subiectionis. Iuuenibus iuuenis, exemplum iuuenibus fiens & sanctificans domino. Sic & senior in senioribus, vt sit perfectus magister in omnibus etc.

Cyprianus qui vixit anno domini 260. lib. epistolarum 3. epistola 8. ad Fidum presbyterū, Putabat hic Fidus infantes intra secundum vel tertium diem quo nati sunt constitutos, baptizari non oportere: huic responderet Cyprianus ac dicit. Si grauisimis delictoribus & in Deum multum antè peccantibus, cum postea crediderint remissio peccatorum datur, & à baptismo atque gratia nemo prohibetur: quantò magis prohiberi non debet infans, qui recēs natus nihil peccauit, nisi quòd secundum Adam carnaliter natus, contagium mortis antiquæ primæ natiuitate contraxit? etc.

Augustinus epistola 105. ad Sixtū. Pelagiani circūstipantur & diuinarum autoritate lectionum, & antiquitus tradito & retento firmo Ecclesie ritum in baptismo paruulorum. Et post: Per ora maiorū credere paruulos confitemur: quia sicut eos renasci per ministerium bap-

baptizantium, ita etiam credere per corda & ora confitentium confitemur.

Item Epistola 28. ad Hieronymum, inquit Augustinus. Quisquis dixerit quòd in Christo viuificabuntur etiam paruuli, qui sine sacramenti eius (Baptismi) participatione de vita exeunt: hic profectò & contra Apostolicam prædicationem venit & totam condemnat Ecclesiam, vbi propterea cum baptizandis paruulis festinatur & curritur, quia sine dubio creditur, aliter eos in Christo viuificari omnino non posse.

Et Epistola 23. ad Bonifacium: fidei Sacramentum, paruulum fidelem facit.

Refert & sermone 10. de verbis Apostoli: Portantur ad Ecclesiam paruuli, & si pedibus illuc currere non possunt, alienis pedibus currunt vt sanentur: accommodat illis mater Ecclesia aliorum pedes vt veniant, aliorum cor vt credant, aliorum linguam vt fateantur, vt quoniam quòd agri sunt, alio peccante prægrauantur, sic cum hi sani sunt, alio pro eis confitente saluenter. Nemo ergò vobis susurret doctrinas alienas. Hoc Ecclesia semper habuit, semper tenuit, hoc à maiorum fide perceptit, hoc vsque in finem perseueranter custodit etc. Hactenus Augustinus.

Præclaram habet idem Augustinus sententiam lib. 10. super Genesim cap. 23. Consuetudo matris Ecclesie in baptizandis paruulis, nequaquam spernanda est, nec villo modo superflua deputanda, nec omnino credenda, nisi Apostolica esset traditio. Habet enim & illa ætas

parua magnum testimonij pondus, quæ primò pro Christo meruit sanguinem fundere. Itē lib. 4. contra Donatistas c. 23. Nullus, inquit, christianorum dicit infantes inaniter baptizari.

Aug. epi. 28.
ad Hieron.
Apoc. 14.

Innocentes infantulà Rege Herode interfecti, inter sanctos Christi Martyres censentur, viuuntq; in regno Dei, & sequuntur agnū quocunq; ierit. Hoc igitur si potuit sanguis propter Christū effusus sine fide paruulorū: quamobrem idē non poterit baptismus infantibus collatus, in et cū fide sancte & fidelis ecclesiæ? Idcirco dubitat, an paruuli baptizati inter filios Dei annumerentur, qui dubitat, an infatuli propter Christū trucidati, inter Martyres coronentur. Bernardus in cantica canticorum sermone 66. Nemo mihi dicat quia non habet fidem, cui mater impertit suam, inuoluens illi in Sacramento, quousque idoneus fiat proprio non tantum sensu, sed assensu euolutam puramque percipere. Nunquid breue pallium ut non possit ambos cooperire? Magna est ecclesiæ fides. Nunquid minor fide Cananeæ mulieris, quam constat & filie sufficere potuisse & sibi? ideo audiuit: O mulier magna est fides tua, fiat tibi sicut petisti. Nunquid minor fide illorū qui Paralyticum per tegulas demittentes, animæ illi simul & corporis obtinere salutē? Et paulo superius. Quid enim si infans pro se loqui nō potest. pro quo vox sanguinis fratris sui & talis fratris sui clamat ad Deū de terra? Astat & clamat nihilominus mater Ecclesiæ. Quid tamē infans? Nōne & ipse videtur tibi inhiare de fontibus saluatoris, vociferari ad Deum, suisq; vagitibus clami-

Matth. 15.

clamitare, Domine vim patior, responde pro me? Flagitat auxilium gratiæ, quia vim patitur ab origine. Clamat innocentia miseri, clamat ignorantia paruuli, clamat addicti infirmitas. Ita ergo clamant hæc omnia, sanguis fratris, fides matris, destitutio miseri & miseria destituti. Ex his verbis clariùs intelligitis, quod Propheta Ioel monet & præcipit, ut pœnitentiæ prædicatores, paruulos & fugentes in domum domini tempore pœnitentiæ congregent.

Sanctificate Ecclesiam. Hic indicatur quid cum vniuerso populo in domum Dei congregato tractari debeat. Debent sanctificari: debent purà sanà & salutari doctrinà ad pœnitentiam moneri, & commoueri, ut à praua vita, qua Deum offenderunt & ad pœnam irritarunt, desistant, fugiant & vitent malum, & faciant bonum. Admonendus, docendus, & arguendus est populus: infirmitas peccatorum, & causæ afflictionum ipsis ob oculos statuendæ, ut per obedientiam verbi Dei sanctificentur & mudentur. 1. Pet. 1.

Rom. 12.

Sic Christus ad discipulos suos dicit Ioan. 15. Nunc mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis. Iob quoq; pura prædicatione ac doctrina filios suos omnibus Sabbathis sanctificabat. Sanctifica eos in veritate, inquit Christus in oratione sua. Ioan. 17.

Iob. 1.

Sic Rex Iosias populum curabat sanctificari, legens librum legis & præcipiens vniuerso populo eam seruare. & sic Deum ipsis parsurum. 2. Paral. 34.

Debent etiam Ecclesiæ vniuersum populum,

IN IOELEM PROPHET.

*Ephes. 4.
Concionato-
rum est mo-
nere omnes,
status.*

lum, omnes status grauitè instruere, vt quisque dignè ambulet iuxta vocationem suam.

Monebunt eos qui in sublimitate constituti sunt, vt secundum diuinas, Imperiales, aliasq; legitimas constitutiones populum regant: publicam vtilitatem & pacem promoueant, & vnicuique sine vllò personæ respectu, sine inuidia & inordinato amore etc. quod iuris & æquitatis est finât obtingere vt bonum promoveatur & malum impediatur. Vt benignè & paternè se exhibeant exga subditos, & bonum illis Christianæ obedientiæ & *εὐλογίας* siue poli-
tiæ exemplum præbeant.

Math. 5.

Insuper Ecclesiasticos, vt iuxta verbi Dei canonem viuant, serio admonebunt, vt sanctè & purè viuendo sint lux mûdi, sal terræ, sacris studijs diligenter incumbant, Sacramenta fideliter dispensent, præfint populo sana doctrina, deuotè orando etc.

Monendus quoque æquitum & Nobilium ordo, vt sublimioribus potestatibus, Imperatori, Regibus, Principibus etc obediant: nobilibus & præclaris facinoribus inclarescere, & strenuis ac militaribus virtutibus præpollere satagent: vt in pollicitis sint ingenui, in rebus præclare gerendis viriles, patriam fideliter tuerentur: iusticiam foueât: viduas & pupillos defendant: & quemadmodum Ioannes Baptista docet milites. Lucæ 3. neminem cõcutiant neque calumniam faciant: contenti sint stipendijs suis.

Vulgus etiam hominum verbo diuino moneri & sanctificari debet, vt Deo & Ecclesiæ eius,

CAPVT II.

103

eius, legitimæque potestati Ecclesiasticæ & civili ex corde obediant. quemadmodum Paulus Heb. 13. & Rom. 13. grauitè docet. Vt sint pacifici, alter alterum nec supergrediarur aut circunueniat.

Reddant quoque omnibus debita. timorem, honorem, tributum, vectigal etc. cui debetur. Rom. 13. Dent Deo quæ Dei, & Cæsari, quæ sunt Cæsaris.

1. The. 4.

*Math. 22.
Lucæ 20.*

Coniugibus dicendum fuerit, vt in timore Dei inuicem pacificè, amanter, benignè, & officiosè viuant. In eo enim Deo placitum est. Ecclesiast. 25. Vt liberos in timore Dei, bonis moribus, & Christiana modestia etc. educent.

Ephes. 6.

Serui, ministri etc. discent ex verbo Dei dominis suis fideliter seruire, obedire etc. Non ad oculum seruientes. Ephesiorum 6. Com-
moda ipsorum promouere, incommoda auertere etc.

Hoc modo pœnitentiæ præco populum sanctificaret, vt quilibet in suo statu honestè & sanctè viueret. Exposcit enim Deus sanctitatem à suis fidelibus. Leuit. 19. Estote sancti, quia ego sanctus sum Ephes. 1. 5. Col. 3.

Sanctum porrò appellatur illud, quod stabile est. firmum & immobile: debetque fideles ita sanctificari, vt fortes, stabiles & constantes permanceant in recta, vera, vnica & christiana fide, quæ per ordinariam successionem ab Apostolis eorumque discipulis ad ipsos peruenit. Ne sint paruuli fluctuantes. Ne sit apud illos, Est & nõ. Sed quod audierunt à Principio, vt inquit Ioannes, in vobis permanceat. Et si angelus de cœlo

*Quomodo ho-
mo sanctifi-
cetur.*

Ephes. 4.

*2. Cor. 1.
1. Ioan. 3.*

œcelo veniât, aliter prædicans aut docens quàm accepistis, sit anathema. Galat. 1. Interrogabunt de semitis antiquis, quæ sit via bona, & ambulabunt in ea. Hierem. 6.

Quamobrem quotquot ex arca Christianæ congregationis & Ecclesiæ pernicaciter desciscunt priscam & iam inde ab initio deductam, probatam & catholicam religionem contemnant, non sunt sancti quoniam stabiles & immobiles non sunt. De his dicit Ioannes. Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis etc. 1. Ioannes 2.

Sanctum quoque vocatur quod mundum & purum est, videlicet à peccatis, qui sinceri sunt & sine quærela viuunt, vt docet Apostolus Philipp. 2. Peccata coinquinant. Matt. 15. Marc. 7. Quocirca fidelis expurgaret verus fermentum. 1. Cor. 5. & in sanctitate & iusticia viueret omnibus diebus vitæ suæ. Lucæ 4. Elegit nos, inquit Paulus. Ephes. 1. vt essemus sancti immaculati. Et cap. 5. Fornicatio & omnis immunditia nec nominetur in vobis sicut decet sanctos. Præterea sanctum dicitur, quod sanguine ablutum est. Sic per Christi sanguinem redempti, sancti nuncupantur. abluti estis, sanctificati estis, etc. Sanguis Christi emundat nos ab omni peccato 1. Ioan. 1. In veteri lege sanctum dicebatur. quod sanguine sacrificij aspergebatur. Leuit. 16. Numer. 19. Sic Aaron, filij & vestimenta eius sancta vocabantur, quod sanguine arietis aspersa erant: item extremum auriculæ dexteræ, pollices manus eorum & pedis eorum dexteræ &c.

1. Cor. 6.

Exod. 29.

Vngun-

Vnguntur & fideles sanguine Christi in legitimo diuinorum Sacramentorum vsu ad sanctificationem, vt potè in baptismo, confirmatione, pœnitentia, Eucharistia, etc. Omnis igitur qui habet spem in illo, inquit Ioan. 1. Ioan. 3. sanctificet se: hæc enim est voluntas Dei, sanctificatio vestra 1. Tim. 4. Pacem sequimini cum omnibus & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum. Heb. 12.

Loquitur etiam Propheta de sanctificatione Ecclesiæ, congregationis fidelium: nam extra Christianam Arcam nulla est sanctificatio. Nec potest quis sanctificari, estq; nec fides, nec pœnitentia, nec iusticia, nec meritum extra Ecclesiam.

Quilibet igitur in hoc incumbat, vt in sancta & Christiana Ecclesia inueniatur, quæ est hominum in fide, conformi doctrina, & legitimo Sacramentorum vsu congregatio, iuxta catholicam & Apostolicam traditionem, quæ iam inde ab Apostolis per ordinariâ successionem ad nos peruenit.

Quid sit Ecclesia.

Apud Sectas nulla est fidei vnitas, sed difformæ & pugnantes de varijs erroribus opiniones. Clamat illa, hic est Christus: altera, hic est Christus: tertia hic est Christus. Alij se nuncupant Euangelicos: alij Lutheranos: alij Zuinglianos: alij Osiandrinos: alij Sacerianos, alij Flaccianos: alij Svvenclfeldianos: alij Brentianos: alij Sneppianos: alij Anabaptistas etc. Alij planè sunt erroribus immerfi, vt nesciant quid credant, imò nihil credant, neque retributionem, neq; pœnam post hæc vitam, sunt prorsus

Matth. 24.

Sectæ discordes sunt vsq; ad finem.

sus

fus Epicurei, imò plusquam Ethnici.

Hodie politiam Ecclesiasticam seu fidei confessionem condunt hæretici, quæ pro certa & pura debeat obseruari: cras aliam confessionem cudunt, nec quicquam concors & consentiens est penes ipsos, quam ut multimodis erroribus, vnicam & christianam fidem proscribant, persequantur, ac damnent, velut Sampsonicæ vulpes, quarum vna hac alia illac igne discurrebāt, omnes autem segetum dissipationem moliebantur: In Ecclesia Catholica vna est fides, & consentiens fidei confessio seu regula per vniuersum orbem Christianum.

Iudic. 15.

Sectarum dogmata discrepantia.

Quantopere discrepent ac discordent in dogmatis hæretici, nouit vniuersus orbis. Quod hodie aiunt, cras negant. Et ne misera plebucula crassam ipsorum discordiam animaduertat, neue perperam quid & inconsideratè effutiant, septimo quoque die Sectarum plantatores conueniunt, deliberantes; quo pacto sermones suos velint instituere, ne vnus Sanctos in cælis degere, alius dormire eos pronunciet: aut vnus verè Christum esse in Sacramento: alius dicat solum esse signum.

In Ecclesia catholica vna est fides, doctrina, cõformis sensus, intellectus & explicatio Scripturarum, per vniuersum mundum. in Aphrica, Europa, Asia, in America, in omnibus prouincijs Catholicis, in Italia, Hispania, Anglia, Gallia, Germania, etc. Quin & Sancti Patres in fidei doctrina planè conformiter scripserunt, ex vno Spiritu docuerunt. Deus enim est Deus vnitatis & concordix. Quomodo hæretici Sa-
cra-

ramenta vsurpent, nemini occultum est. Hi vnum esse dicunt, alij duo, nonnulli tria etc. nec sumunt ea secundum institutum & obseruationem vniuersæ diocessios Christianæ. Vnaquæque Secta peculiarem habet in Sacramentis dispensandis formam.

Sancta & catholica Ecclesia septem sacramenta confitetur, vsumque consimilem ab ortu solis vsque ad occasum obtinet.

Ecclesia catholica est vniuersalis, nec abstrusa in angulis aut latibulis latet, sed per totum terrarum orbem per Apostolos eorumque successores plantata est, & per ordinariam successionem creuit vsque ad nos. Augustinus lib. 2. contra literas Petiliani cap. 13. inquit. Sicut per verba Dei nouimus, vbi sit plantatus paradysus: sic per verba Christi, vbi sit Ecclesia, didicimus, per omnes gentes etc. Si igitur est per omnes gentes, non audiendi sunt illi, qui dicunt, ecce hic est Christus. Mat. 24.

Ecclesia est vniuersalis.

Christus inquit, Lucæ 24. Oportebat Christum pati etc. & predicari in nomine eius penitentiam & remissionem peccatorum in omnes Gentes, incipientibus ab Hierosolyma. Nam & mandauit Christus Apostolis Mat. 28. Marci 19. Ite in orbem vniuersum, docete omnes gentes etc.

In femine etiam Abrahæ benedicentur omnes Gentes. Gal. 3.

In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Psal. 18.

Eritis mihi testes in Ierosolymis & tota Iudæa & Samaria vsq; ad terminum terræ. Act. 1.

IN IOELEM PROPHET.

Matth. 24.

& Math. 8. Multi venient ab oriente & occidente, & recumbent cum Abraham, Isaac & Iacob in regno cœlorum.

Postula à me & dabo tibi Gentes hæreditatem tuâ, & possessionem tuâ terminos terræ. Psal. 2. Quod Augustinus exponit de Ecclesia catholica c. 29. de agone christiano. Cōgregabūr & Angeli electos à quatuor ventis. etc.

Seffe angeli
habet
in Germania

Vbi nunc manet angulus vester, quem vos Sectarij obtinetis in Germania, quem audetis appellare Ecclesiam? Quam diu est, quod hanc Ecclesiam ædificastis? An nobilis Germania de nouis vestris dogmatibus ante annos quinquaginta audiuit quicquam? Qualis illa fuit fides, quam sancti patres ante mille annos prædicarunt in Germania? utpote Maternus. D. Petri discipulus Colonie: Lucius, Narcissus, Vdalricus Augustæ: Valerius Treuiris: Kilianus Heriboli: Burchardus Bambergæ, Corbinianus Freydingæ: Conradus Constantie: VVolfgangus Ratisponæ: Bonifacius Moguntij: Arbo-gastus & Florentius Argenterati: Remigius Metis: Iesius Spira: Rupertus VVormaciæ, Salisburgi & in Bauaria etc. Cur post quadringētos annos docere nos niteris, quod antè nesciuimus? inquit Hieronymus ad Pammachiū & Oceanum. Imò dicimus vobis hæreticis: aliãme fidem docebitis iam post mille quingentos annos? Priscam illam & iam inde ab initio deductam, vnicam & probatam fidem, quæ tanto tempore perdurauit, quamque vniuersus orbis Christianus profitetur, illãme deseremus, & vestrã paganã opinionem suscipiemus?

CAPVT II.

106

mus? Vbi vestra ordinaria Successio: quæ etiam D. Augustinum, ut in sanctæ matris Ecclesiæ gremio constans permaneret, commouit, contra Epistolam Manichæi, quam vocant Fundamenti, cap. 4. Iustissimè, inquit, tenet me in gremio Ecclesiæ catholicæ, ab ipsa sede Petri Apostoli, vsque ad præsentem episcopatum, successio sacerdotum. Hanc ordinariam successionem recenset Augustinus Epistol. 165. ad Generosum: & Irenæus lib. 3: cap. 3. & 4. lib. cap 43.

Apud hereticos non est ordinaria successio.

Tertullianus obiicit hostibus fidei catholicæ libro de præscriptionibus hæreticorum, ut edant origines suarum Ecclesiarum, euoluant ordinem Episcoporum suorum, quod si nequeant, ipsorum doctrinam de mendacio præiudicandam, quæ sapiat contra veritatem Ecclesiarum & Apostolorum & Christi & Dei. Cyprianus lib. 1. epist. 6. Si apud Cornelium fuit ecclesia, qui Episcopo Fabiano legitima ordinatione successit, & quem præter sacerdotij honorem, martyrio quoque dominus glorificauit: Nouatianus in Ecclesia non est, nec Episcopus computari potest, qui Euangelica & apostolica traditione contempta nemini succedens, à seipso ordinatus est. Habere namque aut tenere ecclesiam nullo modo potest, qui ordinatus in Ecclesia non est.

Ac tametsi nonnullæ hæreses ex inferorum fundamentis à Sathana plantatæ suppullarunt, attamen quàm ocysimè exaruerunt: nam quod ex hominibus est, dissoluitur: quod autem ex Deo, permanet, Act. 5. Et omnis

IN IOELEM PROPHEȚ.

plantatio quam non plantauit pater meus cœlestis, eradicabitur, inquit Christus Matth. 15.

Hoc meritò sectarios, vt in Arcam christianę vnitaris in fide & obedientia reuerteretur (nisi Deus illos in reprobū sensum tradidisset, Rom. 1. Ecclesiast. 9.) poterēt commoueret.

Vanè iactant scripturas heretici.

Vanum est, quod sectæ scripturas, quatuor Euangelia, & confiteri se Patrem, Filium & Spiritum sanctum, iactitant. Quid est habere quidem scripturas, non autem sensum aut intellectum earundem, quem largitur Spiritus sanctus Ecclesiæ: præterea contemnere & calumniari Ecclesiam, quæ scripturas quasi digito demonstrat, potestateque & autoritate sua tradidit? Vnde Augustinus, Euangelio, inquit, non crederem, nisi Ecclesiæ autoritas me commoueret.

2. Cor. 3.

Quid prodest Iudæis legere legem & prophetas sine sensu & vero intellectu, quam vt ex ijs discant velata facie Christum Iesum verū Messiam blasphemare? Legit Arrius euangelia, sed contra diuinitatem Christi. Quamobrem exterminatus & anathematizatus est ab vniuersa Ecclesia.

Ephes. 5.

Valesij heretici legebant sine vero intellectu, illud Matth. 18. Si oculus, manus aut pes scandalizat, abscinde eum etc. Hi se ipsos castrarunt seu mutilarunt. Seueriani legebant apud Apostolum: In vino luxuria, quod perperam intelligentes, dicebant, Diabolum vinum creasse.

Manichæi dānabant esum carnitum: Taciani criminabantur matrimonium etc. legebant namque

CAPVT II.

107

namque scripturas sine vnisono sensu & intellectu sanctæ Ecclesiæ. Quin & hinc sectarum errores & discrepantia dogmata nascuntur, quòd ex suo arbitrio & sublimi scripturas exponant & explicent contra intellectum vniuersi orbis christiani. Hic deprauat scripturam aduersus Missæ sacrificium: alius contra sanctos: tertius contra suffragia pro animabus fidelium præstanda etc.

Erroneæ doctrina vnde proueniat.

Sic nulla est scriptura, quæ ab impijs in erroneum & hereticum sensum perueri non possit, inquit Hieronymus. Veluti posset quis peruertere verba & sententiam Christi, Luc. 14. Qui non renunciauerit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Item: Si vis perfectus esse, vnde omnia quæ habes & da pauperibus. Item: Christus ait discipulis suis, nolite portare sacculū, neque petā, neq; calceamēta, neq; virgā, neq; pecuniā etc. Horum & similiū verborum si genuinus sensus et intellectus non attendatur, facile novos hereticos produxerint. Quid confert hereticis, quòd S. Trinitatē consententur atque interim vnicam & cōsonam S. Ecclesiæ fidem condemnāt? Nunquid Chore, Dathan & Abyron, vnum cū Moyse Deum, vnam fidem, eandemque religionem habuerunt: quid autem profuit ipsis, quando Moyse autoritatem contemnebant, & discordias inter populum excitabant?

Matth. 10. Marc. 9. Luc. 9. 10.

Num. 16.

Si fidem adhererent scripturis heretici, haud sanè priuata conuenticula & latebras quererent, sed exhiberent se in catholica, vnicā & S. Ecclesia, quam Christus nunquam desereturus

Matth. 24.

IN IOELEM PROPHEȚ.

Christus & Ecclesia semper coniuncti

est Matth. 28. Christus enim & Ecclesia semper in Scripturis coniuncti inueniuntur, tanquam caput penes corpus mysticum. Col. 1.

Christus: In semine tuo: Ecclesia, Benedicantur omnes gentes.

*Psal. 2.
Psal. 49.
Psal. 112.*

Christus: Dominus dixit ad me filius meus es tu: Ecclesia, Postula à me & dabo tibi Gêtes, hæreditatem tuam, etc. Christus Deus deorum locutus est Ecclesia, A solis ortu vsque ad occasum, laudabile nomen domini.

*Psal. 118.
Psal. 71.*

Christus: Et ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo: Ecclesia, In omnem terram exiuit sonus eorû apostolorum, etc. Christus, Deus iudicium tuum regi da, & iusticiam tuam filio regis: Ecclesia, Et dominabitur à mari vsque ad mare, & adorabûnt eum omnes Reges, etc.

Ephes. 5.

Christus, Data est mihi omnis potestas, in celo & terra: Ecclesia, Ite in orbem vniuersum, & docete omnes gentes etc. Mat. 28. Christus seipsum tradidit: Ecclesia, vt sanctificaret, (Ecclesiam) mundans eam etc.

Ex multis pauca huc adduximus, vt miseri & amentes sectarij occasionẽ habeant ad Christum & Ecclesiam eius reuertendi, ad suam ipsorum salutem.

Augustinus sermone 8. de tempore. Quisquis ille est, Christianus non est, qui in Christi Ecclesia non est. Item epistola 50. Non habent, inquit, Spiritum sanctum, qui sunt extra Ecclesiam.

Hieronymus aduersus Luciferianos præclaram refert sententiam. In illa Ecclesia permanendum,

CAPVT II.

108

nendum, quæ ab Apostolis fundata, vsque in diem hunc durat. Nec sibi blandiantur hæretici, si de scripturarum capitulis videntur sibi affirmare quod dicunt, cum & diabolus de scripturis aliqua sit locutus, & scripturæ non in legendo, sed in intelligendo consistant. Non pertinet ad Christi præmia qui reliquit Ecclesiam Christi, inquit Cyprianus, de simplicitate prælatorum. Alienus est, hostis est, prophanus est. Habere non potest Deum patrem, qui Ecclesiam non habet matrem. Augustinus quoque horribilem de sectis pronunciat sententiam, epistola 152. Quisquis ab Ecclesia Catholica fuerit segregatus, quantumlibet laudabiliter se viuere existimet, hoc solo scelere, quod à Christi vnitatem diffunctus est, non habebit vitam, sed ira Dei manet super ipsum.

Ego verò vos, ô turbulenti sectarij, monuero, inducite corda, sensus & animos vestros ad reuertendum in magnâ illâ domum pulchræ illius ciuitatis supra montem positæ, Matth. 5. in sanctâ & christianam Ecclesiam: illic inuenietis veritatem, fortitudinem, auxilium, remissionem peccatorum, gratiam etc. & vitam æternam, ne præda fiat lupi tartareo. *2. Tim. 2.*

Egrediatur sponsus de cubili suo, & sponsa de thalamo suo.

Hic pœnitentiæ prædicator, qui antea peccatores ieiunare, flere, plâgere docuit, nunc pudicitiam quoq; & castitatẽ docet, ad castigationem & humiliationem corporis in diebus pœnitentiæ. Nimirum rescãdam esse voluptatem: quia sunt dies planctus & pœnitentiæ.

Eccles. 3. dicitur. Tempus amplexandi, & tempus longè fieri ab amplexibus. Simili modo monet Propheta, vt répore pœnitentiæ spon- sus exeat de cubili suo, id est, cõtineat se: & spõ- fa de thalamo suo, qui peripetasmatis & vela- mentis modestiæ & pudoris ergò est conclusus & obtectus. Paulus docet coniuges vt se conti- neant tempore orationis. 1. Cor. 7. Cùm Dauid atrox & graue prælium gereret aduersus filios Ammon, nolebat Vrias domum ad vxorem suam Bersabee diuertere, quamuis Dauid Rex fraudulenter hoc illi mādaret: & dicebat Vrias ad Dauid: Arca Dei & Israel & Iuda habitauit in papilionibus, & dominus meus Ioab, & serui domini mei super faciè terræ manēt: & ego in- grediar domum meā, vt comedam & bibam, & dormiam cum vxore mea? 2. Reg. 11.

Prohibebat Deus Hieremiæ Propheta, ne acciperet vxorem, eo quòd variè calamitates & grumq̃ instarent. Hier. 16. Et quia tempus bre- ue est, docet coniuges Paulus 1. Cor. 7. vt vxo- rem habentes sint tanquam non habentes.

Vt quid autem illis metanceomaltigis & pœ- nitentiæ oforibus huiusmodi Prophetica con- cio adlubescit? Sanè præ angore, vel sudor illis possit erũpere, vbi de castitate audierint, quod- que Paulus magis ad castitatem, quàm ad con- iugium horteretur 1. Cor. 7. Quomodo autè no- uo isti Euangelio cum hac Prophetica doctri- na conuenit? Ioel, imò Deus docet in diebus pœnitentiæ continere, castum esse, ieiunare, plangere, seorsim seu solitariè cubare: Nonum Euangelium verò contrastatura S. Ecclesia, docet

Scriptura do-
cet tempore
pœnitentiæ
contingendū.

37. q. 4. c. nō
oportet.

docet in quadragesima, in aduentu, in diebus pœnitentiæ nuptiarum solemnia celebrare, sal- tare, choreas ducere, comedari, helluari: omnē- que petulantiam & leuitatem tempore pœni- tentiæ indulget. Quomodo Secta audiunt Ec- clesiā? Matt. 18. Spectaturne aut quæritur car- nis licentiā in hæreticorum doctrina?

Ecclesia porrò nuptiarum celebrationē ve- luti malā, non prohibet, sed quia multa se nup- tijs immiscent, quæ pœnitentiā impediunt, vt pote, crapula, ebrietas, temulentia, saltatio, & aliæ complures voluptates etc. ea propter insti- tuit Ecclesia certis temporibus, à nuptiarum solennijs abstinendum. Quòd autem nonnulli tempore pœnitentiæ aut ieiunij, in contume- liam Ecclesiæ nuptias celebrant aliasque volu- ptates instituunt talem certè lasciuiam & pro- teruiam Deus inultam non relinquet. Audite igitur Prophetam, & credite scripturis ad ve- stram salutem, donec habeatis aures audiendi.

Inter vestibulum & altare plorabunt sacerdotes ministri domini: dicent, Parce domine, parce populo tuo: & ne des hereditatē tuam in opprobrium, vt do- minentur eis nationes: quare dicunt in populis. Vbi est Deus eorum?

Quando Deus populo est offensus, debent sacerdotes vna cum populo in templum con- gregari, cumque ibidem ad pœnitentiā graui- ter admonere. Debent præterea ex officio suo flere, orare, & interpellare. Ex intima humilita- te in templi vestibulo stabunt, instar illius Pu- blicani Luc. 18. & orabunt ac plorabunt. Tã- etsi homo omni in loco, vt Paulus docet, orare

1. Tit. 2.

1. Cor. 14.

debeat, & cauere necubi peccet, vbiunque etiam sit locorum, Deum diligere ac timere vbiuis: omnia tamen honestè & secundum ordinè peragi, & potissimum in Templo orationes ad Deum profundi debent. Templum enim domus Dei & domus orationis appellatur. Sanè amentem quis eum censuerit qui in foro manus protenderet ad orandum, aut in saltatu in genua pronolutus, oraret. Petrus & Ioannes ascendebant in templum ad orationem, vt superius dictum est.

Act. 3.

Plorabūt etiam Sacerdotes pro se & pro populo. Plorat Hieremias super peccatis populi. Samuel super Saule: Christus super ciuitate Hierosolyma. Luc. 19. David luget filium Absalon & Amon. 2. Regum 19. Paulus quosdam peccatores apud Corinth. 2. Corinth. 12. Filius dum corripitur, si ploret, mouetur pater ad cōmiserationem: verum si ridens præfractum se præbeat, ad maiorem pater indignationem accenditur. Quamobrem acceptum est Deo, si dum ab eo corripimur, intinè peccata lugeamus. Eiusmodi luctus vertetur in gaudiū. Luc. 6.

1. Reg. 15.

Appellat Propheta Sacerdotes, ministros domini, qui externum Sacerdotium administrabant, cuius functio nemini concedebatur, nisi esset ex familia Aaronis aut Leui. Qui autè hoc munus sibi à Deo non commissum temerè arrogabant, horribiliter à Deo puniebātur. Què admodum videre est in Chore, Dathan & Ahyron, quos vnà cum ducentis quinquaginta viris terra viuos absorbit. Numer, 16. Sic

Rex

Rex Offas lepra percutiebatur, quòd officium Sacerdotale temerè sibi vendicasset. 2. Paral. 26. Saul offerebat, & regno priuatus. est 1. Reg. 13.

Tametsi porrò omnes Christiani, sacerdotes à Petro appellentur, videlicet spirituales Sacerdotes, quemadmodum & spirituales Reges: memorant tamen scripturæ externum sacerdotium, de quo supra diximus. De Christo dicitur. Psal. 109. Tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech. Elegit & duodecim Apostolos, ad quos dixit. Luc. 22. hoc facite in mei commemorationem. Et Ioan. 20. Accipite Spiritum sanctum. Quorum remisistis peccata, remittuntur eis &c.

Sacerdotium
aeternum.

Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & filii, & Spiritus sancti. Designauit septuaginta duos discipulos. Luc. 10.

Matth. 28.

De Noui testamenti Sacerdotibus loquitur Esaias cap. 61. Vos sacerdotes Domini vocabimini: Ministri Dei nostri, dicitur vobis: Fortitudinem gentium comedetis. hoc est, potentissimi Reges & Monarchæ per prædicationè Apostolorum ad fidem conuersi sunt, & Christo incorporati. Apostoli verò se sacerdotes nō appellârūt, ne simpliciores eos veteris legis Sacerdotes existimarent. Idcirco quos Esaias vocat Sacerdotes, hos Petrus appellat Presbyteros: Paulus nominat Præpositos, ministros Dei, dispensatores mysteriorum Dei.

Officium hoc nemo temerè sibi assumet, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron. Hebr. 5. Paulus Timotheo præcipit ne cui citò manus imo-

impo-

imponat, nimirum, ad sacerdotium. 1. Tim. 5. Mandat & Tito constituere per ciuitates presbyteros. Tit. 1. Monet quoq; Timotheum, Noli, inquit, negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyterij 1. Tim. 4. Admoneo te, vt resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum. 2. Tim. 1.

Quando igitur sacerdotes, pastores, præfides, siue Rectores populi, Deum sibi iratum considerant, denunciabunt populo, cuiusmodi afflictionem ex peccatis ipsorum provenire. De cuiusmodi afflictionibus (quas Deus vocat iudicia sua) Ezech. 14. & 5. Et Esa. 58. Annuncia populo meo scelera eorum, etc. Et Ezech. 3. Et quia præpotentis Dei irati manus, horribiliter premit peccatorem, ea propter Sacerdotes cum vniuerso populo ad Deum clamabunt: *Parce domine, parce populo tuo.* Sic Moyses clamat ad Deum pro populo. *Cur domine irascitur furor tuus contra populum tuum, quem eduxisti de terra Ægypti in fortitudine magna & in manu robusta? Ne quæso dicant, Callidè eduxit eos, vt interficeret in montibus. &c. Exo. 32.* Orta quoque in populo seditione dicebat Moyses ad Aaron. *Tolle thuribulum, & hausto igne de altari mitte incensum desuper, pergens citò ad populum, vt roges pro eis: iam enim egressa est ira à domino, & plaga defecit. Nu. 16.*

Quoniam autem Sacerdotes, Rectores, Pastores &c. & ipsi circumdati sunt infirmitate, Heb. 5. ideo & ipsi clamabunt: *Parce nobis domine. Non viximus secundum statum & vocationem*

Psal. 105.

Num. 14.

*Sacerdotes
orabunt, pat-
cerentibus do-
mine.
Matth. 5.*

vocationem nostram. Exhibuissemus nos mundi lucem, terræ saltem: nos autem tenebræ fuimus, & in mala vita liquefacti sumus: ideo, ó domine, parce nobis. Comedimus peccata populi: nos autem nequiter viuendo, auaritia, Simonia, pompis & fastu etc. scandalizauimus plurimos in lege. Malac. 2. ideo, ó domine, parce nobis.

Nos dissolutè & inconsideratè viuendo causam præbuitis, quòd Arca ab hostibus capta est, quòd augustissimum Missæ mysterium in contemptum deuénit: nos enim tremenda illa & viua mysteria, sine confessione, sine penitètia, sine reuerentia, sine vitæ emendatione & tractauimus. *Domine, parce nobis.*

Manifesta quoque subditorum nostrorum flagitia non redarguimus: serui hominum fuimus, omnem proteruitiã curi Heli indulsumus. *2. Cor. 7. Sectis in super in exequendo docendi munere 1. Reg. 2. palpatis sumus, & conuiuimus, vt hominum gratiam aucuparemur. O domine, parce nobis. In ocio & voluptatibus dormiuimus, donec inimicus perniciosus hæretici errorum zizania seminârunt. Non curauimus, vt probi & eruditi animarum curatores, miscellis Christi ouiculis præponerentur, sed ex auaritia, indoctis, leuibus, iuuenibus, & imperitis tenebrionibus animarum curam delegauimus. O domine parce nobis.*

Sic prius esset fodiendus paries, quemadmodum Deus Ezechieli Prophete faciendum mādabat Ezech. 8. illic abominanda peccata & præuaricationes conspicerentur, non solum Catho-

*2. Cor. 7.
1. Reg. 2.*

Matth. 13.

Catholicorum ordinatorum seu consecratorū sed etiam illorum qui sacerdotale munus sibi violenter arrogāt, sed citra legitimam vocationem & ordinationem, sicuti faciunt hæreticū videremus; inquam, quomodo verbū Dei adulterent, & contra sacramenta & instituta Ecclesiæ ad execrabilem discordiam peruertant. Interficiunt animas quæ non moriuntur, & viuificant animas quæ viuunt, confortant manus impij &c. Ezech. 13. Quoniam autem tempus appropinquat, quo incipiet iudicium à domo Dei. 1. Petr. 4. Et Deus viris percussoribus à sanctuario Dei incipere mandauit. Ezech. 9. ideo clamabunt sacerdotes & coram domino plorabunt, & domine parce nobis.

Rom. 13.

Debent & sacerdotes ad Deum plorare & orare pro ciuilibus Magistratibus, pro Regibus, Principibus, Comitibus, Magnatibus, Nobilibus etc. O domine parce illis. Factus enim, & superbia, auaritia, priuatæ utilitatis studium, commensationes, ebrietates planè apud ipsos increbuerunt. Non usurpāt gladium, sicuti à Deo acceperunt ad laudem bonorum, & timorè maiorum: sed vice versa parcunt malis, & affligūt bonos & obedientes. Discordiosos extollunt, obsequentes obliuiscuntur. Viduas, pauperes, pupillos &c. contristant.

Psal. 18.

Sacerdotes itaque clamabunt ad Deū, & Domine ab alienis parce seruis tuis, quod ita plārant malum, idque multū dissimulant. Regere illis in memoriā quod ait dominus. Luc. 12. cui commendauerūt multū, plus petēt ab eo: quod durū admodum futurum sit iudiciū in negligentes

gentes præpositos. Sap. 8. Et potentes potenter tormenta patientur.

Clamabunt præterea ad Deum pro populo Sacerdotes. Parce domine populo tuo, qui tui planè oblitus & temporarijs rebus penitus immerfus est. Fluctuat in fide, maleuolus est erga Magistratus, ferox, inuidiosus, auarus, obstreperus, nullū neque amorē neque timorem Dei habēs, peierare, mentiri & fallere peccatū non existimat. Arrogans & rebellis est populus, nō sustinet se agnoscere: nullam instructionē neque correptionem suscipit.

Non sustinet factiosus populus hanc phrasim addiscere. Parce domine nostræ apostasi, parce nostro fastui, superbiæ, parce nostræ pertinaciæ & inobedienciæ. Hæ enī vocolę parce dñe, in Euangelio non continētur. Iure agere videri volunt, etiam si reclamet vniuersus mundus.

Audent & dicere, vniuersum orbē Christianum errare, patres orthodoxos omnes iā olim antè mille quingentos annos mera scripsisse mendacia, & meliora ignorasse, solos sectarios veritatem sub stabili inuenisse. Christum ecclesiam suam tanto iam tempore contra promissionem suam deseruisse: Spiritum sanctū in nouissimis primum temporibus ante annos triginta sectarijs veritatem reuelasse.

Math. 28.

Idcirco ministri Dei sacerdotes ad Deū clamabunt. Parce domine populo, pro quo etiam in cruce mortem subiisti, illumina cœcitatē cordiū ipsorū, vt videant, quod vel immanis Turca perspicit, nimirum, ex noua hac & peregrina doctrina nihil aliud pullulare, quā omnigenā populi

populi leuitatem, superioris potestatis cōtem-
ptum, criminationes aduersus Sanctā Eccle-
siam & sacramenta, seditiones, disidia, discor-
dias, bella, sanguinis profusiones, prouinciariū
ac populorum vastationes, quodque nullus ir-
religiosior & castigabilior populus inueniatur
illis, qui proteruē priscam, indeque ab initio
deductam & probatam, Christianam & catho-
licam Religionem deserunt. Imò ne inter Eth-
nicos quidem eiusmodi adulteria, blasphemie,
rapina, scenerationes, inuidia, odia, rebelliones
&c. inueniuntur, quā hac tempestate, inter nouē
doctrinę sectatores. Quidā enim illorum scrip-
serunt. Nihil damnat, nisi incredulitas: Et ni-
hil saluat, nisi credulitas. Qualis autem proter-
uia ex his verbis in populo inoleuerit, norum
est vniuerso mundo. Dominus verò dixit Mat.
7. Pseudopphetas ex fructibus ipforum cog-
noscetis.

Hier. 2.

Ezec. 18.
Esaię 42.
Matth. 12.

2. Cor. 11.

Hier. 2.

Quoniam igitur non vult dominus mortem
peccatoris, & linum fumigans non extinguit,
ea propter omni fidelitate vos admoneo, si vel
scintillam habetis cognitionis Christi, qui pro
vobis mortuus agnosceat vos, & dicite ex cor-
de. Domine parce nobis. Serpens antiquus nos
decepit, & sensus nostros sicuti Eua peruerit.
Defecimus à S. Ecclesia, ab vnica fide, à recto &
vero septem diuinorum Sacramentorum vsu,
à cōsono sensu & intellectu sacrarum scriptu-
rarum. Dereliquimus fontem aquę viuę, & fo-
dimus nobis cisternas nouarum errantiumque
opinionum aduersus sponfam Christi. Domi-
ne, parce nobis.

Quod

Quod si peccatores & heretici hanc loquelā,
prout debent, ac decet locuti fuerint. Domine
parce, ignosce nobis: suam quoque loquetur
Deus loquelam, videlicet misericordiam, gra-
tiam, remissionem peccatorum, etc.

Scrutamini scripturas, quis vnquam peccator
ex corde dixit, Domine, parce mihi, cui Deus
non fuerit propitius?

Impius ille Rex Achas cū se corā Deo hu-
miliarer. Deus ei pepercit. 3. Regum 21.

Crudelis erat & sanguinarius in Prophetas
Tyrannus Manasses, attamē cū se agnosceret,
dicēs Domine parce mihi: misertus est Deus il-
lius. 4. Reg. 21. 2. Paral. 33. Homicida & adul-
tererat Dauid. caterū vbi ex corde ad Deū cla-
mavit. Misere mei Deus benignū à domino
accepit responsū. 2. Reg. 12. Magdalena pœni-
rens corde dicebat domine parce mihi: & pro-
nunciavit de ea, Remittitur illi peccata multa,
quoniam dilexit multum. Lucę 7. Latro in cruce
dicebat, Domine memēto mei etc. respondit
ei Christus, Hodie mecum eris in Paradiso.

Psal. 50.

Lucę 23.

Discite & vos exoptatissimi, hanc Euan-
gelicam phrasim, vt dicatis in contritione ve-
stra, Parce domine: in cōfessione, parce Domi-
ne: in dignis pœnitentię fructibus, parce domi-
ne: in sūptione celsissimi Eucharistię Sacramē-
ti, parce domine. in extrema vnctione dicite cū
Sacerdote, parce domine: in vltima vita perio-
do, quando anima ex corpore migratura est,
dic ex corde. O Iesu Christe, fili Dei vni mundi
redemptor & seruator, parce & misere
mihi, qui propter peccatores acerbissimam

Mortuus
qui modo de-
bat orare.

P

mortem

Hier. 23. 33. mortem in ligno crucis pertulisti. In manus misericordię et gratię tuę, cōmendo spiritū meū. In te domine speravi, non confundar: in iusticia tua libera me Psal. 30. tu enim es dominus iustus noster. Dic etiā cum Iob. cap. 7. Parce mihi domine: nihil enim sunt dies mei. Vniuersa hominum salus à Iesu Christo, vnico Seruatore nostro dependet: peccata verò ex praua hominis voluntate proueniunt: quamobrem ò Iesu, parce mihi, & largire de tuo quod nō habeo de meo. Domine ne in furore tuo arguas me, neq; in ira tua corripas me, sed parce mihi, per Iesum Christum dominum nostrum.

Psal. 6.

Iud. 23.

Lucę 5.
 Matth. 9.

Suaue est illud crucis verbum, quod Christus in cruce proclamauit. Pater parce, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. In summa si gratiam desideramus, necessum est vt agnoscamus & confiteamur peccata nostra, si enim hæc cōfiteamur, fidelis est & iustus Deus, vt ea nobis remittat. 1. Ioā. 1. Nō egent qui sani sunt, medico, sed qui malè habēt, nec venit Christus vocare iustos, fastuosos, superbos, qui in seipsis confidunt, & alios contēnunt, sed peccatores ad penitentiam. Lucę 5. Matth. 9. Christus dicebat ad pharisęos. Si cœci essetis, non haberetis peccatum: nūc verò dicitis, Quia videmus, peccatum vestrum manet. Ioan. 9.

Genes. 3.

Hoc docet vocula. Parce Domine. Si nunc aquam viuam habere desideras, vade & voca virum tuum agnosce te ex corde peccatorem, & postula veniam. Hoc est quod in peccatore desiderat Deus, vt illi parcat. Postquam peccasset Adā, vocauitq; eum Deus, dicens. Vbi es?

vt

vt ex hac interrogatione Adam peccatū suum confiteretur, & veniam peteret. Sic ad Cain dicebat Dominus. Vbi est Abel frater tuus? vt homicidium suum confiteretur.

*Preclarum
 quid est ag-
 noscere & sa-
 teri peccatū.*

Rex Ezechias cum opes, thesauros & potentiam suam superbè & gloriosè ostentasset, interrogabatur: Quid dixerunt viri isti? aut vnde venerunt ad te? 4. Regum 20. Qui abscondit scelera sua, non dirigitur: qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam cōsequetur. Prou. 18. Iustus primū est accusator sui. Prouerb. 18.

Ne des hereditatem tuam in opprobrium, vt dominentur eis nationes.

Latius nunc admonentur per Prophetam Sacerdotes, quid ingruente angustia aut necessitate in orationibus suis Deo proponere debeant. O domine, ne des hereditatem tuam in opprobrium. Populus Iudaicus peculiariter appellatur hereditas Dei, quam ex omnibus populis sibi elegit, Esaię 19. Hereditas mea Israel. Et Psal. 27. Saluum fac populum tuum, & benedic hereditati tuę.

Huic populo Deus legem dedit per Moysen, qui docuit ipsos cultum diuinum, cum sacrificijs & solennitatibus neomeniarumque obseruationibus, constituitque illis Sacerdotes ac Leuitas. Habuerunt & prophetas, qui ipsis indicarunt, quid Deo gratum & acceptum, quęque obedientię & obseruantię legis, repromissiones præstiterunt: prauaricationem verò duriter vindicauerunt, quod hic populus frequēter & sępe horribiliter pertēnsit, prout in veteri te-

stamento & Prophetis prorsus euidenter no-
ratur.

Admonet igitur Sacerdotes Propheta Deū
deprecari, ne populū suū det in opprobrium,
propter ipsōrum peccata, quod fit quando
Deus auxiliū & protectionem suā subtra-
hit, hostes prauales & gentes illis dominari
permittens, quemadmodum istud in Babylo-
nica captiuitate experimento cognouerunt.

Sic quæritur Dauid. Psal. 43. Posuisti nos
opprobrium vicinis nostris, subannationem
& derisum, his qui sunt in circuitu nostro. Po-
suisti nos in similitudinem Gentibus, commo-
tionem capitis in populis. Et Psal. 78. Deus ve-
nerunt Gentes in hereditatem tuam, polluerūt
templum sanctum tuum, posuerunt Hierusa-
lem in pomorum custodiam, Et Psal. 93. Here-
ditatem tuam vexauerunt. Sic precatur Hiere-
mias. Ne des nos in opprobrium propter no-
men tuum. Hierem. 14.

Quoniam verò Deus hereditatem suam pro-
pter enormem idololatriam & defectionem
contempsit & dereliquit: tum etiam propter
incredulitatem, vt Paulus ait, Rom. 11. ab olea
refecti & reiecti sunt: Ablatum est illis regnum
Dei & datum est gentibus quæ ex gratia Dei fa-
cta sunt populus Dei, Osee 2. Malos quoque
malè perdidit, & vineam suam alijs agricolis, id
est Gentibus locauit. Matth. 21. Relicta est do-
mus eorum deserta. Matth. 23. Non erit enim
eius populus, qui eum negaturus est. Daniel. 9.
Alium igitur populum Deus in hereditatem
suam elegit, nos inquam, Gentes, in quibus
magnum

Matth. 21.

Malac. 1.

magnū nunc est nomen eius. Vnde Dauid Psal.
2. Postula à me & dabo tibi Gentes hereditare
tuam. Est & Christus in cruce mortuus non tā-
tum pro gente, sed vt filios Dei qui erant dis-
persi, congregaret in vnum, Ioannis 11.

Quamobrem Christus etiam Apollolos suos
ablegauit in vniuersum mundum vt Gentibus
fidem predicarent, baptizarent eas in nomine
Patris & filij & spiritus sancti, & Dei præcepta
seruare docerēt. Matt. 28. Atque ita per verbum
Euāgelij cooperante gratia Spiritus sancti, iusti-
ti sunt oleæ, & populus Dei facti. Rom. 11.

Vobis oportebat primū loqui verbum
Dei, inquit Paulus ad Iudæos Actor. 13. sed
quoniam repellitis illud, & indignos vos
iudicatis aeternæ vitæ, ecce conuertimur ad
Gentes.

Siquidem Gentes nunc factæ sunt ex gratia
Dei, populus ablutus, sanctificatus, iustifica-
tus, imò heredes Dei & cohæredes Christi. Po-
pulus acquisitionis per sanguinem Christi in
vitam æternam.

Sic ergo Christi fideles sunt hæreditas Chri-
sti, qui in vnitare fidei Christianæ, in recto Sa-
cramentorum vsu & consensu Sacramentum scrip-
turarum intellectu, in vniuersa sanctæ Ecclesiæ o-
uili sunt congregati.

Hic iā verus est Israël Dei, per spiritum san-
ctum in baptismo à Gentilitio originalis & ac-
tualis peccati præputio circumcitus, ad diuinā
gratiam & iusticiam, & ad promissionem Pa-
lestinae cœlestis.

Dedit etiam huic legem spiritus & vitæ non

Gentes factæ
sunt populus
Dei.

1. Cor. 6.
Gal. 4.

2. Pet. 2.

1. Tim. 10.
Gal. 6.

1. Hier. 31.

Luca 1.

in tabulis lapideis sed in cordibus eorum per
digitum Dei Spiritum sanctum conscriptam,
vt ex ea discerent in sanctitate & iusticia Deo
seruire omnibus diebus vitæ suæ ad retributio-
nem vitæ æternæ.

Pro hac hereditate, noui testamenti sacer-
dotes, ex officio suo fideliter orabunt, ne Deus
eam det in opprobrium, ne Tyranni infideles,
heretici aut sectæ Christianis dominantur. Nam
si Gentes aut sectæ dominantur Catholicis, om-
nem Christianam vnitatem & politiam con-
turbant, legitimum sacramentorum vsum
dānant, Christum sumpta cœna suos Apo-
stolos conficere docuit, quemadmodum hoc
testatur Fabianus epist. 2. ad Episc. orientales:
Confirmationis sacramentum reijciunt: Sacra-
mentum pœnitentiæ habetur illis Papisticum:
Ordinem condemnant: veritatem, verumq; &
legitimum vsum augustissimi corporis & lan-
guinis Christi Sacramenti criminatur. In sum-
ma, omnes ritus, obseruationes & statuta S.
Ecclesiæ, quæ per ordinariam successionem, ab
Apostolorum temporibus vsque ad nos perue-
nerunt, insectantur & subsannant.

Ac tamen immanis Turcarum tyrannus
christianos grauius persequatur, imò flamma
& sanguine fidem extirpare & delere summè
adnitatur, linguæ tamen hereticorum, inquit
Augustinus, hereditatem Christi plus lædunt,
quàm gladius tyrannorum. Tunc autem Deus
hereditatem suam dat in opprobrium, quando
propter peccata nostra permittit terrores, here-
ses,

ses, contemptum sacramentorum, peruersionē
& deprauationem sacrarum scripturarū. Quā-
do catholici fidei suæ causa despiciuntur, per-
duntur, profligantur, occiduntur: Quādo per-
secutionem & contumeliam patiuntur, quòd
Sacerdoti consentunt, quòd Missas audiunt:
quòd liberos legitimo & Christiano modo cu-
rant baptizari: quòd nuptias suas per Ecclesiæ
Sacerdotem cum precibus & Missarum obla-
tionibus, consecrari sinunt: quòd ieiunant, fe-
riatur, bonis operibus Deo seruire, proximum
consolari & ædificare satagunt.

Quando diruuntur Ecclesiæ, destruuntur al-
taria: Crucifixi, reliquorumque diuorum ima-
gines deturbantur & concremantur. Quando
cogunt heretici Catholicos ad ipsorum con-
ciones & cœnam accedere. Quando Missas au-
dire, Catholicis concionibus interesse, templa
frequentare, Sanctos inuocare prohibent.
Quando templa occludunt, omnem Dei cul-
tum & consuetudinem Christianam, Magi-
stratus Christiani obedientiam, & Ecclesiasti-
ca statuta sub pœna seruari vetant. Quando
Catholicos consecrata seu Ecclesiastica sepul-
tura priuant. Quādo viuorum suffragia pro fi-
delium animabus damnāt & abolent. In sum-
ma, quando Turcæ, Iudæi & Sectæ vnicam fi-
dem opprimere contendunt.

Ingruente igitur huiusmodi Sectarum abo-
minatione, contumelia & calumnia, Sacer-
dotes planè seriò ac deuotè ad Deum clama-
bunt, & fideles ad orādum hortabuntur, ac di-
cent. Ne des, o domine, hereditatem tuam in

Hereditatem
in opprobrio
dare.

opprobrium. Reprime, ô Domine, Tyrannos et Sectas, ne populo tuo Christiano dominantur, ne immanem suâ truculentiam sanguine sanctorum tuorum exatent. Da pacem & veritatem in diebus nostris. Memento Domine promissionum tuarum, & ab ovili Ecclesiæ tuæ feros & sanguinarios Lupos abarce, qui nihil aliud querunt, quam iugulare & perdere, dissidia ac discordias excitare Ioan. 10.

Si Græci hoc pacto posito fastu, & vita flagitiosa in melius mutata, ad Deum clamassent, Turcis à Deo in opprobrium dati non fuissent.

Quoniâ porrò videmus Deum propter peccata nostra simulatores seu hypocrytas, qui conantur nos in ignominiam præcipitare & Sacramentis spoliare, deprauando verbo Dei, iracundè permittere ita vt maiores frequentioresque errores ac dissidia nunquam fuerint in Germania quàm hac nostra tempestate, vt illa domini verba se prodant. Vnumquodque regnum in se diuisum desolabitur: & quemadmodum scriptum est: Regnum à gente in gentem transfertur propter inulticias & iniurias & diuersos dolos. Eccl. 10. Ideirco humili corde in cælum clamabimus. ô domine, ne hereditatē tuam per errores, factiones & dissolutā vitam des in opprobrium. Nam vbiunque vel error est vel heresis, ibi gratiam tuā subtrahit Deus: vbi autem gratiam subtrahit, ibi sequitur ignominia coram Deo & mundo.

Quocirca sacerdotes cū omni populo ad Deū clamabunt, ne plebem tuā det in opprobrium per peccatum, id est, ne peccent. Ignominia enim

4. Reg. 20.

Luce 11.

Peccatum sequitur ignominiam.

enim sequitur peccatum. Psal. 24. Confundantur omnes iniqua agentes, Furtū sequitur crux: adulterium infamis illa & probrosa lapidum circungeltatio: homicidium gladius &c. Si patrem offendat filius, nudatum eū flagellat. Proinde orādum esset. Custodi domine & conserva populum tuum, vt ne peccent, ne dentur in opprobrium in ira tua. Ne inducas nos in tentationem, libera nos à malo, ne coram te pudefiamus in aduentu tuo: omnes enim qui te derelinquunt, inquit Hieremias, cap. 17. confundentur: recedentes à te in terra scribentur.

Moneat vos populus Israëliticus, qui saepenumero peccatorum ergò opprobriū sustinuit. Iactabant munitam ac sacrosanctam ciuitatem, amplum & magnificum templum, planeque tutos se existimabant, dicentes, se esse carnes in lebetē. Tandem verò summa cum turpitudine captiui abducuntur in Babyloniam.

Postulabāt carnes & dabat eis Deus contumnicum multitudinem. Quinimo adhuc carnes erant in dentibus eorum, & ecce furor domini concitatus est in eos. Exod. 16. Psalm. 177. Num. 11.

Murmurabat populus aduersus Moysen & Aaronem, quod terra Core, Dathā & Abyron, cum 250. Viris absorbuisset, & egressa est ira à Domino in populum, & vastauit incendium quatuordecim millia hominum & septingentos. Numerorum. 16.

Volebant regredi in Aegyptum, & misit Dominus ignitos serpentes, ad quorū plagas coniderunt plurimi. Numer. 21.

2. Ioan. 2.

Exech. 11.

IN IOELEM PROPHEȚ.

Sedechias cum quadringentis pseudoprophetis, promittebant Achas Regi Israël, & Iosaphat Regi Iuda ipsos victoria potituros in Ramoth Galaad, tametsi contrarium eis ominabatur Michæas: illi autem profecti sunt & ceciderunt. 3. Reg. 22.

Dauid superbia elatus exercitum suum numerari mādabat: Deus verò dedit illum in opprobriū vt triduo morentur septuaginta milia viroꝝ. 2. Reg. 24.

Superbi Babyloniꝝ turrim ædificare constituebant, cuius culmē pertingeret ad cælum. Et confudit Deus linguam eorum ita vt vno lignum postulante, alter porrigeret saxum etc. Genes. 11.

Speciosus ille angelus Lucifer solum suum super astra Dei exaltare moliebatur & similis esse altissimo, & transformatus in Satanā, turbatus est in gehennam Esaiæ 14. Lucæ 10.

Dives ille Euangelicus statuit requiescere, cōedere, bibere, epulari, & veniūt dæmones nocte & repetunt animam illius. Lucæ 12.

Filij Israël numeroꝝo frequenter exercitu feruntur in hostes, putantes adepturos se victoriam, & dantur in opprobrium & in fugā vertuntur ab hostibus Iosue 7.

Sic si de pace aut fidei vnitate pertractemus, & lateat in cordibus nostris carnis licentia, aut alieni appetentia, nihil efficimus aliud, quàm vt insipientia nostra manifesta fiat vniuerso mundo.

Si mouendum est bellum in Turcam nominis Christiani hostem nostro quidem in sensu fortes

CAPVT II.

118

fortes sumus & animosi: Cæterum quia in cordibus nostris est perfidia, meditamur defectiōnem ab obedientia Ecclesiæ, planeque sumus immerfi superbiæ, auaritiæ, priuato quæstui, blasphemijs, commestationibus, immunditijs, aleæ etc. multoties hanc ignominiam à Turcis referimus, vt ad postremum vsque symboli vrgentur exolutio.

Eoque ex cordibus prius esset profligandus Turca armis lucis, & quidem illi potissimum Turcæ, qui falsa doctrina interficiunt animā: tum siquidem Deus hereditatem suam ab opprobrio conseruaret, & victoriam clementer cōcederet. Si verò criminose viuere pergamus, negligentes pœnitentiam, non est quod triumphū aut gloriam à Deo speremus. Prou. 18.

Impius cum in profundum venerit peccatorum, contemnit: sed sequitur eum ignominia & opprobrium.

Quando autem temporaria ignominia, quā persæpe Deus peccatorem incurrere permittit (de quo Dauid Psal. 82. Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum) nos ad pœnitentiam non allicit aut commouet: & si in Sacramentali confessione voluntariè nos non pudefaciamus ad æternam gloriam, & ad tranquillandam conscientiam nostram, de quo scriptum est Eccles. 4. est confusio adducens peccatum, & est confusio adducēs gloriam & gratiam: eiusmodi cor pœnitere nescium sequetur sempiterna ignominia, quando dicitur ad impios Christus: nescio vos: Discedite à me in ignem æternum. Math. 7. 25. & Paulus Roman. 1.

Ephes. 13.

lis

IN IOELEM PROPHET.

His qui sunt ex contentione, & qui nō acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati, ira & indignatio, tribulatio & angustia. Deus quoq; in extremo die peccatores deridebit & subsannabit. Pron. 1.

Quoniam igitur peccatum sequitur ignominia, vel hic vel in futuro saeculo, eō satagemus, vt per bona opera nostram vocationem & electionem certam faciamus: nam & gloria & honor sequitur operantes bonum, vt Paulus ait, Rom. 2, vt quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & castitate, 1. Timoth. 2.

2. Pet. 1.

Sequitur in oratione Sacerdotum.

Quare dicunt in populo, vbi est Deus eorum?

Id est, domine ne hereditatem tuam des in opprobrium, ne irrideant nos Gentes, quasi iurare nos, aut de necessitatibus nostris erucere nequeas.

Hac precandi formula frequenter pro populo vsus est Moyses Exo. 3 2. Cur domine irascitur furor tuus contra populum tuum, quem eduxisti de terra Ægypti, in fortitudine magna & in manu robusta? Ne dicant Ægyptij. Callidè eduxit eos vt interficeret in montibus &c.

Et Dauid. Psal. 1 13. Non nobis domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Super misericordia tua & veritate tua, ne quando dicant Gentes, vbi est Deus eorum? Et Psal. 7 8. Adiua nos Deus salutaris noster, & propter gloriam nominis tui domine libera nos, & propitius esto peccatis nostris propter nomen tuum. Ne fortè dicant in Gentibus, Vbi est Deus eorum?

Fuerunt

CAPVT II.

Fuerunt mihi lachrymæ meæ, inquit Dauid Psal. 4 1. panes die ac nocte, dñi dicitur mihi quotidie, vbi est Deus tuus?

Sic Ægyptij irridebāt filios Israël in magnis laboribus, angustijs & necessitatibus, quas in Ægypto sub Rege Pharaōne perferebant.

Ethnicus ille Rabfaces eiusmodi verbis (vbi est Deus tuus) insultat pio Regi Ezechie & vniuerso populo Israël. 4. Regum. 1 8. Iridem & Iob ridebatur ab vxore & amicis, quasi Deus ipsum dereliquisset. Iob. 4.

Tobiz seniori hirundinum stercorebus iam excœcato dicebat vxor: Manifestè vana facta est spes tua & eleemosynæ tuæ modo apparuerunt: Cognati quoque ridentes dicebant. Vbi est spes tua pro qua eleemosynas & sepulturas faciebas? Tob. 2. Sic quādo pij & boni premuntur afflictionibus, illudūt eis impij, quasi Deus eos liberare aut in tentationibus consolari nequeat. Iudæi hoc pacto Christo domino in cruce blasphemantes illudebant: Sperauit in Deo, liberet eum nunc si vult.

Et quoniam aliqui christianorum sunt sub aspero Turcæ flagello, durit̃que modis ab eo premuntur & affliguntur, insultat ip̃s: vbi, inquit, est Deus vester, vt vos de manu mea eripiat?

Ea propter sacerdotes cum vniuersa plebe ad Deum clamabunt. ne populum suum deferat, & gratia tua à nobis recedat, ne Gentes nobis dominantur, illudāt, ac dicant: vbi est Deus vester?

Ha Gentes non soli sunt Turcæ, Iudæi, &c. verum-

Heretici appellat. argentes.

verumetiam Sectæ à S. Ecclesia pertinaciter as-
postatantes. De his pronunciar Christus Matt.
18. Qui non audierit Ecclesiam, sit tibi tanquã
Ethnicus. Hæ Gentes, hæretici, hoc verbo, Vbi
est Deus vester? Christianis primæque fidei secta-
toribus grauem irrogant contumeliam. Nihil
enim caprant aliud, quàm S. Ecclesiam in con-
fessione, fide, poliria & obseruatione sua igno-
miniosam reddere, quasi errauerit, & à Deo de-
relicta sit.

*Heretici ir-
ridet christi
mos.*

Sic ridet Christianos Arrius: Vbi est diuini-
tas Christi? Aërius ludit, inquit, Vbi ieiunium
Christianorum? Iouinianus ait: Vbi virginitas
excellit coniugium? Nouatus, Vbi, inquit, pœ-
nitentiã Christianorum? Vigilantius cauillatur:
Vbi sanctorum intercessio? Heluidius: Vbi
virginitas Mariæ? Donatus dicebat? Quo alio
in loco est ecclesia Catholica, quàm apud
nos? &c.

Eodem modo insultant quidam hæretici:
Vbi vestrum Missæ sacrificium, vbi vestra bo-
norum operum merita? Vbi vota? Vbi traditio-
nes Ecclesiasticæ? Vbi suffragia pro animabus
fidelium? Vbi prisca & papistica fides? Vbi con-
firmatio? Vbi vnctio? &c. Illudunt quoque di-
centes: Vbi hoc vel illud scriptum continetur?
Vbi sanctus ille spiritus vester? Erratis & cœcu-
tiuistis iã nunc ab annis mille quingentis. Vbi
vestra promissio, vt dicatis fidẽ antiquã perdu-
raturam? Contemplamini, quantus apud nos
numerus eorum qui Euangelio adherent, Re-
ges, Principes, Duces, Comites, nobiles, vrbes,
vxores, mariti, iuuenes, sènes, ecclesiastici, ciui-
les,

les &c. atq; hoc modo orthodoxos Iudificãtur
putantes eos à Deo derelictos, si ignominiam,
persecutionem & calumnias sustineant. Mu-
tuum illis non dant: numeribus administran-
dis non præficiuntur, magnam necessitatem &
ægestatem patiuntur, digitum infamem in eos
porrigunt, naso eos suspendunt, dicentes, Vbi
Deus vester? dereliquit vos, non est fautor par-
rium Papisticarum. Vestrum ieiunare, cõfiteri,
pœnitere, missas audire, Diuos inuocare, bona
opera &c. nenix sunt & nugæ. Vanus est qui
seruit Deo, & quod emolumetum, quia custo-
diuistis præcepta eius? Malachię 3. Vacantes e-
nim vestro cultui diuino, contumeliam & ig-
nominiam sustinetis.

Sed ecce nobiscum est Deus, imò fortuna &
salus, sumus honorati, parcitur nobis, frequen-
tibus & per quàm iucundis symbolis reficimur:
si peccauerit quis, multi sunt, qui pro eo in-
tercedant: mutuum datur, & donatur nobis:
ad honores & munia prouehimur &c. Vbi au-
tem Deus vester?

Quamobrem scandalizantur complures in
hoc verbo, Vbi est Deus tuus? quo hæretici Ca-
tholicis illudunt, quo tam contumelioso dicte-
rio ne sæpius afficiantur, ab vnica, probata, san-
cta & Christiana fide desciunt: in nouissimis
enim temporibus scandalizabuntur multi, &
discedent quidam à fide.

In hac tã graui necessitate ad Deũ clamadũ
foret, vt vnica & sanctam fidem suam ita di-
gnetur defendere, & aduersus omnes infero-
rum portas magnificentã angustamq; conseruare,
ne si-

*1. Tim. 4. 5
Math. 24.*

he fidei Catholicae hostes dicant : Vbi est Deus Catholicorum.

Dicemus cum Dauid. Psal. 3. Multi dicunt animam meam. Non est salus ipsi in Deo eius. Tu autem Deus susceptor meus es, gloria mea & exaltans caput meum.

Et Psal. 11. Saluum me fac Deus, quoniam defecit Sanctus, quoniam diminutae sunt veritates à filiis hominum. Vana locuti sunt vnusquisque ad proximum suum, labia dolosa, in corde & corde locuti sunt. Disperdat Dominus vniuersa labia dolosa, & linguam magniloquam. Qui dixerunt linguam nostram magnificabimus: labia nostra à nobis sunt: quis noster Dominus est? Verum quid subiungit scriptura? Propter miseriam inopum & gemitum pauperum nunc exurgam, dicit Dominus.

Zelatus est Dominus terram suam, & pepercit populo suo. Et respondit Dominus, & dixit populo suo.

Ecce ego mittam vobis frumentum, & vinum & oleum, & replebimini eis, & non dabo vos ultra opprobrium in gentibus. Plena consolationis sunt haec benigni Patris nostri verba.

Quando Ethnici irrisores fatigati deserint contemnere, tandem & ipsi contemnentur, inquit Esaias cap. 33. Zelatur enim Deus terram suam, populum suum, Ecclesiam suam, quam habet in terra. Hanc terram benedixit Deus. In hac terra etiam sunt Prophetae, Doctores & Pastores, qui fideles docent genuinum sensum & conformem intellectum sacrarum Scripturarum. In hac quoque terra est verus ille doctor Spiritus sanctus, qui incolas huius terrae conseruat

ab

ab omnibus erroribus, educit etiam illos ex terra huius mortalis vitae in terram vitae aeternae.

Quando igitur Deus gentium illusiones diu audiuit, & ad contumelias & ignominiam populi sui continenter conuiuit, tandem ostendit zelum suum aduersus hostes Ecclesiae: iuxta promissionem suam, Matth. 16. Portae inferorum non preualebunt aduersus eam: est enim columna & fundamentum veritatis. Non derelinqua vos, sed ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem saeculi. Math. 28. Non relinquet dominus virgam peccatorum super sortem iustorum. Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra dominum. Durum est hostibus contra stimulum calcitrare etc.

Sanctum illud verbum suum à mordacibus canibus facile conseruabit, & nobiles diuinorum sacramentorum margaritas ab immundis porcistuebitur. Quin & Ecclesiam suam à Gentium truculentia potenter conseruabit, ne dicat inimicus: preualui aduersus eam. Hoc facit zelus domini. Deus enim est Deus zelotes, qui orthodoxos seu veros fideles sibi sponsauit, per vnicam, veram & christianam fidem, Oteq. 2. Spirituales paranymphus sunt prophetae, Apostoli, Doctores & Pastores, quos dominus Ecclesiae suae dedit ac dereliquit. Ephes. 4. Respondi vos vni viro, inquit Paulus, virginem castam exhibere Christo. Nuptiae celebratae sunt in baptismo, in quo anima fidelis facta est sponsa Christi, qui dedit ac donauit ei, atque adeo participationem fecit largissimorum bonorum iusticiae,

Q

san-

Psal. 124.

Prov. 2. 10.

Act. 9.

Matth. 7.

Psal. 12.

Exod. 20.

1. Cor. 11.

Rom. 8.

1. Cor. 12.

Ephes. 4.

IN IOELEM PROPHET.

Matth. 4.

sanctificationis & redemptionis, gratiæ sacramentorum, promissionis vitæ æternæ, etc. Vult præterea sibi vt soli seruias, se ad ames, sibi soli complaceas per catholicam & viuam fidem.

Heb. 13.

Si igitur veniunt aliqui, qui à nobis recesserunt, peregrinis & varijs doctrinis & erroribus, à fide sponsi tui te seducentes & auersum redcentes, id neuriquam suffert Christus vnicus Ecclesiæ sponsus, sed zelatur pro sponsa sua, iuxta promissionem suam. Eiusmodi plantationem per spiritum sanctum eradicat vt arescat ad ignem. Sic multæ fuerunt hæreses & errores, verum non nimis diu eos fuit excrescere dominus, Matth. 16.

Sectarum memoria anathemate damnata.

Psal. 13.

Hunc diuinum zelum persenserunt Arrius, Donatus, Iouinianus, Aërius, Faustus, Vigilantius, VViclef etc. & omnes quoque erronea, priuata, & arroganti doctrina oppugnauerunt ipsam Christi, suntque eradicati, arefacti & euerſi vnà cum doctrina & memoria: & si quis eos commemoret, est tamen eorum memoria sempiterno anathemate damnata. Quocirca Patres orthodoxi vnanimi sententia ex instinctu Spiritus sancti, in concilijs pronunciarunt. Qui hoc aut illud cum vniversa ditione Christiana non fuerit confessus, Anathema sit.

Eos porrò qui hoc pacto ante mille annos à sacris & œcumenicis concilijs anathematizati siue damnati sunt, sancti Patres, Augustinus, Epiphanius, Philaster etc. vt nos commoneret, bona ex parte fideliter annotauerunt ac descriperunt.

Tametsi nunc in nouissimis hisce temporibus,

CAPVT II.

122

bus, plurimi errores, à quibusdam, qui votum monasticum & sacerdotium perniciter deseruerunt, ex inferis reducti sint. Anabaptistæ renouerunt hæresim Donatistarum. Lutherus eiusque asseclæ reduxerunt iam olim damnatam Nestorij hæresim in contemptum sacrorum conciliorum, errores Vualdensium in derisum sacramenti confirmationis. Insuper & Lamprianorum hæresim resuscitarunt in contumeliam votorum monasticorum: hæresim Vigilantij in damnando inuocationem sanctorum: hæresim Manichæorum in contemptum liberi arbitrij: hæresim Iouiniani ad imminuendam virginitatis dignitatem, quasi non maioris meriti sit, quàm coniugium: hæresim Aërii in defectum ieiunij: hæresim Eunomij in perverso dogmate, Quod sola fides saluum faciat: errorem Græcorum in aspernando purgatorio, & criminanda Christiana & catholica communionem alterius speciei: errorem VVicleffi in ludificanda Transsubstantiatione, id est, conuersione panis & vini in verum corpus & sanguinem Christi in altari etc.

Tametsi iam huiusmodi & horum similes errores iam olim execrati ac damnati, nunc denudò ab ijs qui à nobis exierunt, resuscitentur (quod Deus propter peccata nostra permittit) illi tamen omni sua vi & industria veritatem sanctæ Ecclesiæ inuoluere aut opprimere non poterunt: zelatur enim dominus terram suam.

Si autem Ecclesiæ hostes in fastu & peruerſa sua persistierint, horribilem illum Dei zelum videbunt & perſentient in nouissimo die,

Q 2

quando

Matth. 16.

Secte plurimas hæreses damnatas ex inferis rederunt.

quando emissurus est angelos suos vt congregent omnia scādala, & illos qui mala fecerunt, nec pœnitentiam egerunt, & mittant in caminum ignis, Matth. 13. Tunc melius esset illis hominibus si nati non fuissent.

*Hereses cur
Deus permit-
tat.*

Ac tamen si quidem dominus zelatur Ecclesiam suam, nihilominus hæreses, angustias & necessitates terræ suæ obuenire permittit, quæ tamen veris fidelibus (quos nouit Deus) noxia aut damnosa non sunt. Roman. 8. Nihil damnationis est ijs qui sunt in Christo Iesu, & diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his qui secundum propositum vocati sunt sancti.

ROM. 8.

Nec omnino quicquam mali Deus euenire permittit, quin aliquid inde boni proueniat. Sic per hæreses probati manifesti sunt ad coronam vitæ, Iacob. 1. 1. Corinth. 11. Pastores, Præpositi, Antistites & Rectores Ecclesiæ vigilantiores, diligentioresque redduntur in curandis subditis suis, ne sectarum lupo irruat. Considerant enim se rationem reddituros pro commisso grege. Prædicatores quoque magis seduli efficiuntur in studendo populum admonere, docere, arguere, consolari. Insuper pij christiani eò crebrius ac deuotius in cœlum clamitant, ne Deus ipsos inducat in tentationem. Item, vt fideles videant triumphum & victoriam sanctę Ecclesię, aduersus omnes inferorum portas, atque ita promissioni Dei eo firmitus & solidius adhæreant. Vt præterea fidelis eo studiosius se in arca christianę Ecclesię conseruet ad salutem æternam, dum conspicit ex noua &

Heb. 5.

& erronea doctrina nihil aliud nasci quàm bella, seditiones, inobedientiam, contemptum legitime & præminentis potestatis, populorum & prouinciarum vastationes, omnem leuitatem & malam conscientiam etc. vt fidelis malam arborem ex venenatis fructibus agnoscat, & caueat ab ea, Matth. 7. Vt denique mali & impœnitentes maioribus peccatis puniantur: vt qui in peccatorum sordibus est, sordescat adhuc ad maius supplicium. Sic nemo mortaliū ab obediētia Ecclesię peruicaciter deficit, quin prius grauiori præuaricatione & peccato in irâ dei se demerserit, quod graue peccatum, grauiori peccato punitur.

2. Cor. 5.

Matth. 7.

Apoc. 22.

Nota.

Audiuimus igitur veram & Propheticam consolationem, quod Deus, qui nos in hereditatem suam elegit, vnica & catholicę fidei hostibus indulturus non sit, vt erroribus suis sanctę Ecclesię præualeant, sed zelo suo potenter & victoriosè eradicabit, quod citò admodum fieret, si nos ad meliorem frugem reuersi, deuotis precibus Deum inuocaremus. Ipse enim Deus dixit: Zacha. 1. Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. Derelinquat impius viam suam, inquit Esaias, & vir iniquus cogitationes suas, & reuertatur ad Dominum, & miserebitur eius.

Esai. 55.

Omnes dicimus, horribilem imminere vindictam, omnes status se peruertisse, omnia graua & atrocita peccata inualefcere, vnica fidem, Sancta Sacramenta, puram catholicamque doctrinam rideri & exhibitari: Maliciam Sodomitarum, quam Ezechiel describit

IN IOELEM PROPHET.

Genes. 6.

capite 16. planè in motu esse superbiam, pompas, fastum, auaritiam, adulterium, blasphemiam, inobediētiam, immisericordiam, secretas & irreconciliabiles inuidias, odia, etc. augetere. Et quemadmodum tempore Noë omnes homines corruperūt viā suā, abundat quoque iniquitas, dicente Christo, Matth. 24. & refrigescit charitas. Subinde monemur per irim, vt aqueum in ea colorē conspicientes, præteritæ illius horribilis vindictæ recordemur: atque itidem futuri sempiterni supplicij, per colorem igneum. Ad hæc plurima portenta & prodigia videntur, quæ non sine peculiari aliqua denotatione eueniunt. Regnorum quoque diuisiones propter discordias ac dissidia nostra Christus nobis præfagit, ad eò vt etiam à nobis auferatur regnum Dei, & detur Genti facienti fructus eius: regnum enim à gente in gentē transfertur propter iniusticias & iniurias & contumelias & diuersos dolos, Ecclesiast. 10. et tamen nemo est, qui emendari sustineat, tam Ecclesiasticus quàm ciuilis. Quilibet se excusat, inquiēs, Absque peccato & innocēs ego sum. Putamus, si dixerimus: parce domine: iam tum rem omnem expeditam.

Matth. 22.

Hier. 2.

Sed haud sanè verbis illud peragitur. Ait enim Dominus Luc. 6. Quid vocatis me domine, & non facitis quæ dico? & Mat. 7. Non omnis qui dicit mihi domine, domine, intrabit in regnum cœlorū, sed qui fecerit voluntatem Patris mei qui in cœlis est. Nam si pater ego sum, vbi est honor meus? & si dominus, vbi est timor meus, inquit Deus, Malachia 1. Hi confitentur

CAPVT II.

124

fitentur ore suo, cognoscunt Deum, & factis eum negant. Tit. 1. Frustra vociferamur, templum domini, templum domini, ait Deus Hieremias 7. Cor enim eorum non erat rectum cum eo, nec fideles habiti sunt in testamento eius. Psal. 77. Quid est ore vociferari. Parce domine, atq; eodem ipso Deum & Sacramenta eius blasphemare? Quid est ore Deo velle recōciliari ad gratiam, & eodem Deum offendere & proximum scandalizare ad sempiternam iram? ore dicere, parce domine: corde verò & mala vita, percutere domine. De his loquitur Dauid. Ore suo benedicebant, & corde suo maledicebant. Hi quando clamauerint ad Deum, non exaudiet eos: manus enim illorum plene sunt sanguine. Si iniquitatem aspexi in corde meo, inquit Dauid, non exaudiet dominus. Quocirca quilibet inuocans nomen domini, subtrahere se debet à peccato.

Psal. 77.

Psal. 91.

Esaiæ 1.

Psal. 64.

Quando igitur graues afflictiones præ foribus sunt, clama ore, corde & cum emendatione vitæ ad Deum, & paternū suum zelum erga te declarabit, orationem tuam exaudiet, peccata ignoscet, & saluum te faciet.

Quamuis Deus multos Pseudopphetas propter peccata super populum suum permiserit, qui populum falsa & erronea doctrina à puro Dei cultu abduxerint: quam abductionem vastatio totius Iudaicæ prouinciæ per externos ac Gentiles Reges ac Tyrannos in concremando, diripiendo, profligando & iugulando subsecuta est. Caterum cum primùm à criminosa vita sua ad Deum ex corde con-

Q 4

uers,

uersi, humili precatione ad Deum clamabant, exaudiuit ipsos, & per Prophetas consolatus est, ipsos quoque Pseudoprophetas ac Tyrannos pessum ire permisit. *Psalm. 106.* Clamauerunt ad Dominum cum tribularentur, & de necessitatibus eorum liberauit eos. Et *Psalm. 115.* Multiplicatae sunt infirmitates eorum, postea accelerauerunt. Largiebatur illis Hieremiam in Iudæa, & Ezechielem in Babylonia.

Sic tamen multi errores & hæreses fuerint, ex quibus ærumnæ, vastationes populorum ac prouinciarum suppullularunt ac subsecutæ sunt, quando tamen populus cum emendatione vitæ in cælum clamauit, exaudiuit eos Deus & pacem Ecclesiæ suæ contulit.

Et quantumuis multæ iam hæreses propter peccata nostra Deus aduersum nos permittat, si tamen vita in melius commutata, ad Deum toto ex corde conuertamur, paratus etiam num erit zelum suum erga S. ecclesiam suam ostendere, & puram sanamque doctrinam & fideles pastores nobis tribuere, qui errores euellant, ut pax & veritas sit in diebus nostris.

Ac tamen mendaciorum architecti omnem vim & versutiam suam aduersus vnicam & Catholicam fidem exercent & vsurpent, veritatem tamen non oppriment, nec S. Ecclesiæ præualebunt quæ est columna & firmamentum veritatis, ut iustificetur Deus in sermonibus suis, qui promisit se cum Ecclesia sua futurum omnibus diebus, usque ad consummationem sæculi. *Matth. 28.*

Facile Deus falsis doctoribus ad tempus conuiuet,

*Psalm. 50.
2. Tim. 3.*

niuet, permittit illis suam pernicitiam. Verum si nos penitentiam egerimus, tandem apparebit Deus cum auxilio, consolatione ac triumpho, & Ecclesiæ antidicos præcipites dabit. Iratus pater, si filium emendari conspiciat, projicit virgam in ignem.

Ad Pharaonis pertinaciam diu conuiebat Deus, tandem verò ipsum & Principes eius in rubro mari submersit. Simili modo diu audiuit blasphemias Sennacherib & Centurionis eius Rabfacis, quos demum in furore & ira sua per angelum suum horribiliter vindicauit. *4. Reg. 19.*

Holophernis superbia ridenda morte terminata est: Qualem sortitus sit exitum Ecclesiæ hostis Arius, describit Eusebius lib. 10. cap. 13. Hæreses Donati, Fausti, Heluidij, Aërij, Vigilantij, Nouati etc. tamen aliquamdiu durauerint demum tamen euulsæ sunt & exaruerunt: zelatur enim dominus terram suam. Insuper & omnes aduersariorum Ecclesiæ libri, quos aduersus vnicam fidem conscripserunt, aboliti sunt ac deperierunt. Quicquid Arius, Donatus, Faustus, Aërius, Vigilantius &c. scripserunt, id rotum submersum & subuersum est: quia omnis plantatio quam non plantauit pater meus cœlestis, eradicabitur. *Matth. 15.*

Orthodoxorum verò Patrum lucubrationes, qui ante annos mille quingentos mille octingentos, quadringentos &c. pro asserenda rudentaque vnica, Catholica & christiana fide in cunctis vniuersi orbis plagis scripserunt, in toto orbe Christiano vsurpantur, imò planè eleganter

Q 5

& poli-

Exod. 14.

Iudit. 13.

*In historiæ
Ecclesiasticæ
& in tripartita
mat. 3. c. 10.*

*Secundus libri
pentateuchi obli-
uiscuntur.*

*Priscorum ca-
tholicorum do-
ctorum li-
nunc pro-
deunt.*

& politè ab integro excuduntur, utpotè Ignatij, Dionysij, Irenæi, Cypriani, Basilij, Athanasij, Hilarij, Damasceni, Ambrosij, Augustini, Hieronymi, Chrysoctomi, Cyrilli, Fulgentij, Gregorij, Bedæ, Bernardi etc. Præterea nunc primùm complurium priscorum Sanctorumque Patrū libri producuntur, qui partim antè nunquam excusi fuerunt, qui omnes vnicam Catholicāque fidem contestantur, veluti, Martialis, Iustini, Maximi, Thalassij, Nicephori, Olympiodri, Iusti, Salonij, Philonis, Chromatij, Albinij, Athanasij, Bertrami, Lanfranci, Optati, Marij, Victorini, Theophili, Idacij, Clari, Procli, Vincetij Lirinensis, Cerealis etc. ex quibus syncerus Christianus ad fidei constantiam & Sæctarum fugam meritò commoueretur. Zelatur enim dominus terram suam.

Sequitur latius, Et pepercit populo. O consolatorium sermonem, quòd Christus Iesus venit in hunc mundum saluos facere peccatores. 1. Tim. 1. Pariet (Maria) filium, & vocabis nomen eius Iesum, inquit Angelus ad Ioseph: ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Matth. 1. Hoc est verbum Euangelicum, quòd parsurus est Deus populo suo. Nisi Deus nobis pepercisset, vbi essemus nos miserabiles peccatores? Nisi quia Dominus adiunxit me, inquit Dauid Psal. 93. paulominus habitasset in inferno anima mea.

Nam si iniquitates obseruauerit dominus, easque prout commeruimus punire, voluerit, quis sustinebit? Dei igitur misericordiæ sunt, quòd non sumus consumpti. Cur Deus repro-

1. Tim. 3.

missio-

missionem fecit de semine mulieris, quòd cõtereret caput serpētis? Pepercit populo suo. Cur Noë cum septem animabus à diluuiò, & Loth *Genes. 3.* cū duabus filiabus ab incendio præseruati sunt? Pepercit populo suo.

Cur Abraham, Isaac, Iacob, Dauid, etc. Deo *Genes. 7.* accepti fuerunt? Deus pepercit.

Cur Deus homo factus, in cruce mortuus etc? *Genes. 17.* Pepercit populo suo.

Cur instituit Christus septē sacramenta? Cur *Ephes. 5.* Apostolos ad prædicandum Euangelium in orbem vniuersum emisit? Cur fidelibus repro-

misit vitam æternam? Omnia idcirco, quia par- *Ioan. 3.* cit Deus populo suo. Cur tardat dominus vindictam suam? parcat nobis. Cur Sancti per fidē

vicerunt regna, operati sunt iusticiam, adepti *2. Petr. 3.* sunt repromissiones? Deus illis pepercit. Quia

igitur Deus parcat populo suo, sciendū est, quis *Populus Dei* sit *quis sit.* populus eius. Nō enim est populus eius qui eum negaturus est, Daniel. 9. Iudæi, Turcæ, & omnes quotquot Christum viuum Dei filium, & promissum totius mundi Seruatorem non confitentur, eius populus non sunt.

Iudæi fuerunt populus Dei, verum propter incredulitatem ex oliua excisi sunt in maledictum sempiternum. Nos verò gentes per gratiam Dei & verbum Euangelij sumus electæ, vocatæ in populum Dei, & per fidem ac Baptismum collocatæ sumus in hæreditatem filiorū Dei. Osèc 2. Dicam non populo meo, Populus meus est tu &c.

Illi autem sunt populus Dei, qui sunt in arca Christianæ Ecclesiæ, habentes vnicam Catholicam

licam

licam & christianam fidem, quæ per ordinariâ successione ab Apostolis eorumque successoribus peruenit vsque ad nos, quæque per miracula & Sancta Concilia probata est, & quam profiteretur vniuersus orbis Christianus.

Qui etiam habent conformem vsum Sacramentorum consimilemque sensum & intellectum sacrarum scripturarum.

His signis dinoscitur populus Dei. Qui eiusmodi puram doctrinam, quam audistis, ab initio non profiteretur, inter populum Dei censeri non potest.

1. Ioan. 2.

Tales à nobis exierunt, inquit Ioannes, sed non erant ex nobis.

Qui vnicam, Catholicam & Christianam fidem non obtinent, neque conformem Sacramentorum vsum, nec habent consentientem sacrarum scripturarum intellectum, non sunt populus eius.

Garten. bryder.

Nulla est fidei consonantia inter sectas: vna se Euangelicâ nuncupat contra fidem Catholicam: Alia Zuinglianam seu Oecolampadianâ se appellat. Quidam Sectariorum sunt Anabaptistæ siue hortulani fratres. Quidam Suenclfeldiani. Quædã sectæ dicunt: hîc est Christus, alia, hîc est Christus: Tertîa, hîc est Christus: quæ admodum grauitè nos ab hisce Sectis monet Christus, vt in vnitæte fidei constantes perseueremus, nec exeamus ex arca Christianæ Ecclesiæ. Matth. 24.

Quàm perniciosæ sint apud Sectas discordiæ in diuidendis & criminandis septem Sacramentis, palam est toti mundo. De eo supra quo-

quoque diximus. Quidam dicunt sub & cum pane esse corpus domini. Quidam dicunt significare corpus. Quidam spiritum ex eo faciunt. τὸ, τὸ & τὸ, & illud, hîc, ita fingunt, vt atate sit corpus, hyeme figura. In æde cõcionatoria est corpus & sanguis domini, in domo æditui denot panis est & vinum, vt antè. Tempore antemeridiano est corpus, pomeridiano panis. O atrocem leuitatem. Quibusdam in locis habentur Missæ Germanicæ adhibitis luminaribus, Albis seu linistolijs, & vestibus sacris &c. & dicitur probè Euangelicum: alij papisticum esse dicunt, & execrantur eiusmodi cæremonias, & tamen se quoque verè Euangelicos appellant. Quidam in Ecclesijs suis Diuorum & crucifixi habent imagines, & sunt Euangelici: Alii qui itidem & se Euangelicos nominant, diruunt eas ligonibus & securibus, confringunt & concremant &c.

Verum quia Spiritus sanctus, est spiritus pacis & concordiæ, quem illum dicemus atrum demonem, qui vsque adeò secum dissidet?

1. Cor. 14.

De dissona scripturarum explicatione supra quoque diximus. Præterea notum est vniuerso orbi, quam dissonè & contrariè scripturam interpretentur hæretici.

Vnus hoc modo, alter alio modo exponit, quolibet Secta in rem suam: necessumque est, vt ad quorumuis nouas, effictas & erroneas opiniones deseruiat. Sic peruertebat Arrius scripturam ad suam hæresim. Sic Heluidius vsurpabat scripturam contra virginitatem Mariæ Dei genitricis & perpetuæ virginis. Donatus quoque

Sectæ peruertunt scripturas.

Donatus quoque torquebat ſcripturam ad ſuū Anabaptiſmum &c.

Sic Iudæi Scripturis aduerſus Chriſtum utebantur. Lutherus falſo uſurpat ſcripturam aduerſus Sacrificium Miſſæ. Vigilantius contra inuocationem Sâctorum. Arrius contra ſtatutos ieiuniorum dies. Zuinglius contra veritatem Sacramenti Altaris. Anabaptiſte, ſiue Hortulani fratres aduerſus vnum ſacrū Baptiſma. Itidem & Lamperiani allegabât ſcripturas aduerſus vota monaſtica &c. Quid prodeſt uſurpare ſcripturas, vociferari, Scriptura, ſcriptura, & non habere genuinum ſenſum & intellectū Scripturarum? Proinde hæretici populus eius non ſunt.

Populo ſuo. Chriſti fidelibus remittit Deus peccata per uſum Sacramentorum, quæ idcirco à Chriſto inſtituta ſunt, vt vulneratam animã per virtutem paſſionis Ieſu Chriſti ſanent in vitam æternam. Quædam ad conſeruandam ſanitatẽ & vberiorẽ Dei gratiam conſequendam pertinent. Si autem quis ex populo Dei, periculo aliquo vel morte præoccupetur, huic in neceſſitate per deſiderium percipiendi Sacramenta, gratia Chriſti communicari poteſt. Potestas enim Chriſti non eſt alligata ſacramentis. Dicit quoque ſcriptura: Iuſtus ſi morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Sap. 4. Efficax ſanè hæc eſt conſolatio populo Chriſti fidelis, quòd per Chriſtum remiſſionem peccatorum habere poſſint, atque ſic per Sacramenta purgati, mundi & ſine querela intrent in cœleſtem patriam.

Illis

Illis verò qui populus eius non ſunt, peccata non remittit, ſed retinet illis in pœnam ſempiternam. Cuiusmodi ſunt increduli. Qui non credit, iam iudicatus eſt, Ioan. 3. Sine fide impoſſibile eſt placere Deo: ſed ira Dei manet ſuper ipſum. Et qui non audierit Eccleſiã, id eſt, præſides & rectores Eccleſiæ, quos ſpiritus ſanctus Eccleſiæ ſuæ dedit in ædificationem corporis Chriſti. Ephes. 4. Actorum 20. ſit tibi, inquit Chriſtus, Matth. 18. tanquam Ethnicus & Publicanus. Qui ſic ex nobis prodierunt, atque à nobis deſecerunt, ab vnicã & Catholica fide peruiaciter apoſtatanter ſingulareſque & erroneas opiniones eligentes, hi quoque remiſſionem peccatorum non habent. Nam extra Eccleſiam vnicamque & Catholicam fidẽ, nulla eſt ſalus aut remiſſio peccatorum. Cõfeſſio, Abſolutio, Euchariſtia etc. inefficax eſt extra Eccleſiam. Quicquid in Arca, in Chriſtiana Eccleſia non eſt, ſubmergi ac perire neceſſum eſt. Columba, per quam denotatur ſpiritus ſanctus, ramum oliuæ, ramum, inquam, gratiæ & miſericordiæ Dei in ſolam Chriſtianæ congregationis Arcam intulit, in qua Sacramenta ſua habent operationem & efficaciam in vitam æternã. De Sectarum verò Præſidibus, qui quædam Sacramenta extra Eccleſiam uſurpât, ſic dicitur ex reſponſione Cecilij à Bilita. Exorcizat ſacramentum dæmoniacus, interrogat cuius os & verba cancer emittunt, fidem dat infidelis, veniam delictorum tribuit ſcleratus, & in nomine Chriſti tingit Antichriſtus: benedicit à Deo maledictus, vitam pollicetur

Heb. 12.
Matth. 18.

2. Ioan. 2.

Gen. 8.

Lucæ 10.

1. Theſ. 5.
Philip. 2.

IOELEM PROPHEȚ.

tur mortuus, pacem dat impacificus, Deum inuocat blasphemus, Sacerdotium administrat Prophanus, ponit altare sacrilegus, antistes diaboli audet Eucharistiam facere, etc.

Porrò si parcere illis debeat Deus, qui in unitate fidei congregantur, & peccata remittere, gratiam quoque & vitam æternam largiri, necessaria est pœnitentia: Nisi enim pœnitentiam egeritis, inquit Christus, Luc. 13. omnes similiter peribitis. Loquetur pacem in plebem suã, & super sanctos suos, & in eos qui conuertuntur ad cor. Esa. 45. Hæc dicit dominus, Conuertimini ad me & salui eritis. Eze. 18. Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur & vitat. Si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo, quod locutus sum aduersus eam: agam ego pœnitentiam super malo quod cogitavi vt facerem ei. Zach. 1. Conuertimini ad me & conuertar ad vos. Christus ideo mortuus est, & tertia die surrexit, vt prædicaretur in nomine eius pœnitentia & remissio peccatorum in omnes Gentes. Lucæ 24.

Pepercit Deus Niniuitis, quia egerunt pœnitentiam, pepercit Achab, latroni in cruce, pœnitenti Magdalenæ, quia egerunt pœnitentiã.

Si verò aliqui ex populo Dei pœnitentiam non egerint, thesaurizant sibi iram in die iræ, propter duritiam suã & impœnitens cor. Ro. 2. De his loquitur Esaias 22. Vocat dominus ad fletum & ad planctum, id est, ad intimã cõtritionem seu dolorem, ad caluitiũ, & ad cingulum sacci, & ecce gaudium & lætitia, occidite vitulos & iugulare arietes, comedere carnes

& bi-

CAPVT II.

129

& bibere vinum. Comedamus & bibamus, cras enim moriemur. Et reuelata est in auribus meis vox domini exercituum. Si dimitteretur iniquitas hæc vobis, donec moriamini. Hæc dicit dominus exercitum.

Habet Deus inter fideles suos bonos & malos. In arca sunt munda simul & immunda animalia. Sunt prudentes & fatuæ virgines in regno cœlorum. Idem boni et mali sunt pisces in sagena. Match. 13. Boni & mali Christiani apud Corinthios. 1. Cor. 5. Qui igitur ex corde Deũ quæsierint, inuenient eum: qui autem dereliquerint eum, derelinquet eos. 2. Par. 15. Elegerat Deus Israëlitas in populũ suũ, ex Ægypto eos per mare rubrum in desertum per Moysen deduxerat, terrã quoque promissionis promiserat: Verum cũ Deo obmurarent, Deo quæ & Moysi essent inamorigeri, pleni prauo reuerendi in Ægyptum desiderio, iratus est Deus in populum suum, & prostravit eos in deserto, vt ex sex virorum millibus non plures duobus in Palestinam peruenerint, nimirum Iosue & Caleph. 1. Cor. 10. Psal. 94.

Populo Dei itaque necessum est, si Deus illis parcere debeat, vt per bona opera vocationẽ & electionem suam certam faciat. 2. Pet. 1. Apparuit gratia Dei et saluatoris nostri omnibus hominibus, inquit Apostolus. Tit. 2. erudiens nos, vt abnegantes impietatem & secularia desideria, sobriè & iustè & piè viuamus in hoc sæculo, expectantes beatam suam & aduentum gloriæ magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, qui dedit semetipsum pro nobis, vt nos

R

redi-

Fidelis peccator
æget pœnitentiam.
1. sal. 84.

Genes. 72

Is populo
Dei mali
sunt & boni.

1. Cor. 15.

redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. Christus enim iustus iudex reddet unicuique secundum opera sua. Mat. 16.

Psal. 16.

Sequitur: & respondit dominus, & dixit populo. Ecce ego mittam vobis frumentum & vinum & oleum & replebimini eis, & non dabo vos ultra in opprobrium in Gentibus.

Duo nobiscum loquitur Deus.

Quid responderet dominus populo suo? Locutus est Deus, inquit David Psal. 61. duo haec audiui, quia potestas Dei est, & tibi domine misericordia. Misericordiam illis declarat, qui timent ipsum & poenitentiam agunt.

Potentiam ostendet impijs in nouissimo die. De duobus hisce Dei eloquijs inquit David Psal. 108. Misericordiam & iudicium cantabo tibi domine.

Sic respondet hic in tempore acceptabili dominus in sua misericordia poenitentiae peccatoris, emendationi vitae illius, deuotae & humiliori orationi eius puroque desiderio ipsius. Respondet, inquam, remissionem peccatorum, gratiam & donationem vitae aeternae. O Beatum, consolatorium & bonum responsum quod Deus dat humili & poenitenti peccatori. Si clamat, exaudit illum: si querit, inuenit: si petit, accipit: si pulsar, aperitur ei. Luc. 11.

Sic dicit dominus per Esaiam Prophetam cap. 8. Dissolue colligationes impietatis, solue fasciculos deprimentes, dimitte eos qui confracti sunt liberos, & omne onus dirumpe. Frange esurienti panem tuum, & egenos vagosque induc in domum tuam, cum videris nudum operam

operi eum, & carnem tuam ne dispexeris. Tunc erumpet quasi mane lumen tuum, & sanitas tua citius orietur, & anteibit faciem tuam iusticia tua, & gloria domini colliget te. Tunc inuocabis & dominus exaudiet: clamabis, & dicet. Ecce adsum etc.

Sic Deus Dauidi peccatum humiliter agnoscenti bonum dabat responsum per Nathan. 2. Reg. 12. Cum enim diceret Dauid, Peccauit Domino: respondit Nathan, dominus quoque transtulit peccatum tuum, non morieris.

Rex Ahas cum humiliaret se coram Deo, bonum ei adferebatur responsum per Heliam. Cum enim scinderet vestimenta sua, & operiret cilicio carnem suam, ieiunaretque; & dormiret in sacco, & ambularet demisso capite, factus est sermo domini ad Eliam, dicens. Nonne vidisti humiliatum Ahas coram me? Quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus eius etc. 3. Reg. 21.

Rex Ezechias cum audiret se moriturum, conuertebat faciem suam ad parietem, & orabat ad dominum, & flebat fletu magno. Et factum est verbum domini ad Esaiam dicens, Vade & dic Ezechiae. Haec dicit dominus Deus Dauid patris tui. Audiui orationem tuam & vidi lachrymas tuas, ecce ego adiciam super dies tuos quindecim annos etc. Esai. 38. Eiusmodi bonum responsum audiebant Ninitivae, cum agerent poenitentiam & conuerterentur ad Deum. Ion. 2.

Christus latroni in cruce confitenti & petenti ut sui recordaretur, bonum & consolatorium dabat

dabat responsum: Hodie mecum eris in paradiso. Lucæ 23.

Diua quoque Magdalena poenitentia operatrix admodum præclarum audiebat responsum, Fides tua te saluam fecit, Vade in pace Lucæ 7.

Sic quia non vult Deus mortem peccatoris, responderet humili peccatori, poenitentiam agenti, per suos Prophetas, Apostolos, per Ecclesiã, per verbũ Dei, per sacerdotes, qui diuinorum sacramentorum sunt dispensatores, de quibus dixit Christus Lucæ 10. Qui vos audit me audit: qui habent verbum reconciliationis. 2. Cor. 5. Ad quos Christus dixit. Ioan. 20. Accipite spiritum sanctum: quorum remisistis peccata, remittuntur eis etc. Quique per verba, virtutem & mandatum Christi corpus eius in altari conficiunt etc.

Hi quoque vocatur os Dei. Esaiæ 30. Os meum non interrogastis. Hos dedit spiritus sanctus in ædificationem suę ecclesię. Ephes. 4. Qui hos non audierit, reputabitur pro Ethnico & Publicano. Matth. 18.

Sic respondebat Christus Saulo per Ananiã. Actor. 9. Centurioni Cornelio responderet per Petrum. Actorum. 10. Philippus respondebat œconomõ Candacis regiñe. 8. Actor.

Infirmus presbyterum inducere iubetur, qui responsum illi daturus est in nomine domini etc. Iacob 5. Deus plane cupidus & paratus est misero & humiliter poenitentiam agenti peccatori bonum dare responsum in diebus salutis, in tempore misericordię.

Hieronymus
ad Heliodo-
rum.

2. Cor. 6.

Quale

Quale fuerit cor tuum, tale præbet tibi dominus responsum. Maliciofi Pharisęi falso & subdolo corde Christum interrogabant: respondit illis dominus: vobis vos ex patre diabolo estis. Ioan. 8. Sic superbo tuo cordi respondet Deus: Qui se exaltat humiliabitur. Vidi Satanã, inquit Christus, de cœlo cadentem sicut fulgur. Luc. 10. Si igitur Deus superbiẽti angelo nõ pepercit, vtique & tuum ferociens cor prosterneat.

Quid malis
respondeat
Deus.

Illi qui inuidiam & odium fouet, responderet, Qui fratrem suum odit, homicida est, est in tenebris, est ex diabolo. 1. Ioannis 3.

Perduelli & Magistratum despicienti responderet: qui potestati resilit, damnationem sibi acquirit. Rom. 13. Tumultuoso & discordioso gladiatori responderet: Qui acceperit gladium (nimirum extra legitimam potestatem aut mandatum) gladio peribit. Mat. 26. Auaro responderet, Auaritia est idolorum seruitus, nec habet partem in regno Dei. Ephes. 5. Gal. 5.

Adulteris & fornicatoribus responderet, Deum eos iudicaturum in nouissimo die. Heb. 13.

Simili modo audiunt impœnitentes, Nisi poenitentiam egeritis peribitis. Lucæ 13.

De his loquitur Deus Ezech. 20. Vivo ego, quia non respondebo vobis. Et per Michrãam Prophetã cap. 3. Hęc dicit dominus super Prophetas, qui seducunt populum meum, qui mordent dentibus suis, & prædicant pacem, & si quis non dederit in ore eorum quippiam, sanctificant super eum prelium. Sed confundentur, quia non est responsum Dei.

Audimus hic Deum non responsurum in gra-

R 3

tia

Hier. 23.

tia & misericordia sua Pseudopphetis, qui populum seducunt & prædicant pacem ubi non est pax, qui seditiones & dissidia concitant: qui mordent dentibus populum, id est, qui falsa & peruersa doctrina orthodoxos rodunt, mordent, fauciant, enecant, ex Arca Christianæ Ecclesiæ abducunt ad lupos rapaces: de quibus Christus Ioan. 20. & Paulus Actor. 20. O quam venenatus est ille morsus lupinus, cum aiunt: Sola fides iustos & beatos efficit.

Morsus lupi
um.

Sic immanis est morsus lupinus, quando iniquiunt heretici: Sacramentalem confessionem, que Deo fit & Sacerdori esse Papisticam.

Est & noxius ac periculosus lupinus morsus, cum dicunt, Missæ sacrificium esse abominationem.

Quam præterea pestilens est ille morsus lupinus, dum canunt & vociferantur, Alles vnser thun ist vmb sunst vnd vergebens, auch in dé besten lebê gute vverck sein vnser fund. id est, Omnia opera nostra sunt frustranea vel in optimâ vitâ bona opera nostra sunt peccata.

Admodum dire eriam mordent hi lupi monasticos & sacerdotes, dum clamitant Sectarij: Vota monastica esse nugas & deliramenta.

Hi mordaces lupi disgregant oues, graues turbas & dissidia excitantes, implicat, criminantur & caluniantur omnia statuta & obseruationes Ecclesiæ. Interficiunt animas que non moriuntur, & viuificant que non viuunt. Ezech. 13. His Deus respondere non vult: nam extra S. Ecclesiam nullum est salutis responsum.

Christus quoque in extremo die incredulis,
Sectis

Sectis & impenitentibus peccatoribus aliud non dabit responsum (quantumuis diuinæ misericordiæ ianuam pulsent) quam, Ite, discedite à me maledicti in ignem æternum. Ac tamen si quidam dicturi sint domine nunquid in nomine tuo prophetauimus & demonia eiecimus? etc. nihilominus dicit illis dominus. Discedite à me operarij iniquitatis etc. Matt. 7.

Sed audiamus nunc, quale Deus responsum det populo suo, qui ad Deum conuertitur per salutarem poenitentiam & vitæ emendationem.
Ecce ego mittam vobis frumentum, & vinum & oleum etc.

Considerate hic dignitatē Dei ac domini nostri, qui diues est in misericordia & gratia, in omnes qui inuocant illum in veritate. Audite quam benignum & consolationis plenum responsum det dominus. Pomittit illis qui ad se conuertuntur duplicia bona, temporalia & spiritualia. Nam præter temporalia promittit quoque sedaturum doctorem iusticiæ & S. Spiritum etc. quemadmodum ex hoc & sequenti capite audiemus. Quemadmodum Deus peccatum vlcisitur subtractione temporalium & spiritualium rerum: sic iustis & poenitentiam agentibus largitur benedictionem temporalium & spiritualium bonorum. Ait Dominus ad populum suum. Si me audieritis, ero Deus vester, & inducam vos in terram bonam, redundabunt torcularia tua vino etc.

Sic & Paulus 1. Timot. 4. Pietas ad omnia utilis est, promissionem habens vitæ quæ nunc est & futuræ. Patiens erat Iob in omnibus affli-

tionibus suis, inquiens: ago pœnitentiam in fauilla & cinere. Et conuersus est dominus per gratiam suam ad pœnitentiam Iob, & duplicia bona reddidit. Quatuordecim millia ouium & sex millia camelorum, & mille iuga bouum, & mille asinas. Insuper & proles ei dedit, filios & filias, vixitque post ærumnam suam 140. annis. Christus etiam querentibus regnum Dei & iusticiam eius, promittit non solum gratiam suam verum etiam temporariarum rerum sufficientiam. Matth. 6.

Hæc dici possunt illa duplicia dona, de quibus *Esaias cap. 40.* Hierusalem suscepit duplicia de manu domini, nempe, remissionem peccatorum, liberationem à lege Moyse, & temporariam tutelam ac protectionem, vnà cum requisitis nature. Iunior fui, etenim senui, & non vidi iustum derelictum, nec semen eius quaerens panem. Christus interrogabat discipulos suos, Quando misi vos sine sacco & calceamentis, nunquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt, nihil. Vbi obedientia Ecclesie, ibi bona pax & bonorum temporalium benedictio: vbi verò inobedientia Ecclesie & contemptus legitime potestatis, ibi sequitur paupertas & miseria, Ioan. 15. Si quis in me non manserit, inquit Christus, mittetur foras sicut palme, & arefcet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet. Infideles Iudæi, qui Prophetas occiderunt & Christum reiecerunt, puniuntur in corpore & anima. Subtractum est illis lumen gratie, verusque scripturarum intellectus: vident & cœci sunt, audiunt &

Luc. 32.

Spiritualis et
temporalis
pena.

& non intelligunt. Laborant fame, non panis, sed audiendi verbum domini, Amos 8. Domus eorum iacet deserta, sunt in maledicto sempiterno, & ex olea excisi, Ro. 11. Matt. 23. Ad hæc, sunt serui & Romano Imperatori subiecti. Et hoc pacto cum illis ageretur, donec persentiant vindictam innoxij sanguinis Christi, prout sibi ipsi imprecari sunt: Sanguis eius super nos & super filios nostros. Id ipsum quoque denotat parabola, Matth. 22. Rex iratus est: & missis exercitibus suis perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum succendit, quod per Tirum & Vespasianum in Iudæa horribiliter factum est.

Matth. 22.

Simili modo, qui ex vobis prodierunt, contemnentes vnicam & catholicam fidem, criminantes vsum sacramentorum etc. nisi per Christianam pœnitentiam in Arcam vnicæ fidei reuertatur fortè & ipsi diuinæ indignationis vindictam experientur in corpore & anima.

De spiritali animæ pœna, inquit Christus: Qui non audierit Ecclesiam, sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus etc. Qui non est in arca Ecclesie Christianæ, ad portum seu terram patriæ cœlestis peruenire non potest.

Matth. 27.

Corporalem pœnam coram ob oculos conspiciamus, quâ Deus eos qui peruicaciter in factiones concedunt, vlciscitur. Permittit bella, discordias, grassantes morbos & mortes, famem, caritatem, graues animi ægrotudines, exterminia ab omnium bonorum societate & iucunditate etc.

Hæc est illa duplex contritio, de qua Hieremias

IN IOELEM PROPHET.

mias c. 17. Duplici contritione contere eos. Ab hac duplici contritione nobilis Germania in magnum tum corporis tum animę defectū devenit, thesauri & diuitiæ liquefactæ sunt & perierunt. Viri repuerascūt & priuato quæstui inhærent, bona conscientia & Dei timor recesserunt, & non animaduerrimus. Hæc est illa vindicta, de qua dicit Deus. Ego quasi tinea Ephraim, & quasi putredo domui Iuda.

Refert quoq; dominus de duplici vindicta, Matt. 18. Vē homini illi per quem scandalū venit. Bonum esset illi, si non fuisset natus homo ille. De pœna corporis expedit ei vt suspēdatur mola asinaria in collum eius, & demergatur in profundum maris.

Heb. 10.

Quoniam igitur horribile est homini, incidere in manus seu vindictam Dei, meritò vos Dei benignitas & patientia ad pœnitentiã sanctamque & iustam vitam commoueret, vt cōsolatorium responsum obtineatis. Pœnitentiam enim & christianum laborem perpetuē sequitur consolatoria & benigna promissio. Cùm dixisset Christus, Matt. 5. Beati pauperes spiritu, subiungit, quia ipforum est regnū cœlorum. De labore loquitur discipulis suis, Mat. 11. Tollite iugum meum super vos & discite à me quia mitis sum & humilis corde: deinde subnectit consolatoriam promissionem: Et inuenietis quietem animabus vestris.

Christi enim labore sequitur consolatio.

Sic Luc. 22. Vos estis qui permanistis mecum in tentationibus meis: deinde subiicit, Et ego dispono vobis sicut disposuit mihi pater meus, regnum: vt edatis & bibatis super mensam meam

in

CAPVT II.

134

in regno meo: gloria enim & honor omni operanti bonum, Rom. 2.

Vbi verò nec pœnitentiã nec Christiani labores, ibidem nec sequitur cōsolatio, sed interminatio & supplicium. Inutilem seruum eijcite in tenebras exteriores, Matth. 25.

Qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt, Galat. 5. Ira & indignatio omni operanti malum, Rom. 2. Christus venturus iudex habet potestatem mittere animam & corpus in gehennam, Matth. 10.

Nunc audiamus quid Deus suo populo, iustis, inquam, & pœnitentiã agentibus promittat. Principio, vult ipsis benefacere. Deinde malum aufert ab eis. Vult prorsus cumulatè sine villo defectu ipsis elargiri frumētum, triticum, siliginem, vinum & oleum &c.

Vult dominus abundè multas fruges dare, quibus sustentetur corpus: & doctorè iustitiæ, Spiritum sanctum, quo pascatur anima.

Omnia sunt consolationis plenissima: Ego mittam vobis frumentum, vinū & oleum. Hæc suis famulis largitur Deus, nō corporaliter dūtaxat, vt suprà diximus, sed & spiritualiter.

Primum vult dare populo suo frumentum siue panem verbi Dei. O magnam gratiã, quando Deus largitur sanam, puram & catholicam doctrinam, & fideles pastores, qui pascant & nutriant nos scientia & doctrina: hoc est, qui doceant nos scientiã vnicę fidei, & doctrinam sanctæ & iustæ vitæ. Scriptura enim est utilis ad docendum, ad arguendum & corripiendum, ad erudiendum, vt perfecti simus & siue

Matth. 4.

Hier. 30

2. Tim. 3.

quere-

Philip. 2.

querela in die domini.

Ioan. 16.

2. Pet. 1.

Seminator huius frumenti est Spiritus sanctus, doctor omnis veritatis, qui loquitur per Prophetas, Apostolos, Euangelistas, doctores & pastores in ædificationem corporis Christi, Ephe 4. Nam spiritu sancto inspirati, locuti sunt sancti Dei homines. Apostoli eorumq; successores triticum verbi Dei fideliter seminârunt in vniuerso orbe: ad quos dominus dixit Matth. 18. Ite docere omnes gentes etc. & Marci 16. Ite in orbem vniuersum & prædicare Euangelium omni creaturæ etc. Ioan. 15. Ego elegi vos: & posui vos, vt eatis, & fructum afferatis & fructus vester maneat. Nisi dominus rã præclarum semē reliquisset, quasi Sodoma fuisset, & quasi Gomorrha similes essemus, Esa. 1.

Vinum vene-

rabilium sa-

crament. vi.

Psal. 103.

Secundò, vult dare populo suo vinum. Vinū istud cor hominis exhilarans, est effectus venerabilium Sacramentorum, quæ ordine quodã & modo vsurpantur in Ecclesia, ad consolationem & salutem fidelium.

Esa. 12.

Colof. 3.

Hi sunt fontes Saluatoris, ex quibus in gaudio haurimus veram lætitiã in Spiritu sancto, pacem Christi, quæ exultat in cordibus nostris, remissionem peccatorum, auxiliū diuinæ gratiæ, virtutem & robur faciendi bonum, & fugiendi malum, certitudinem conscientiæ, repositionem vitæ æternæ.

Matth. 28.

Luc. 22.

O vinum dulcissimum, Ioan. 20. Quorum remisistis peccata, remittuntur eis, soluite, pacite etc. Accipite & manducate, hoc est corpus meum, hic est sanguis meus etc. In hoc corporis & sanguinis Christi haustu, sunt omnes the-

Col. 2.

saui

saui sapientiæ & scientiæ absconditi. In Christo habitat diuinitas etiam corporaliter. Hunc efficacem haustum inuenimus in venerabili sacramento, quod sacerdotes in virtute & mandato Christi in altari cõficiūt: hoc facere in mei commemorationem, Luc. 22.

Dixit præterea ad suos cœnopolas, quibus dedit ac demandauit verbum reconciliationis, 2.

Cor. 5. Qui vos audit, me audit, Baptizate eos in nomine Patris & Filij, & Spiritus sancti, vt sint amici mei, filij & hæredes etc. Luc. 10.
Matth. 28.

Hoc tam generosum ac dulce vinum virtutis sacramentorum, non est mixtum aqua existens hæreticarum erronearumq; opinionum, aut humanæ, falsæ ac vanæ consolationis, sed purum putumq; scaturit ex Christo, septem venerabilium Sacramentorum institutore: Si verò vinum sacramentorum ex calice meritorum Christi legitimè hic biberimus, dabit nobis potandum sanitatem summi & optimi boni in vita æterna, vbi dicturus est, Comedite amici mei, & bibite, & inebriamini charissimi, Cant. 5. Ecce serui mei bibent. etc. Esa. 65.

Tertio, dabit oleum. Oleum est summa charitas & misericordia, quam Christus electis suis exhibiturus est, quado per angelos animas eorum perduxerit ad gaudia cœlestia & in nouissimo die eas resuscitaturus est in gloriam & cœlicitatem sempiternam. Oleum misericordie & ignoscentiæ
Ioan. 5.

Hoc oleo promissionis vitæ æternæ, & spei viuæ vngite crucem vestram, vestras christiani laboris manus, & pedes affectuum seu concupiscentiarum vestrarum, ad ambulandum viã diuino-

IN IOELEM PROPHEȚ.

diuinorum præceptorum, viam arctā quæ ducit ad vitam, Matth. 7.

Hoc oleum lenit omnem dolorē. Nec enim oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, summum illud gaudiū, quod præparauit Deus diligentibus se, 1. Cor. 2. *Et sicut 64.* Sic vsurparunt hoc oleum in martyrijs & supplicijs suis sancti Apostoli & Martyres, fuitque omnis dolor illis iucundus & suauis. Sanctæ virgines hoc oleum vsurparunt ad pudicitiam conseruandam, quia norant verbum Dei. Sunt Eunuchi qui seiplos castrauerūt propter regnū Dei, Matth. 19.

Hebr. 11.
Rom. 12.

Sancti confessores & omnes electi hoc oleū in promptu habuerunt, operati sunt iustitiam, dilexerunt inimicos suos, bonū pro malo reddiderunt. Deum ex corde dilexerunt, momentaneam & caducam voluptatem & læticiam fugerunt, crucem suā tulerunt, & secuti sunt dominum in omni patientia &c. Charitas Dei & promissio vitæ æternæ alacres illos & expeditos reddiderunt ad seruiendum Deo in sanctitate & iusticia. Memores fuerūt illius Apostoli. Ro. 8. Non sunt condignæ pæsiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Et 2. Cor. 4. Id quod in præsentī est momentaneum & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternū gloriæ pondus operatur in nobis, non contēplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur etc.

Luce 12.

Sed David in omnibus tribulationibus suis recordatur domus domini. Latatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domū domini ibimus.

Stantes

CAPVT II.

136

Stantes erāt pedes nostri, id est, desideria nostra *Psal. 125.* in atrijs tuis Hierusalem. Considerarunt illud Sancti martyres per institutum Spiritus sancti, qui clamauit in cordibus ipsorum, cum immanibus tormētis excruciarētur, In domū domini ibimus: quoniā per multas tribulationes oportet intrare in regnum Dei. Actor. 14.

Cum vxor D. Petri Apostoli ad mortem pro Christi nomine oppetendā produceretur, acclamabat illi Petrus: O coniūx, memento domini: Quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, scimus quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, sed æternam in cœlis. 2. Cor. 5.

En Heb. li. 3. c.
30. hyst. eccl.

Eodē modo vtere hoc viuæ sp̄ei oleo in omni angustia & necessitate tua. in omni tētatione & miseria, refocilla & recrea te in Deo tuo Iesu Christo, qui pro te mortem subiit, vt si credas in ipsum, diligas ipsum, patiens sis & vsque in finem iustus, reddat tibi coronam vitæ. Aspice, inquit Paulus, Heb. 12. in authorē fidei & consummatorem Iesum, vt ne fatigemini animis vestris deficientes.

Verum diligenter attendite, ne generosum hoc oleū carnali licentia adulteretur aut miscatur, vt pote faciunt illi, qui dicunt: Christus vitam æternam promeruit & dare promisit, non opus est in promerendo sanctis & bonis operibus regno cœlorum esse sollicitos. Quicquid enim facimus, frustraneum est, tametsi inculpatissimè viuamus: crede duntaxat, & saluus eris: nihil dānat nisi infidelitas, & nihil saluificat nisi fides. Non considerantes, quōd reddi-

IN IOELEM PROPHEȚ.

redditurus est Christus unicuique secundum opera sua. Matth. 16. quodque dixit Christus. Matth. 19. Vis ad vitam ingredi, serua madata. Maledicti enim qui declinant à mandatis tuis. Psa. 118. Præcepit quoque Deus Apostolis suis, vt credentes & baptizatos docerent seruare & facere omnia que mandasset ipsis. Matth. 28. Pœnitentia & remissio peccatorum post passionem & resurrectionem domini omnibus gentibus prædicari debebat. Luc. 24.

Cauete igitur à fœtido oleo Sectarū quæ deprauatione scripturarum ignauum, leuem & inobedientem reddūt populum, ad omne bonum reprobum. Tit. 1. Molliti sunt sermones earum super oleum Psa. 54. Rom. 16. Per dulces sermones seducunt corda innocentium. De Sectarum quoque oleo loquitur David Psa. 140. Oleum peccatoris non impinguabit caput meum Et Eccl. 10. Muscæ morientes, perdunt suauitatem vnguenti. Non tantum male cogitationes inficiunt suauitatem bonæ & puræ conscientie, verum etiam sectæ, quæ merito muscæ Ægypticæ appellantur, corrumpunt omnem suauitatem diuinæ & fraternæ charitatis, dirimunt omnem amicitiam & pacem, homines erga se inuicem irreconciliabili inuidia & odio exacerbant, eosque rebus fluxis profus intendere æternarumque obliuisci faciunt.

Per hæc verba, quibus Deus populo suo dare promittit frumentum, vinum & oleum, diuinissimi etiam Sacramenti corporis & sanguinis Christi quod nobis reliquit possumus admoneri. Nam vult quoque Deus populo suo

san-

CAPVT II.

137

sanguinem & carnem suam dare sub speciebus panis & vini, ad robur & nutrimentum vitæ æternæ in vitam æternam. Christus seipsum nominat granum frumenti. Ioan. 12. & panem vitium, qui manducauerit ex hoc pane viuet in æternum. Ioan. 6. Hunc autem panem Christus ex sua omnipotentia, sapientia, charitate & misericordia nobis largitur, quæ per oleum denotantur. Hunc sacratissimum cibum subtrahit nobis Deus, propter fastū, peruicaciam, fastidium & peccata nostra. prout hoc noui testamenti sacrificiū temporibus Antichristi ad tempus cessabit, quemadmodū Daniel hoc ipsum prophetauit cap. 11. Tamen si quidem iam nūc operetur Antichristus & reueler mysteriū iniquitatis. 2. Thess. 2. Quod autem sublimissimū hoc Sacramentū apud nonnullos conuicijs & contumelijs proscindatur & exterminetur, id nostra maliciosa & impœnitenti vita erga Deū summè commeruimus. Viuimus haud aliter ac spurcissimæ sues, & veluti immanes mordaces & ferocientes canes eoq; subducit nobis Deus sanctum & preciosas margaritas, id est, virtutē & gratiā huius augustissimi sacramenti. Quocirca apprimè necessarium foret, vt derelictis

Matth. 7.

Luc. 15.

porcinis siliquis & aqualiculis carnalis, leuis & refractariæ vitæ nostræ. per sanctam & pœnitentialem vitam reuerteremur in domū patris nostri, ad verum, vinumque panem corporis & sanguinis Christi, & ad suaue illud cœlestis consolationis vinum, vt & nobis impertirerur in diebus salutis oleum misericordiæ & gratiæ Dei.

S

Non

Non dabo (inquit latius Deus per Prophetam) vos vltra opprobrium in Gentibus. Maximum est christianis opprobrium quando Gentes ipsis flagitiosa vitæ ergò illudant. Veluti si nunc Turca ad nos diceret. O christiani, vbi vestra erga Magistrat⁹ obediètia? Vos domini vbi vestra iusticia in eos qui vos criminantur et cõtemnunt? Non punitis iuxta concessam vobis potestatem. Quocirca perniciosã vestra indulgentia efficitis, vt subditi vos ludificentur ac derideant. Itidem si dicant ad nos Iudæi: vbi vester cultus diuinus? vbi vestra erga Deũ gratitudo, quòd vos redemerit? vbi vestra vita? vbi vestra orationes? vbi vestra ieiunia et corporis castigationes? vbi vestra charitas et misericordia erga pauperes, fratres & sorores vestras? vbi vestra in fide constantia? versatiles estis & instabiles velut arũdo animo leuissimò, si quis noui aliquid doceat, creditis, deficientes à prisca fide quam maiores vestri professi sunt ante aliquam vltima sæcula. Sic loquitur Deus ad populum suum Hier. 2. Transite ad insulas Cethim & videte, et in Cedar mittite, et considerate vehementer: et videte si factum est huiusmodi. Si mutauit Gens Deos suos, & certè ipsi non sunt Dii: populus verò meus mutauit gloriam suam in idolum. Sic & Paulus. 1. Corinth. 5. Omnino auditur in ter vos fornicatio, et talis fornicatio, qualis nec inter gentes etc. Et iusmodi ignominia à nobis auferet Deus, si egerimus pœnitentiam, et prauam vitam nostram emendauerimus. Tunc enim nobis parsurus est, ne in pœna propter peccata nostra siamus opprobrium

brium in Gentibus.

Et eum qui ab Aquilone est, procul faciam à vobis, & expellam eum in terram inuiam & desertam, faciem eius contra mare orientale, & extremum eius vsque ad mare nouissimum, & ascendet fœtor eius, & ascendet putredo eius, quia superbè egit.

His verbis indicat Deus per Prophetam, se populo suo, illis videlicet, qui vitam suam emendant, integrè & iustè viuunt, & ad Deum conuertuntur, non solum benefactorum, sed & mala ab ijs ablaturum. Eum quĩ ab Aquilone est (ait Deus) procul faciam à vobis etc.

Sensus horum verborum est, Deũ populi sui hostes admodum procul exterminaturum, vbi nemo habitet aut habitare possit, ne vltèrius nocere queant. Neque etiam hostes impunè euasuros, sed eorum superbiam fœtore penstandam. In summa Deus propter pœnitentiã vult auertere vindictam.

Nonnulli hæc verba exponũt de locustis, erucis & bruchis etc. de quibus supra dixit Prophetam, quæ fruges terræ palestinae corroserunt, exederunt & vastarũt: vnde ingens fames prouinciam inuasit. Verũ vbi pœnitentiã egerũt, pollicetur dominus, se pestilens hoc vermĩũ genus vniuersum procul ab arciturum. Ita vt locustæ in Aegypto in pœnam & vltionem omnes herbas deuorarent & quicquid pomorum in arboribus erat. Pharaõ autem agnoscens se peccasse rogabat Moysem & Aaronem vt pro se apud Deum intercederent. Quod vbi fecisset Moyses, fecit Deus flare ventum ab occidente

IN IOELEM PROPHET.

vehementissimū, & arreptā locustam proiecit in mare rubrum, vt ne vna quidē remaneret in cunctis finibus Ægypti. Exo. 10.

4. Reg. 19

Alij quidam exponunt de Sennacherib rege Assyriorū, immanissimo populi Dei hoste, qui ab Aquilone instructissimo exercitu ingenti- que ferocia veniens, Iudæam inuadebat eaque depopulari moliebatur. Ceterum vbi Rex Ezechias cum omni populo ad Deū conuerterentur, opēque & consolationē ab eo implorarent, exaudiuit eorū orationem, venitque Angelus domini, & vna nocte percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque millia. Et fugit rex Sennacherib, magnaque ignominia reuersus est in Niniuen. Cumque adoraret in templo Nefroch Deum suum, Andramelech & Sara sar filij eius percusserunt eū gladio 4. Reg. 19. Et quia superbē egerat, & tumidus exaltauerat se aduersus Deum & populū eius, eō fœtor eius, id est, immanis eius strages, & ridenda eius fuga ascendit, id est, increbruit & diulgata est in omnes regiones ad perpetuam eius ignominiam. Ad hūc modū consuevit Deus agere cū sanguinarijs, elatis & terocibus Tyrannis. Conniuet quidē Deus ad tempus, sed non diu, deinde eos dat in derisum & opprobrium.

Tyrannos
Deus dat in
opprobrium.

Matth. 2.

Videmus hoc in scvissimo illo Tyrāno Herode, qui multa millia innocentū infantulorū miserabiliter trucidari curauit, aliaq; complura homicidia patrauit, sed qualem se præbuit in vita talem quoque sortitus est exitum. Inuasit eum continuus ac grauisissimus interiorum viscerū dolor, colo medius vexabatur, abscondita

corpo-

CAPVT II.

139

corporis scatebant vermibus &c. ac tandē immani cruciatu vitam finiuit, vt illud Iosephus lib. 7. antiquitatū, & lib. 2. de bello Iudaico describit.

Pari modo horribilem habuit exitū Tyrannus Antiochus, cui vermes ex corpore scaturierunt, & dolore viscerū diſcruciatu, in summo fœtore mortuus est. 2. Mach. 9.

Iulianus quoque apostata horribiliter periit: siquidem ex inflicto vulnere animā agens, manum sanguine plenam ad cœlū proiecisse fertur ac dixisse. Vicisti Galilæe. Similiter Nero formidabilis hostis & persecutor populi Christiani, prout Nicephorus li. 16. ca. 43. huiusmodi Tyrannos complures enumerat, qui omnes in suo ipsorum sanguine suffocati sunt, quorū etiam vitam Deus abbreviauit, iuxta illud Prophetæ. Psal. 45. Viri sanguinum & dolosi non dimidiabunt dies suos &c.

Merito igitur extimelcere deberent omnes Tyranni, seditiosi & sanguinarij homines, qui vel reuel consilio, aut falsa erroneaq; doctrina excitant discordias, rebelliones, seditiones aut sanguinis profusiones. Cuiusmodi tyrannidē si in hoc sæculo non vlciscitur Deus, differt eā in seuerum iudicij diem.

Potest præterea per hunc tã formidabilē hostem intelligi diabolus, qui solum suū exaltauit in lateribus Aquilonis. Esa. 14. Plenus superbia & fastu volebat similis esse Altissimo: sed exturbat⁹ & profligatus est è cœlo, de quo Christus Luc. 10. Videbam Satanam sicut fulgur de cœlo cadentem. Et Ioan. 12. Nunc iudicium est

S 3

MUM-

mundi, nunc Princeps huius mundi eijcietur foras. Habet adhuc locum in deserto, id est, in infidelibus, itidem in ijs qui fidem persequuntur & criminantur, & in impoenitentibus. Sic dicit Christus ad Phariseos Ioan. 8. Vos ex diabolo estis. Et 1. Ioan. 3. Omnis qui odit fratrem suum homicida est, sicut Cain qui occidit fratrem suum.

Quâuis immanis hic Tyrannus per virtutem Christi sit profligatus ex cordibus fidelium, eijciaturque per legitimum sacranctorum usum in ecclesia Christi: nihilq; dânationis sit ijs qui sunt in Christo Ro. 8. nec patiatur nos têtari supra id q; possumus per Christû superare: sintq; ouicula illæ per Christû redêptæ, quæ você eius audiunt, & sequuntur pastorem, certæ in manu Christi se nõ perituras, & dat illis vitã æternam: Nihilosecius hic profligatus hostis vertit faciẽ suã cõtra mare oriẽtale, id est, cõtra illos, qui baptizati sunt: vt per têtatiões suas eos possit pellicere in peccatũ ad mortem sempiternam, vt diuinæ gratiæ sol, qui in Christo nobis illuxit & ortus est obtenebretur. Cogitationes eius sunt, vt fideles à regia in sempiternam Patriam via abducatur in tartareum carcerem.

Circuit nos, inquit, Petrus, tanquam Leo rugiens, quærens quem deuoret. 1. Pet. 5.

Væ terræ & mari, inquit Ioan. Apoc. cap. 12. quia descendit diabolus ad vos (videlicet de tenebroso aère, quem inhabitat. Ephes. 6.) habens iram magnam, sciens quòd modicũ tempus habet.

Soluetur quoque Sathanas in temporibus nouis-

2. Cor. 10.
Ioan. 10.

nouissimis, atque eiusmodi angustias & miseria exciabit, quales antea fuerint nunquã. Et nisi breuiati essent dies, inducerentur etiam (si fieri posset) in errorẽ electi. Hæc nouissima tempora vocat Apostolus periculosa tempora. Hic hostis per Sennacherib designatus est, qui perpetuò meditatur populum Dei ditperdere. Sed zelatur Deus populum, & nouit qui sunt eius, ijsq; auxilium & robur donabit, & conteret Sathanam sub pedibus eorum velociter.

Extremum etiã huius hostis est vsque ad mare nouissimũ, id est, prorsus diligenter obseruat finem seu extrema baptizatorũ, vt aliquid iuris in eos habeat per impatientiã, pusillanimitatẽ, timorem & superbiam, vtque populũ Dei possit accusare corã Iudice: Vnde & accusator fratrum appellatur. Veris autem fidelibus qui in charitate Dei & proximi ex hac vita emigrant, quique per sacramenta Deo in diebus salutis reconciliantur in nullo nocere potest: Sed Christus Seruator noster in nouissimo die hunc hostem cum vniuersa commilitonum suorũ phalange profligabit, sternet & precipitabit in stagnum ignis ardentis & sulphuris. Apocalip. 19. Job 40. Matth. 25.

Permittit quoque Deus propter peccata nostra alios malignos & noxios hostes ab Aquilone erronea doctrina & deprauatione scripturarum populum suum inuadere. Hi sunt Sectæ, prouenientes ab Aquilone, id est, ex instinctu diaboli habitantis ad Aquilonem, id est, in superbia, inuidia, & odio: in plagis enim Septentrionalibus est frigus vehementissimus: sic in

Apoc. 22.

Matth. 13.

Matth. 24.

2. Tim. 3.

2. Tim. 2.

Rom. 16.

Apoc. 12.

Ab aquilone
pandetur om-
ne malum.

Sectis magna sunt frigora quæ ex defectu charitatis, ex ingenti detestabiliq; superbia, ex inuidia & odio oppugnant vnicam, probatâ, Catholicam, sanctam & Christianâ fidem. Vnde dicit scriptura, Hier. 1. Ab Aquilone pandetur omne malû, id est, ex illis in quibus non est feruor aut calor fidei, nec charitatis. Omnes enim hæreses profluunt & proueniunt ex superbia, ex inuidia & auaritia cuiusmodi per Aquilonem designantur.

Non hic loquitur de ipsa regione: attamen quàm asper & turbidus aër ab aquilone in nobilem Germaniam peruenerit, plurimi nõ sine notabili corporis & animæ detrimento perferunt. Multis etiâ hæc Septentrionalis aura (proh dolor) nimis acris fuit & præualida,

Fætor, & corruptus ac noxius odor ascendit; id est, memoria Tyrannorum & sectarum quæ Ecclesiam eiusque puram doctrinam hostiliter proscripserunt & persecutæ sunt, est fætor & abominatio apud synceros & morigeros Christianos. Nomina Sectarum si quando nominantur, utpote Arrij, Nouati, Vigilantij, Heluidij, Faustij, Donati, Circuncellionû, Aërij, V. Viclephi, Zuinglij &c. sunt Catholicis grauissimæ foetores, memoria eorum est in maledicto, suntq; in Sacrosanctis Concilijs anathematizati ac dâmati, quia superbè egerunt, plus suis discordantibus & erroneis opinionibus tribuentes, quàm vnicæ ac puræ doctrinæ Ecclesiæ Catholicæ.

Noli timere terra, exulta & latere, quoniam magnificauit Dominus ut faceret. Nolite timere animalia regionis,

regionis, quia germinauerunt speciosa deserti, quia lignum attulit fructum suum, ficus & vinea dederunt virtutem suam.

His verbis dominus excitat populum suum per Prophetam ad considerandam munificam promissionem, ut proniores sint ad agendam pœnitentiam, & conuertendum se ad Deum. Terra, id est, popule meus, qui inhabitas terram quam promisi tibi, noli timere, quasi concepta ira adhuc in te efferueam, ut mediter vlteriùs te punire & affligere propter peccata tua, nec parcere tibi velim propter pœnitentiam & cõuersionem tuam: noli timere, sed lætare, quoniam magnificè me erga te declarabo, tanquã Deum ac dominum. Quicquid antea propter peccatum tuum deperdidi, propter pœnitentiam tuã reddam tibi.

Antea agri præ nimio æstu prorsus aridi & steriles fuerunt, arbores non protulerunt fructum, nec vinum nec triticum creuit, eruca, locustæ & bruchi omnia arua deuastârunt, vndè iumenta & homines ingentem necessitatem pertulerunt. Verùm quia egisti pœnitentiam, parcam nunc tibi, hostes profligabo, & benedictionem dabo super terram. Ad hanc benignitatem cõsiderandam scio exhortatur Propheeta. Noli timere terra, ne expanescas propter ea quæ dico & promitto tibi. Sunt quidè magna, sed fidelis est Deus in promissionibus suis, nec est apud illum impossibile omne verbum. Luc. 1. Quia timor est malorum futurorum, idcirco cum peccator per dignos fructus pœnitentiæ, & emedationem vitæ ex animo ad Deum con-

IN IOELEM PROPHET.

Ioan. 5.
Philip. 1.

Matth. 20.
Etc. 21.

uertitur, acclamat ei Deus: noli timere, nec mortem nec diem ultimum, nec gehennę supplicia. Fidelis enim ex morte transit in vitam. Christus est illi lucrum & habet domum in cœlis 2. Cor. 5. Vbi venerit vesper, conuocabuntur operarij ad recipiendam mercedem. Leuabunt etiam capita sua, quando transferint cœlum & terra, quia appropinquat redemptio ipsorum. Procedent qui bona egerunt in vitam æternam. Ioan. 5. Matth. 25.

Quando Deus homini bene vult, cōsolatur illū, dicens, Noli timere. Quicquid enim malorū homini euenire potest, Deus auertere potest. Psal. 22. Etsi ambulauero in medio umbrę mortis, nō timebo mala, quoniā tu mecū es, Esa. 10. Noli timere populus meus. ca. 41. ne timeas, ego adiuui te c. 43. Lu. 12. Nolite timere pusillus grex quia cōplacuit patri vestro dare vobis regnum. Matth. 10. Nolite timere eos qui occidunt corpus etc. Act. 17. ne timeas Paule etc.

O beatum hominē, qui bonū habet testimonium conscientię suę, cui dicturus est Deus in extremis: noli timere: dicet enim spiritus Dei, vt requiescant à laboribus suis. Apoc. 14.

Ex hac benedictione, qua Deus benedicit agris, animalibus, arboribus, & vineis, singularis etiā consolatio percipi potest: nimirum quod velit Deus populo suo temporalis vitę subsidia elargiri. Quicunq; enim christianus in suo statu honestē, integrē & iustē vixerit, siue Ecclesiasticus sit siue Laicus, huic Deus non patitur quicquā deesse: sincera enim pietas, præsentis & futurę vitę promissionem habet.

R. Tim. 4.

Quo-

CAPVT II.

142

Quoniam igitur Deus populo tēporaria & sempiterna bona promisit, præterea iuxta diuinam suam voluntatē vt viuamus, grauitèr admodum docuit & præcepit, idcirco ne timidi & Pusillanimes reddantur, strenuè populū suum alloquitur, inquit. Popule meus, nolite timere, nolite domino Deo vestro diffidere quasi daturus vobis non sit, quod promisit: nolite facere quemadmodū illi in deserto, qui eum audiverit esse Gygantes in terra palæstina, perterriti dicebant, Constituamus nobis ducem & reuertamur in Ægyptum etc.

Pari modo Pseudoprophetę populū Dei reddunt timidum & pusillanimum, dum inquit: non possumus bonum operari, Deus grauia & impossibilia nobis præcepit. Nemo valet ascendere in terram promissionis. Nihil promeremur bonis operibus, ieiunijs, orationibus, eleemosynarum largitio non est meritoria: non potes confiteri tua peccata: delicta enim quis intelligit? nemo potest satisfacere dignis poenitentię operibus: omnia opera nostra sunt frustranea, etiam si viuamus inculpatisimè etc. Eiusmodi timidi non laborant, non cogitant viuere secundum normam verbi Dei, sunt serui ignaui, solummodo inhiantes mercedi. Sed qui non laborat, quam sperare potest mercedem, cum Deus vniciusque reddurus sit secundum opera sua? Qui non seminauerit, quid metet?

Talibus frigidis ac timidis scriptura horribilem Dei iram minatur Apoc. 21. Qui vicerit, possidebit hæc: & ero illi Deus, & ille erit mihi filius.

Num. 13. 14.
Scl. & pusill.
reddunt timi-
dum.
Num. 14.

Matth. 16.
Gal. 6.

filius. Timidis autem & incredulis, & execratis, & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & idololatriis & omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno ardenti igne & sulphure. Et Iacobi. 1. Qui hæsitat, similis est fluctui maris qui à vento mouetur & circumfertur.

*Christiani
conuincato-
res populum
confirmant.*

Veri Prophetæ consolantur & confirmant populum, vt parati & expediti sint ad benè operandum. Et tamen ex nostris ipsorum viribus nihil facere queamus, quod mereatur vitæ æternam, Ioan. 15. Philip. 2. 2. Cor. 3. Esaiæ 26. omnia tamen possumus, quæ Deo grata & accepta sunt ex gratia, auxilio & virtute illius.

Philip. 4.

Discipuli dominum interrogabāt. Quis potest saluus fieri? Responsum est illis. Apud homines hoc impossibile est, apud Deum autem omnia possibilia sunt. Matt. 19. Qui auxilium & gratiam suam nobis addixit & promisit per quæ patriam cœlestem adipisci valeamus. Qui & pactum fecit nobiscum pro denario diurno, si fideliter ex fide & charitate ad Dei gloriam laborauerimus: tunc vnusquisque viritum suam accepturus est mercedem iuxta labores suos.

Matth. 20.

1. Cor. 3.

Iugum quoque illius est suaue, & onus eius leue. Matth. 11. Mandata eius grauiam non sunt. 1. Ioan. 5. Quocircà nolite timere sed latamini in Spiritu sancto. Magnificabit enim dominus facere vobiscum.

*Quomodo
Deus se ma-
gnificum de-
claret.*

Præclara & magnifica gesta videmus in Patriarchis, in Prophetis, in Martyribus, in Virginitibus, sed omnia fecit dominus. Noë inuenit gratiam, & cum septem seruatus est in Arca.

Domi-

Dominus fecit.

Gen. 7.

Enoch fuit Deo acceptus, & translatus est in Paradisum terrenum. Dominus fecit.

*Gen. 5.
Heb. 11.*

Credidit Abraham & obediuit Deo, qui repromisit ei, in semine ipsius benedicendas esse omnes gentes. Dominus fecit.

*Gen. 15.
Exod. 17.*

Moyſes multa miracula patrauit in Ægypto: duxit populum Dei per mare rubrum. Dominus fecit.

Heb. 12.

Sic Iacob, Iosue, Sampson, Gedeon, Dauid, Ezechias etc. Magnificauit illis dominus vt faceret. Maria Dei mater filium Dei concepit, peperit in Bethleem: nihilominus in æternū permanens virgo. Dominus istud fecit. quæ admodum ipsamet agnoscit. Luc. 1. Quia fecit mihi magna qui potens est. Non satis admirari possumus prædicationem Apostolorum, qui tamē humiles piscatores & idiotæ fuerunt. Quis non miratur summam S. Martyrum patientiam & constāciam? Itidem quod virgines, quæ partim Regum filix etc. pulchræ, opulente, tenere, iuuentulæ etc. fuerunt, omnibus gaudijs & voluptatibus contemptis, castitatem seruauerunt & immania tormenta ac supplicia propter Christum sustinuerunt? Quis non hæc admiratur? Dominus fecit. Omnia opera nostra, domine, operatus es nobis, ait Esa.

Cap. 26.

Magna illa in ciuitate peccatrix, ex qua eiecit dominus septem demonia, audit à domino: Fides tua te saluam fecit. Latro in cruce audit. Hodie mecum eris in paradiso. Dominus fecit. Fidelis sermo & omni acceptione dignus, quia Christus Iesus venit in hunc mundum peccato-

res

res saluos facere quorū primus ego sum. Sed i-
deò misericordiam consecutus sum, vt in me
primò ostēderet Christus Iesus omnem patien-
tiam, ad informationem eorum qui credituri
sunt illi in vitam æternam. 1. Tim. 1.

Nolite igitur timere ò christiani, magnifi-
cabit etiam dominus facere vobis eum. Quare
apud dominum, qui tam consolatoriè te allo-
quitur, tuam fidem, tuā charitatem, spem, pa-
tientiam, obedientiam, humilitatem, pœnitentiam,
castitatem, iusticiam etc.

Dextera domini fecit virtutem Psal. 117.

In Deo faciemus virtutem. Psal. 59.

Pete & postula à domino, & dabit tibi peti-
tiones cordis tui. In omni oratione & obsecra-
tione cum gratiarum actione petitiones vestre
innotescant apud Deum. Effundite coram illo
corda vestra. Deus adiutor noster in æternum.
Mera sunt opera Dei, prædestinare, vocare, iu-
stificare, magnificare & saluificare. Rom. 8.

Quapropter dicit Ioel. Magnificauit domi-
nus vt faceret.

Nihil certi definit, quasi diceret, dominus
magnificè nobiscum acturus est. Psal. 129. Ma-
gnificauit dominus facere nobiscum, facti su-
mus letantes. Non promisit dominus hoc vel
illud, quasi aliud præstare non possit, aut largiri
velit, quàm illud quod promisit, idcirco dicit: vt
faceret, vt faceret tecum omnia, intellige, quæ
ad salutem corporis & animæ tuæ sunt necessa-
ria: quia nomen eius est omnipotens.

Et filij Sion exultate & latamini in domino Deo vestro, quia dedit vobis doctorem iusticia, & descendero facies

*faciet ad vos imbrem matutinum & serotinum, sicut in principio. Et implebuntur arca frumento & redun-
dabunt torcularia vino, & oleo. Et reddam vobis annos quos comedit locustæ, bruchus & rubigo & eruca:
fortitudo mea magna, quam misi in vos. Et comedetis vescentes & saturabimini, & laudabitis nomen Do-
mini Dei vestri, qui fecit mirabilia vobiscum, & non confundetur populus meus in sempiternum. Et scietis quia in medio Israël ego sum, et ego dominus Deus ve-
ster, & non est amplius.*

Quis huiuscemodi verbis non commouea-
tur, vt ex corde gaudëat in Deo ac domino suo,
eique laudes & gratias dicat pro tam magnifi-
ca, ingenti, suauis & consolatoria promissione?
Dabit populo suo doctorem iusticiæ, imbrem
matutinum & serotinum, vult omnem penuria-
m & detrimentum refarcire, eosque satiare,
& esse in medio ipsorum.

Si autem Deus tam diues est in misericordia Ephes. 2.
& gratia (nota magnum mysteriū horum Pro-
pheticorum verborum. Respondit dominus &
dixit populo suo etc. Respondit summis prif-
corum Patrum desiderijs in cælos clamantiū) Deus plura
largitur quàm
peccamus.
ergo Deus non solum parcat populo suo, sed
promittit in super illi Seruatorem mundi.

Implorabat populus Dei auxilium in Ægy-
pto, & mittebat illis Deus non solum Moysen
& Aaronem, qui populum deducerent per ma-
rerubrum, sed et promittebat eis Deus Prophe-
tam magnum. Deu. 18.

In captiuitate Babylonica populus nõ rätum
accipit consolationem à Prophetis, sed & per
Danielem Prophetam annunciat aduentus
Messiæ.

Mefſieꝝ. Septuaginta hebdomades abbreviatæ ſunt ſuper populum tuum & ſuper urbem ſanctam tuâ, vt conſumetur præuaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur iuſticia ſempiterna, & impleatur viſio & Prophetia, & vngatur Sanctus Sanctorum etc. & poſt hebdomades ſexaginta duas occidetur Chriſtus etc. *Daniel. 9.*

Regi Achaſ nō ſolū auxiliū & victoriã ad dicitur contra Regem Syriæ, verū & ipſi & domui Iudæ datur ſignum conceptionis & natiuitatis Meſſiæ. *Eſai. 7.*

Sic Deus egit cum populo ſuo, ſe ad ipſum conuertente, largitur ei non ſolū temporalis vitæ ſubſidia, ſed & promittit ei regnum cœleſte.

Tales diuinæ gratiæ diuitias videmus etiam hîc in noſtro propheta, per quem Deus populo ſuo, ſe ad ipſum conuertenti, non ſolū temporariam felicitatem, ſubſidium, proſtigationem hoſtium, remiſſionem peccatorum, ſed & miſſurum ſe promittit doctorem iuſticię, id eſt, Chriſtum Ieſum viuum Dei filiū, verum Meſſiam, natum ex virgine in Bethleem, in quo omnes ſapienciæ theſauri ſunt abſconditi, in quo inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Ille in templo ſedit in medio doctorū, audiens illos & interrogans eos. Legebat in Synagoga prophetã Eſaiam. *Luc. 4.* Pater cœleſtis clamat, ipſum audite. *Matt. 17.* Loquitur enim Deus nobiſcum per filium ſuum. *Heb. 1.* Ille eſt legifer noſter. *Eſai. 33.* Ille eſt Dominus & magiſter noſter. *Ioan. 13.* De illo dicit *Eſaias* capite. 55.

Matth. 16.
Michee. 5.
Col. 2.

Luca 2.

Chriſtus eſt
Doctor no-
ſter.

te 55. Ecce teſtem populis dedi eum, ducem ac præceptorem gentibus.

Teſtatur Chriſtus per ſuam humanitatem, per ſuam doctrinam & innocentem mortem, patrem velle fidelibus ad Deum ſe conuertentibus, clementem eſſe & propitium nec velle mortem peccatoris, ſed vt conuertatur & viuat. *Exc. 18.* Hæc eſt voluntas Dei, inquit Chriſtus, vt omne quod dedit mihi pater non perdam ex eo, ſed *Ioan. 6.* reſuscitem illud in nouiſſimo die & dem illis vitam æternam.

Ille eſt ſempiternus ille princeps pacis, qui *Eſai. 9.* potenter nos liberat à principe huius mundi. Ipſe quoque eſt præceptor ac doctor, qui docet nos verbū Spiritus & vitę. Si manſeritis in me, inquit Chriſtus, & verba mea in vobis manſerint: quodcunq; volueritis, petitis, & fiet vobis. Si quis diligit me, ſermonem ſeu doctrinã meam ſeruabit, & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. *Ioan. 14.*

Qui audit verba mea, & credit ei qui miſit me, habet vitam æternã etc. Verba enim huius cœleſtis doctoris ſunt Spiritus & vita, *Ioan. 6.*

Exultate igitur & lætamini filia Sion, id eſt, Chriſti fideles, qui eſtis in Sion, hoc eſt, in catholica Eccleſia. Neque enim contingit hoc gaudium illos, qui non credunt, quiq; ſunt extra Eccleſiã. Gaudete in Spiritu ſancto, ô Chriſtiani, gaudete in domino ac Deo veſtro, in Deo *Philip. 4.* patre cœleſti, qui eſt pater omnis miſericordiã, & Deus totius conſolationis, *2. Cor. 1.* quod ex mera gratia & charitate dedit vobis

vnigenitum filium suum, doctorem iusticiæ;
Ioan. 3. Sic Deus dilexit mundum, etc.

Christus est
iusticia no-
stra.
1. Cor. 1.
Tit. 2.
Hic. 31.
Matth. 16

Deus dedit nobis filium suum, Esaia 9. Puer
natus est nobis, & filius datus est nobis: non
tantum vr esset iusticia nostra, & redimeret nos
ab omni iniquitate, sed vt facere etiam iusti-
ciam nos doceret, & mudaret sibi populum ac-
ceptabilem, sectatorem bonorum ope-
rum, vt que in die nouissimo, præmio afficeret
iusticiam credentium, quando reddet vnici-
que secundum opera sua. Verè magnificum &
preciosum munus Dei nostri, quod dederit no-
bis Christum Iesum doctorem iusticiæ, per cuius
gratiam & doctrinam credentes puri Dei filij &
consortes diuinæ naturæ atque hæredes bono-
rum cœlestium efficiantur.

Rom. 2.

Psal. 50.

Heb. 7.

Quoniam igitur Deus requirit ab homine
iusticiam (iustus enim est & iusticias diligit) iu-
stos saluos faciens, & iniustos condemnans,
Matth. 25. Fuerunt ergo qui docuerunt iusticiam
legis, oblationes, ablutiones, sanguinis vitulo-
rum asperiones, neomenias etc. Sed hæc non
potuerunt hominem perducere ad perfectionem,
nec fuerunt iusti coram Deo. De his loquitur Pau-
lus Rom. 7. Ignorantes iusticiam Dei, & suam
quærentes statuere, iusticiæ Dei non sunt subie-
cti. Iusticia legis nos iuuare non potuit: tamen si
omnes homines cõclusi essent sub peccato. Mi-
sertus igitur est hominum Deus, vbi venit ple-
nitus reפורis, & tempus miserationis & misit
nobis verum doctorem iusticiæ, quem Hieremias
vocat dominum iustum nostrum cap. 23. vt es-
set sanctificatio, iusticia & redemptio nostra etc.

Rom. 11.

Psal. 4.

1. Cor. 1.

1. Cor. 1. Hic per sanctam humilitatem suam ad
nos venit, adducens secum gratiam, veritatem
& sanctificationem etc. Quæ gratiosè commu-
nicat fidelibus, vt per Christum iusti & sancti
inueniantur in vitam æternam.

Vt autem homo post lapsum haberet quid ex
gratia Dei, per quod Deo placeret & acceptus
esset, promisit Deus hunc iusticiæ doctorem,
quod omnes, qui crederent, in eum, salui futuri
essent per ipsum. Ioan. 3.

Magnifica & plena consolationis erat pro-
missio post lapsum, cum diceret Deus, quod se-
men mulieris contriturum esset caput serpentis:
Hoc est, filius Mariæ perpetuæ virginis nos redē-
pturus esset à potestate Sathanæ. Ecclesia legit,
ipsa conterer caput tuum, ad denotandum in-
carnationis filij Dei mysterium. Vt ergo scire-
mus, virine an mulieris semen illud facturum
esset, legitur ipsa, & non ipsum, quo significa-
retur Christum nasciturum ex virgine, & nõ ex
virili semine, Esa. 7.

Deinde factæ sunt promissiones Abrahamæ &
David, de aduentu veri Messie, quem nominat
David filium Dei, Psal. 2. quod etiam denotat vo-
cabulum Innon, in Psal. 71. Hieremias etiam
Propheta hunc doctorem iusticiæ appellat no-
mine terragrammato iehoua cap. 23.

Quocirca omnibus, qui Deo accepti fuerunt,
& in quibus ipsi fuit beneplacitum, facta est per
fidem repromissio de hoc doctore iusticiæ: quam
fidem etiam oblationibus attestati sunt. De
quibus Paulus, Hebr. 11. Abraham in fide vi-
dit diem Domini & gaudius est, Ioan. 3. Agnus

1. 2

Christus

Christus in figura occisus est ab initio mundi, Apoc. 13. Imò omnia in figura illis contigerunt, donec veritas ipsa venit, & nobis locuta est, Heb. 1.

Propterea populus Iudaicus in suis Moisaicæ legis obseruationibus perijt, quoniã non crediderunt Christo, nec suscipere voluerunt illum, in quo est iusticia, quæ sola Deo est accepta.

Omnibus verò fidelibus facta est Dei virtus & diuina sapientia, de cuius plenitudine & abundantia accepimus gratiã & iusticiam. Dedit etiam potestatem filios Dei fieri, omnibus qui credunt in nomine eius, Ioan. 1. Dedit gratiam pro gratia, id est: pro Moisaica & carnali lege, dedit nobis legem noui testamenti, legem Spiritus & vitæ, scriptã digito suo, Spiritu sancto in cordibus hominum, Hierem. 31.

Quocunque nunc indiget homo ad consequendam vitam æternã, id omne inuenit in Christo Iesu, ex cuius gratia fidelis bona cogitat, bona loquitur, bona operatur. In illo habet remissionem peccatorum, gratiam & pacem, veram iusticiam & vitam æternam.

Porro necessarium est credenti, vt post gratiosam hanc communicationem & susceptionem iusticiæ in Christo Iesu per fidem in lauacro regenerationis & renouationis, viuat & agat secundum doctrinam huius iusticiæ doctoris, qui etiam eò datus est nobis, vt doceret nos facere iusticiam, quandoquidem Deus non redditurus est homini secundum iustitiã, quæ Christus factus est fidelibus, sed retribuet vnicuique secundum opera sua. Matth. 16. 1. Cor. 3.

Tit. 3.
Christus etiam
docet sicertissimam.

Rom. 2.

Id.

Idcirco seruis suis, qui aliquot talenta, id est, charismata ab ipso acceperunt, madauit, vt negociaretur donec veniret. Discipulis nõ solum *Lucæ 19.* mandat Christus prædicare fidem & baptizare, sed & docere baptizatos, seruare omnia quæ præcepit eis, Matth. 28. Docet Christus iusticiam fidelium debere abundare plus quàm iusticiam Scribarum & Pharisaorum, Matth. 6. Qui facit iusticiam, iustus est, inquit Ioannes. *1. Ioan. 3.* Requirit Christus bonos fructus ab arbore, nec sustinet esse contentus inani oris crepitu. *Matt. 7.* Dicit: Quid me vocatis domine, domine, & non facitis quæ dico? *Luc. 6.*

Est dominus noster, ergo reuerbimur illum: est pater noster, igitur diligemus eum, *Malach. 1.*

Bona opera quæ operatur fidelis, vtilia sunt homini & salutaria, *1. It. 3.*

Hic doctor aperuit os suum, & docuit discipulos suos in monte, *Matth. 5. 6. 7.*

Qui habet mandata mea, & seruat ea, ille est qui diligit me, inquit Christus, *Ioan. 14.*

Doctrina nostri doctoris eo dirigitur, vt sine *Philip. 2.* querela simus, & puri corã Deo & hominibus. Doctrinam doctoris nostri audiemus & faciemus, vt seruiamus Deo in sanctitate & iusticia *Matth. 7. Luc. 1.* omnibus diebus nostris. Nã vbi moritur fidelis, sequuntur eum opera sua ad tribunal Christi. *Apoc. 14.*

Hic doctor etiam vêturus est iudicare viuos & mortuos & seculum per ignem. Diciturus iniquis: discedite à me maledicti in ignem æternum: esuriui enim & non dedistis mihi madu- *Matth. 25.* care etc, & quandiu non fecistis vni de minori-

bus his , nec mihi fecistis. Ligatis manibus & pedibus proiicite seruum inuilem in tenebras exteriores.

2ª Pet. 2.
Luc. 8.

Quamobrem fatagere debent fideles per bona opera certâ facere vocatione & electionem suâ, vt docet Petrus, & bono, imò optimo corde audire verbum Dei, quod Christus doctor noster loquitur per suos Apostolos, Euangelistas, Prophetas, doctores & pastores seu Præsides Ecclesie, Ephe. 4. Ipse enim dominus dixit, Lu. 10. Qui vos audit, me audit etc. Sunt legati Dei, per quos loquitur Deus, & posuit in illis verbum reconciliationis, 2. Cor. 5.

Et quia in nouissimis hisce temporibus quidam falsarij & deprauatores scripturarum fideles eò inducere contendunt, quasi bona opera ad salutem necessaria non sint, sed sufficere homini, vt credat, ex quo suppullulat leuitas vultu, grandis inobedientia, contemptus pœnitentiæ, mala conscientia & libertas carnis etc. Ea propter omnes quotquot adhuc ex gratia Dei stant in recta & catholica fide, ne seducantur seriò monemus, vt legant & audiant verbû Dei in sensu & intellectu suo, quem dedit Spiritus sanctus, doctor veritatis, & dominus aperuit sensum scripturæ suis discipulis, vt intelligerēt scripturas, Lucæ 24.

Vt igitur fideles operentur bonum, dum tempus habent, vt ambulent in luce dum dies est, nox enim appropinquat, in qua nemo operibus mereri potest: idcirco in vsum Christianorum quasdam succinctas gnomas & sententias de bonis operibus ex sacra Scriptura assig-

gnabimus,

gnabimus, vt alacriores & expeditiores sint ad obtemperandum doctori iustitię in salutem æternam. Heb. 5.

Ioannes Apostolus inquit. Omnis qui nō est iustus, non est ex Deo, 1. Ioan. 3.

Qui dicit se nosse Deum & mandata eius nō custodit, mendax est, & in hoc veritas non est, 1. Ioan. 2. Et 1. Ioan. 3. Qui non diligit manet in morte. Diligere autem oportet non verbis, lingua, sed operibus & in veritate.

Docet & Petrus bona opera: ministrare in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam, in scientia autē abstinētiā, in abstinētia autem patientiā, in paciētia autē pietatem, in pietate amorem fraternitatis, in amore autē fraternitatis charitatem. Hęc enim si vobiscū vos sint & superent, non vacuos nec sine fructu alsint & situēt in Domini nostri Iesu Christi cognitione. Sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in æternum regnum domini nostri & Saluatoris Iesu Christi, 2. Pet. 1.

D. Iacobus Apostolus euidentissimè docet, Quid prodest, inquit fratres mei, si fidē quis dicat se habere, operā autē non habeat? Nunquid poterit fides saluare eum? Quasi dicat, non. Fides enim sine operibus mortua est in semetipsa. Tu credis quoniā vnus est Deus. Bene facis. & demones credunt & contremiscunt. Vis autem scire, ô homo inanis, quoniam fides sine operibus otiosa est? etc. Vbi demonstrat Abraham iustificatum esse ex operibus etc. cap. 2.

Matth. cap. 5. scribit dominum dixisse. Beati pauperes spiritu. Beati mites. Beati qui lugent:

T 4

Beati

Beati pacifici. Beati qui esuriūt iusticiā etc. Hæc sunt bona opera, his promittitur vita æterna.

Diligite inimicos vestros etc. & eritis filij patris vestri cœlestis.

Iniquis verò diciturus est in nouissimo die, Discedite à me operarij iniquitatis. Matth. 7.

Marcus c. 10. ait. Qui dereliquerit propter me fratres, sorores, Patrem etc. centuplum hic recipiet. & vitam æternam possidebit.

Cùm stabitis ad orandum, dimittite si quid habetis aduersum aliquē, vt & pater vester qui in cœlis est, dimittat vobis peccata vestra Mar. 11. Quod si vos nō dimiseritis nec pater vester qui in cœlis est, dimittet vobis peccata vestra.

Si habuero omnem fidem, inquit Paulus, 1. Cor. 13. charitatem autem non habeam nihil sum. Eiusmodi sententijs scateñt scripturæ, ex quibus merito ad sanctā & christianam fidē & vitam induceremur, quā docuit nos ille noster iusticiæ doctor Christus Iesus.

Vocat eum Malachias Solem iusticiæ. Christus enim non solum nos docet, sed illuminat quoque corda nostra ad fidē, vt que in charitate Dei viuamus & ambulemus. Ioan. 9. Ephes. 5.

Dicit in super Propheta, daturū nobis Deum imbrem matutinū & serotinum, sicut in mense primo. Et implebuntur aræ frumento, & redundabunt torcularia vino. Per imbrem intelligi potest Christus Iesus dominus noster, & sancta eius doctrina. In Hebræo enim vocabulum Moreh sumitur pro doctore, & pro imbri. Hunc imbrem desiderat Esaias: Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum, aperiantur terra

terra & germinet Saluatorem. ca. 45. Hic gratiosus, suauis & consolatorius imber internum hominem irrigabit, pinguefaciet & confortabit ad fructus spiritus producendos.

Homo in scripturis appellatur terra. Sic Deus primum hominem vocabat Adam id est terra. Homo autem à semetipso aridus est & sterilis: eoque promittit Deus hunc cœlestem imbrem, qui nos succulentos & frugiferos reddat in gratia spiritus sancti, vt aræ & torcularia nostra bonis operibus prorsus impleantur. Sic Maria mater domini fuit gratia plena. Luc. 1. Et Stephanus plenus fuit fide & gratia. Act. 6. Item discipula Tabitha, quæ interpretata dicitur Dorcas. plena erat operibus bonis, & eleemosynis quas faciebat. Act. 9.

Fidelis plenus operibus bonis.

Diuites erunt in bonis operibus diuites. 1. Timoth. 6.

De hac plenitudine loquitur Paulus. Rom. 15. Deus spei repleat vos omni gaudio & pace in credendo, vt abundetis in spe, & virtute spiritus sancti. Certus autem sum fratres mei, & ego ipse de vobis, quoniam & ipsi pleni estis dilectione, repleti omni scientia &c.

Repleti (sitis) fructu iusticiæ, inquit Paulus Philp. 1. Et quemadmodum olim Deus charismatis suis irrigauit Noë, Abraham, Isaac, Iacob, &c. qui salutaribus verbis & operibus suis pellexerunt, perduxerunt & commouerunt ad vnitatem veri Dei agnitionem: Sic etiam Apostolos suos charismatis perfudit, illisque vt pura & sancta doctrina homines irrigaret, vt ad iustam vitam adolefcerent, mandauit. Ego plantauit:

taui: Apollo rigauit, Deus autem dedit incrementum, inquit Paulus, 1. Cor. 1.

Ego elegi vos ut eatis & fructum afferatis, inquit Christus, Ioan. 15.

Homo creatus est ad bona opera.
Ephes. 2.

Sic apostolica Ecclesiasticaque doctrina est salutaris imber, quo terra, homines irrigantur ad fructum.

Ipsius sumus factura, creati in Christo Iesu, in operibus bonis, quæ præparauit Deus, ut in illis ambulemus. Fructificemus Deo (Ro. 7.) in omnibus operibus bonis. Col. 1. Sic Moyses de mirabilibus Dei operibus suaque fide & amore, quem populo Israëlítico exhibuisset, dicere instituens, inquit. Concresecat in pluuiam doctrina mea, fluat ut ros eloquium meum, quasi imber super herbam, & quasi stillæ super gramina. Deut. 32.

Quando igitur pura & sana doctrina irrigamur, & nihilo magis fructum proferimus, sed tribulos & spinas, reprobis sumus & maledicto proximi, quorum consummatio in combustionem. Heb. 6.

Quoniã itaque nos in nouo testamento pinguiorem imbrem è cælo accepimus: ita ut cæli adaperiti sint, & ad nos descenderint per incarnationem filij Dei, veri Morech, qui sanguine suo terram, id est, hominem irrigauit: propior est nostra salus, quam cum credidimus. Roman. 13.

Est etiam dominus in medio Israel, id est, in Ecclesia sua, per diuinam gratiam suam, per sacrosanctum verbum suum, & per usum venerabilium Sacramentorum etc. sicuti etiam dicit

Matt.

Matt. 28. Ecce ego vobiscum sum, usque ad consummationem sæculi. Dat præterea nobis imbrem matutinum gratiam suam præuenientem, & serotinum, quod promittat nobis beatam mortem si fructus spiritus proferamus. Insuper pollicetur se omnibus fidelibus omni tempore fore clementem & propitium, in iuuetute & senectute. Curat verbum suum iunioribus annunciari, & ad penitentiam extimulari: hoc si neglexerint, non tamen cessat benignus Deus pluere, etiam in senectute hominis. Vocat aliquos in vineam suam primo mane hora prima, aliquos hora tertia, sexta, nona. Imò & aliquos admodum sero circa undecimam horam. Matth. 20.

Non enim vult mortem peccatoris, sed ut conuertatur & viuat. Ezech. 18.

Agit quoque patienter, differens vindictam propter nos nolens aliquos perire sed omnes ad penitentiam reuerti. 2. Pet. 3.

Talis igitur Dei bonitas & patientia anne merito nos ad penitentiam commoueat? Rom. 2. Quomodo effugiemus iram Dei si neglexerimus tantam salutem? Heb. 2.

Dicit Dominus per Prophetam: Et comedetis vesceretis & saturabimini & laudabitis nomen domini Dei vestri, qui fecit mirabilia vobiscum.

Quia per excessum in cibo & potu Deus sæpenumero grauitè offenditur: & scriptura nos monet attendere ne corda nostra grauentur crapula & ebrietate etc. Luca 21. Propter crapulam enim multi obierunt. Noli auidè esse in omni

crapula-

IN IOELEM PROPHET.

epulatione, & non te effundas super omnem escam. In multis enim escis erit infirmitas, & auaritia appropinquabit usque ad cholera Eccl. 37. Diuus Paulus quoque crapula & ebriositatem appellat opera carnis, quibus negatur regnum Dei. Gala. 5. Ea propter loquitur Propheta de saturitate & plenitudine diuini verbi & scientia Dei. Vnde & Esa. cap. 54. Repleta est terra scientia domini. O magnam gratiam & benedictionem, quando Deus largitur populo suo fideles doctores iuxta cor suum, qui pascant eos scientia vera & unica fidei & doctrine sancta & iusta vita. Hierem. 3.

Quando iratus est Deus populo suo, mittit famem non panis, sed audiendi verbum domini. Amos. 8. Facit etiam propter peccata populi regnare hypocritam. Job. 34. Tradentur in reprobum sententiam illi qui charitatem veritatis non receperunt, ut credant mendacio. 2. Thess. 2. Sic qui in sordibus est, sordescat adhuc. Apoc. 22.

Marc. 16. Propterea Deus promittit se populum suum saturaturum pura & Apostolica doctrina, qui ex mandato Christi euntes peragrarunt vniuersum orbem & predicarunt Euangelium & omnes Iudaei & Gentiles qui per verbum Apostolorum crediderunt in Iesum Christum & peruenierunt ad agnitionem scientia domini, laudauerunt & benedixerunt nomen domini.

Haec sunt mirabilia, quae Deus fecit cum homine ad sempiternam eius salutem. Satiabit quoque & replebit eos voluptate Paradisi caelestis, dicetque illis, comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi. Can. 5. Ego dispono vobis sicut

CAPVT II.

151

sicut disposuit mihi pater meus regnum, & edatis & bibatis super mensam meam in regno meo. Luc. 22. Faciet illos discumbere & transiens ministrabit illis Luca 12. Potabit eos torrente voluptatis. Psal. 35. Fruentur summo bono. Ecce serui mei. ait Deus, edent, bibent, iactabuntur &c. Esaia 65. Hic populus Dei electus Deum in caelis laudabunt & benedicent in aeternum. Apocal. 7. Dominus etiam omnem contumeliam, contemptum & persecutionem tollet à populo suo, & erunt corona gloriae in manu domini in sempiternum. Esaia 62.

Sic videmus verba Prophetae non principaliter intelligi de corporali saturitate, quae Deus etiam malis septennero confert. Imò impij non raro largioribus donis à Deo cumulatur, quam boni, Sinitque solem suum oriri super iustos et iniustos. Matth. 5.

Quamobrem conspicitur hoc mirabile Dei opus in dispensatione puri verbi Dei & saluificatione populi sui. Fortitudo mea
qua Deus quae.

Fortitudo mea magna. Mirum videri potest, Deum minuta haec animalcula locustas, crucas & bruchos appellare fortitudinem suam magnam, seu magnum suum exercitum. Quando iratus est Deus & vindicare instituit, frequenter exiguum quid ad vindictam usurpat. Haud magno eget exercitu et apparatu bellico, tormentis, lanceis, armaturis, loriceis etc. sed minutis utitur ad perdendum peccatorem, ut subinde quis vel in culmum duntaxat impingens, mortuus concidat, ut vno vini hauustu lateralem plagam sibi accersat: aut pleuritis latus inuadat, calcem

calcem spina transfodiat &c.

Si igitur hæc efficit Deus bestiola tam minuta, quid futurum, si in furore & ira sua immittat leones, lupos, dracones, gryphones, serpentes, viperas?

Hic superbia, pompæ & fastus hominum domatur, ne quid moliantur aduersus Deum potentia, robore, diuitijs, populo &c. Siquidem robustum & cataphractum bellatorem vnico gurgulione potest prosternere. Vermes potentem Antiochum, & immanem illum Tyrannum Herodem excruciarunt, corpora eorum arrosuerunt & momorderunt.

Vtebatur Deus ad affligendos ferocietes Ægyptios non gladio aut hasta etc. sed muscis, ranis, locustis, culicibus, & tamen vniuersa Ægyptij exercitus vis non peruit ijs obsistere.

Affligebat Deus bellicosos illos Philistæos muribus in A. 1. Reg. 5. Pompilius rex Poloniæ dicere solebat. Utinam me mures deuorarent. Qui cum aliquot suorum consanguineorum veneno sustulisset, mures cateruatim ex sepulchris eorum proruebant ipsumque regem, uxorem & duos eius filios deuorabant.

Legitur de magno quodam principe, qui videns magnam annonæ caritatem, congregauit in horreo plurimos pauperes eosque concremauit. Dicebat enim non differunt hi a muribus qui frumentum depascunt, ad nihilum utiles. At Deus tantam tyrannidem inultam non dimisit immitteres frequentissimum murium agmen, qui principem arrodebant, usque adeo, ut diu noctuque perpetuo illum

Murum rabies.

Vide Sebast.

Munsteri. 4.

cosmograph.

de Polonia.

Ibem ibidem

l. 3. de Germania

mla.

illum infestarent quæcumque etiam quæreret subterfugia. Quin & nominis memoriam cum insignijs ex tapetibus & parietibus abrodebant. Ut autem securus esset ab impetu murium, turrim in medio Rheni flumine extrui curans, in eam recepit. Cæterum mures cateruatim per Rhenum natantes, turrim inuasit, ipsumque Principem ad ipsam usque ossa consumpsit ac deuorauerunt donec miserabili morte vitam finiret.

Fuit quidam Consul in ciuitate quadam prorsus inimicus & durus erga pauperes. Quando apparitores indicabant adesse pauperes quosdam clientulos, negotia quadam coram ipso tractanda habentes, solebat dicere? Quid mihi rei cum pediculosus mendicis?

Cæterum Deus eiusmodi factum non reliquit impunitum. Cum aliquando hic Consul in curia magnifico cuidam viro adesset, contracto morbo domum reuersus, lecto decubuit, tantaque pediculorum vis eum inuasit, ut etiam ex cordis ventriculo scaturirent, ipsumque cor consumerent, atque ita miserabili morte eum afficerent.

Fuerunt ibi pediculi fortitudo Dei magna. Et quid est quæto omnis nostra ostentatio, fallus & superbia? Ecce mittit Deus robustum & mordacem, exiguum nempe pulicem, qui in aurem irrepens, aded hominem inquietat, ut nec quiescere nec somnum videre possit.

Sic quando mundus factu & magnificentia præfulget, ne suæ obliuiscatur homo miseria, euenit nonnunquam, ut pulex sub auro torq; usque adeo cutem arrodant & fodicit ut cor

con-

contremiscat.

Sic ad humilitatem cōmouebimur, si muscæ nos inquietent aut mordeant, & pulices pūgant etc. vt vilitatem nostrā consideremus & agnoscamus, quando exigua etiā bestiola nobis incommodat. De hoc etiam loquitur Aug. in Joannem, Tract. 1.

Quin & magna nonnunquā facit Deus parua. Adolescentulus adhuc Dauid superat validum illum Gygantem Goliath. Idem iuuenis etiamnum opilio vincit leonem & vrsū. Daniel inter famelicos leones residet veluti angelus. Referūt scripturæ, quo pacto Deus paucis quandoque hominibus formidabiles, robustos & potentes exercitus prostrauerit.

Mundus magnificè se instruit, vtitur terribili apparatu, tam equester quàm pedester, proclamitans. Insultetis licet & calcibus feriat, Tāte sunt copiae tam numerosus & validus est exercitus noster, non inquirimus auxilium aut robur penes Deum. Sperāt & confidunt in sua virtute. Verūm vbi res maximè secundas esse existimant precipites corruūt & incurrunt opprobrium. Videmus illud in Pharaōne, in Holoferne, in Sennacherib, in Antiocho, in Herode, in Iuliano, in Nerone, in Balthasare Rege Babylonie etc.

Hac dicit Dominus. Maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum, & à domino recedit cor eius, Non in fortitudine equi voluntatem habebit, nec in tibijs viri beneplacitum erit ei. Psal. 146.

Nolite confidere in principibus in filijs hominum

minum in quibus non est salus. Psal. 145. Qui verò habitat in adiutorio altissimi, in protectione Dei cœli commorabitur. Psal. 90. Beatus cuius Deus Iacob adiutor eius, spes eius in domino. Deo ipse, qui fecit cœlum & terrā, mare & omnia quæ in eis sunt, qui custodit veritatem in sæculum. Psal. 145.

Et erit post hæc effundam spiritum meum super omnem carnem, et prophetabunt filij vestri & filie vestra: senes vestri somnia somnabunt, & iuuenes vestri visiones videbunt. Sed & super seruos meos & ancillas in diebus illis effundam spiritum meum.

Videmus hinc quā diues sit Deus in charismatis & muneribus suis erga nos miseros mortales. Postquā enim nobis promisit doctorem iusticiæ Christū Iesum seruatorem totius mundi, promittit in super quoque se daturū nobis Spiritum sanctum, magnū hoc & nobile Dei munus, per quod diuinæ naturæ confortes effici-mur. In hoc cognoscimus, inquit Iohannes, quoniam in Deo manemus, & ipse in nobis, quoniam de Spiritu sancto dedit nobis. 1. Ioan. 4. Hic doctor iusticiæ per doctrinā suam preparauit populum in habitationem Spiritus sancti. Nam si quis diligit me, sermones meos serua-bit, inquit Christus, Ioan. 14. & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Vos mūdi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis: Vbi requiescet spiritus, nisi super humile & quietū & trementem sermones meos? Esaia 66. Qui enim verba Dei audit, ex Deo est. Ioan. 8.

Purificantur etiam hominum corda per fidem.

IN IOELEM PROPHET.

dem. Acto. 15. Estque verbum domini veluti ignis exurens & exiccans prauos carnalium voluptatum humores. Hie. 23. Cum prædicaret Petrus verbum Dei, cecidit spiritus sanctus etc. Acto. 10.

Propterea dicit Ioel. Post hæc, scilicet post aduentum magni Prophetæ, doctoris iustitiæ, & post adimpletas figuras & Prophetas qui de Christo vaticinati sunt, effundâ, inquit Deus, de Spiritu meo etc. Sic loquitur Hieremias cap. 31. Post dies illos dicit dominus dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde scribam eam, etc.

Acto. 2

Hæc tam largiflua Spiritus sancti effusio facta est potissimû in die Pentecostes: quæ admodum hoc testatur Petrus, allegans hæc verba Ioelis Prophetæ. Viri Iudei, & qui habitatis Hierusalem vniuersi hoc vobis notum sit & auribus percipite verba mea. Non enim sicut vos aestimatis, hi ebrij sunt, cum sit hora diei tertia, sed hoc est quod dictum est per prophetâ Ioel. Et erit in nouissimis diebus (dicit dominus) effundam de Spiritu meo super omnem carnem, & propheterabunt filij vestri etc. Effundet Spiritum suum, amorem patris, & filij qui ex patre filioq; procedit, æqualis substantiæ, nature, maiestatis & potentia cû patre & filio, qui & cuna patri & filio simul adoratur, qui nos perducit et conuertit ad Deum. Ille nobis donat vitam gratiæ, ille est principium nostræ illuminationis, est enim Spiritus lucis & veritatis. Deus qui dixit de tenebris lucem splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris. 2. Cor. 4.

De missione Spiritu sancti.

Ipsè

CAPVT II.

154

Ipse quoque est principium omnium bonarum cogitationum verborum & operum. Deus in nobis operatur velle & perficere. Phil. 1. Domine, inquit Esaias, omnia opera nostra operatus es nobis Esaiæ. 26.

Rom. 8.

Hunc diuitem, sanctum, bonum, fortem & purum spiritum effudit Deus super omnem carnem. Verbum effudit, indicat diuinæ gratiæ & misericordiæ abundantiam, quemadmodum prepotens quispiam monarcha aurum & argentum spargit in vulgus ad indicandâ potentiam opulentiam & libertatem suam. Explicat Paulus. Tit. 3. Effudit Deus Spiritum suum in nos abundè per Iesum Christum Saluatorem nostrum etc. Sicigitur effudit Deus spiritum suum super omnem carnem. Per carnem intelligitur homo. Esaiæ 40. Omnis caro videbit salutare Dei. Ioan. 1. Verbum caro factum est & Psal. 64. Ad te omnis caro veniet.

Expendamus nunc magnificum Dei munus: Quid enim est caro sine Spiritu. Caro est terrena, querit terram, diligit terram: Spiritus vero Dei in carne id est in homine, eleuat ipsum vt quarat, diligit & meditetur cœlestia. Quo igitur plus habet de Spiritu caro, eo magis eleuatur in Deum.

Videre est hoc in rebus naturalibus. Auis quo magis est terrestris, eo minus in altum prouolare potest.

Porro Spiritus Dei promittitur illis qui habent cor carneum, qui sequaces & morigeri sunt verbo Dei, ductui & commotioni Spiritus sancti, de quo loquitur Ezechiel propheta cap. 11.

V 2

Promit-

IN IOELEM PROPHET.

Promittitur etiã omni carni, Iudæis & Gentibus, quotquot verbum per fidem suscipiunt. Non enim est Deus acceptor personarum, inquit Petrus, sed in omni gente qui timet eum, acceptus est illi, siue Iudæus sit siue Gêtilis. Act. 10. Sicut mortuus est Christus pro omnibus gentibus, sic & curat per spiritũ suum sanctum annunciari cuilibet gratiam, pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnibus Gentibus. Lucæ 24. Mandauit & Christus suis Apostolis prædicare Euangelium, in vniuerso orbe omnibus gêtibus. Matt. 28. Marci 16. Rom. 10. Non enim misit Deus filium suum in mūdum vt iudicet mundum, sed vt mundus saluetur per ipsum. Ioan. 3. 1. Tim. 2.

De operatione Spiritus sancti.

Nunc audiamus de operatione Spiritus sancti. Filij vestri & filia vestræ prophetabũt. Quẽ admodum in veteri testamento quadam filia prophetarũt, veluti Delbora Iudic. 4. & 5. Prophetissa Olda, 4. Reg. 22. Maria soror Moisi, Iudich, Hester, etc: Sic in nouo testamẽto prophetarunt Maria mater domini. Luc. 1. Elizabet, Prophetissa Anna. Lucæ 2. filia Philippi, quæ prophetabant Antiochię. Act. 21. Sic Magdalena, Maria Iacobi, Salome, Ioanna. etc. De his filiabus loquitur Lucas Actor. 1. Apostoli erant perseuerantes vnanimiter in oratione, cũ mulieribus & Maria matre Iesu etc. & repleti sunt omnes spiritu sancto.

Filij sunt Apostoli, quos appellat Christus filios sponsi. Matt. 9. Marci 2. Luc. 5. & filios Iudæorum Lucæ 11. Filij vestri in quo eiiciunt?

Quid sit prophetare.

Prophetia autem est, & vocatur doctrina de rebus

CAPVT II.

155

rebus diuinis, quæ sine Spiritu sancto cognosci non possunt. Sic Lucas illud Apostolorum, prophetare, vocat loqui varijs linguis magna lia Dei, loqui de diuinis & cœlestibus mysterijs, perhibere testimonium Christo, vt viuo & æterno Dei filio, ex lege Moisi, ex Prophetis & Psalmis. Sic Paulus prophetare vocat scripturam ad ædificationem fidei explicare 1. Cor. 14. Erat sane & stupenda res, quod Apostoli, indocti & simplices piscatores habituri erant verum & genuinum scripturarum intellectũ, veramque & perfectam cœlestis scientiæ cognitionem, qua Gentiles Philosophos, & idololatrias Reges conuincerent, & cœcutientes homines ad lumen fidei perducerent ex cooperatione Spiritus sancti.

Senes vestri somnia somniabunt. Senes hi sunt agricolæ seu plantatores primitiue Ecclesiæ, qui partim non annis dumtaxat senes fuerunt, sed prudentia & vita sancta. De hoc senio Sapient. 4. Sunt & illi senes, quos scriptura vocat Presbyteros siue discipulos Apostolorum. Præterea senes hi dici possunt Apostoli siue episcopi, quos Apostoli per impositionem manũ prepositos Ecclesię Dei ordinarũt. Hi quoque reuelationes diuinas in somnis habuerũt à Spiritu sancto ad salutem Ecclesiæ. id est, spiritus sanctus secretè suggessit illis intellectum verborum Christi. Mouet Deus quorundam mentes & linguas: quidam rapiuntur in Spiritu, quibusdam loquitur Deus in somnijs. Numeror. 12. Si quis fuerit inter vos Propheta domini, in visione apparebo ei, vel per somnium

Loquitur quibusdam docque Deo homini per somnium.

Ioan. 14.

loquar ad illum. De visione in somnis dicit Iob. 33. capit. Per somnium in visione nocturna, quando irruit sopor super homines, & dormiunt in lectulo. Tunc aperit aures virorum & & erudiens eos instruit disciplina. Ut auertat hominem ab his quæ fecit, & liberet eum de superbia. Eruens animam eius à corruptione, & vitam illius, vt non transeat in gladium. Sic Deus in somno loquitur ad Abimilech. En morieris propter mulierem quã tulisti: habet enim virum Gen. 20. Ioseph videt in somno Solem & lunam & vndecim manipulos se adorare Gen. 37. Iacob videt in somno scalam à terra ad cælum vsque pertingentem Gen. 28.

Deus cum Salomone loquitur in somnis. 3. Reg. 3.

Daniel videt mirabilia in somno. Daniel. 7.

Ioseph in somnis videt Angelum domini secum loquentem Matt. 1.

Tres Magi admonentur ab Angelo in somnis, ne redeant ad Herodem. Matt. 2.

In somnijs autem probandi sunt Spiritus an etiam sint ex Deo, vt monet Ioannes 1. Ioan. 4.

Iuuenes vestri visiones videbunt. Iuuenes hi sunt discipuli discipulorum Apostolorum, vel illi qui per verbum Apostolorum, seu seniorum conuersi sunt ad fidem christianã. Possunt etiam dici iuuenes, simpliciores & rudiores, qui necdum habent plenum scripturarum intellectum, qui prompti sunt & parati audire & discere fidei mysteria à prophetis, doctoribus & pastoribus quos Spiritus sanctus dedit ad ædificationem

has omnes videte visiones.

ationem Ecclesiæ suæ. Ephes. 4. Vnde & Lucas inquit Actor. 13. Erat in Ecclesia, quæ erat Antiochiæ, & Prophetæ, & doctores etc.

Hi iuuenes visiones videbunt, hoc est, verum intellectum scripturarum ex pura declaratione verbi Dei. Declaratio enim sermonum tuorum intellectum dat paruulis Psal. 118. Et Esaiæ 32. Non caligabunt oculi videntium, & aures audientium diligenter auscultabunt. Et cor stultorum intelliget scientiam. Iuuenibus dicitur, Interroga patrem tuum & annuntiabit tibi maiores tuos & dicent tibi. Deu. 32.

Humiles qui intellectum suscipiant in seruitutem Christi 1. Cor. 9. iuuenes quoque appellari possunt. His reuelat spiritus sanctus veram scientiam & sapientiam Iacob. 4. Humilibus Deus dat gratiam & paruulis intellectum & prudentiam Psal. 118. De his dicit Christus Matt. 11. Cõfiteor tibi pater cæli & terræ, quod abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus & reuelasti ea paruulis.

Hi paruuli habent verum vniuersi fidei intellectum, qui elatis & fastuosis lectis est absconditus. Euangelium nostrum, inquit Paulus, opertum est in ijs qui pereunt. Quamobrem clamabunt iuuenes ad Deum cum Propheta: reuela oculos meos & considerabo mirabilia de lege tua. Psal. 118.

Sed & super seruos meos & ancillas in diebus illis effundam spiritum meum.

Promissio hæc ad omnes pertinet fideles, quotquot sunt & erunt vsque ad nouissimum diem, quibus gratia Spiritus sancti datur

*Qui sunt serui
& ancille
domini.*

in diebus salutis. 2. Cor. 6. Christus enim dedit Spiritum suum Ecclesie suae, ut maneat cum illa in æternum, & doceat eam omnem veritatem.

Sic spiritus sanctus non solum collatus est pijs fidelibus, qui ante nos fuerunt, sed etiamnum quotidie effunditur in omnes humiles & sinceros fideles, qui per seruos & ancillas intel- liguntur.

2. Cor. 1.

Effundit autem spiritum suum super seruos, qui seruiunt domino in sanctitate & iusticia. Pater misericordiae & Deus totius consolationis effundit Spiritum suum in sacramentis, in Baptismo, in Confirmatione, in poenitentia, in Sacramento Altaris, in Ordine, in Matrimonio, in pura doctrina, in deuota oratione. Dat enim spiritum bonum petentibus se. Luc. 11. Effundam super domum Dauid & super habitatores Hierusalem spiritum gratiae precum. Zach. 12.

Et Esaiæ 44. Noli timere serue meus Iacob, & rectissime quem elegi. Effundam enim aquas super sitientem, & flumina super aridam. Effundam spiritum meum super semen tuum & benedictionem meam super stirpem tuam. Et germinabunt inter herbas quasi salices iuxta preterfluentes aquas etc. Effundit super seruos suos gratiam gratum facientem, per quam Deo accepti fiunt, & efficiuntur Tēpla seu domicilia sancti spiritus sui, per quam sumus filij Dei & clamamus ad Deum Abba, pater, sumusque heredes bonorum caelestium.

Gal. 4.

Gratia gratum faciens.

Porro gratia gratum faciens est gratia, quae hominam Deo gratum reddit, & opera eius meritoria ad

ad vitam æternam, estque spiritualis profectio & habitus à Deo infusus in substantiam animae, per quem adipiscitur formam ad imaginem Dei, ipsique Deo vnitur.

Effundit etiam super seruos & ancillas suas gratiam gratis daram. Hec est gratia quae homini gratuito citra meritum suum confertur in utilitatem & auxilium aliorum hominum, per quam alij ad Deum perducuntur ac diriguntur: nec tamen per se gratum hominem facit, nec per se reddit opera eius meritoria ad vitam æternam. De hac ait Apostolus, 1. Cor. 12. Vnicuique datur manifestatio Spiritus, ad utilitatem. Alij quidem per Spiritum datur sermo sapientiae: alij autem sermo scientiae, secundum eundem spiritum: alteri fides in eodem spiritu: alij gratia sanitarum. in vno spiritu: alij operatio virtutum, alij Prophetia, alij discretio Spirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum. Hæc autem omnia operatur vnus atque idem spiritus, diuidens singulis prout vult. Notandum quoque est, Petrum dicere Acto. 2. Effundam de Spiritu meo: dona enim Spiritus sancti conferuntur secundum mensuram 1. Cor. 12. Non autem dicitur Deum dedisse nobis de filio suo, sed dedisse nobis filium suum. Esai. 9. Filius datus est nobis. Ioan. 3. Sic Deus dilexit mundum, etc. & Rom. 8.

Gratia gratuita datur.

Et dabo prodigia in caelo & in terra, sanguinem & ignem, & vaporem fumum. Sol conuertetur in tenebras & luna in sanguinem, antequam veniet dies Domini magnus & terribilis.

Hæc verba allegat Petrus in sua concione, V 5 habita

IN IOELEM PROPHET.

habita in die pentecostes, quia ex Spiritu sancto agnoscebat horribilem casum & afflictionem populi Iudaici. Nam quemadmodum illi prius Christum Messiam contemnebant, eiusque miracula reiciebant, sic & ridebant & exilabant miraculosam operationem Spiritus sancti, qui cum per Apostolos loqueretur varijs linguis magnaia Dei, illi vociferabantur Apostolos multo esse plenos. Pari modo & postea fecerunt: persecuti sunt Apostolos, virgis caeciderunt, eiecerunt & interfecerunt, quantumuis illi doctrinam suam stupendis miraculis confirmarent. Vnde dicebat ad eos Paulus, Vobis oportebat primum loqui verbum Dei, sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis aeternae vitae, ecce conuertimur ad Gentes, Act. 13. Dicit & Christus ad Iudaeos, Matth. 23. Et noluitis, videlicet gratiam meam. Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Videt hoc Petrus in Spiritu, hunc populum Iudaicum contempturum esse gratiam Spiritus sancti, eoque horribiliter per Titum & Vespasianum affligendum, ac dicit. Dabo prodigia in caelo sursum, & signa in terra deorsum etc. quemadmodum illud describit Iosephus de bello Iudaico lib. 7. cap. 17. Et Egesippus lib. 5. cap. 44. Videlicet ante euersionem urbis visum esse in aere gladium & cometen, qui ferè per annum supra templum unam cum curibus & exercitu apparuit. Porta quoque solido aere grauis, quae solebat ad vesperam viginti virorum multo claudi labore, obserata vestibus ferreis per aliquot noctes sponte reuerata est, & vix postea à custodibus clausa

Acto. 2.

Acto. 5.

CAPVT II.

153

clausa. Vitula quoque cum immolanda affarer altaribus in medio templi, agnum edidit in ipsis sacrorum celebratibus. Sacerdotes vocem in templo audierunt, clamantem: Migremus hinc. Per sanguinem denotatur horribilis Iudaeorum interfectio & strages. Insuper & templum est succensum & ciuitas solo aequata. Solis conuersio in tenebras, & lunae in sanguinem designat horrendam Iudaeorum angustiam & calamitatem, vt aliqua multa millia sint vedita, coplura millia interfecta, plurima quoque millia fame consumpta, vsque adeo vt mulier quaedam proprium filium praenimia famis vehementia elixauerit. Vnde Propheta hanc tam grauem angustiam appellat magnum & terribilem domini diem, in quo Deus singulari quodam modo iram & indignationem tuam in deserendo & abdicando populo suo sit declaraturus. Hoc est quod Christus dicebat: Si cognouisses & tu, & quidem in hac die tua, quae ad pacem tibi nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te & coangustabunt te undique, & ad terram prosteruent & filios tuos qui in te sunt, & non relinquent in te lapidem super lapidem, eo quod non cognoueris tempus visitationis tuae. Huius terribilis & magni diei admonet Christus mulieres, quae Christum crucem portantem sequebantur & lamentabantur. Filiae Ierusalem nolite flere super me: sed super vos ipsas flete, & super filios vestros, quoniam ecce venient dies in quibus dicet, Beatae steriles & ventres qui non genuerunt, & vbc.

Luc. 19.

& vbera quæ non lactauerunt. Tunc incipiens dicere montibus, Cadite super nos: & collibus, operite nos. Quia si in viridi ligno hæc faciunt: in arido quid fiet? Luc. 23.

1. Ioan. 5.

Possunt etiam hæc Prophetæ verba, quæ Petrus in sua diei Pentecostes concione allegauit, de tempore Christi, in quo stupenda & mirabilia contigerunt, intelligi, quæ magnificentiam Christi denunciârunt. Quandoquidem cælum & terra & omnia quæ in eis sunt, testificantur, quòd Christus sit vniuersi filius Dei, qui sedet ad dexteram patris sui cœlestis. Qui etiam tam insigne donum, Spiritum sanctum misit. Cum Christus pendêret in cruce, obscurabatur sol ab hora sexta vsque ad horam nonam, Matth. 27. Luc. 22. De hac supernaturali eclipsi scribit Dionysius Areopagita epistola 7. ad Policarpum. Et Ioan. 12. cum Christus oraret, Pater clarifica nomen tuum, venit vox de cœlo, dicens, Et clarificaui & iterum clarificabo. Turba ergo quæ stabat & audierat, dicebat tonitruum esse factum. Alij dicebant: Angelus ei locutus est. Itidem cum in cælum ascenderet Christus, suscepit eum nubes ab oculis eorum. Cumq; intuerentur discipuli in cælum euntem illum, duo viri ascenderunt iuxta illos in vestibus albis &c. Acto. 1.

Ea nocte qua natus est Christus, cœlestis militiæ multitudo pastoribus apparuit laudantiu Deum accipientium: Gloria in altissimis Deo, Luca 2. Apparebat & tribus Magis stella noua, quæ perduxit eos in Bethlehém, Mat. 2. Sunt & multa in terris visâ miracula. Cum enim Christus

us crucifigeretur, terra mota est, Petræ scissæ sunt, & monumenta aperta sunt, & multa corpora sanctorum, qui dormierant surrexerunt. Matth. 27.

In resurrectione Christi, factus est terræ motus, angelus domini descêdit de cœlo, & reuoluit lapidem ab ostio monumenti, & præ timore eius exterriti sunt custodes, & facti sunt velut mortui, Matth. 28.

Quin & sanguis & aqua miraculosè ex latere domini effluerunt in sancta cruce.

Ioan. 19.

Per ignem quoque intelligi potest, igneus ille feruor Apostolorum, quòd tam seridè & intrepidè loquebatur de Christo, accensi per Spiritum sanctum. Fecit & Christus complura miracula &c.

Harum rerum admonet populum Petrus ex Prophetis, vt per hæc induceret eos ad fidem. Possunt etiam hæc prophetæ verba de horribili illo domini die, in quo venturus est iudicare viuos, & mortuos, intelligi. De hoc tam terribili die verba facit, postquam retulit de missione Spiritus sancti, vt quilibet sciret & agnosceret, illos, qui gratiam Spiritus sancti per incredulitatem contemnunt, aut malè & iniquè viuendo negligunt, strictum Dei iudicium non effugituros. Sic plerunq; gratiam recuset ad consolationem iustorum, & vindictam ac terrorem malorum.

Insuper & illud mysterium ex eo discimus, quòd Propheta post missionem Spiritus sancti refert de horrendo iudicij die. Angeli enim dicebant de aduentu Christi ad iudicium, postquam ad cœlos ascēdisset, Hic Iesus qui assum-

Act. 1.

ptus

ptus est à vobis in cœlum, ita veniet. Sic, vbi res-
tulit Zoël de missione Spiritus sancti, in quo
subindicatur magna Christi apud patrem au-
thoritas & potentia, quod misit tale tamq; di-
uinum munus: subiungit narrationem de ex-
tremo die, in quo magnificètia filij reuelabitur
vniuerso mundo. Hoc enim est Spiritus sancti
officium, vt Christi magnificentiam & ampli-
tudinem toti mundo insinuet, qui Patri obe-
diens fuit vsque ad mortem.

Philip. 2.

Non autem potest maior & illustrior esse ma-
gnificètia, quàm quod venturus est Christus
in nubibus cœli, iudicaturus mundum vniuersum,
iuxta potestatem, datà illi à patre cœlesti.
Sic dicit Christus ad /aipham: Dico vobis, a-
modò videbitis filiū hominis sedentem à dex-
tris virtutis Dei, & venientem in nubibus cœli,
Matt. 26, Mar. 14. Quasi diceret Christus. Si non
vt verum Messiam & vium Dei filium ex mi-
raculis me agnoscere sustinetis, videbitis illud
& agnoscetis in futuro saculo, quando cū ma-
iestate & virtute magna venturus sum ad iudi-
cium, iudicaturus totum mundum.

Matt. 25.

Ioan. 5.

Sic arguit Spiritus sanctus mundum de pec-
cato incredulitatis, de iustitia, quam in Christo
non quæsuerunt, & de iudicio, quod non ti-
muerunt, Ioan. 16.

Hoc tam seuerum iudicium Spiritus sanctus
omnibus fidelibus considerandū præbet, vt Deū
timeant, illiq; dent honorem, Apoc. 14. & di-
cant cum Dauid. Confige timore tuo carnes
meas: à iudicijs enim tuis timui, Psa. 118. Chri-
stus quoq; eiusmodi docet timore, Mar. 10. Ti-
mete

mete eū qui potestatem habet animam & cor-
pus perdere in gehennam. Vult enim dominus
se diligere, non tantū vt redemptorem & patrem
nostrum, sed & vult vt se timeamus puro & fi-
liali timore, tāquam venturum iudicem & do-
minum, Malachi. 1. ne confundamur ab eo in
aduentu eius; 1. Ioan. 2.

Quando igitur Ecclesiastæ fideles ad timo-
rem Dei horrendo extremi diei iudicio exti-
mulant & exterrant, vtentes non tantum oleo
misericordiæ, sed & vino diuinæ iusticiæ, vt
considerent homines incertum vitæ suæ ter-
minum, & certum iudicium, in super & mundi
finem, & omnium concupiscentiarum eius, 1.
Ioan. 2. quodq; hinc non habeant manentem
ciuitatem, sed futurum inquirant, vanumque
esse quicquid est sub sole etc. hoc est opus Spiritus
sancti.

Luc. 10.

Hebr. 12.
Eccl. 1.

Vocat illum propheta diem magnum & ter-
ribilem. Verè magna erunt illa comitia, ad quæ
necessum est venire homines vniuersos, vt refe-
rat vnusquisque prout gessit, 2. Cor. 5. Omnes
audiemus vocem filij hominis, Ioan. 5.

Ille dies concernet omnes quotquot sunt in
cœlo, super terrā & sub terra. Veniet dominus et
omnes sancti eius cū eo. Erūt tibi omnes sancti
angeli, & omnes mali angeli, oēs beati, & om-
nes dānati, ad recipiendā nouissimā sententiā,
vel in vitā æternam, vel in ignem eternū, Matt.
25. Est & dies terribilis, Heb. 10. terribilis quæ-
dam expectatio iudicij, & ignis amulatio, quæ
consumptura est aduersarios.

Dies iræ dies illa, dies tribulationis & angustię
dies

Soph. 1.

IOELEM PROPHEȚ.

dies calamitatis & miseræ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis, dies tubæ & clangoris. In die illa procedent de monumētis, qui bona egerunt, in resurrectionem vitæ: qui verò mala egerunt, in resurrectionem iudicij, Ioan. 5. Incredulis homicidis & fornicatoribus, & veneficis & idololâtris & omnibus mendacibus, pars eorum erit in stagno ardenti, igne & sulphure, Apo. 21. Ad nimium calorem transibunt ab aquis niuium, Iob 24.

O verè terribilem diem, in quo peccator derelinquitur & segregatur à Deo, ab omnibus bonis, ab omni gaudio & confortio beatorum in æternum, quia est dies ultionis. Non iam amplius audiet peccator, veni ad me & ego reficiam te: nec ulterius inuitabitur ad salutem pœnitentiam, sed ad sempiternam pœnitentiam. Ac tamen si cum diuite Epulone clamet, O Iesu miserere mei, Domine aperi nobis: nõ dabitur illi responsum aliud, quàm, Quid clamas homo execrabilis? In sanabilis fractura tua, plaga tua pessima. Ite discedite in gehennam, vbi non erit redemptio in æternum: magnum chaos inter nos firmatum est, manendum est vobis in tartareis supplicijs sine consolatione, sine fine in æternum. O verè horrendum est homini incidere in manus Dei: bonum esset illi si natus non fuisset. Ad hunc tam horribilem diem contremiscunt dæmones: siquidem in nouissimo die præcipitabuntur in tartareos carceres, in eo mansuri nec exituri in æternum.

In hoc quoque terribili die aperientur libri conscientiarum & reuelabuntur secreta cordium.

Hunc

CAPVT II.

161

Hunc diem antecedent horribilia signa & prodigia, quibus fideles præmoneantur quemadmodum Dauid ait, Dedisti metuentibus te significationem, vt fugiant à facie arcus. Præterea vt mali per ea commoueantur ad pœnitentiam: non enim vult Deus mortem peccatoris etc. *Psal. 59.*

Sic cum Deus mundum abtorpturus esset diluuius prius per Noe pœnitentiam annunciari curauit, centum & viginti annis antè diluuium, Quod cum illi contemneret, ira Dei oppressit totum mundum. *Eccle. 18.*

Simili modo Deus Sodomitis per Loth pœnitentiam annunciari curauit: illi verò cum eum contemnerent, pluit dominus igne & sulphure, & combussit eos. Genes. 19. *Præmittit Deus pœnitentia præcones ante omnib. Elam.*

Curabat Deus Israelitis pœnitentiam annunciari per Prophetas Hieremiam & Ezechielem: verum quia non subsequeretur emendatio, captiui abducti sunt in peregrinam regionem, in Babylonem.

Daniel Regi Nabuchodonosor bonum dabit pœnitentiæ consilium effugiendi iram Dei, Quod cum negligeret, horribilis plaga illi superuenit, vt septem annis fœnum & graminam comederet veluti brutum animal etc. Dan. 4. Antequam per Titum & Vespasianum vastaretur Hierusalè, plurima miracula & prodigia Deus exhibebat quibus ad pœnitentiam conuerteretur. Cum autem in infidelitate sua obdurarent, iram Dei horribilibus plagis & afflictionibus persenserunt vt supra dictum est.

Et quia nunc pernicialis ab vnica, Christiana & Catholica fide itaque ab obedientia

X

Ecclesiæ

Luce 3.

Heb. 10.

Ecclesiæ defectio, præterea malicioſa, leuis & impia vita inualeſcit & augeſcit: idcirco immittit Deus in quibusdam regionibus ſtupenda portenta, veluti quòd aque & flumina quædã conuertuntur in ſanguinẽ, ignis de cœlo decidit, pluit ſanguine, inuiſa & peregrina volucres horribili numero ac multitudine cõſpiciuntur etc. vt his rationibus ad pœnitentiam commoueamur. Si autem vitã non emẽdauerimus, & pœnitẽtiam egerimus, metuendũ eſt terribilem Dei iram hæc prodigia ſubſecuturam. Sic in iride præteritæ viſionis diluuij per aqueum, & futuræ vindictæ per rubrum igneumque colorem ad pœnitentiam admoneremur.

Operamini igitur pœnitentiam ne ira Dei & magna illa ac terribilis dies vos opprimat.

Et dabo prodigia in cœlo, in terra etc.

De eo Chriſtus Lucæ 21. Erunt ſigna in Sole, Luna & ſtellis, & in terris anxietas etc.

Sol conuertetur in tenebras: nõ in ſeipſo, ſed ſecundũ apparentiã planẽ pallidus aut ater cõſpicietur. Er Luna in ſanguinẽ. Ignis, ſumus & vapor iudicis faciẽ præceder: ignis enim vniuerſum orbẽ cõburet, purgabit & depurabit. Er in circuitu eius tẽpeſtas magna. Vnde & Chriſtus inquit, virtutes cœlorum mouebuntur, vaſtiſimi illi ampliſimi que cœli contremiſcent. Quando vehemens exoritur tempeſtas, expaueſcunt non tantũ homines verũ etiam bruta animantia in terris, & piſces in aquis contremiſcũt. Quanta igitur erit formido, quanta anxietas, quãdo horribiliſſima illa tẽpeſtas exurget in vniuerſo orbe, vt Oriẽs cõtra occidẽtem,

2. Pet. 3.
Pſal. 96.
Pſal. 49.
Lucæ 21.

& Meridies contra Septentrionem, atque ita vniuerſum firmamentum & terra commouebuntur.

Post purgationem elementorum per ignem, Sol vno in loco ſtabit fixus & immobilis in ſempiternum: terra non amplius germinabit aut proferet fructus: nulli erunt piſces in aquis, nec aues in aère etc.

Tunc videbunt filium hominis venientem cum poteſtate magna aduerſus malos & bonis cum ingenti maieltate. *Lucæ 21.*

Licebit ex ſignis à Chriſto datis videre & agnoſcere ad noſtri monitionẽ & præparationem, diem domini eſſe in foribus, vt obruat vniuerſum orbem, quemadmodũ ex florẽtibus arboribus cognoſcitur æſtas: nos quãdam enumerabimus ex Euangelio.

Præxoriantur atrocia bella, magnæ prodictiones, inuidia & odia, frater fratrem tradet in mortem etc. fames, caritas, peſtilentia: abundabit iniquitas, & refrigeſcet charitas. Er ſicut factum eſt in diebus Noẽ & Loth, ita erit in diebus filij hominis. Edebant & bibebant, vxores ducebant & dabantur ad nuptias, emebant & vendebant, plantabant & ædificabant etc. *De ſignis quibusdã nonſimul dicit.*
*M. arc. 13.
M. Matth. 24.*

Luc. 17. Matth. 24. Hęc planẽ ſunt apud nos viſitata. Nunquam crebrior fuit ebrioſitas quàm hodie. dilapidata & abſumpta ſunt omnia. Nõnulli ſentiunt ieiunium eſſe ex authore diabolo, qui non veſcitur carnibus, non eſt Euangelicus: edimus carnes in deſpectum Sacroſanctæ Eccleſiæ, allegantes etiam ſcripturas iure id nos facere. Commellationes & cupedia planẽ

inualuerunt piscibus simul & carnibus conuiuia apparari necessum est. Nescimus quid prænimia voluptate comedere libeat, adeo vt & ranis & limacibus victitemus. Nuptiæ nostræ potius Ethnicismû quàm Christianismû sapiunt: omnis immodestia, ebrietas, ira, ludi, blasphemæ in ijs conspiciuntur sine omni Dei timore. Solæ spectantur opes ac diuitiæ, non probitas: possessiones, non virtutes. Ad hæc despicitur christiana & Sacerdotalis benedictio iuxta institutum Ecclesiæ: cuius etiam meminit Euaristus, qui vixit an. Domini 111.

Publicatur literæ seu edicta, vt quilibet præcæ & Catholicæ Religioni aduersetur, à Missis abstineat, Catholicas conciones nō audiat etc. Insuper & omnes sensus nostros intendimus ad ampla palatia, nihil quicquam pensi habentes structuras cœlestes. Quomodo maiores nostri humilibus ædificijs fuerint contenti, magnasque simul habuerint opes, nemo est qui nesciat. Nunc etiã quiuis vult negociationes exercere, quilibet rem facere & diuitias parare satagit, præemptionum & propoliorum nullus est finis, pudet homines honestarum artium, quilibet ocio sumptum suum vult exercere.

Venient etiam in nouissimis temporibus multi pseudoprophetæ & seducēt multos, plurimiq; deficient à fide, à legitimo Sacramentorū vsu, à vero & cōtono sensu & intellectu scripturarū. Multi scandalizabuntur. Scriptura verò nos monet ne magni pendamus eiusmodi vêturos novos Euangelij declaratores: sed planè seriò monet & denunciat vt attendamus &

cauea;

caueamus à falsis Prophetis qui venient in nouissimis temporibus.

Ventura quoque est prius discessio seu defectio ab obedientia Romani Imperij & Sanctæ Ecclesiæ 2. Thes. 2. prout illud explicat August. li. 22. de ciuitate Dei cap. 19. Hieronymus ad Algafiam quæst. 11. Ambrosius, Chrysostomus, Sedulius, Theophilactus etc.

Veniet præterea Antichristus, filius perditionis, homo peccati. 2. Thes. 2. qui & iam nunc videnter extollitur & operatur mysterium iniquitatis: & vt Ioan. ait, nunc Antichristi multi sunt, qui ex nobis prodierunt. Prædicabitur etiam Euangelium regni in vniuerso orbe in testimonium omnibus gentibus.

Hoc signum iam nunc ob oculos conspicimus: siquidem Euangelium Christi magnificè prædicatur hodiè in America quarta orbis parte, de qua Plinius, Strabo, Ptolomæus etc. illustres cosmographi nihil vnquam compertum habuerūt. Notus hic orbis amplior est vniuersa Europa, adeo vt iam hoc sæculo adinuenta sit terra, in longitudine continēs 3000. miliaria, & in ambitu 500. miliaria, quemadmodum Romana Regia Maiestas dominus noster clementissimus, ipsemet coràm illud nobis recensuit.

Magna ibi cum læticia & gratiarum actione suscipiunt & profitentur Catholicam & christianam fidem, eademque confirmatur & asseritur stupendis miraculis. Leprosi mundantur, cæcis visus restituitur, claudi veloces redduntur, letalia vulnera vnico momento in nomine

In America
predicatur
Euange.
Matth. 24.

Sanctæ Trinitatis curantur etc. Quo vniuersus mūdus agnoscat, rectam, verā, vnicam & christianam fidem huic nouo orbi annunciari.

In his plagis Euāgelium prædicatur, non illud de quo gloriantur sectę, sed quod iam olim Petrus, Paulus, Ignatius Clemens, Dionysius, Anacletus, Narcissus, Vrichus etc. prædicarunt, per quod & nos Germani ex gratia Dei peruenimus ad agnitionem filij Dei: per quod Spiritus sanctus nos congregauit in vnitatem fidei, in consonam Scripturarū intelligentiam, & legitimum septem diuinorum Sacramentorum vsum.

Apoc. 3. Hoc signum vos commoueat, o nobiles Germani ad inuestigandam & conseruandam salutem vestram. Tenē quod habes, vt nemo accipiat coronam tuam. Deus non irridetur.

Sit vobis ille Græcorum casus pro cautione: illi quod ex peruicacia, fastu & rebellionē profuderunt, hoc Germani summa deuotione & humilitate collegerunt. Si verò vnicā hanc fidē aspernati fuerimus, habuerit iam nunc alium populum Deus, & nobis fastidientibus, refractarijs & rebellibus dicetur: Auferetur à vobis regnum Dei & dabitur genti facienti fructus regni. *Matt. 21.*

1. Ioan. 2. Et erit omnis qui inuocauerit nomen domini saluus erit: quia in monte Syon & in Hierusalem erit saluatio. sicut dixit dominus, & in residuis quos dominus vocauerit.

Docet hic Propheta, quomodo horrendum illum ac terribilem diem queamus effugere, ne pudeamus, quando Iudex viuorum & mortuorum

tuorum

tuorum apparuerit:

Et erit: in diebus salutis, in tempore misericordię. in tempore acceptabili, in quo apparuit gratia et humanitas Saluatoris nostri Iesu Christi: in diebus noui testamenti, quando Christus attulit gratiam & veritatem, remissionem peccatorum & vitam æternam.

Tempore accepto, inquit Paulus, ex *Esaia cap. 49.* exaudiui te, & in die salutis adiuui te. *2. Cor. 6:*

Omnis qui inuocauerit nomen domini, saluus erit. Omnem salutem & gratiā obtinet homo per nomen domini. Hoc est nomen domini nostri Iesu Christi, quod vocatum est ab Angelo, priusquam in vtero conciperetur. Est illud nomen, quod os domini nominauit, quo nulla creatura nominari potest. De quo Propheta *Esa. 62.* Hierem. cap. 23. & 33. Verus Messias, filius Dauid, vocabitur dominus iustus noster. Hic Seruator noster Iesus Christus nominatur nomine Tetragrammato, quod nomen vocatur & significat Dei naturam, substantiam, maiestatem, vnamque & omnipotentem eius essentiam. *Gen. 4.*

Hoc Dei nomen omnes iusti veteris legis in fide inuocârūt. Huic nomini iustus ille Abel obtulit munera. Hoc nomen inuocârunt Enos & Abraham. Enos cœpit inuocare nomen domini. Abraham edificauit altare domino, & in eo inuocauit nomen domini. Sic orat Dauid: adiuua nos & redime nos propter nomen tuū, & *Hier. 14.* nomen tuū, domine, inuocatū est super nos etc. De hoc ait Christus *Ioā. 16.* Quicquid petieritis patrē in nomine meo, dabit vobis. Neq; est aliud

X 4

aliud

aliud nomen sub cœlo in quo salui sumus Act. 4. Qui non credit in sacrosanctū eius nomen, iā iudicatus est. Ioan. 3. In nomine eius prædicabitur pœnitentia & remissio peccatorum. Luc. 24. Qui igitur inuocat Christum Iesum ex toto corde in veritate, in diebus salutis: querit et percipit medicinam à domino Iesu, medico cœlesti, languidæ animæ curandæ institutā & ordinatam, hic saluus erit. Christus enim factus est omnibus obtemperatibus sibi causa salutis æternæ. Heb. 5 Sed & requirit tales qui inuocent se in spiritu & veritate. Ioan. 4. Ad illos verò qui ore ipsum inuocant & corde abnegant, dicit: Populus hic me labijs honorat, cor autem eorum longè est à me. Mar. 15. Esa. 29. Nō omnis qui dicit domine domine etc. Mar. 7. Quid est quod me vocatis dominum, & non facitis quæ dico vobis? Lucæ 6. Discedat ab iniquitate omnis qui inuocat nomē domini 2. Tim. 2. Iniquitate si aspexi in corde meo, inquit dauid Ps. 65. nō exaudiet dominus. Sic igitur labia, cor & vita, corpus & anima inuocabunt nomen domini ad salutē æternā. Hanc Ioelis sententiā vsurpat Paulus Rom. 10. contra Iudeos cōuersos, murmurantes, quod & gentibus prædicaretur Euangelium, cum tamen nō essent circumcisi. Quibus ostendit Paulus, ex hisce Ioelis verbis misericordiā & gratiam Dei erga Iudeos & Gentes. Non est, inquit, distinctio Iudai & Græci: nam idem Dominus omnium, diues in omnes qui inuocant illum. Omnis enim qui inuocauerit nomen domini, saluus erit, videlicet, qui Dominum ex toto corde, & fir-

ma

ma fide inuocauerit.

Talis inuocatio prouenit ex commotione gratiæ Dei: subiungit enim Paulus. Quomodo ergo inuocabunt in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante? Quomodo verò prædicabunt, nisi mittantur? &c. Rom. 10.

Deus ex gratia mittit fideles prædicatores, vt homines audiant. credant & inuocent nomen domini ad salutem. Inuocare autē est quasi intus vocare. Ardenter enim & efficaciter inuocant homines illi, quorum corda Deus tangit seu commouet ad inuocandum, quique locum dant commotioni diuinæ. Stat enim ante ostiū cordis & pulsat. Apoc. 3. Qui post omnem industriam, obsequium, laborem & adimpletionem iusticiæ, quarunt perfectionem suam in vera humilitate, in viuo Dei filio Iesu Christo, cuius nomen Iesus, vt saluū faciat populum suum à peccatis eorum. Matt. 1. sine quo nec auxilium nec salus.

Hæc Ioelis verba pernicaces quidam sectarij vsurpant, aduersus priscam, christianam & catholicam sanctæ Ecclesiæ consuetudinem inuocandi Sanctos. Hi ignorant, quod inuocare nomen domini, est dominum in vera fide pro auxilio & gratia interpellare: siue hoc fiat per nos ipsos siue per alios Dei amicos, quos oramus, vt dominum pro gratia obtinenda nobiscum implorent. Hac intentione inuocamus nomen domini per sanctos aliosque homines pios, quando dicimus: O Maria mater Dei ora

X 5

pro

Inuocatio no
menis domini

Quomodo
sanctos inuocamus.

Quid sit inuocare nomen domini.

IN IOELEM PROPHET.

pro nobis Deum. Sancte Andrea Apostole ora
pro nobis Deum etc.

*Vbi queren-
da consolatio*

Latius nunc indicat Propheta vbi liberatio
inquiri & obtineri debeat, nimirum in Hieru-
salem, & in monte Sion. Omnis consolatio au-
xilium & salus fidelium est in passione Iesu
Christi, qui passus est Hierosolymis, & in mis-
sione Spiritus sancti, in sancta & pura Christi
doctrina, qua Spiritus sanctus docuit & locutus
est per Sanctos Apostolos etc. Sic per Hierusalē
intelligitur passio Christi. Mar. 20. Mar. 10. Ec-
ce ascendimus Hierosolymam, & filius homi-
nis tradetur principibus Sacerdotum, & Scri-
bis, & condemnabunt eum morte, & tradet eū
Gentibus ad illudendum & flagellandum &
crucifigendum, & tertia die resurget etc.

Intelligitur etiā per Sion missio Spiritus san-
cti, qui datus & donatus est Ecclesie Christi in
doctorem veritatis. Esa. 2. De Sion exhibit lex &
verbum domini de Hierusalē. Dabo in Sio salu-
tem & in Israel gloriā meam. Esa. 46. Atq; hoc,
quemadmodum dominus prädixerat per Pro-
phetas, Psalmos etc. Luc. 24. de passione sua &
missione Spiritus sancti.

Huius salutis etiam reddentur participes re-
sidui, quos dominus vocauerit, quorum corda
commouerit prout factum est in die penteco-
stes. Cum Petrus concionaretur, quidā dicebāt
ad Apostolos: Quid faciemus viri fratres? etc.
Act. 2. Itidem qui Deo cogniti fuerint, qui per
verbum Apostolorum credituri sunt in Iesum.
Præterea & residui ex Israel, qui in fine mundi
credituri sunt in verum Messiam Iesum Chri-
stum

CAPVT III.

163

stum postquam intrauerit plenitudo gentium.
Rom. 11. 9.

Perfecta autem liberatio erit in coelesti Hie-
rusalem, de qua Paulus. Gal. 4. Illa quæ sursum
est Hierusalem, libera est etc. Accessistis ad Sio
montem & ciuitatem Dei viuentis, Hierusalē
coelestem, & multorum milliū angelorum fre-
quentiam, & Ecclesiam primitiuorum, qui cō-
scripti sunt in cœlis, & iudicem omnium Deū,
& spiritum iustorum perfectorum, & testamē-
ti noui mediatorem Iesum & sanguinis asper-
sionem melius loquentem quam Abel Heb. 12.
Ibi sedebit populus Dei in pulchritudine pa-
cis, & in tabernaculo fiduciæ, & in regione o-
pulenta: non luctus ibi, neque dolor erit vltra.
Apoc. 21.

Heb. 12.

Esa. 32.

CAPVT III.

*V. 7. Accce in diebus illis & in tempore
illo cum conuertero captiuitatem Iuda
& Hierusalem. Congregabo omnes ge-
tes, & deducam eas in vallē Iosaphat,
& disceptabo cum eis ibi sup. r. populo
meo, & hereditate mea Israel, quos disperserunt in na-
tionibus & terram meam diuiserunt. Et super populū
meum miserunt sortem et posuerunt puerum in prosti-
bulum & puellam vendiderunt pro vino vt biberent.*

Indicat hic Propheta ex instinctu Spiritus
sancti, quid consequuturum sit in nouissimis
diebus, videlicet magnus ille & terribilis extre-
mi iudicii dies, & quid dominus in hoc vlti-
mo die tractaturus sit & gesturus. Vniuersum
illud tempus ab aduentu Christi vsque ad con-
summa-

1. Ioan. 2. summationem mundi, est postrema ætas. Vnde ait Ioan. est nouissima hora. Et Paulus 1. Cor. 10. In nos fines seculorum deueniunt. Proinde dicit Propheta, ecce in diebus illis & in tempore illo: sic vocat Petrus nouissimos dies.

Acto. 2.

Quamuis porrò hic dies nulli cognitus sit nisi Deo soli. Matth. 24. Marci 13. præbet tamen quandam notionem, qua pij cognoscant terribilem hunc diem esse præ foribus. Cùm conuertero captiuitatem Iuda & Ierusalem: captiuitas enim, dispersio & cæcitas durabit in Israel donec dies domini appropinquet. Iudæi verò ex prædicatione Heliæ & Enoch, tum etiam ex horribili casu Antichristi se deceptos agnoscet & prostrebuntur, & ante diem extremum conuertentur ad fidem Iesu Christi: residuum enim filiorum Israel saluabuntur Rom. 11. Et Esaiæ 19. Reliquiæ Iacob conuertentur ad Deum fortem.

De resurrectione martirum.

Tunc congregabo omnes gentes Matth. 25. Cùm venerit filius hominis in maiestate sua, & omnes angeli cum eo, tunc sedebit super sedem maiestatis suæ, & congregabuntur ante eum omnes gentes &c.

Ioan. 5. Omnes qui fuerint in monumentis audient vocem eius &c. 2. Cor. 5. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi &c.

Matth. 13. Mitter angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala, & eos qui faciunt iniquitatem etc.

1. Theff. 4. Ipse dominus in iussu, & in voce archangeli, & in tuba Dei descendet de cælo, & mortui qui in Christo sunt, resurgent primi etc.

Daniel

Daniel. 12. Multi de his qui dormiunt in terra puluere, euigilabunt: alij in vitam æternam, & alij in opprobrium vt videant semper etc.

Esaiæ 26. Viuent mortui tui, interfecti mei resurgent.

Ezechiel. 37. Ossa arida, audite verbum domini &c.

Iob 19. Scio quòd redemptor meus viuuit etc.

1. Cor. 15. Omnes resurgemus etc.

Quò autem congregabit dominus omnes gentes? In vallè Iosaphat quæ sita est inter montem Oliueti & Hierusalem: non quod hæc valles capere poterit vniuersos homines: sed quòd Christus vbi venerit è cælis ad iudicium, apparebit in aère supra montem Oliueti, vbi & in cælum ascendit. Lucæ 24. quemadmodum duo angeli dicebant: ita veniet etc. Acto. 1.

Extremum iudicium fiet in valle Iosaphat.

Instituatur igitur iudicium in valle Iosaphat & in eiusdem confinij. Porrò boni siue iusti cum Christo erunt in aère, iuxta verba Pauli. 2. Theff. 4. mali verò stabunt in terra.

Veniet dominus ad iudicium, & omnes angeli eius cum eo. Sedebitis & vos, inquit, Christus ad suos discipulos, super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël. Mat. 19. Iosaphat significat iudicium domini. Significat etiam vallem benedictionis. Malis dicit: Disceditè à me: iustis: Venite benedicti. Quid autem tractabit aut geret dominus cum populis in valle Iosaphat? Disceptabo cum eis. O verè terribile verbum Deus disceptabit cum hominibus. Verè scio, inquit Iob, quòd ita sit, & quòd non iustificetur homo compositus Deo. Si vo-

Matth. 25.

Iob 9.

lucrit

luerit contendere cum eo, non poterit ei respondere vnum pro mille. Sapiens est corde, & fortis robore: quis resistit ei & pacem habuit? Si repetè interroget, quis respondebit ei? vel quis dicere potest, cur ita facis? Deus cuius iræ resistere nemo potest, & sub quo curuantur, qui portant orbem. Quantus ergo sum ego, vt respondeam ei & loquar verbis meis cum eo? Qui etiam si habuero quippiam iustum, non respondebo. Si iustificare me voluero, os meum condemnabit me: si innocentem ostendero, prauum me comprobabit etc. *Iob. 9.* Si iniquitates obseruaueris domine, (inquit Psalmista) quis sustinebit?

Psal. 17.

Illud iudicia, quæ Deus in ira sua in aliquos peccatores exercet, nulla sunt si comparentur horrendo illi iudicio, quod habiturus est Deus in die nouissimo. Prout factum est in diluui, quo submersit Deus vniuersos homines, octo duntaxat exceptis. Itidem cum ignis è cælo delapsus concrematit Sodomam & Gomorham vsq; ad fauillâ. Cû Deus immitteret in populû serpentes ignitos. (ñ terra viuos quosdam absorberet, quosdam etiam ignis combureret. Cum sineret Pharaonè cû exercitu suo in mari rubro suffocari. Cû populum suû vlcisceretur gladio, fame, peste, alijsque mortium generibus gentibus externis, & præcipuè per Titû & Vespasianû etc. Ad hæc nos quoq; complures horribiles afflictiones & plagas patensimus. Quia & permittet Deus Antichristum omnem exercere proteruiam & animi maliciam, talesque aduersus iustos excitare tribulationes & angustias,

Gen. 7.

*Gen. 19.
Num. 21.
Deut. 16.
Exod. 24.*

stias, quales fuerint nunquam: vsque adeo vt nisi breuiati essent dies illi, vix electi possent subsistere & perseverare. Hæc horumque similia plane minuta sunt, imò ludicra, ad venturam illam angustiam & necessitatem, quæ obventura est homini in horrendo illo disceptationis & iudicij die. Super quo autè disceptabit Deus? Super populo meo & hæreditate mea Israel etc. Appellat hic Deus fideles ab Abel vsque ad iultorum nouissimum, populum suum & hæreditatem suam. Postula à me & dabo tibi gentes hæreditatem tuam. Considerate hic paternam Dei sollicitudinem, quòd propter electos suos horribilem diem & iudicium est instituturus. Quicquid vel minimo suorum boni prestiterimus, id remuneraturus est & quicquid mali vel iniuriæ ijs intulerimus, vindicaturus est, ac si sibi ipsi præstitû illatumve esset. Hoc est quod apud Prophetam dicit Deus. Qui tetigerit vos, tangit pupillâ oculi mei. Christus è cælis acclamat Saulo. Quid me persequeris? Sanè Deus vnicè & peculiariter reos postulabit impios Tyrannos & Sectas.

Matth. 24.

*Psal. 2.
Esa. 19.*

*Matth. 25.
Luc. 24.
Z. ch. 2.
Act. 9.*

Vos populum meum profligastis & dispersistis in calamitates, per tumultus & seditiones iniquas, eosque captiuos detinuistis. Vos erroneis & falsis dogmatibus ærumnas & misérias, discordias & contentiones, leuitatem, proteruiam, populorum prouinciarumque factiones & scismata inuexistis. Vos docuistis inobedientiam per quam regna diuisa sunt ac desolata. Vos sanguinario Turcarum tyrânò vestris exorbitantibus scediasmaticis viam ac transitum pate-

IN IOELEM PROPHEȚ.

patefecistis ad inuadendum ditones christia-
nas, qui fideles exterminauit, iugulauit omni-
busque miseriarum generibus oppleuit, in cō-
tūmeliam nominis Christiani.

Immanes hi crucis inimici super populum
meum miserunt sortem, vendiderunt & ad for-
um egerunt instar iumenti. Hest. 3. Missa est
fors in vrinam, quo die & quo mense gens Iu-
dæorum deberet interfici.

Tyrāni iniquis grauaminibus pauperes op-
presserunt, minoris reputantes pauperē quā
iumentum. Cogitauerunt & consultauerunt,
quomodo prisce fidei cultores & Sacramen-
torum ministros perdere possent, tum in cor-
pore, tum in facultatibus.

*Hereticæ scho-
le sint pro-
stibula.*

Posuerunt puerum in prostibulum, iuuen-
tutem deprauata doctrina grauissimè scanda-
lizârūt, vt ex erronea doctrina nihil didicerint
nisi turpitudinem & flagicia exercere, sine vllō
timore & reuerentia. Indulta & concessa est iu-
uentuti omnis nequitia & petulantia: In pro-
stibulo nihil addiscunt nisi ditina Sacramenta
remerare, Dei præcepta cōtemnere, omnia chri-
stiana instituta calumniari, & puram Catholi-
cæ & Christianæ Ecclesiæ doctrinam criminari
& damnare. Simili modo aduersus vota mona-
stica docebat Iouinianus, & Aërius aduersus
omnigenam corporis castigationem etc.

Est & hoc pueros in prostibulum ponere,
quando parentes liberos suos in omni leuitate
sine correptione educant, aperiunt illis fen-
stram ad turpitudines & flagitia, ad superbiā,
auariciam, inobedentiā, tænerationes, fraudes,

men-

CAPVT II.

169

mendacia, periuria etc. Hi imitantur Ethnicos
qui liberos suos offerebant dæmoni. Hi filios
suos vendunt Diabolo propter fastum mun-
danum & temporarium emolumentum: sed
dedecus & probum eiusmodi flagitiosam &
improbam educationem sequitur. Alij puellas
vendunt pro vino.

Enormis sanè & magna leuitas filiorum se-
culi, quod omnem proteruiam & improbita-
tem indulgent, earumque se præbent ministros
priuati commodi causā, vt habeant vnde com-
messari & helluari queant. Sic inueniuntur
quandoque impij ganeones, qui conuiuent vt
vxorum filiarumque pudicitia ob temporalem
quæstum expugnetur & vitietur. In hæc verba,
inquit Hieron. Ille doct̃or & præpositus tradit
adolescentes meretricibus, & puellas vendit lu-
xuriæ, qui turpis lucri gratia nō corripit delin-
quentes. Esa. 5. Væ qui iustificatis impium pro
muneribus & iusticiam iusti aufertis ab eo: Et
2. Pet. 2. Superba vanitatis loquentes pelliciūt
in desiderijs carnis luxuriæ eos qui paululum
effugiunt. Ex his Petri verbis perspicere licet
horum nouissimorum hæreticorum naturam.
Docent non solum falsam doctrinam, sed &
leuem & lasciuam vitam ducunt: non erubescunt
rapere, furari, diripere, succendere, omni-
nariaque calamitates, seditiones, ac detestan-
da cruentaque bella excitare, velut irrationabi-
lia pecora, que in captiōem & in perniciem
(vt Petrus inquit) naturaliter propendūt. quod
nobilis Germania norabili corporis & animæ
detrimento mediocriter perferuit.

2. Pet. 2.

Y

Qualis

Qualis nūciuentus cum erronea doctrina educetur, patria nostra cum temporis progressu comperiet. Quando semen bonum non est, non prouenit ex eo bonus fructus. Mali seminis malus fructus, mali corui malū ouum. Sanè eiusmodi mangones et corruptores iuuentutis, illorum Christi verborum meminisse debebāt. Matth. 18. Vx homini illi per quem scandalum venit. Expedit ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris. Hæc peccata Deus peculiariter iudicaturus est in horribili illo iudicij die: quando quidem principaliter contraria sunt naturæ & compatientiæ proximi: nam alioqui etiam omnia quæ adducet Deus in iudicium. Eccles. 12. Et de omni verbo ocioso rationem reddent homines in die iudicij. Matth. 12. Interrogabit etiam iudex de cogitationibus impij. Sap. 1. Sic Mat. 25. capite refert Christum in iudicio dicturum & inquisiturum de operibus misericordiæ: *Esuriui, et dedistis mihi manducare etc. non de his operibus tantum, sed quia potissima charitatis opera fuerunt etc.*

Verum quid mihi & vobis Tyrus & Sidon: & omnis terminus Palestinorum? nunquid vltionē vos reddetis mihi? & si vltisimū vos contra me, citò velociter reddam vicissitudinem vobis super caput vestrum. Argentum enim meum & aurum tulistis, & desiderabilia mea & pulcherrima intulistis in delubra vestra. Et filios Iuda & filios Hierusalem vendidistis filiis Grecorum, vt longe faceretis eos de simbus suis. Ecce ego suscitabo eos de loco quo vendidistis eos: & conuertam retributionem vestram

103

in caput vestrum. Et vendam filios vestros & filias vestras in manibus filiorum Iuda, & venundabunt eos Sabais, genti longinque, quia Dominus locus eius est.

His verbis indicat Propheta, quomodo Deus agat cum tyrannis, qui populum Dei miserè exagitant, vexant, contemnunt & despiciunt, nimirum, qua mensura mensi fuerint, eadem remetietur illis. Conuertam, inquit Deus, retributionem vestram in caput vestrū. Vx qui prædatis, nonne & ipse prædaberis, & qui spernis, *Es. 33.* nonne & ipse sperneris: cum consummaueris depredationem, depredaberis, cum fatigatus deseris contemnere, contemneris.

Existimas te mihi contumeliam facere affligendo & excruciendo populum meum, satis hoc durum et acerbum futurum est, & cumulatè retribuetur in caput vestrū, id est, eiusmodi tyrannidē vt vitā luatis, oportebit. Sic legimus Ezechielis 9. Viam eorum (dicit Deus) super caput eorum reddam: iniquitas enim domus Israël & Iuda magna est nimis valdè, & repleta est terra sanguinibus, & ciuitas repleta est auersione etc. Et cap. 17. dicit Deus. Vtuo ego quoniam iuramentum quod spreuit, & fœdus quod præuaricatus est, ponam in caput eius. Et apud Prophetam Abdiam: Sicut fecisti, fiet tibi retributionem tuam conuertet in caput tuum. Nullam habet Deus coniunctionem cum Tyrannis, propterea dicit, quid mihi & vobis? Quæ participatio iusticiæ cū iniquitate? aut quæ societas luci ad tenebras? quæ conuentio Christi ad Belial, 2. Cor. 6.

Y 2

Vide:

Videmus præterea quomodo Deus iniuriam populo suo à Tyrannis illatam, sibi ascribat, quasi sibi factam, Zach. 2. Qui tetigerit vos, tãgit pupillam oculi mei. 1. Reg. 8. dicit Deus ad Samuelem: non te reiecerunt, sed me. Et Act. 9. cum Saulus fideles persequeretur, dicebat ad eum Christus è celo, Saule, quid me persequeris? Quod enim fecistis vni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis, Matt. 25.

Sic subindicat Deus, se populum suũ etiam in magnis periculis protecturum, ac defensorum, quantumuis impij in populum Dei ferociant: non enim præualebunt, quandoquidem Deuseos tutatur. Dissipat Deus & irrita facit impiorum consilia. Haud succedit eo modo quo hostes proponunt & se instruunt: Dominus enim truculẽtas eorum maxillas habet in chamo & freno constrictas, vt ad arbitrium suum nocere & perdere nequeant. Non est sapientia, non est prudentia, nõ est consilium contra dominum, Prou. 21. Perdam sp̃ientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo, Es. 29. 1. Cor. 1. Abdiã 1.

Ac tametsi Deus nonnunquam populum suum corripiat, quemadmodum Pater virgã filium suum, demũ tamen virgam in ignem proijcit.

Sic Deus abutitur nonnunquam tyrannis, permittens illis suam maliciã, ad pœnam & correptionem populi sui. Verum postea dat eos in opprobrium, & iuxta impenitẽs cor eorum in gehennam. Vt Assur, id est, Regi Assyrię: virga furoris mei & baculus ipse est: in manu eius indigna:

Deus prote-
git populum
suum.

indignatio mea etc. Et erit: cum impleuerit dominus cuncta opera sua in monte Sion & in Ierusalem, visitabo super fructum magnifici cordis regis Assur, & super gloriam altitudinis oculorum eius. Esa. 10. Egressa est contritio, floruit virga, germinauit superbia. Iniquitas surrexit in virga impietatis etc. Exechiel, 7. Pari modo egit Deus cum Tyro, Sidone & Palæstinis, qui filios Israel varijs calamitatibus afflixerant. Malè habebat illos, Deum tantam gratiam exhibuisse filijs Israel, deducendo eos per mare rubrum, Exod. 15. Quod cum audirent hi populi, commoti sunt etc.

Quid lucrificet Pharao, quòd populum Dei persecutus est? Exod. 14. Nonne angelus domini de exercitu Sennacherib vna nocte centum octoginta quinque millia virorũ occidit, quòd populum Dei bello & obsidione appetebat? 2. Paral. 32. Stupendam habuit victoriam Rex Iosaphat contra Moabitas, Ammonitas & Syrios, 2. Paral. 20.

Sic propheta vaticinati sunt aduersus hostes filiorum Israel. Esaias aduersus Tyrum cap. 23. contra Moab, cap. 15. contra Damascum, ca. 17. contra Ægyptum, cap. 18. Hieremias contra Palæstinos cap. 47. contra Moabitas, cap. 48. & contra Ammonitas, Idumæos, Damascum cap. 49. contra Babylonem cap. 50. Simili modo Ezechiel contra Amon, Moab, Seir, Palæstinos c. 25. contra Tyrum & Sidonem cap. 25. 27. 28. contra Pharaonem & Ægyptum cap. 29. etc.

Iudæi quoque (qui se dicunt Iudæos esse & nõ sunt, Apocal. 2. de quibus Ezechiel cap. 16.

Pater tuus Amorrhæus, & mater tua Chethæa) apostolos profligârunt, persecuti sunt & occiderunt: nunquid autem retributionem acceperunt: nunquid autem retributionem acceperunt à Tito & Vespasiano? Luc. 19. 23. Iosephus, Egesippus etc.

Similes etiam calamitates experti sunt persecutores & inimici Sanctæ Ecclesiæ Christianæ, atque illi qui pauperes iniurijs afficiunt & persequuntur. Tyrannis & Ecclesiæ hostibus ipsorum perfidia & crudelitas certò rependetur, ac tametsi existiment morte se futuros immunes, nihilofaciùs Deus ipsorum tyrannidè filijs & propinquis eorum, in pœnâ positurus est. Vendam, dicit Deus, filios & filias vestras in manibus filiorum Iuda. tradam eos in potestatem illorum, quos vos persequimini & affligitis. Plerunque enim filij imitantur parentes in infidelitate & erroribus, ablegantur quoque & adducuntur ad hæreticorum scholas & conciones, ut fiant imitatores paternorum errorù. Quis autem vidit vnquam tyrannum, persecutorem catholicæ fidei, violatorem traditionum ecclesiasticarum, oppressorem pauperum, cui aut cuius filijs prosperè cesserit?

De bonis Ecclesiasticis.

Quod autem sit ingens illud peccatum, quoadedò grauius offensus est Deus, indicat per Prophetam.

Argentum meum & aurum tulistis, & desiderabilia mea & pulcherrima intulistis in delubra vestra.

Abusi estis ad fastum & voluptates vestras. Quocircà ad inopiam vos redigi, & sabulam fieri

fieri oportebit vniuerso mundo. Fluxa enim sunt & fugacia, non coalescunt, quæ ex delubris & deorù basilicis diripiuntur: vocat enim Deus argentum suum & aurum suum etc. Eiusmodi bona Ecclesiastica rapinis & sacrilegijs parua euanescent & colliquescent instar niuis: seipsa aliasque simul facultates consumunt, ut possessores eorum nihilo sint ex ijs ditiores, sed summa in paupertate degentes, perpetuo ære alieno sint obstructi. Itali, si quando homini opulento mali quid imprecari velint, exoptant ei possessiones & bona diui Petri: liquidem Ecclesiastica bona, ea quæ ambitu suo contingunt, deuorant & consumunt velut ignis. Exempla abundè multa sunt ob oculos, quæ pij considerare possunt, quas diuitias templorum expilatores possideant, quibus debitis sint implicati, quantae egestate grauati.

Neque vnquam templorum spoliatores post applicata sibi violenter & iniquè plurima collegia, abbatias, monasteria, præbendas, parochias, decimas, etc. grauioribus debitis inuoluti magisque indigi fuerunt ac hodie. Prisci Christiani Imperatores, Reges, Principes, Comites, Equites, nobiles, domini etc. amplos thesauros atque ingentia bona Ecclesiæ contulerunt, collegia, monasteria, xenodochia, parochias & abbatias ad cultum Dei fundarunt, & fuerunt tunc opulenti. Nunc ex delubris equorum sunt stabula, aut etiam funditus diruntur. Aurum & pecuniæ plenis saccis asportantur, & tamen nunquam maiorem penuriam sensit Germania, tam in bonis quam in viris, quam

Qui bona ecclesiastica rapiunt, ad paupertatem rediguntur.

quàm nunc exorta noua hac licentia & pugnantia doctrinæ. Alij diuidût propria, & ditiores fiunt: alij rapiunt non sua, & semper in egestate sunt, inquit Salomon, Prouer. 11. Haud vanum est verbum domini Luc. 6. Date & dabitur vobis: mensuram bonam, confertam etc. Imò centuplum recipitur etc. Luc. 18. Thesauri verò impietatis nil proderunt, Prouerb. 10. Vult Deus bona sua, quæ in Ecclesijs ad cultum diuinum, ad sustentationem ministrorum Ecclesiæ, Episcoporum seu præpositorû, ad tuenda, factaque & recta conseruanda Ecclesiarum ædificia pauperumque sustentationem vsurpantur, integra & salua manere: prout etiam Leo & Anthencius Imperatores rescripserunt & præceperunt in L. Iubemus, §. verum C. de Sacrosanctis Ecclesijs, & Leuit. 27. Quæ semel Deo collata sunt, humanis vsibus applicari non debent. Vocantur & nonnunquam Ecclesiastica bona Res diuinæ, L. Sanctus C. de SS. Ecclesijs, In authenticis de rebus Ecclesiæ non alienandis. Appellat præterea Deus apud prophetam suum argentum & aurum, sua desiderabilia & pulcherrima, qualia apud nos esse possunt ornamenta Ecclesiæ, argentea thuribula, candelabra, cenochei & hydrochei guttuli, sacrae pallæ, aurea corporis & sanguinis dominici sacraria & hierothece, aurati calices, argenteæ cruces, vestes & stola missales etc. Quæ omnia hodie ex delubris sunt ablata, & in alios vsus conuersa.

Volo in præsentiarum in calamo continere, quomodo sectarum coryphei ex bonis Ecclesiasticis

fiasticis alantur, qui quædam ex septem venerabilibus sacramentis criminantur ac damnant, contemnunt confirmationem, ordinem, pœnitentiam, sacramentalem confessionem, quæ Deo fit & sacerdoti, dignos pœnitentiæ fructus, Sacrificium Missæ, veritatem corporis & sanguinis Christi sub speciebus panis & vini, extremam vnctionem infirmorum, ordinarium ritum Baptismi cum vnctione chrisimatis: demandant ijs Sacerdotalis muneris administrationem, qui à legitimis Episcopis ordinari aut consecrati non sunt, atque ita porrigentes populo panem & vinum non consecratum pro corpore & sanguine Christi. Assiduum & quotidianum Dei cultum canendi & legendi septem horas canonicas abrogârunt. Prædicant & vsurpant scripturas contra sensum & intellectum Catholicæ & christianæ Ecclesiæ. Quomodo iuuentus in scolis & diatribis ipsorum in inueteratis damnatisque erroribus educetur, lachrymis potius eger quàm calamo. Germania horrendis angustijs & necessitatibus, miserijs ac damnis comperiet (Deus clementer auertat) quale illi plâtauerint Reipublicæ seminarium. Ad eiusmodi abominationem Ecclesiastica bona vsurpantur hodiè. Qualem autem pœnam Imperatores Arcadius, Honorius & Iustinianus in eos qui locis sacris & ministris Ecclesiæ aliquid iniuriæ importât, aut cultum diuinum impediunt aut prohibent, constituerint, legant ipsi templorû expugnatores in l. si quis in hoc genus C. de Episcopis & Clericis.

Merito sanè sacrilegi illi vererentur & extirpandis

*Hæresiarcho
hodie sustin-
entur bonis
ecclesiasticis.*

mescerent ab horribili illa visione manus scribentis, quam Rex Balthasar videbat, qui vasa aurea & argentea, quæ pater eius Nabuchodonosor ex templo Hierosolymitano rapuerat, magno cum factu in præsentia Principum, Dominorum & conuiuiarum suorum vsurpabat. Citò admodum ex inopinato & subito hostiũ incursum cõperit, quid scriptura in pariete Mane Teretel, phares, significauerit. *Daniel. 5.*

Moliebatur Heliodorus templi Hierosolymitani thesauros diripere, & Angeli duo virgis eum penè ad mortem vsque flagellarunt. 2. *Matth. 3.*

Impius ille & sacrilegus Antiochus horribiliter à Deo punitus est, tali plaga, vt vermes de corpore eius scaturirent, & propter intolerantiam fœtoris nemo eius præsentiam sustinere posset, atque ita in diris cruciatibus infelicitissimè mortuus est. 2. *Machab. 9.*

Alcimus præcipiebat destrui muros domus sanctæ interioris, & opera Prophetarũ, & percussus est, & impedita sunt opera illius, & occlusum est os eius, & dissolutus est paralyti, nec ultra potuit loqui verbum. 1. *Mach. 9.*

Quam proteruiam Iulianus in ornamenta ecclesiastica exercuerit, quomodo vniuersa deo dicata vasa & pallia collegerit, Theodorũ presbyterum miserabiliter interemerit, quomodo coniectis in terram vasis & pallijs Ecclesiasticis, super ea sederit, vt contumelijs & iniurijs afficeret Christũ, describitur in historia tripartita li. 6. c. 10. Sed legitur quã horribili modo Deus eum punierit: nimirum verenda eius & loca fe-

mori-

moribus circumposita, sunt percussa tali putredine, vt vermes procrearentur. Quinetiam apud gentes haud impunita fuerunt sacrilegia. Posset hic referri de auro Tolosano, de M. Crafo Philomello &c. verùm de his alias. Quod autè Ecclesia tẽporaria bona possidere queat, in perpetuo agnitum est in ditione Christiana. Refert Augustinus lib. de hæresibus cap. 10.

Vadianos docuisse, non licere Episcopis habere diuitias. Hos Vadianos pertinacis erroris ergò appellat hæreticos. Hic error etiam quorundam phylargyrorum animos excœcauit, vt doceant ex nouo Euangelio, Ecclesiam inopem esse, Episcopos nihil possidere debere, ne Ecclesiarum direptiones iniquæ astimentur à rusticis.

Nos verò Christianæ instructionis ergo aliquot capita & sententias adferemus, quibus demonstretur, Ecclesiam bona habere posse ac debere.

Christus & discipuli eius fuerunt forma præsidum & rectorum Ecclesiæ. Christus autè habuit loculos, quos Iudas Ischarioth tulit. quicquid dabatur domino, ferebat Iudas: & cum diceret Christus: Quod facis, fac citius, exiuit continuo. Discipuli verò putabant, dominum quid mandasse illi emendũ ad diẽ festũ, aut egenis vt aliquid daret. Egenis autem dare, aut mercari aliquid, postulat pecuniam: eoq; Christus & discipuli eius loculos haberunt, non tantum pro seipsis aut sua ipsorum necessitate, verum etiam pro egenis.

Super hoc, inquit Augustinus in sermone de com-

com-

communi vita clericorum. Quare habuit loculos Christus, cui Angeli ministrabant, nisi quia Ecclesia ipsius loculos habitura erat, hoc est, possessiones & facultates? Commemorat hæc verba Gratianus 12. q. 1. c. exemplum.

Ioan. 4. Ibant discipuli in ciuitatem Sichar, vt emerent cibos. vtique sequitur eos habuisse pecuniam. Quidam Christiani Hierosolymis volentes cohabitare Apostolis, vendebat agros ac domos, & precia eorum ponebant ante pedes Apostolorum: vnde diuidebatur singulis, prout cuique opus erat. Et quoniam Ananias & Saphyra, precij portionem secretò retinebāt, nec ponebant ante pedes Apostolorum & interrogati mentiebantur, ea propter subitanea morte obierunt. Act. 5. Patet Apostolos aut diacones habuisse pecunias, quibus prospectū est Christianis.

Insuper & viduæ quædam ex bonis Ecclesiasticis sustentabantur. Ingerebant autem se illis quædam viduæ iuniores, de quibus loquitur Apostolus 1. Tim. 5. Adolescentiores viduas deuota. Cùm enim luxuriatæ fuerint in Christo, nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt. Sancit proinde hoc statutum Apostol. Vidua eligatur non minus sexaginta ann. quæ fuerit vnus viri vxor, in operibus bonis testimonium habens, si filios educauit, si hospitio recepit, si Sanctorum pedes lauit, si tribulationem patieribus subministravit, si omne opus bonum subsecuta est. Si quis autem fidelis habet viduas, subministrat illis, vt non grauetur ecclesia: vt ijs quæ veræ viduæ

viduæ sunt sufficiat.

Presbyteri (inquit Paulus) qui bene præ sunt, duplici honore digni habeantur: maximè qui laborant in verbo & doctrina. Dicit enim Scriptura: Non alligabis os boui trituranti. 1. Tim. 5. Docet Paulus Episcopos vt sint hospitales. 1. Tim. 3. Tit. 1. Ad hoc autem requiruntur bona seu diuitiæ. Episcopus enim non tantum sui suorumque domesticorum, sed & aliorum curâ habere debet. Vnde ait Paulus Episcopum debere esse hospitem. Pari igitur modo etiam habere debet Episcopus facultates & diuitias, vt hospitalitatem exercere possit: nõ enim tenetur quis alteri dare, vt ipse egeat. Si ergo illicitū sit Episcopo, opes aut bona possidere quomodo erit hospitalis? Ad hæc docet Apost. episcopum, vt domui suæ bene præsit, filiorum suorum curam habeat, non solum vt in disciplina domini educentur, sed & vitæ necessaria habeant, cibum, porum, vestitum etc. quæ omnia requirunt vsu pecuniarum & facultatum. Indecens autem est Episcopum opere faciundo sumptum suū exercere, neque facere id ipsum tenetur. Non est æquum, inquit, Petrus, nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis. Act. 6. Et quamuis Paulus manibus suis laborauerit. Act. 20. id tamen ex debito nõ fecit, quæ admodum ipse profiteretur. 1. Cor. 9. sed fecit in gratiam Euangelij (scilicet fidelium, vt plures lucrifaceret Christo, per opus supererogationis. Alij verò Apostoli sua vti sunt libertate ipsis à Christo data & concessa: ederunt & biberunt & necessaria sumpserunt ab Euangelio: dignus est enim

*Episcopus est
vni hospitalis.*

Ephes. 16.

1. Tim. 5.

Act. 18.

enim

enim operarius mercede & cibo. In eadē domo manete, edētes & bibētes quæ apud illos sunt. Euidētius etiā demonstrari potest Ecclesiā debere & posse habere facultates. Mal. 3. 7. n. ferte omnē decimam in horreū meum: & sit cibus in domo mea. Nu. 18. Deus dedit Leui omnes decimas Israelis in possessionem etc. Deut. 14. & Leu. 27. Omnes decimæ terræ, domini sunt etc. Decimas dare, quatenus est præceptum morale, non est sublatū in lege noua. Christus nō venit soluere legē quatenus concernit præcepta moralia, sed adimplere Mat. 5. 6. 7. Eoq; dicit Christus: Nisi abundauerit iusticia uestra plusquam Scribarum & Phariseorum etc.

Quoniam itaque moralia præcepta sunt de diuina & naturali lege, decimas autē seu aliquo tam partē dare ministris Ecclesiæ, sit præceptū morale, sequitur ministris Ecclesiæ quid impartiri, esse diuini & naturalis iuris. Quamobrem præceptum de decimis latū, in quo est morale, comprehenditur in doctrina Christi & Apostol. Mat. 10. Dignus est operarius mercede. Et 1. Cor. 9. Ita dominus ordinauit ijs qui Euang. annunciant, de Euāgelio uiuere. An & lex hæc non dicit? Scriptum est enim in lege Moyſi Deut. 25. Non alligabis os boui trituranti. Nūquid de bobus cura est Deo? An propter nos uerique hoc dicit? Nam propter nos scripta sunt. Quoniam debet in spe qui arat, arare. & qui triturat, in spe fructus percipiēdi Si nos uobis spiritalia seminauimus: magnum est si nos carnalia uestra metamus? Nescitis quoniam quī in sacrario operantur, quæ de sacrario sunt, conduunt:

Mat. 10.
Luc. 10.

De decimis
dandis Eccle
sæ ministris.

1. Tim. 5.

1. Cor. 9.
Gal. 6.

duunt: & qui altario deseruiūt, cum altario participant etc.

Ecclesia uerò ex potestate sua legem naturalem declarauit per legem positiuā, & decimas ministris ecclesiæ deputauit: quandoquidē ministri noui testamenti digniores sunt, eorumq; labor salubrior, efficacior & magis necessarius est, quā ministrorum legis ueteris. 1. Cor. 4.

Porro ut penitus hoc intelligatur, aduertendum est, quædam legis præcepta esse purè moralia: ueluti, Nō occides: nō furaberis etc. Quædam purè cæremonialia: ueluti, oblatio agni paschalis, circumcisio etc. Quædam partim moralia, & partim cæremonialia: ueluti, obseruatio sabbati est moralis, quatenus æquum est aliquam temporis partem cultui diuino impendi. Quod etiam ius naturæ dicitur, ne homo perpetuo corporalibus tēporarijs que laboribus aut curis sit immersus, sed ut aliquo etiā tempore Deo uacet. Designatio uerò seu constitutio septimi diei est cæremonialis, habetque suā significationem.

Ecclesia autem potestate & auctoritate sua arduis de causis dominicum diem loco Sabbati seruandum instituit. Simili modo decimæ partim sunt morales, ut qui populi curam gerunt in diuinis ministerijs & dispensatione rerū sacrarum, etiam à populo sustententur, prout hoc dominus mandauit. Mat. 10. Lucæ 10. 1. Cor. 9. 1. Tim. 5. & Gal. 6. Communicet is qui catechizatur uerbo, ei qui se catechizat, in omnibus bonis. Verum iuxta definitum numerum sunt cæremoniales, quem Ecclesia statuit & præcepit,

cepit, nempe vt detur decima portio. Qui autē contempserit Ecclesiam eamque audire recusauerit, sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus, inquit Christus Matt. 18.

Quando igitur decimæ iure diuino simul & positiuo ad Ecclesiam pertinent ad sustentationem ministrorum Ecclesiasticorum & pauperum, quas opes, quæ bona habet ac debentur Ecclesiæ? Vnde inquit Ambrosius libr. 2. Officiorum cap. 28. Ecclesia habet aurum etc. simulque exponit quomodo Laurentius erogauerit thesauros Ecclesiæ, & pauperibus elargitus sit.

De sacrilegijs.

Quoniam itaque Episcoporum est etiã pauperum curam habere, sequitur illos bona ac diuitias habere debere. Proinde quisquis Ecclesiã suis facultatibus despoliat, rapit ea quæ Dei sunt & pauperum. Quocirca Ecclesiastica & ciuilia iura docent, neminem laicũ bona Ecclesiastica temerè sibi applicare debere: quod qui faciunt, Sacrilegi & homicidæ appellantur. 12. q. 2. Qui Christi pecunias & ecclesie aufert, fraudat & rapit, vt homicida in conspectu iudicis deputabitur. Et C. prædia. Suntq; verba Pij qui floruit anno domini 154. D. Anacletus qui floruit anno domini 102. in cap. Qui abstulerit, inquit. Qui Christi pecunias & Ecclesiæ rapit vel fraudat, homicida est, & ca. Quicumque, inquit Gregorius, excommunicationi subiaceat, Cap. indignè refert Symmachus qui vixit anno domini 501. Valdè iniquum & ingens sacrilegium est, vt quæcunque vel pro remedio peccatorum vel pro salute & requie animarum sua-

RUM

rum vnusquisque venerabilis Ecclesiæ contulerit aut certè reliquerit, ab his quibus maximè seruare conuenit, id est, Christianis, in aliud transferri vel conuerti permittat etc. cõcordat cap. de rebus, & tit. C. de SS. Ecclesijs. De decimis inquit August. 16. q. 1. decimæ. Decimæ ex debito requiruntur, & qui eas dare noluerint, res alienas inuadunt. Et dabis impio militi, q non dare vis Sacerdoti? Decimæ sunt bona ecclesiastica, quocirca à laicis vendi non debent: Quod enim Deo datum est, secularibus rebus commutari non debet. Est & graue peccatum, imò sacrilegium, debitas Ecclesiæ decimas subtrahere nec sinit eos Deus multos, quemadmodum hoc declarat Aug. 16. q. 1. c. decimæ. Vt autem illis occurratur, dicentibus, Ecclesiæ ministros nil nisi idoneas & sufficientes proprijs necessitatibus possessiones habere debere, ad hoc supra dictũ est, ecclesiastica bona nõ ad ecclesie ministros duntaxat, sed etiã ad pauperes pertinere. Ecclesiastica bona quatuor in partes seu portiones diuiduntur, atq; ita diuisa ac distributa sunt iam olim ante annos trecentos, prout hoc antiqui canones testantur.

Prima pars debebatur Episcopo. Secunda clericis & cultui diuino conseruando deputabatur, puta cantui, lectioni, Sacramentorum dispensationi, prædicationi, orationibus pro viujs & defunctis, missarum celebrationi, prout formam celebrandæ missæ Chrysost. Basil. & alij fideliter conscripserunt nobis reliquerunt, quam formam illi liturgias nuncuparunt. Erãt

Quod Deo subtrahis depopulatur bellum.

Prima celebranda missa

Z

ta Ec-

ta ecclesiarum, exque res quæ ad Sacramenta requiruntur, calices, vinum, cerei, velanima candelabra, oleum, balsamum, libri, etc.

Tertia pars destinabatur alienis pauperibus & peregrinis, xenodochijs conseruandis, captiuis ab infidelibus redimendis.

Quarta pars depurabatur restaurationi templorum, in quæ fideles conueniunt ad orationem ad cultum diuinum, concionem, missam, confessionem, communionem seu Eucharistiæ perceptionem.

Materialia templa appellantur domus orationis, domus Dei nostri. Christus tanta in ueneratione habuit templū, vt non siceret quenquam vas per illud transferre. Mar. 11. Obiurgat Paulus Corinthios, quod in Ecclesijs manducarent & biberent 1. Corinth. 11. Eiusmodi materialibus templis factis rectis conseruandis quarta bonorum Ecclesiasticorum pars deseruire debebat.

Hanc distributionem prisca Concilia & patres orthodoxi euidentissimè describunt. 12. q. 2. Vobis. concessio. Quatuor, mos est, Sancimus. Hec consuetudo iam olim ante annos mille viguit in Germania. Cum primitim fidem suscipientes, Christiani effecti sunt, bona Ecclesiastica non imminuerunt sed auxerunt, & nihilominus diuitijs abundarunt, & cuilibet sufficiens rerum copia suppetebat, omniaq; precio perquam facili parabantur. Num laici quidam bona Ecclesiastica in suos vsus conuertunt, & tamen nulla ibi est prosperitas, nullus successus, sed vrgens inopia, graue æs alienum, per-

quat-

Et utque & veluti tabe quadam exhauriuntur thesauri & diuitiæ vniuersæ. Vbi enim D. Petri substantia laicorum facultatibus applicatur, omnia purè & simpliciter absomit, euacuat scrinia, & prouinciarum simul & populorum perniciem aduehit. Exempla (vti & superius diximus) ob oculos conspiciamus.

Possidonius, qui circiter quadraginta annos D. Augustino conuixit, scribit Diuum Augustinum cochlearibus argenteis in mensa vsū fuisse & testaceis ligneisque patinis: non tamen necessitatis inopia, sed voluntatis proposito. Pauperum quoque memor erat eisque inde erogabat: vnde & sibi suisque omnibus secum habitantibus erogabatur, hoc est, vel ex redditibus possessionum Ecclesiæ, vel etiam ex oblationibus fidelium. Habuit & Sacerdotem domus suæ prepositum seu œconomum, omnia erogata & accepta fideliter notantē. Quæ anno cō-

pleto D. Aug. recitabat, quo sciretur quantum acceptum, quantumq; dispensatum esset etc. Dabāt etiā nonnulli, domos, agros & villas, quæ Aug. cum gratiarum actione suscipiebat. Quidam etiā ex honoratis Hipponensium apud Carthaginem viuens Ecclesiæ Hipponensium possessionem donare voluit, & confectas tabulas sibi vsufructu retento, vtrò D. Aug. misit: Cuius ille oblationem libenter accepit, congratulans ei quod æternæ suæ memor esset salutis. Verum post aliquot annos ciuem hunc donationis penituit, rogans vt illæ donationū tabulæ suo filio redderentur. Quo cognito Augustinus ingemuit, atque rescriptis eūdem sicut oportuit,

Z 2

& ar-

*Ecclesiastica
bona persacrè
legum abre-
pta desorant
bona lasciuia*

*Aug. habuit
œconomum
rogantem &
recipientem.*

*Mat. 21.
Ioan. 2.
Eos. 2.*

& arguit & corripuit, admonens vt de fra-
 mulatione vel iniquitate cum pœnitentiæ hu-
 militate Deo satisfaceret, ne cum tam graui de-
 licto de seculo exiret. Hæc Possidonius in vita
 D. August. Concilium Chalcedonenſe, vnũ ex
 quatuor ſacroſanctis concilijs ſic habet, ca. 24.
 Quę ſemel conſecrata fuerint monaſteria, cum
 iudicio ſui epiſcopi maneant perpetua, & per-
 tinẽtes ad ea res cõſeruari iſtis monaſterijs de-
 creuimus, nec vltorius poſſe ea fieri ſecularia ha-
 bitacula. Statuit quoq; vt Epiſcopi œconomũ,
 de clero proprio habeat ne diſpergatur eccleſia-
 ſticę facultates. Diuus Pius, qui vixit anno do-
 154. inquit. Ad ſedẽ apoſtolicã perlatũ eſt, præ-
 dia diuinis vſibus tradita, quõſdã humanis ap-
 plicare vſibus, & domino deo (cui tradita ſunt).
 ea ſubtrahere, vt ſuis vſibus in ſeruiant. Quõd ſi
 quiſquã præſumpſerit, ſacrilegus habeatur. Sim-
 plicius, qui vixit anno do. 471. vbi reſciuiſſet,
 Gaudetiũ Afiniẽſis eccleſiæ ſacerdotẽ cõtra ſtã-
 tuta canonũ ordinationes illicitas perpetrãſſe,
 ius fruẽdi bonis eccleſiaſticis illi ademit. Scribit
 D. Gregorius in Registro, oblatum ſibi eſſe Epi-
 ſcopum electum, vt eũ confirmaret; electio-
 nemq; approbaret, verũ cum ex teſtiũ reſ-
 poñſis cognouiſſet, eum minus fuiſſe hoſpita-
 lem, irritam dixit electionem: ipſumq; confir-
 mare reſauit. Diſtitant bonorum eccleſiaſti-
 corum impugnatores, reformandã eſſe Eccle-
 ſiam ſecundũ tempora Apoſtolorũ. Reſpon-
 deo non tam illis eſſe cordi reformationẽ quã
 poſſeſſiones eccleſiæ, quas ſi haberent, iam nũc
 omnis altercatio eſſet decifa.

Can. 26.

Pius papa e-
 piſt. 2.

De temp-ri-
 bus apoſtolo-
 rum c. no.
 ſra abate.

Sed

Sed ad hæc cuperem ego videre, quo pacto
 Eccleſiæ Catholice antidici Apoſtolicã refor-
 mationem ſint inſtituturi, quã Apoſtolorum
 temporibus reſpondeat.

Apoſtoli præceperũt non veſci ſanguine aut
 ſuffocato etc. Acto. 15. Neque vſpiã legitur A-
 poſtolos decretum aboleuiſſe: ſed hoc legitur
 Paulũ præcepiſſe, Traditiones, præcepta & in-
 ſtituta decreta ab Apoſtolis & ſeniorib⁹ cõſer-
 uari. Act. 16. Quomodo vos hic habebitis ò ſar-
 cilium & columbarum comeſtores?

Acto, 2. dicitur fideles ſeruiſſe Deo quoti-
 die in fractione panis: id eſt, in perceptione ſa-
 cramenti Eucharistiæ. Oportet igitur quotidie
 vos ad cœnã dominicã accedere. Oēs qui crede-
 bũt, erant pariter, & habebant omnia cõmunia.
 Poſſeſſiones & ſubſtantias vendebãt, ponentes
 præcia ante pedes Apoſtolorum, & diuidebant
 illa omnibus, prout cuique erat opus.

Quomodo hic rem inſtituemus cũ veſtra no-
 ua Apoſtolica reformatione: nũquid adlubue-
 rit vobis ſocietas Anabaptiſtica, quandoquidẽ
 vſque ad ò vobis dãnatur conuiet⁹ monaſti-
 cas. Petrus nec aurũ nec argentũ habere ſe dicit
 tũne itidem omnes debebis pecunias profun-
 dere, ac ne drachmã quidem aut teruncium ha-
 bere? Ioannes Baptiſta docet duas habentẽ tu-
 nicas alteram dare non habenti. Simili modo
 faciendum eũ eiſcis. Quam hic facietis ordina-
 tionem, quandoquidem ſcriptam duntaxat li-
 zeram admittitis? Quem inſtituetis Baptiſmũ,
 quandoquidem Apoſtoli baptizarũt in nomi-
 ne Ieſũ Chriſti? Acto. 10. 8.

Z 3

Apoſtoli

IN IOELEM PROPHE T.

Apostoli baptizatis imponebāt manus & vī-
sibili forma accipiebant Spiritum sanctū, Act.
2. Quō manus suas protendunt oblatratores
Ecclesiæ catholicæ vt veniat Spiritus sanctus?

Multa eiusmodi adferri possent, quibus im-
portuna illorū sententia detegatur, qui astruūt
omnia ordinari debere iuxta tempora Aposto-
lorum. Idcirco autem datus est Ecclesiæ Spiritus
s. vt iuxta tēporum rationes eam doceat, se-
cretoque ipsi inspiret, quæ fidelibus quouis tē-
pore sunt necessaria. Paulus circumcidit Timo-
theum, cuius pater gentilis, mater erat Iudæa,
Acto. 16. Paulus iuxta legē tondetur, & offert
in templo cum Iudæis, Acto. 21. Nunquid in
eo Paulum imitabimur? Imò si execrandi Apo-
stata fieri velimus, & cum infelicibus Iudæis
tartareis flammis addici.

Obijciunt etiam aduersarij Apostolos tam
ampas facultates non habuisse. Respondeo A-
postoli temporaria bona aut alimenta sibi de-
bita exposcere noluerunt, ne fideles scandali-
zarent, quasi temporalis emolumēti causa præ-
dicarent, idq; vniuersum in gratiam Euāgelij,
1. Cor. 9. Neque impletum adhuc erat illud, Au-
dite Reges, seruite domino in timore etc. Eth-
nici Reges & Imperatores Ecclesiæ bona diri-
puerunt, prout Decius thesauros, quos Imper-
ator Philippus Ecclesiæ donauerat, à Sixto &
Laurētio tormētis & quæstionibus extorsit. Po-
steaquā verò Imperatores & reges lumine fidei
illuminati sunt. ampla & magnifica donaria &
munera ecclesiæ cōtulerunt in sustentationem
ministorū ecclesiæ & pauperū. Sic Carolus Ma-
gnus

CAPVT III. 180

gnus, Dagoberti, Othones, Lodouici, & cōplu-
res Principes Sueuię & Bauariæ, itemq; plurimi
illustres profapiæ comites, equites, barones, do-
mini etc. plurima insignia, collegia, basilicas, &
monasteria fundarunt ad conseruationē cultus
diuini, & præter ea opibus & honoribus in cor-
pore & anima polluerunt corā Deo & homini-
bus. Idcirco Antichristiana est sententia, eccle-
siā in opem esse debere, & per omnia similis illi
dicto Iudę Ischariotis. Quare hoc vnguetū non
1047. 12.
venit trecentis denarijs, & darū est egenis? Di-
xit autē hoc, inquit Ioānes, non quia de egenis
pertinebat ad eum, sed quia fur erat, & loculos
habens, ea quæ mittebātur, portabat. Clamitat
in super nouū euangeliū, ecclesiā nihil posside-
re debere, scilicet vt ad eos deuoluantur bona
Ecclesiæ, habeantque ipsi, quæ habet Ecclesia.
Queruntur nimis opulentā esse Ecclesiā: nimi-
rū grauius illorū oculos excruciat, qui sua co-
mestationibus, symposijs, pergræcationibus, a-
lea, omni genī s; illecebris turpiter prodegerūt.
Dicūt nōnulli, papistas viduarū domos deuor-
rasse. Verū hi nouitij fratres validiores, appe-
tentiores & largiores habent stomachos, adeo
vt integras ac summē opulētas Abbacias, Mo-
nasteria, templa, pagos, oppida, imò integros E-
piscopatus possint cōcoquere, & nihilominus
Seç. a bonos
habent sto-
machos.
marcidi sunt & miseri.

Noua hæc societas culpat Missam, dicentes
eam esse idololatriā, sed vt calices venentur, hæc
instituant querimoniā. Nā si Missa aboleatur,
non erit vterius opus calicibus. Eodem modo
dictitāt nouatores, submouendas esse è tēplis
imagi-

imagines, quo concessio, aureæ & argentæ cœdunt dominis, lignæ verò rusticis diripiendæ permittuntur.

Neque parum malè habet Cadmaeos fratres, Episcopos habere potestatem gladij ciuilib: quæ tamen ex peculiari ordinatione & dispositione Spiritus sancti per Christianum Imperatorem Carolum III. Germaniæ Episcopis data est & cōcessa, quò melius pax & concordia in Imperio Romano conseruetur. Nisi enim episcopi huiusmodi potestatem gladij habuissent, vbi nunc foret Germania? siquidem inobedientia aduersus ecclesiasticos & ciuiles Magistratus planè inualuisset. Quin & iã olim Germania in hæresibus submersa foret & subuersa, quandoquidè Christus inquit, Omne regnũ in se diuifum desolabitur. De hac potestate D. Bernardus scribès ad Eugenũ l. 1. Aliud inquit, est incidèter excurrere in ista, causã quidè vrgente, aliud verò incũbere istis, tanquã magnis dignisq; tali & talium intentione rebus. Quia verò nonnulli maiorem habuerunt fastus mundani curam quàm animarũ & principes magis fuerũt quàm Episcopi, magnificentiã & splendore magis sèculares sè quàm Ecclesiasticos exhibentes, curam pastoralem postposuerũt: idcirco offensus Deus, immanes trucesque bestias Vineam domini erroribus vastare permisit. Cũ enim dormirent homines, venit inimicus & superseminauit zizania, &c. Math. 13. Equidem metuo ne eiusmodi ignaui, oscitantes & somniculosi pastores aliquando audire cogantur. Sic ne vna hora potuisti vigilare mecum? redderationem villi-

De principi-
bus ecclesi-
asticis.

Matth. 26.
Luc. 12.

villicationis tuæ: cui enim multum datum est, multum quæretur ab illo. Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat, inquit Apost. sed adiungit qualis debeat esse Episcopus. Non dixit. Oportet Episcopum esse ineruditum, luforem, venatorem, comessatorem: torpere, conredere & rixari, genio & Baccho vacare, inebriari, non orare, nunquam ieiunare, feminarum sodaliria alere, caligis dissectis, & cristato galero incedere, occupare, & nulli quicquam supeditare: sed ita dixit. Oportet episcopum esse irreprehensibilem, vnus vxoris maritum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, doctorem: non vinolentum, non percussorem: sed modestum, non litigiosum, non cupidum etc. 1. Tim. 2. Seruum domini nõ oportet litigare: sed mansuetũ esse ad omnes, docibilem, patientem etc. 2. Tim. 2. Cæterũ obijcitur nobis ab Hereticis illud Christi apud Matt. c. 10. Luc. 9. Nolite possidere aurum neque argentum, neq; pecuniam etc. Respondebimus: si hoc ad literam intelligi debeat, iã Christum ac discipulos eius in hoc peccasse: nam vt supra diximus, Christus locules habuit quos ferebat Judas Ischariot, Ioan. 13. Mens igitur & sententia Christi aduertenda est, qui per hoc eos docere voluit, ne in prædicandi munere, aduersariibus ipsis Iudæis & Gentibus essent solliciti, sed spem suam in Deum dirigerent, cui cura esset de ipsis. Huius admonet Christus discipulos suos. Quando misit vos sine sacculo & pera, nũquid defuit quid vobis? Dicunt ei, nihil.

Audierunt etiam a Domino, Dignum esse

1. Tim. 3.
Episcopus
qualis esse
debeat.

Qua ratione
Christus dis-
cipulis suis
prohibuit
argentum,
aurum, perũ,
pecunias.

12. q. 1. ha-
bebat.
Math. 10.

Marc. 6.

Luc. 10.

operarium cibo suo, & in quancunq; domum intrarent, ederent & biberent quæ ibi forent. Nunc autem stabularius prædicatori symbolum in computum redigit, quod utique de bonis ecclesiasticis necessum habet exoluere.

Ad hæc nonnulla temporibus Apostolorum verita fuerunt, quæ postmodum sunt concessa. Sic mandabat dominus discipulis suis, In viâ gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne introieritis, non ut hoc perpetuo obseruarent, neque ad Gentes concederent: ipse enim Christus multoties diuertit ad ciuitates Samaritanorum cum discipulis suis, mansitque duos dies in oppido Sichar: secessit in partes Tyri & Sidonis etc. Et apostoli dereliquerunt Iudæos & conuersi sunt ad gentes, Act. 13. Petrus Antiochiam & Romam. Paulus doctorem & magistrum gentium se appellat. Dictumque illis fuit, Marc. 16. Ite in orbem vniuersum etc. Matr. 28. Euntes docete omnes gentes etc.

Prohibet etiam Christus aurum, argentum, pecuniam etc. discipulis, non quod habere ijs non liceret, sed prohibet amorem cupiditatem et opulentiam. Sic dicit Christus Lucæ 14. Qui non renunciat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Quod non ita intelligitur, quasi christiano nihil possidere liceat, sed ne cor aut animum diuitijs affigat, per inordinatum amorem & sollicitudinem, quæ plurimorum malorum sunt occasio. 1. Tim. 6. Sic & Paulus docet 1. Cor. 7. qui vtuntur hoc mundo, tanquam non vtantur.

Clamate hæc in Gentibus, sanctificate bellum, suscitato

Ioan. 4.

Matth. 16.

1. Tim. 9.

Suscitate robustos: accedant, ascendant omnes viri bellatores. Concidite aratra vestra in gladios, & linguas vestros in lanceas. Infirmus dicat, Quia fortis ego sum. Erumpite & venite omnes gentes de circuitu, & congregamini, ibi occumberet faciet dominus robustos suos.

His verbis indicat Propheta Ioël horrenda tempora Antichristi, quem Paulus appellat filium perditionis, & hominem peccati, 2. Thes. 2. quas miseras sit excitaturus, de quibus horribili eius strage & occubitu. Quanuis autem homo quouis tempore varijs ærûnis & difficultatibus sit impetitus, diluuium, ignea pluuia, apertionibus & voraginibus terræ, serpentum moribus, fame, pestilentia, bello, feris bestijs etc. nunquam tamen horribilior tribulatio fuisse debet, quam temporibus Antichristi. Matth. 24. inquit Christus: Erit tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi vsque modo, neque fiet. Bestia terribilis, inquit Daniel, deuorabit vniuersam terram & conculcabit & comminuet eam, loqueretur aduersus Deum, & sanctos Dei conteret, corpora eorum volucris & bestijs proieciat. Aduersatur, inquit Paulus 2. Thes. 2. & extollitur supra omne quod dicitur Deus, ita ut in templo Dei sedeat, ostendens se tanquam sit Deus. Aduentus eius est secundum operationem Satanæ, in omni virtute & signis & prodigijs mendacibus, & in omni seductione iniquitatis, ijs qui pereunt, eò quod charitatem veritatis non receperunt ut salui fierent. Idem mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio.

De Antichristo.

Dan. 7. Apoc. 13.

Deco

IN IOELEM PROPHET.

Deo & Christus Matth. 24. Lucæ 21. Cum videritis abominationem desolationis, quæ dicta est à Daniele propheta, stantem in loco sancto, tunc qui in Iudæa sunt fugiant ad montes: & qui in tecta, non descendant tollere aliquid de domo sua etc. Et nisi breuiati fuissent dies illi, non fieret salua omnis caro: sed propter electos breuiabuntur dies illi. Eiusmodi angustia & persecutio Antichristi durabit, vt Daniel ait capit. 9. tempus, tempora, & dimidium temporis, id est semiquatuor annos. Et Apo. 11. menses quadraginta duos. Duo testes Dei Enoch & Elias prædicabunt aduersus Antichristum, mille diebus, ducentis, sexaginta.

2. Thef. 2.

Hic diabolicus homo appellatur etiã à Paulo discessio, quod multos à Christo seducet, imò si fieri posset, etiam electos.

Psal. 9.

Homo peccati, plenus peccatis, etiam alios ad peccandum inducet. Filius perditionis. Zacharias cap. 11. vocat eum pastorem stultum, & idolum. Euangelista illum appellat abominationem desolationis, desolationem. A Daniele nominatur Rex impudens facie. Dauid os eius plenum fore maledictione dicit. Iacob patriarcha Gen. 49. appellat eum colubrum in via, ce-
raſten in semita, mordentem vngulas equi, vt cadat ascensor eius retro. Augustinus lib. 20. de ciuitate Dei, ca. 27. Hieronymus in Danielem cap. 7. alijque Orthodoxi Patres testantur, diabolum, integrum inquam Satanam, in Antichristo corporaliter habitaturum, plenumque omnibus fore flagitijs, & horribilem se declaraturum aduersus sanctos vniuersos. Sic in hoc
textu

CAPVT III.

183

textu denunciat Propheta, quid Antichristus cum sua factione sit gesturus. Clamabunt in omnibus gentibus, vt Antichristum tanquam Deum inuocent in vniuerso mundo. Insuper & bello, tormentis & cruciatibus sollicitabit homines, vt Christum & sacramenta eius abne-
gent. Hoc denotatur per verba, sanctificate bella, suscite robustos. Ingens etiam hæc calamitas indicatur cum ait textus: concidite atra vestra in gladios, & ligones in lanceas. Atrocissima enim & cruentissima erit sanguinis profusio, vrgentissimaque necessitas: adeo vt etiã vomeres agris exto-
lendis necessarij, in gladios & arma sint concidendi.

Gravis calamitas tempore Antichristi.

Sic & Esaias magnam illam pacem indicare volens, tempore nati Messie futuram, Conflabunt, inquit, gladios suos in vomeres, & læccas suas in falces. Hic verò propter summam angustiam & discordiã temporibus Antichristi ingruituram contrarium dicitur. Cæterum Deus Antichristo fastu suum Sathanicum haud diu permissurus est. Dominus enim, inquit Ioel, occumbere faciet robustos. Venite omnes gentes de circuitu, congregamini quotquot ab Antichristo estis decepti, & videre quomodo præpotens Deus pralium inibit cum bellatoribus, qui omnem suam potentiam aduersus veritatem exeruerunt, vbi infirmi & inepti, aestimauerunt se validos & fortes contra ecclesiam Dei. Qui etiam scripturis ad consolationem, salutem & pacem nobis à Deo tributis, ad discordias & seditiones abusi sunt quemadmodum vomeres & ligones ad agriculturam bono & commo-

Secte abutuntur scripturis ad bella & inobedientiam.

IN IOELEM PROPHET.

commodis humanis vsurpandos in gladios & lanceas conflarunt ad perditionem.

Dominus Iesus, inquit Apost. 2. The. 2. interficiet Antichristū spiritu oris sui, & destruet eum illustratione aduersus sui: spiritu labiorum suorum interficiet impium. Esa. 11.

Consurgant & ascendant gentes in vallem Josaphat (id est in vallem iudicij) quia ibi sedebit ut iudicem omnes gentes in circuitu.

Quid post mortem Antichristi, futurum.

Indicat Propheta quid interfecto Antichristo fit futurum: videlicet, consummatio mortuorum resurrectio, & extremum iudicium. Venit hora, inquit Christ. Ioan. 5. in qua omnes qui in monumentis sunt, audient vocem filij Dei: surgite mortui, venite ad iudicium. Hieronymus ait. Siue edo siue bibo, siue aliud quid facio, semper in auribus meis sonat vox illa: surgite mortui, venite ad iudiciū. Simili modo Ioel, consurgant, inquit, & ascendant Gentes, 1. Cor. 15. Canet tuba, & mortui resurgent. Et 1. Thef. 4. Ipse dominus in iussu & in voce Archangeli, & in tuba Dei descendet de cœlo, & mortui qui in Christo sunt resurgent primi etc. Daniel. 12. Qui dormiunt in terræ puluere, euigilabunt, alij in vitam æternā, & alij in opprobrium, vt videant semper. Esaia 26. Viuet mortui tui, interfecti mei resurgent.

De resurrectione mortuorum.

Ezec. 37. Ossa arida audite vsrbum domini. Ecce ego intromittam in vos spiritum & viuetis: & dabo super vos nervos, & succrescere faciam super vos carnes, & superextēdam in vobis cutem: & dabo vobis spiritum, & viuetis. Iob 19. In nouissimo die de terra surrecturus sum

CAPVT III.

184.

sum etc. Scio, inquit Martha ad dominum Io. 11. quia resurget frater meus in resurrectione in nouissimo die.

Adducentur autem omnes Gentes in vallem Josaphat eiusq; circuitum. Mali erunt in terris, iusti verò cum Christo in aère, vt inquit Paulus. 1. Thef. 4. Ibi tum Christus Iudex, cui pater dedit potestatem iudiciū facere, residebit, qui antea in passione sua corā iniquis iudicibus sterit. Matth. 25. Sedebit in sede maiestatis suæ. Et Matth. 19. Cūm sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos etc. Apocal. 22. Ecce venio citò & merces mea mecum est; redere vniciuique secundum opera sua.

Ioan. 5.

Mittite falces quoniam maturauit messis, venite & descendite, quia plenum est torcular, exuberant torcularia: quia multiplicata est malitia eorum.

Quid euenturum sit in ipsa mundi consummatione, insinuat hic nobis Propheta. Messis, inquit Christus, est consummatio sæculi. Mittet filius hominis angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala, & eos qui faciunt iniquitatem, & mittet eos in caminum ignis. Matt. 13.

Matth. 13.

Sic erit in consummatione sæculi: exhibunt angeli & malos segregabunt à bonis etc.

Sinite vtraque crescere ad tempus messis etc. Matth. 13.

Dicebatur ad Angelum habentem acutam falcem in manu. Mitte falcem tuam & mere, quia venit hora vt meratur, quoniā aruit messis terræ. Mitte falcem tuā acutam & vindemia botros vineæ terræ, quoniam maturæ sunt vites eius

IN IOELEM PROPHEȚ.

eius etc. Apocal. 14. Sic quoque ait Prophetas; maturavit messis. In consummatione sæculi tempuserit, vt triticum conseruetur in horreo, & palea conijciatur in ignem. Quod enim maturum est, excidit. Sic in consummatione mundi, quidam cadent in vitam æternam; alij in ignem æternum.

Matth. 3.

Ioan. 5.

Venite igitur (dicit Christus ad Angelos & sanctos suos) & descendite mecum subaudi, ad iudicandum mundum. De hoc inquit Apostolus Iudas, Ecce venit Dominus in sanctis milibus suis, facere iudicium contra omnes, & arguere omnes impios, de omnibus operibus impietatis eorum etc. Et Esaiæ 3. Dominus ad iudicium veniet cum senibus populi sui & principibus eius.

Christus ad Apostolos suos inquit Matt. 19. sedebitis & vos iudicantes etc. Iudicabimus Angelos, ait Paulus. 1. Cor. 6.

Instituetur autem iudicium, quia torcularia Ecclesiæ iam nunc adimpleta sunt, vt vinum transferatur in vas, magmata verò & vinacia foras eijciantur. Numerus fratrum est completus, plenitudo gentium intravit, nati sunt homines vniuersi, qui nascituri sunt. Multiplicata est hominum malicia, iniquitas longe lateque abundat.

Apoc. 6.

Rom. 11.

Hæc vsque adeo exuberans malicia iram Dei accendit, vt acceleret sententiam in malos pronunciare. Cùm Sodomitarum inualesceret iniquitas, superuenit ultio, Et cùm omnis caro corrupisset viam suam, nec medicaretur poenitentiam, absorpta est vniuersa terra diluuiio.

Habet

CAPVT III.

185

Habet Deus terminum & tempus suum quo ad hominum maliciam, conuiuet sed nõ in infinitum. Sic dicitur de Amorrhæis: necdũ completa sunt iniquitates Amorrhæorum. Verum enim uero quia Deus per Ioëlem dicit, mittendam esse falcem, quia maturuerit messis, quia multiplicata est malicia: Nos videamus, tempora illa iam nunc adesse, qualia fuerunt Noë & Loth: maliciam quoque & omne flagitiorum genus inualuisse: omnes status esse peruersos, Ecclesiasticos simul & ciuiles: puram sanamque doctrinam exhibitari, inobedientiam erga Magistratus iam honori haberi: Ecclesiam cum Sacramētis iacere despectam: bonum esse malum, & malum bonum etc. Omnia in super scelera maiorem in modum excreuisse: nec quęquam emédationem aut poenitentiam meditari: metuendum sanè est, falcem consummationis sæculi haud longe abesse. Sic inquit Deus, Hier. 44. Non poterat dominus vltra portare propter maliciam studiorum vestrorum, & propter abominaciones quas fecistis. Quocirca Deus in iudicio suo maliciæ per supplicium finem imponet, suosque electos a fraudulentis & maliciosis sæculi filiis segregabit. Siquidem quando probi seu iusti malorum iniurias vltius effugere aut sustinere nequiterint tãdem Deus iudicio suo bonos consolatur.

Gen. 19.

Gen. 7.

Gen. 15.

Esaiæ 50.

Idem etiam ex hoc textu colligimus, quando multiplicata fuerit mundi malicia, tum ingruet dies nouissimus. Lucæ 18. Filius hominis veniens, putas inueniet fidem in terra? Ea propter, quo magis inualefcit peccatum, eo magis

Quando nouissimus dies venturus.

A a

pij

IN IOELEM PROPHET.

pij christiani vigilabunt in orationibus & timore Dei, ne ex improviso à terribili illo domini die præoccupentur. Docet hoc Christus Matt. 24. Orate ne fuga vestra fiat in nocte aut hyeme. Et Luc. 21. Attēdite autē ne fortè grauetur corda vestra crapula & ebrietate & curis huius vitæ, & superueniat in vos repentina dies illa. Vigilate itaque, omni tempore orantes, vt digni habeamini fugere ista omnia, quæ futura sunt, & stare ante filium hominis.

Populi populi in valle concisionis (id est, in concisione multi erunt populi) quia iuxta est dies domini in valle concisionis. Sol & luna obtenebrati sunt, et stella retraxerunt splendorem suum.

Admodum graphicè Propheta ex inspiratione Spiritus sancti horrendum domini diem describit. Dicit populos vniuersos cōuenturos in valle concisionis illic enim mali segregabuntur à bonis, vocās locū iudicij vallē cōcisionis, quam antè nominauit vallem Iosaphat, id est, vallem Iudicij: illic Rex segregabit hœdos ab ouibus: illic etiam conteret Deus colla impiorū. O horrendam concisionē, ibi enim chaos magnum firmabitur inter beatos & damnatos, itā vt damnati nunquam in æternum ex tartareo carcere remeare queant. Ezech. 7. Nunc finis super te & immitam furorem meum in te: & iudicabo te iuxta vias tuas.

O terribilia verba quæ Angeli proclamabūt ad resuscitados. *Juxta est dies domini in valle concisionis.* Dies salutis præterijt, dies acquirendæ gratiæ finem habet, iuxta nunc est dies domini, dies vltionis, de quo Sophoniæ 1. In quo Christus

Mat. 25.

Luc. 16.

○ vocē horribilem.
2. Cor. 6.

CAPVT III. 186

stus iudiciariam suam authoritatem & potentiam sibi à patre collatam declaraturus est vniuerso orbi. De quo & Annæ & Caiphæ dixit: Veruntamen dico vobis, a modo videbitis filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cœli. Matth. 16.

Tunc Sol & Luna obtenebrabuntur à claritate Christi & sanctorum eius, quemadmodū stellæ non videntur ex oriente solis iurare: siquidem maius lumen offuscet minus. Præterea quia Christus venturus est in nubibus, ipse nubes splendorem horum magnorum luminum impediēt seu distinebunt. Tertio, Prophetae magnas angustias & difficultates significare solent per solis, lunæ & stellarum obscuracionē. Hic autem nouissimus dies, plenus erit angustiarū & calamitatis.

Et Dominus de Syon rugiet, et de Hierusalem dabit vocem suam: et mouebuntur cœli et terra, et Dominus spes populi sui, et fortitudo filiorum Israel.

Quid latius in iudicio futurum sit, declarat Propheta videlicet elocutio Sententiæ nouissimæ, quam pronuntiaturus est Christus super bonis & malis. De malis inquit, Dominus de Syon rugiet, quando videlicet dicturus est Diabolo & angelis eius. De bonis & iustis dicitur: De Hierusalem dabit vocem suam, dicens: Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi. Rugiet Index aduersus damnatos: sed prorsus be-

Mat. 13.
Phil. 3.

Sententiæ ex tremis iudicij.

Mat. 25.

fus benignè affabitur probos & iustos.

Quam horribilis erit ille rugitus? Verè terribilis est rugitus, Discedite à me. Ab hoc rugitu coelum & terra contremiscunt: Amos 3. Leo rugiet, quis non timebit? Apocalyp. 1. De ore eius gladius vtraque parte acutus exibat. Sed in magna hac necessitate & angustia Dominus erit protectio, spes & fortitudo populi sui. Stabunt iusti in magna constantia, Sap. 5. Dominus enim fortitudo plebis suæ, Psal. 27. Neque patitur spes viua hominem confundi, Rom. 5.

Et scietis quia ego dominus Deus vester habitans in Sion in monte sancto meo: et erit Hierusalem Sancta, & alieni non transibunt per eam amplius. Et erit in die illa stillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lacte: & per omnes riuos Iuda ibunt aqua: & fons de domo domini egredietur, & irrigabit torrentem spinarum.

Postquam Propheta sententiam in extremo die de bonis & malis pronuntiandam, descripsit, subiungit nunc de præmijs iustorum & supplicijs seu tormentis malorum. Hæc est vita æterna (inquit Christus Ioannis 17.) Vt cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum. Sic iusti cognoscent & videbunt Deum in patria, in cœlesti Sion de facie ad faciem sicuti est. Psal. 83. Deus deorum videbitur in Sion: habitatio enim eius in Sion. Psal. 75. De hac cœlesti Sion ait Paulus, Hebræ. 12. Accessistis ad Sion montem & ciuitatem Dei viuentis, Hierusalem cœlestem, & multorum millium angelorum frequentiam, & Ecclesiam p̄mitiuorum, qui conscripti sunt in cœlis, &

De premio
iustorum.

1. Cor. 13.

& iudicem omnium deum, & spiritus iustorum perfectorum, & testamenti noui mediatorem Iesum, & sanguinis aspersionem, melius loquentem quàm Abel etc. Illa quæ sursum est Hierusalem, inquit Paulus Gal. 4. est mater nostra etc. In illa sublimi Sion habitat Deus, ibi constitutus est Rex super Sion montem sanctum eius, Psal. 2. Quis quiesceret in monte sancto tuo? Psal. 14. Hæc cœlestis ciuitas ædificata ex auro mundo: fundamenta eius ex omni lapide precioso: portæ ex margaritis, & platea ciuitatis aurum mundum. Sancta hæc ciuitas non eget sole neque luna: lucerna enim eius est agnus etc. Apoc. 21.

Alieni quoque non transibunt amplius per illam. Alieni sunt hæretici, Tyrani, peccatores, homicidæ, adulteri, impudici, auari, etc. Pars enim illorū in stagno ardenti igne & sulphure, Apocal. 21. Foris sunt canes & venefici, & impudici, & homicidæ & idolis seruiantes, & omnis qui amat & facit mendacium, Apocal. 22. Nec intrabit in cœlestem hæc ciuitatem aliquid coinquinatum: Apocalyp. 21. Et Esaiæ 52. Non adijciet vltra vt pertranseat per te, Hierusalem, incircuncisus & immundus. In hac sancta ciuitate soli erunt iusti, boni, probi, sancti, amici & filij Dei: iusti enim intrabunt in vitam æternam, Matth. 25. Ioan. 5.

Hic verò in hoc sæculo mali sunt bonis permixti, sunt boni simul & mali pisces in vna sagena, prudentes & fatuæ virgines, triticum & palea, munda simul & immunda sunt animalia in arca etc. Christus verò in nouissimo die purgabit

Boni & mali
in Ecclesia.
Mat. 13.
Luc. 15.
Gen. 7.

purgabit aream suam, mundabitque Ecclesiam suam ab omni macula & ruga, Ephes. 5. Vidi, inquit Ioannes Apocalyp. 21. sanctam ciuitatem Hierusalem nouam descendentem de caelo, à Deo paratam, sicut sponfam ornata viro suo etc. absterget enim Deus omnem lachrymam ab oculis sanctorum suorum : non erit luctus, neque dolor erit ultra etc. Nullus ibi erit inimicus, non mors, non fur, nō luctus, non paupertas etc. 1. Cor. 15.

Pergit nunc referre Propheta de summo illo gaudio ac voluptate regni caelestis, quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ preparauit Deus ijs qui diligunt illum, 1. Cor. 2. Esa. 64.

Siquidem in illo die, die, inquam, claritatis & gloriæ sempiternæ mille anni ante oculos Dei erūt tanquam dies besterna quæ præterijt. Ibi montes augustissimæ Trinitatis stillabunt dulcedinem: erit enim ibi fructio summi excellentissimi que boni.

Et colles fluent lacte, id est, beatitudo sanctorum, qua animæ eorum fruuntur, largiter etiam promanabit in corpora sanctorum, vt corpus simul & anima intrent in gaudium domini sui. Hæc est altera illa beatorum stola. Inebriabuntur ab vbertate domus Dei, potabitque eos Deus torrente voluptatis suæ: apud Deum enim est fons vitæ.

Ibi pax æterna, æterna requies, æterna vita, æterna sanitas, æternæ diuitiæ, æterna voluptas, æternus honor & gloria. Ibi sunt dies illi boni, & vita longæua, de qua Dauid Psal. 33.

Per

Per externa hæc & corporalia, videlicet per lactis profluuium, & stillationem dulcedinis, intelliguntur voluptates patriæ caelestis. Sic, inquit Christus Luc. 22. dispono vobis regnum, vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo etc. Sic vbertas terræ promissionis insinuabatur per lactis & mellis fluuios. Deut. 32.

Ibunt & aquæ per omnes riuos Iuda: omnes fideles confessores & amatores Dei omnis salutis habebunt sufficientiam, quilibet tamē secundum plenitudinem dilectionis. Quemadmodum stella differt à stella in claritate, sic & resurrectio mortuorum. 1. Cor. 15.

In domo Patris mei mansiones multæ sunt, Ioannis 14. Quod Augustinus de varijs gradibus meritorum exponit. Christus enim reddet unicuique secundū opera sua, Matth. 16. Vnuiquisque accipiet propriam mercedem secundum suū laborem, 1. Cor. 3. Nihilominus quilibet beatorum plenam & perfectam obtinebit corporis & animæ beatitudinem. Hoc est quod ait Propheta: & per omnes riuos Iuda ibunt aquæ. Fons verò qui de domo domini egredietur, est gratia & gloria diuinæ maiestatis, & charitas Spiritus sancti, Ioan. 7. 4. Et Apocal. 22. Ostendit mihi fluuium aquæ viuæ, splendidū tanquam cristallū, procedentem de sede Dei & agni. In medio plateæ eius, & ex vtraque parte fluminis lignum vitæ etc.

Eiusmodi aquæ reficient & irrigabunt torrentem spinarū, id est, illos qui in hac valle miseriarum, multi iuga paupertate, cruce, tribulatione, angustia, necessitate, etc. propter iustitiam

Quid sit torrens spinarū.

Mat. 5.

Psal. 39.

Mat. 25.

Psal. 35.

IN IOELĒM PROPHE T.

etiam afflicti, puncti & fodicati sunt: per multas enim tribulationes intrare oportet in regnum cœlorum, Actor. 14. Si compatimur & conregnabimus: sicut focij passionum, sic & consolationis.

Rom. 9.
2. Cor. 1.
3. Tim. 2.

Sancti redemptionem suscipere recusarunt à Tyrannis varia promittentibus, ut meliorem inuenirent resurrectionem in cœlis, Heb. 11.

Egyptus in desolationem erit, et Idumæa in desertum perditionis: pro eo quod indigne egerint in filios Iuda, & effuderint sanguinem innocentem in terra sua.

His verbis indicat Propheta pœnas damnatorum. Ægyptus, quod translatum sonat afflictio, videlicet qui populum Dei affligunt & persequuntur falsa doctrina, iniqua oppressione ac tyrannide, prout fecerunt Ægyptij filijs Israel in Ægypto, hi relinquentur desolati ac deserti in sempiternum. Esaiæ 34. Peccator desolabitur in sæcula sæculorum à Deo, ab omnibus Sanctis & Angelis, ab amicis à patria, ab omni spe etc. quando auditurus est, iudicē dicentem: Discedite à me maledicti in igne æternum. Matt. 25. Ac tametsi in damnatione sua clamabunt, dicetur illis Hier. 30. Quid clamas super contritione tua? in sanabilis est dolor tuus. Nescio vos, clausa est ianua. Matth. 25. Iniqua gessit & non videbit gloriam domini. Esaiæ. 26.

Damnatio infernalis finem non habet.

Idumæa quoque siue Edom, quod rufum seu sanguineum significat, illi videlicet, qui fratres suos persecuti sunt, quemadmodum Esau fratrem suum Iacob, aut falsis subdolisque linguis suis acerbe pupugerunt, contumeliosis verbis

CAPVT III.

189

verbis criminati sunt, aut etiam reipsa & facto læserunt, homicidæ, incēdij, direptores, prædones seditionis, proditores etc. effulores sanguinum. de quibus Psal. 78. Effuderunt sanguinē sanctorum tanquam aquam etc.

Tales impij erunt in desolationem, & deserentur in perditionem. Ligatis enim manibus & pedibus projicientur in tenebras exteriores, ubi nulla consolatio, nulla salus in æternum. Væ homini illi, bonū esset ei si natus non fuisset homo ille, quemadmodum Christus dicit de Iuda Ischariothe. Matt. 26.

Et Iudæa in æternum habitabitur, & Hierusalem in generatione & generationem. Et mundabo sanguinem eorum, quem non mundaueram, & Dominus commorabitur in Sion.

Dicit nunc postremò Propheta de premijs beatorum. Per Iudæam & Ierusalē intelligitur terra viuentium, cœlestis ciuitas beatorum. In hac electi gratiam, benignitatem & misericordiam Dei laudabunt & prædicabunt in æternum, sine fine. Psal. 83. Beati qui habitant in domo tua, domine, in sæcula sæculorum laudabunt te. Benedictio & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor & virtus & fortitudo Deo nostro in sæcula sæculorum. Apoc. 7.

Gen. 4.

Gaudium æternum in cœlis.

In omnibus plareis huius cœlestis ciuitatis cantabitur Alleluja. Tob. 13. Apoc. 19. Qui redempti sunt à domino, reuertentur & venient in Sion laudantes, & læticia sempiterna super capita ipsorum. Esaiæ 51.

Et vindicabo, inquit Deus, sanguinem sanctorum meorum, quem nō vindicaueram. Psal.

IN IOELEM PROPHET.

faciam vniuerso orbi, mundos & mihi acceptos fuisse, cum filij seculi ipsos conrumelijs affectos, a spernarentur ac trucidarent. Sic dicturi sunt impij quando viderint gloriam sanctorum in extremo die: Hi sunt quos habuimus aliquando in derisum & in similitudinem improperij. Nos in sensati vitam illorum aestimabamus in saniam & sine illorum sine honore: ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter Sanctos fors illorum est etc. Sap. 5. David. Psa. 78. Vltio sanguinis seruatorum tuorum qui effusus est, introeat in conspectu tuo gemitus compeditorum Apocal. 6. Usquequo Domine, non iudicas & non vindicas sanguinem nostrum de ijs qui habitant in terra? etc. Et Mar. 23. A sanguine iusti Abe etc. Proinde clamat ad nos Deus, & docet nos mansuetudinem & patientiam, vt sibi delegemus vindictam. Dominus autem cum Sanctis suis commorabitur in caelesti Sion, cuius fundamenta sunt in montibus sanctis, cuius portas diligit Deus super omnia tabernacula Iacob, quam fundauit altissimus. Illic videbitur Deus, & semper videri desiderabitur in aeternum. Illic semper cum domino erit animus & in bonis eius delectabimur in corpore & anima in sempiternum. Quod videre concedat nobis Iesus Christus verus & viuus Dei filius, Amen.

Rom. 12.
Deut. 32.
Heb. 0.
Psal. 29.

1. The. 4.

FINIS.

Deo gloria.

INDEX RERVM SENTENTIARVMQVE ILLUSTRIVM, IN quo a primam paginam, b vero secundam notat.

A

Admonitio ad luctum. fo. 44 a
Adrianus occidit 50000. Iudeos 30 a
Aduersitas pijs conducit. 67, b
Aerij doctrina, 58. a
Aetas postrema quae. 166. a. & b
Afflictiones diuinæ iræ hominibus proponendae, 25. a
Afflictiones cur Deus permittat. 43. a
Afflictiones ad quid vtilis. 65. b & 66. a
Agathense cœcilium circa horas ca- nonicas. 64. a
Agnus paschalis figura sacrificij misse, 50. a & b
Agni paschalis immolatio cur instituta, 25. b
Agnus paschalis in tribus sacramentum designauit. 50. b
Alieni qui dicantur, 185. a
Altarium meminerunt primitiuae ecclesiae patres, 47. b
America ad fidem conuertitur. 167. a & b.
Anabaptistae refutantur, 98. a 99. a & 100. a
Animalia quatuor apud Ezechielem quid designent. 29. b
Antichristus missae sacrificium a- bolebit. 44. b. 137. a
Antichristi aduentus plenus miserij, 182. a. b. & seqq.
Antichristus iam nunc operatur mysterium iniquitatis, 44. b
Antiochi tyranni sem per sen sit po- pulus Israheliticus, 43. b
eiusdem impietas & crudelitas, ibid. & seq.
Antiochi mors, 38. a & 139. a
Apostoli multa instituerunt sine scri- ptura, 22. b & 26. b
Apostoli sacerdotes ordinarunt cum impositione manuum, 46. b
Apostoli ciborum abstinentiam pre- scriberunt, 58. b
Ab Aquilone pandetur omne malum. 140. b
Arrius haereticus. 19. b
Arrianorum praua cantica. 64. a
Arteterio requiritur in oratione. 65. a
Auaritia, 35. a
Augustinus vtus cochlearibus argere. 178. a
Augustinus œconomum habuit e- rogantem & recipientem. ibid.
Azymus panis, eiusque mystica ex- plicatio, 52. a

B.

Baptismo ad Deum veniunt paruuli. 98. b & seqq.
in Baptismo Sathanæ renunciaui- mus, 13. b
De Baptismo multa. 98. 99. 100. 101
Benedictione post se reliquit deus. 95. a
Boni egent doctrina vt perfererent, 24. b
Bonum operabimur dum tempus ha- bemus.

I N D E X.

beraus, 53. b & 147. a & b
 Bonorum operū merita, 148. a & b
C
 Calamitates per hæresin excitatæ, 41. a & b. vide, heresis.
 Catholica fides ordinaria successio-
 ne ad nos peruenit, 9. b
 Catholicam fidem Apostoli tradi-
 derunt, 26. b
 Catholici soli saluantur, 128. a
 Catholici in bona pace vitam tra-
 ducunt, 95. b
 Catholicorū quoque nonnulli sunt
 causa afflictionum, 76. a
 Charitas necessaria ad salutem, 77. a
 Christus finis legis, 12. b
 Christus multa loquebatur in pa-
 rabolis, 31. b
 Christus suos apostolos sacerdotes
 fecit in cœna, 46. b
 Christus & ecclesia semper coniū-
 eti, 107. b
 Christus princeps pacis, 145. a
 Christus noui testamenti sacerdos,
 46. b
 Christus est iusticia nostra, 145. b
 Christus tua oblatione terminauit.
 eruenta sacrificia, 47. b
 Christus in figura occisus ab initio
 mundi, 146. b
 Christus est doctor noster, 144. b
 Christus sacerdotibus ecclesiæ tantū
 seipsum offerendum reliquit, 48. a
 Christianus semper erit in puro ri-
 more, 90. b
 Christiani indignè premūtur à Tur-
 cis, 41. b
 Christiani concionatores populū
 confirmant, 142. b
 Ciborum prohibitio heretica, 8. b
 Clerici assiduas Dei laudes prædica-
 bunt, 61. b
 Colūba Noë denotat pœnitentes, 80. b
 Conciliū Laodicense ecclesiasticis
 prohibet intrare tabernas, 33. a
 Conciliorū in Ecclesia autoritas,
 26. b
 Concionatorum est monere omnes
 status, 102. b
 Confessio sacramentalis, 118. a
 Consolatio fidelium ubi quarēda,
 165. b
 Consolatio hereticorū vana, 92. b
 Cōsolamur nos gratia Christi, 93. b
 Consilii responsū prudens, 10. b
 Cōuersio vt fiat ex corde necessū
 est, 80. b
 Conuerti ad Deum quomodo de-
 beamus, 78. a
 Conuerti ex corde quid significet,
 82. a
 Conuertentibus ad Deum duplicia
 bona promittuntur, 132. a & b.
 Conuertendi ad Deum regula, 83. b
 & 84. a
 Cor lapideum, 86. a
 Crapulæ mala, 150. a & b
 Cyprianus vixit anno domini, 260.
 100. b
D
 Damnatio infernalis finem non
 habebit, 188. b & seq.
 Daniel orat in sacco & cinere, 42. b
 Danielis locus de quatuor bestijs
 explicatur, 30. a
 Dauid septies in die laudabat Deum
 62. a
 Dauid superbiens numerabat popu-
 lum, 74. a
 Decimæ dandæ ecclesiæ ministris,
 175. b & 176. a & b.
 Deus quomodo se magnificum de-
 clarat, 142. b & seq.
 Deus nostræ salutis studiosus, 160. a
 Deus

I N D E X.

Deus in periculis protegit populum
 suum, 170. b
 De totū hominis cor exposcit, 81. a
 Deus quādo irascitur eueniunt pla-
 gæ, 73. b
 Deus solet iram suam per prodigia
 insinuare, 73. a
 Deum quomodo placabimus, 29. a
 Deus quō tardior in puniendō se-
 uior, 15. a
 Deus multis modi locutus est, 20.
 a & b.
 Deus curam gerit fidelium, 16. a &
 b & seq.
 Defectus in omnibus creaturis 77. b
 Dentes Hereticorum, 40. a
 Diabolus per virtutem Christi pro-
 fligatus, 139. b
 Dies domini quis dicatur, 70. a & b
 Discordia in fide impedit ne oratio-
 nes exaudiantur, 97. b
 Dissidiū peiore omnes reddit, 39. a
 Diuinitas Christi mori non potest,
 51. b
 Doctores priscei Catholici, 125. b
 Dominicum diem instituit ecclesia
 loco Sabbathi, 176. a
E
 Ebrietas variorum malorum causa,
 31. b & seqq.
 Ebnosismunia abrogabant Ro, 33. b
 Ecclesia fundamentū veritatis, 21. b
 Ecclesia quid sit, 104. a
 Ecclesia inexpugnabilis, 124. b
 Ecclesia est vniuersalis, 105. a
 Ecclesia an temporaria bona possi-
 dere queat, 174. a b & seqq.
 Ecclesiæ obediendum in omnibus,
 21. b 22. b & 27. a
 Ecclesiæ Christianæ vnica fides, 28.
 a, 39. a, & 104. b
 Ecclesię hostes Deus semper puni-
 uit, 171. b
 Ecclesiæ bona alijs vsibus applicari
 non debent, 172. b
 Ecclesiam Deus illustrauit, 9. b
 Ecclesiā Deus turatur, 121. a & seqq.
 Ecclesiastica bona in quatuor parres
 diuisa, 177. a & b
 Ecclesiastica bona sibi applicate est
 rapere quæ Dei sunt & pauperū.
 176. b
 Ecclesiastica bona qui rapiunt ad
 paupertatem rediguntur, 172. a &
 178. a
 Episcopus erit hospitalis, 175. a
 Epōi vita qualis esse debeat, 181. a
 Episcopis cur data potestas gladij
 ciuilibus, 180. b
 Erronea doctrina vnde proueniat,
 107. a
 Euāgelistę quo tempore euangelia
 scripserint & ubi, 21. b
 Eucharistia frequenter sumēda, 53. b
 Eucharistia quomodo sumi debeat,
 51. b & seqq.
 Eucharistiæ contentus, 45. a
 vnde proueniat, ibid. & b
 in Eucharistia tria aduerti possunt,
 50. a
F
 Fabianus vixit anno dom. 244. 54. b
 Fames per vniuersam Iudæam, 28. b
 Fames est vehemens plaga, ibid.
 Fides sine caritate non confert ad
 vitam æternam, 92. b
 ubi vera Fide sibi obedientia, 10. a
 Fidei intellectus se a se absconditus,
 Fide sola non placetur Deo, 77. a
 136. a & b.
 Fidelis etiā externè lucebit,
 81. a
 Fidelis plenus operibus bonis, 149. a
 Fideles vocati ad bona opera, 50. a
 Fi-

I N D E X.

Fideles quomodo gladio instructi esse debeant. 86. b. & seq.
 Fideles vnguntur sanguine Christi. 104. a
 Fideles hæreditas Christi, 115. a
 Flere ob sua peccata præclarum, 142. a
 Fortitudo Dei quæ sit, 151. a & seq.
 Gaudiū æternū in cælis, 189. a & b
 Gentes factæ sunt populus Dei. 114. b & seq.
 Germania grauitè afflicta propter hæresin. 10. a
 Germania à quibus ad fidem conuersa. 27. a & 105. b
 Germani à Catholica fide deficiūt. 89. a
 Gratia Dei in Baptismate non requiritur gemitum. 79. b
 Gratia gratum faciens, 156. b
 Gratia gratis data. 157. a
 H
 Herodis interitus. 38. a & 138. b
 Hæreditas quando datur in opprobrium. 115. b & seq.
 Hæresin quæ mala sequantur. 19. b
 10. a 38. a. 41. a & b 95. b & 73. a
 Hæreses cur Deus permittat, 122. b
 Hæresiarchæ hodie sustentantur bonis ecclesiasticis. 173. a
 Hæretici sanguinatij. 10. a
 Hæretici suos noniter effectos errores tanquam verbum Dei iactant. 19. b
 Hæretici nouas habent opiniones. 27. b
 Hæretici inconstantes, 27. b & seq. & 89. b
 Hæretici summos quosque ad se alliciunt. 39. b
 Hæretici missam conantur extirpare. 45. b
 Hæretici per dulces sermones seducunt corda, 75. a & b & 136. b
 Hæretici discordes sunt in fide, 104. a & b 126. b & 127. a
 Hæretici corruptores iuuentutis. 169. b
 Hæretici de reformanda ecclesia refutantur, 179. a
 Hæretici bonos habent stomachos, 180. a
 Hæretici abutuntur scripturis ad seditiones, 183. a
 Hæretici non adhibent fidem scripturis, 107. a
 Hæretici appellantur gentes, 119. b
 Hæretici populum reddunt timidum, 142. a
 Hæreticorum impietas, 67. a 15. b, & 173. a
 Hæreticorum improbum paradoxon, 91. b
 Hæreticorum arrogantia, 112. a
 Hæreticorum nouissimorum natura, 169. a
 Hæreticorū scholæ sunt prostibularia, 168. b
 Hæreticis familiare est dicere, Non est scriptum, 20. b
 Hæreticis non est ordinaria successio, 106. a
 Hierusalem spoliavit Nabuchodonosor, 36. b
 Homo creatus ad bona opera, 149. b
 Honoraræ preces explicantur, 62. b & seq.
 Humana fortitudo quàm nihili facienda, 36. b
 Humilitatis exempla, 91. a
 Humiliter orandum, 94. a
 I
 Ieiunium Deo acceptum, 56. a & b & seq.

I N D E X.

& seq. & 59. a & b
 Ieiunij exempla, ibid. & 84. b & seq.
 Ieiunium non vocatur temperata refectio, ibid.
 Ieiunium ad quid vtile, 84. b
 in Ieiunio non vescimur carnibus, 57. a
 ad Ieiunium quid requiratur, 59. b & seq.
 Infantes desissent lapsum Adæ, 98. a
 Infantes baptizati inter electos dei censentur, ibid.
 Infantibus non parit Deus in afflictione publica, ibid.
 Infidelibus est baptismus in remissionem peccatorum, 79. b
 Inuocatio nominis domini. 164. b & seq.
 Inuocare quid sit, 165. a
 Ioël quis fuerit, 15. b, quibus prophetauerit, 16. a, quo tempore ibid.
 Joel fuit acceptus Deo, 23. a
 Ioannes Baptista laudatus à Christo, 42. b
 Irenæus floruit anno. lo. 150. 100. b
 Iris quomodo nos ad poenitentiam excitet, 161. b
 Iudæi cur in deserto mortui, 92. b
 Iudæi poenitentiam despexerunt, 38. a
 Iudæi persecuti sunt Apostolos, 157. b
 Iudæos quatuor reges oppresserunt, 29. b
 Iudicij signa, 161. & seqq. & 167. & 178.
 Iudicij dies terribilis, 159. a & b & seqq.
 Iudicij dies nulli cognitus, 166. b
 Iudicium fiet in valle Iosaphat, 167. a
 Iusti etiam puniuntur in publicis calamitatibus, 67. b
 Iustificamur per gratiam Dei, 78. a
 Iuuenes vident visiones, 155. b
 Iulianus apostata miserè perijt, 159. a
 Laborem Christianum sequitur cōsolatio, 133. b
 Labuscæ quid denotent, 39. a
 Letaniæ quomodo institutæ, 42. b
 Letaniæ miraculum, 42. b
 Lætitia Christiana, 66. b
 Lætitia vana sepe se immiscet operibus sanctis, 91. a
 Liberatio fuit figura sacramenti altaris, 44. b
 Liberalitas quorundam principum erga Ecclesiam, 179. b & seq.
 Liberatio perfecta in cœlesti Hierusalem, 166. a
 Liberum hominis arbitrium, 87. b
 Loquitur quandoque Deus homini per somnum, 155. a & b
 Ioth à vino victus, 33. b
 Lucius ornamentū hominis Christiani, 42. a
 Lugere cur debeamus, 41. a & b
 Lumina ciuitatis Dei qui fuerint, 26. a
 M
 Magna nonnūquam facit Deus per pauca, 152. b
 Mali & boni sunt in populo Dei. 129. a & 187. a
 Malis quid respondeat Deus, 131. a
 Melchisedech cur panem & vinum Abrahamo obtulit, 486. & seq.
 Militibus quid familiare, 38. b
 Mistra hæreticis odiosa, 54. b
 Mistra tempore Apostolorum, 54. b
 Mistra quomodo sacrificiū, 54. a & b de Mistra

I N D E X.

de Missa variè sentiūt hæretici 28.a
 Missio s. Spiritus per Sion intelligi
 tur. 165. b
 Monet Deus per calamitates. 89.a
 Moralia præcepta non abrogauit
 Christus. 12. b
 Mortuus quomodo debeat orare,
 113. a & b.
 Morus lupinus, 131. b
 Mortui resurgent in nouissimo die,
 166. b & seq. & 183. b & seq.
 N
 Nehemias ieiunabat & orabat, 40. b
 Noë 120. annis pœnitentiam præ-
 dicabat, 37. b
 Nomi. Dei dignitas. 164. a & b.
 Nouissimus dies quando venturus
 185. a
 Nuptiæ cur certis temporibus inter-
 dictæ. 109. a
 O
 Officium sacerdotale nemo tunc
 sibi assumet. 110. a & b.
 Oleum euangelicum. 89. b
 Oleum misericordiæ. 135. a & b.
 Orandum in templo. 61. a
 Orare clauso cubiculo. ibid. b
 Oratio requirit attentionem. 65. a
 Orationis efficacia. 60. b
 Orationis exempli. 65. a & b.
 Ordinationes hær. leues. 47. a & b
 P
 Panis verbi Dei. 134. a
 Panes propositionis denotarunt
 missæ sacrificium. 49. b
 Papam Antichristum vocant hæ-
 retici. 64. b
 Paruulos diligit Deus. 99. a
 Pastorum inopia vnde proveniat.
 17. b & seq.
 Peccatum agnoscere & fateri præ-
 clarum. 114. a & 108. b
 Peccatū sequitur ignominia. 117. a
 Peccatum consistit in auersione à
 Deo. 77. b
 Peccatum sequitur pœna. 13. b. ex-
 exempla. ibid. & 14. a & b. & 15.
 a & 25. b
 Peccata grauiterpuniantur. 13. b.
 Peccator nullam excusationē præ-
 tendere potest. 87. b.
 Peccatorum duo sunt genera. 79. a
 Pecuniā qua ratione Christus dis-
 cipulis suis iterdixerit. 181. a & b.
 Perfectorum iusticia est vt nonquā
 arbitrentur se perfectos. 91. a
 Plaga locustarum per vniuersam
 Iudæam. 25. a
 Pœna spiritualis & tēporalis. 133. a
 Pœnæ maiorum nobis eiūt in cau-
 tela m. 25. b
 Pœnitētia necessaria. 78. a & 128. b
 Pœnitentia vt corde procedat ne-
 cessum est. 78. a
 Pœnitentia consistit in conuersio-
 ne ad Deum. 77. b
 Pœnitentię tempore continēdum
 docet scriptura. 108. b
 Pœnitentię veri prædicatores quid
 doceant. 34. a & b.
 Pœnitentiā annunciauit Ioannes
 12. b.
 Pœnitentiā quomodo agemus.
 42. a
 Pœnæ damnatorum 187. b
 Populu. Dei quis sit. 126. a
 Presbyteri qui populum docēt, dis-
 plici honore digni. 17. b
 Prædicare cina legitimam voca-
 tionem nemo potest. 18. b & seq.
 Præmia iustorum. 186. b & 189. a
 Prodigia ante exiduum Hierusalē.
 157. b & seq.
 Prophetare quid. 155. a
 Pro-

I N D E X.

Prophete de futuris loquuntur tā
 quā facti sūt. 36. a
 Prophetarum aliquor figura. 30. b
 & seq.
 Prophete sæpenumero ponunt tē-
 pus præteritum pro futuro. 70. a
 Prophetis familiare est vt popu-
 lum hortentur ad plāctum. 85. b.
 Prophetia duplex. 94. b
 Prophetis familiare est futura per
 res corporeas exponere. 30. a
 Prosperitatem sequitur aduersitas.
 152. b
 Psālm. Hæreticorum ad seditio-
 nem oportuni. 64. a & b.
 Pudicitia vxorū Ro. chara. 33. a
 R
 Regula conuertendi ad Deū. 83. b
 Rechabite laudantur quod vinum
 non biberint. 58. b
 Rogationes publicæ. 97. a
 Romani quomodo populum Iu-
 daicū affllexerint. 69. b 71. a & seq.
 S
 Sacerdotes presbyteri. i. senes ap-
 pellantur. 24. b
 Sacerdotum est ad ieiunium hor-
 tari. 58. a
 Sacerdotum munus & dignitas.
 55. b & seq.
 Sacerdotum est orare pro populo.
 110. 111. 112. 114. b & seq.
 Sacerdotes constituit Christus in
 cœna. 46. b
 Sacerdotes contemnere quā gra-
 ue peccatum. 48. a
 Sacerdotium æternum. 100. a
 Sacerdotale sacrificium in pane &
 vino consistit. 48. a
 Sacramenti altaris institutio.
 44. b.
 Sacramenta cur instituta. 127. b
 Sacerdos est qui Ecclesiam suis
 bonis dispolet. 176. b
 Sanctificari quomodo debeat ho-
 mo. 103. a
 Sanctificari nemo potest extra Ec-
 clesiam. 104. a
 Sanctum quid dicatur. 103. a
 Sāctos quomodo inuocemus. 165. a
 Sathan soluetur in nouissimis tem-
 poribus. 139. b
 Sathan pacis conturbator. 10. a
 Sectæ mulcæ A E giptiæ vocantur.
 136. b
 Sectę plurimas hæreses damnatas
 ex inferis reduxerunt. 122. a
 Sectæ angulum habent in Germa-
 nia. 109. b
 Sectarum libri penitus oblitantur
 125. a
 Sectarum memoria anathemate
 damnata. 141. b
 Sectarum doctrina. 75. b
 Vido hæretici.
 Sententia extremi iudicii. 84. a & b
 Scriptura monet vt ab hæreticis ca-
 pellantur. 24. b
 Scripturę non in legendo sed in tel-
 ligendo consistunt. 108. a
 Scripturam verus sensus penes ec-
 clesiam. 40. b
 Scripturas vanè iactitant hæretici.
 106. b
 Scripturas pervertunt hæretici.
 127. a
 Signa præmittit Deus vt homines
 conuertantur. 161. b
 Signa nouissimi diei. 161. & seq.
 per quod intelligatur. 9. b
 Somnus etiam sanctis est oratio.
 63. b
 Sothei floruit anno dom. 174. 54. b
 Spiritus Sāctus nobile dei munus.
 133. a

I N D E X.

153.a & b. De eiusdem missione	Tyranaide impiorū vtitur subinde	
ibid. & 154. De eiusdem opera-	Deus ad puniēda peccata,	73.a
tionē,	ibid. Vadianorum hæresis.	174.a
Spiritus sanctus per Apostolos lo-	Vanitas mundi.	35.a
curus,	21.a Verbum Dei tripartitum.	20.a
Sudor Britannicus.	42.b Veritatis agnitio impijs maioris	
Superbiam sequetur ignominia.	poenæ occasio.	76.b
35.a T	Velle & currere quomodo sit no-	
Templum Dei sanctū. 60.b & seq.	strum.	88.a
& 177.b	Viduae ex bonis ecclesiæ sustenta-	
Templa ad orandum instituta, 61,	bantur,	174. b
b. & 109.e	Vinea quid denoret.	38. b
Temporum violatores,	173.b Vinea Christiana dissipatur à Se-	
Temporum nostrorum calamitas,	ctis.	39 a & b
13.a 74. b 162. a & b.	Vinum venerabilem sacramento-	
Terram suā bene dixit Deus. 120.b	rum,	134. b
Thelesphorus vixit anno dom. 134	Vinum non est bibendum tempo-	
54. b	re ieiunij,	57. b
Timotheus tēperauit à vino, 59.a	Vinum aufert cor,	32. a
Timor filialis Christianorum, 90. b	Vinum interdictum Aaroni intrā-	
& seq.	ti tabernaculum,	33. a
Torrens spinū quid sit, 186.a & b	Vinum interdictū Romanis mu-	
Traditio fuit ante scripturam, 26.a	lieribus sub poena capitali. ibid.	
per Traditionem multa ad nos per-	Vincentius Lirenenfis vixit anno	
uenērunt	ibid. Dom,	303. 26.a
Tyrannos Deus puniuit. 177.a 138	Voluptas mundi finem aliquando	
b & 170.a & seq.	fortitur,	43. b

F I N I S.

